

Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Výroční zpráva

o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012

Vzdělávání v roce 2012 v datech

Praha 2013

**Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání
v České republice v roce 2012**

Vzdělávání v roce 2012 v datech

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

© MŠMT, Praha 2013

Náklad: 500 ks

ISBN 978-80-87601-17-4

Předmluva

Nedávné diskuse o klíčových výzvách pro vzdělávací politiku České republiky doložily, že se v naší zemi vytratilo povědomí o vzájemné provázanosti jednotlivých částí vzdělávací soustavy. Je to tím, že praktické kroky vzdělávací politiky v uplynulém období zdůrazňovaly svébytnost různých oblastí školství. Příkladem je souběh vzdělávání na vyšších odborných školách a vysokých školách, kde první jsou řízeny podle školského, druhé pak podle vysokoškolského zákona. Tento zjevný příklad ale není osamocený, neprovázanost se týká všech úrovní vzdělávání. Rizika plynoucí z uplatňování příliš úzkých, partikulárních řešení jsou stále zřetelnější a poukazují na ně silně i partneři mimo úzkou oblast odborné pedagogické veřejnosti. K základním předpokladům jakéhokoli zlepšení je intenzivnější komu-

nikace mezi jednotlivými aktéry ve vzdělávání a otevřená informovanost o jednotlivých aspektech, včetně vytváření modelů důsledků jednotlivých změn. Konečným cílem by měla být dlouhodobá národní vzdělávací politika, která určí cíl vzdělávání v České republice, bude všeobecně přijata a překročí tak rámec jedné vládní garnitury.

Za základní příčinu nedostatku koordinace bývá veřejností považováno rozdělení řízení vzdělávání mezi stát, kraje a obce. Vzhledem k nestabilitě politické scény a častému střídání ministrů školství se tato nevýhoda může stát i výhodou. MŠMT intenzivně komunikovalo se všemi aktéry, městy a obcemi, kraji, řediteli vyšších odborných škol, vysokými školami, průmyslem i výzkumnými organizacemi. Největší stabilita a provázanost vzdělávání nastane, pokud se mezi sebou dohodnou samotní zřizovatelé škol a uživatelé jejich výsledků: občanská společnost, zaměstnavatelé, neziskový sektor. K tomu potřebují dostatečnou informovanost, pro niž je jedním ze základů právě tato zpráva.

V minulých letech ministerstvo pravidelně informovalo veřejnost o vývoji vzdělávání v naší zemi především prostřednictvím dvou samostatných výročních zpráv: jedné pro tu část vzdělávací soustavy, která se nachází v oblasti působnosti školského zákona, a druhé pro oblast vysokého školství. Letos poprvé Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy předkládá jedinou Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012. Ta naplňuje jak ustanovení § 10 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), tak literu § 87 písm. b) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). Dokument se řídí názorem, že nejdůležitější informace o vývoji vzdělávání v České republice by měly být soustředěny na jednom místě.

Stabilizace resortu a lepší koordinace aktivit se v posledním roce staly společným jmenovatelem i v řadě dalších oblastí. Snahy o konsolidaci se projeví dílčími změnami v uspořádání samotného ministerstva a přímo řízených organizací. Z jednotlivých iniciativ lze vyzdvihnout například ukotvení společné části maturitní zkoušky, což se pozitivně odrazilo v hladkém průběhu posledního ročníku v roce 2013. K významným pozitivním posunům a hluboké diskusi problematiky došlo v souvislosti s přípravou novel školského a vysokoškolského zákona. Došlo též k vyjasnění limitů, které jednotliví aktéři v zákonných úpravách spatřují, a jaké kroky jsou schopni přijmout. Intenzivně pokračuje rovněž práce na přípravě nového operačního programu, který vytvoří podmínky pro naplňování takto definovaných kroků.

Jako jednu hlavní myšlenku na závěr bych chtěl zdůraznit, že doufám v udržení vysoké úrovně konkrétní komunikace mezi ministerstvem a vykonavateli vzdělávací politiky na úrovni zřizovatelů a škol. Jen společně můžeme vytvořit školám, učitelům, a především žákům a studentům stabilní prostředí a takové podmínky, aby je učení bavilo, do školy chodili rádi a odnášeli si z ní kvalitní základ pro život v 21. století.

Dalibor Štys
ministr školství, mládeže a tělovýchovy

1	Vývoj vzdělávání v České republice v roce 2012	9
1.1	Souhrnné údaje o vývoji výkonů vzdělávací soustavy	10
1.1.1	Předškolní vzdělávání	10
1.1.2	Základní vzdělávání	10
1.1.3	Vzdělávání ve středních školách	12
1.1.4	Vzdělávání v konzervatořích	12
1.1.5	Vzdělávání ve vyšších odborných školách	12
1.1.6	Vzdělávání na vysokých školách	13
1.2	Vývoj zaměstnanosti ve vzdělávání	13
1.3	Systém financování vzdělávání, výdaje na vzdělávání	16
1.4	Další vzdělávání	18
2	Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012	23
2.1	Úvod: Co přinesl rok 2012 školám v České republice	24
2.2	Změny v organizačním a legislativním základu vzdělávací soustavy v roce 2012	26
2.2.1	Změny školského zákona	26
2.2.2	Změny zákona o pedagogických pracovnících	28
2.2.3	Změny zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních	28
2.2.4	Změny zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání	29
2.2.5	Změna zákona o uznávání odborné kvalifikace	29
2.2.6	Změny prováděcích právních předpisů ke školskému zákonu	29
2.2.7	Změna vyhlášky o podrobnostech stanovených k provedení zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání	31
2.2.8	Právní předpisy mimo gesci MŠMT	31
2.3	Regionální školství	32
2.3.1	Vzdělávací soustava	32
2.3.2	Předškolní vzdělávání	34
2.3.3	Základní vzdělávání	38
2.3.4	Střední vzdělávání	42
2.3.4.1	Střední vzdělávání všeobecné	46
2.3.4.2	Střední vzdělávání odborné	50
2.3.4.3	Nástavbové studium	53
2.3.5	Vzdělávání v konzervatořích	54
2.3.6	Vyšší odborné vzdělávání	57
2.3.7	Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	60
2.3.8	Školská zařízení	64
2.3.9	Pracovníci v regionálním školství	72

2.4	Financování regionálního školství	78
2.5	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost	82
2.6	Aktuální otázky regionálního školství v roce 2012.	91
2.6.1	Realizace a výsledky maturitní zkoušky	91
2.6.2	Reforma závěrečné zkoušky	98
2.6.3	První celoplošná generální zkouška ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol	102
2.6.4	Výsledky mezinárodních šetření TIMSS a PIRLS	106
3	Výroční zpráva o stavu vysokého školství v České republice v roce 2012	113
3.1	Úvod	114
3.2	Vysoké školství.	114
3.2.1	Legislativa, dokumenty a nástroje vysokého školství v ČR.	114
3.2.2	Systém vysokého školství	116
3.2.3	České vysoké školství v mezinárodním prostoru.	120
3.2.4	Celoživotní vzdělávání na vysokých školách	121
3.2.5	Výzkum a vývoj na vysokých školách	121
3.3	Pracovníci ve vysokém školství	122
3.4	Financování vysokého školství	124
3.5	Operační programy v gesci MŠMT.	128
3.5.1	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace	128
3.5.2	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.	130

Seznam zkratek

CERA	Czech Education and Research Agency, resp. odbor CERA MŠMT, zajišťující komunikaci s žadateli a administraci výzev OP VK
CZVV	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
CŽU	celoživotní učení
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
DSO	dobrovolný svazek obcí
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
ECTS	Evropský kreditový systém pro transfer a akumulaci
EHEA	Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání
EHP	Evropský hospodářský prostor
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ESF	Evropský strukturální fond
EU	Evropská unie
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
G	gymnázium
GG	globální grant
GP	globální program
HDP	hrubý domácí produkt
ICILS	Mezinárodní studie počítačové a informační gramotnosti
ICT	informační a komunikační technologie
IEA	Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání
IP	individuální program
IP TP	individuální program technické pomoci
IPn	individuální program národní
IPo	individuální program ostatní
IPPP	Institut pedagogicko-psychologického poradenství
ISCED	Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (International Standard Classification of Education)
IVP	individuální vzdělávací plán
JZZZ	jednotné zadání závěrečné zkoušky
KÚ	krajský úřad
MF	Ministerstvo financí
MSC	MicroSoft C
MSC2007	Monitorovací systém strukturálních fondů a Fondu soudržnosti
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
NIQES	Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v České republice
NOK	Národní orgán pro koordinaci

NNO	národní nezisková organizace
NSRR	Národní strategický referenční rámec
NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
NZZ	Nová závěrečná zkouška
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
op	oblast podpory
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP VaVpI	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OPPP/OON	ostatní platby za provedenou práci/ostatní osobní náklady
PIRLS	Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti (Progress in International Reading Literacy Study)
PISA	Program pro mezinárodní hodnocení žáků (Programme for International Student Assessment)
PO	programové období
PŘO	přímo řízená organizace
RAMPS	Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb
RIV	Rejstřík informací o výsledcích
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŘO	řídící orgán
SIMS	Sdružené informace matrik studentů
SOŠ	střední odborná škola
SOU	střední odborné učiliště
SPV	středisko praktického vyučování
SR	státní rozpočet
SŠ	střední škola
SVP	speciální vzdělávací potřeby
škol.	školní
ŠVP	školní vzdělávací program
TALIS	Mezinárodní výzkum o učení a vyučování (Teaching and Learning International Survey)
TIMSS	Mezinárodní projekt v oblasti měření výsledků vzdělávání (Trends in International Mathematics and Science Study)
UK	Univerzita Karlova
VaV	výzkum a vývoj
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
VŠLS	vysokoškolský lesní statek
VŠZS	vysokoškolský zemědělský statek
VVŠ	veřejná vysoká škola
VZ	výroční zpráva
ZS	zprostředkující subjekt
ZŠ	základní škola

1

Vzdělávání v roce 2012 v datech

Vývoj vzdělávání v České republice v roce 2012

1.1. Souhrnné údaje o vývoji výkonů vzdělávací soustavy

Ve školním/akademickém roce 2012/13:

- ◆ do mateřských škol docházelo 354 340 dětí;
- ◆ v základních školách se vzdělávalo 807 950 žáků;
- ◆ ve středních školách se vzdělávalo 470 754 žáků;
- ◆ v konzervatořích se vzdělávalo 3 655 žáků;
- ◆ ve vyšších odborných školách studovalo 28 980 studentů;
- ◆ na vysokých školách k 31. 12. 2012 studovalo 381 272 studentů.

Tato úvodní kapitola dává pouze základní přehled o situaci na jednotlivých úrovních vzdělávací soustavy v České republice. Detailní údaje jsou uvedeny v jednotlivých příslušných kapitolách druhého a třetího dílu výroční zprávy.

Rok 2012 nepřinesl žádné zásadní změny v trendech vývoje výkonů vzdělávací soustavy České republiky. Výkony vzdělávací soustavy jsou až do úrovně středoškolského vzdělávání úzce spjaty s demografickým vývojem.

1.1.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání zajišťují mateřské školy (včetně škol s upraveným vzdělávacím programem), případně je realizováno v přípravných třídách základních škol. Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let a je nepovinné. Ve školním roce 2012/13 pokračoval růst počtu dětí, které navštěvují mateřské školy (354 340 dětí), neboť ve věku předškolního vzdělávání jsou relativně silné ročníky dětí narozených v letech 2006–2009.

1.1.2 Základní vzdělávání

Pod pojmem základní vzdělávání rozumíme vzdělávání organizované v základních školách (včetně škol s upraveným vzdělávacím programem). Možnosti základního vzdělávání jsou v České republice velmi dobře zajištěny – síť základních škol je dostatečně hustá a umožňuje většině žáků docházku v blízkém okolí místa bydliště, rozdílné způsoby vzdělávání v základních školách současně umožňují vybrat školu, která nejlépe vyhovuje zaměření a povaze dítěte. Základní vzdělávání je členěno do devíti ročníků (deseti v případě, že se jedná o školy s upraveným vzdělávacím programem a je udělen souhlas Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, nebo jde o vzdělávání v oboru základní škola speciální), z nichž prvních pět (resp. šest) tvoří první stupeň a zbylé čtyři tvoří druhý stupeň základních škol (§ 46 školského zákona¹).

Zatímco na prvním stupni základních škol počet žáků postupně roste (488 106 žáků ve školním roce 2012/13, ve srovnání s 460 754 žáky ve školním roce 2009/10 – do základních škol nastupují silnější ročníky), na druhém stupni počet žáků stále klesá (319 844 ve školním roce 2012/13 ve srovnání s 357 817 žáky ve školním roce 2008/09), neboť ho navštěvují nejslabší ročníky žáků narozených na přelomu tisíciletí. Celkový počet žáků základních škol roste, mezi školními roky 2011/12 a 2012/13 se zvýšil o cca 13,3 tis.

Standardní délce vzdělávání v základních školách odpovídá délka povinné školní docházky (§ 36 školského zákona²). Většina žáků plní povinnou školní docházku v základní škole. Přibližně 8,0 % žáků pátého a 2,2 % žáků sedmého ročníku základní školy odchází do oborů vzdělání víceletých gymnázií nebo do osmiletého oboru konzervatoří, kde na nižším stupni pokračují v plnění povinné školní docházky. Ve školním roce 2012/13 takto opustilo základní školy celkem 9 229 žáků.

1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů: Česká republika*. 2008, částka 103, s. 4826–4904.

2 *ibid.*

Tabulka 1

Počet dětí, žáků a studentů v regionálním školství v letech 2008/09 až 2012/13

		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Materské školy		301 620	314 008	328 612	342 521	354 340
Základní školy		816 015	794 459	789 486	794 642	807 950
v tom	1. stupeň	458 198	460 754	465 380	474 327	488 106
	2. stupeň	357 817	333 705	324 106	320 315	319 844
Střední školy		564 307	556 260	532 914	501 220	470 754
v tom	obory gymnázií a lyceí	168 898	167 182	161 269	155 442	149 113
	ostatní obory středního vzdělání s maturitní zkouškou	231 746	228 528	216 996	202 469	187 542
	obory středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem	118 067	115 253	110 205	105 118	101 673
	nástavbové a zkrácené studium	45 596	45 297	44 444	38 191	32 426
Konzervatoře		3 535	3 435	3 560	3 556	3 655
Vyšší odborné školy		28 027	28 749	29 800	29 335	28 980

Zdroj: MŠMT, data vždy k 30. 9. příslušného školního roku

Tabulka 2

Počet studentů na vysokých školách v letech 2008 až 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Vysoké školy celkem	368 048	389 044	396 047	392 176	381 272
Prezenční studium	263 899	277 104	283 607	284 356	282 082
bakalářské programy	161 173	170 940	176 394	176 540	175 193
„dlouhé“ magisterské programy	49 289	42 940	38 097	35 271	32 483
navazující magisterské programy	45 940	54 648	59 441	62 457	64 015
doktorské programy	10 506	11 595	12 512	12 832	12 733
Distanční a kombinované studium	107 981	116 287	116 728	111 947	102 788
bakalářské programy	69 421	74 363	73 514	69 286	61 907
„dlouhé“ magisterské programy	4 095	3 154	2 651	2 221	2 047
navazující magisterské programy	20 732	25 166	27 414	27 828	26 890
doktorské programy	14 047	13 951	13 455	12 884	12 194

Zdroj: SIMS, data vždy k 31. 12. daného roku

1.1.3 **Vzdělávání ve středních školách**

Od vyhlášení Lisabonské strategie v roce 2000³ je na evropské úrovni posilován význam dosažení vyššího sekundárního vzdělání⁴. Pozornost Evropské unie vůči vyššímu sekundárnímu vzdělávání je pochopitelná, neboť jeho absolvování otevírá cestu k uplatnění na trhu práce i k dalšímu profesnímu a osobnímu rozvoji. Ačkoliv se dosažení této úrovně vzdělání stalo jakousi normou, v mnoha zemích Evropské unie je stále značně vysoký podíl těch, kteří vyššího sekundárního vzdělání nedosáhli. Cílem Evropské unie je omezit předčasné odchody ze vzdělávání do roku 2020 na maximálně 10 %⁵. Pro Českou republiku nepředstavuje tento cíl žádný výraznější problém, protože střední školu dokončí u nás téměř všichni absolventi základních škol⁶. Důležité je ale věnovat rozvoji této vzdělávací úrovně neustálou pozornost, neboť zajištění struktury odpovídající potřebám účastníků je nezbytným předpokladem pro jejich dobré uplatnění na trhu práce či pro jejich vstup do terciárního nebo jiného dalšího vzdělávání.

V důsledku demografického vývoje po roce 1989 čelí v posledních letech segment středních škol nebývalému propadu počtu žáků (v posledních pěti letech došlo k poklesu o téměř 100 tis. žáků, z toho mezi školními roky 2011/12 a 2012/13 o přibližně 30 tis. žáků). Tato situace klade vysoké nároky na proces optimalizace sítě středních škol a oborů. Relativně nejméně byly zasaženy obory

všeobecného středního vzdělání s maturitní zkouškou (obory gymnázií a lyceí), kde počet žáků ve školním roce 2012/13 dosahoval cca 88 % počtu žáků ve školním roce 2008/09, a navzdory předpokladům také obory středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem, u nichž počet žáků ve školním roce 2012/13 dosahoval přes 86 % stavu roku 2008/09. Počet žáků v oborech středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou ve školním roce 2012/13 dosáhl pouze necelých 81 % stavu v roce 2008/09 a nejhůře se zmiňovaný vývoj podepsal na počtu žáků nástavbového a zkráceného studia, kde v porovnání s rokem 2008/09 bylo pouze 71 % žáků. Pokles zájmu o nástavbové studium ale souvisí i se zavedením státní maturitní zkoušky.

Ve školním roce 2012/13 bylo ve středních školách nejvíce žáků v oborech středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (187 542), dále pak v oborech všeobecného středního vzdělání s maturitní zkouškou (149 113) a oborech středního vzdělání nebo středního vzdělání s výučním listem (101 673). V oborech nástavbového a zkráceného studia pak bylo pouze 32 426 žáků.

1.1.4 **Vzdělávání v konzervatořích**

Segment konzervatoří je v České republice malý, ale také velmi stabilní. Vzdělávání v konzervatoři je standardně zakončeno absolutoriem, absolvent tedy získává terciární⁷ vzdělání (na konzervatoři je ovšem možné složit i maturitní zkoušku). Ve školním roce 2012/13 se v konzervatořích vzdělávalo 3 655 žáků, což je v porovnání s předchozími lety cca o 100 žáků více.

1.1.5 **Vzdělávání ve vyšších odborných školách**

Vzdělávání ve vyšších odborných školách spadá do sektoru terciárního nevysokoškolského vzdělávání. Absolventi vyšších odborných škol jsou v české adaptaci Evropského

3 European Council. *Presidency Conclusions: Lisbon European Council, 23/24 March 2000*. Lisabon, 2000. [přístup z 15. 6. 2013]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm.

4 ČSÚ. *Mezinárodní klasifikace vzdělání (ISCED 97)*. Český statistický úřad, Praha, 2008. ISBN 978-80-250-1723-4.

5 European Commission. *Commission Staff Working Paper: Reducing early school leaving*. Brusel, 2010. [přístup z 15. 6. 2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/earlywp_en.pdf.

6 Česká republika stabilně patří mezi tři nejlepší země EU (viz např. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-324_en.htm).

7 ČSÚ. *Mezinárodní klasifikace vzdělání (ISCED 97)*. Český statistický úřad, Praha, 2008. ISBN 978-80-250-1723-4.

kvalifikačního rámce řazení do úrovně 6, tedy stejně jako absolventi bakalářského studia⁸.

S expanzí českého vysokoškolského systému po roce 2000 se zdálo, že zájem o studium ve vyšších odborných školách opadne. Požadavky Evropské unie na úroveň dosaženého vzdělání v některých profesích (např. zdravotní sestry, sociální pracovníci, policisté) ale vedly k tomu, že zájem o doplnění terciárního vzdělání prostřednictvím studia ve vyšší odborné škole zůstal přibližně na stejné úrovni, jako na začátku tisíciletí. V posledních pěti letech je segment vyšších odborných škol poměrně stabilní, ve školním roce se v něm vzdělávalo necelých 29 tis. studentů.

1.1.6 Vzdělávání na vysokých školách

V roce 2012 uskutečňovalo svoji vzdělávací činnost 26 veřejných, 45 soukromých a dvě státní vysoké školy (Univerzita obrany v Brně, zřizovaná Ministerstvem obrany, a Policejní akademie ČR v Praze, zřizovaná Ministerstvem vnitra). Podle typu poskytovaných studijních programů se rozlišují univerzitní (poskytují bakalářské, magisterské a doktorské programy) a neuniverzitní vysoké školy (poskytují pouze bakalářské a magisterské programy).

Z uvedených dat je zřejmé, že expanze vysokoškolského sektoru skončila v roce 2010. Nyní již druhým rokem dochází k mírnému poklesu celkového počtu studentů. K 31. 12. 2012 studovalo na vysokých školách v České republice 381 272 studentů, což je přibližně o 14,8 tis. méně než v roce 2010 a dokonce méně než v roce 2009. Z tabulky 2 můžeme vidět, že za poklesem celkového počtu studentů stojí především výrazný pokles počtu studentů v distanční a kombinované formě bakalářského studia způsobený především poklesem počtu studentů na soukromých vysokých školách, kde převažují distanční a kombinované formy studia. Data zde prezentovaná se týkají pouze veřejných a soukromých vysokých škol.

8 Pohanková, J. et al. National Referencing Report of the Czech Republic. Praha: NÚV, 2011. ISBN 978-80-87063-47-7.

1.2. Vývoj zaměstnanosti ve vzdělávání

- ♦ V roce 2012 pracovalo ve školství celkem 270,7 tis. zaměstnanců (z toho 85 % v regionálním školství, 14 % na veřejných vysokých školách a necelé 1 % zaměstnanců ve státní správě, přímo řízených organizacích MŠMT a ostatních organizačních složkách státu).
- ♦ Průměrná měsíční nominální mzda⁹ v resortu školství (bez státní správy, tj. MŠMT a ČŠI) v roce 2012 činila 24 263 Kč (z toho v regionálním školství 22 600 Kč a na veřejných vysokých školách 34 045 Kč).
- ♦ Zatímco průměrná měsíční nominální mzda v resortu školství meziročně vzrostla, a to jak v regionálním školství, tak na veřejných vysokých školách, úroveň reálných mezd se zvýšila jen v případě zaměstnanců veřejných vysokých škol.
- ♦ Průměrný přepočtený počet zaměstnanců regionálního školství placených z prostředků ESF za rok 2012 činil 928 osob; z toho 80,0 % připadá na pedagogické pracovníky.
- ♦ Průměrný přepočtený počet zaměstnanců veřejných vysokých škol placených z prostředků ESF za rok 2012 činil 3 260 osob.

Zaměstnanost a odměňování učitelů, pedagogických a nepedagogických pracovníků ve školství patří mezi podstatná témata v oblasti lidských zdrojů zajišťujících vzdělávání. Jde o téma, které zajímá nejen školskou veřejnost, ale i většinu populace. Povolání učitele je náročnou profesí a vnější podněty, mezi které patří mimo jiné mzda, pozitivně stimulují k lepší práci. Velmi diskutovanou oblastí je i struktura pedagogických pracovníků podle věku, kvalifikace a aprobací, praxe atd. Z těchto důvodů je třeba této oblasti věnovat velkou pozornost.

9 Včetně mimorozpočtových zdrojů a bez OON/OPPP.

V roce 2012 pracovalo ve školství celkem 270,7 tis. zaměstnanců¹⁰, z toho 229,8 tis. (84,9 %) v regionálním školství a 38,6 tis. (14,3 %) na veřejných vysokých školách.¹¹ Zbylé 2,3 tis. (0,8 %) zaměstnanců byly zaměstnány ve státní správě, organizacích přímo řízených MŠMT a ostatních organizačních složkách státu.

Většinu zaměstnanců ve školství tvoří lidé, kteří pracují přímo ve školách (mateřských, základních, středních, konzervatořích, vyšších odborných, veřejných vysokých školách, školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami) a zabývají se výukou nebo jejím zajištěním.

Na zaměstnanosti ve školství podle druhu školy se v roce 2012 nejvíce z celkového počtu zaměstnanců ve školství podíleli zaměstnanci v základních¹² (28,9 %) a středních školách¹³ (20,1 %). Veřejné vysoké školy (včetně kolejí a menz) se podílely na zaměstnanosti ve školství 14,3 %. Akademičtí pracovníci, vědečtí pracovníci a ostatní nepedagogičtí pracovníci tvoří 97,1 % zaměstnanců veřejných vysokých škol, 2,9 % pak tvoří zaměstnanci kolejí a menz, kteří se podílejí na sociálním zájmu studentů.

V následujícím textu budou údaje o zaměstnancích ve školství a jejich průměrných měsíčních mzdách uváděny **bez údajů o zaměstnancích státní správy (MŠMT, ČŠI)**, aby byly údaje porovnatelné s údaji za jiné resorty.

Pokud hovoříme v textu o učitelích, jde o učitele včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů. Údaje o mateřských školách, základních školách

a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním či sociálním znevýhodněním).

Mezi lety 2008 a 2012 celkový počet zaměstnanců v regionálním školství poklesl o 3,5 tis., tj. o 1,5 %, z toho nejvíce u středních odborných učilišť (o 4,3 tis.) a základních škol (o 2,4 tis.). Naopak v mateřských školách počet zaměstnanců roste, od roku 2008 stoupl jejich počet o 5,0 tis. (o 15,7 %). Rovněž na veřejných vysokých školách (včetně kolejí a menz a včetně údajů o zaměstnancích vysokoškolských zemědělských statků a vysokoškolských lesních statků) stoupl počet zaměstnanců mezi roky 2008 a 2012 o 1,5 tis., tedy o 4,1 %.

Průměrná měsíční nominální mzda (včetně mimořádných zdrojů) v resortu školství (bez státní správy) v roce 2012 činila 24 263 Kč, z toho v regionálním školství 22 600 Kč a na veřejných vysokých školách¹⁴ 34 045 Kč. Meziročně vzrostla měsíční nominální mzda ve školství celkem o 2,8 %, v oblasti regionálního školství vzrostla meziročně o 2,5 % (v případě učitelů se taktéž jedná o nárůst o 2,5 %). Na veřejných vysokých školách vzrostla meziročně nominální mzda o 3,9 %.

Meziroční nárůst průměrné měsíční nominální mzdy v regionálním školství, ke kterému došlo v letech 2011 a 2012, byl způsoben výrazným zlepšením odměňování pedagogických pracovníků. K této změně došlo jednak na základě nařízení vlády č. 381/2010 Sb.¹⁵ s účinností od

10 Počet zaměstnanců je uveden jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok (ze státního rozpočtu, včetně mimorozpočtových zdrojů).

11 Včetně kolejí, menz, vysokoškolských zemědělských statků a vysokoškolských lesních statků (zaměstnanci ze státního rozpočtu, včetně mimorozpočtových zdrojů).

12 Základní školy, včetně ZŠ určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

13 Střední školy, včetně SŠ určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

14 Včetně kolejí a menz, výzkumu a vývoje, vysokoškolských zemědělských statků a vysokoškolských lesních statků (placeni ze státního rozpočtu, včetně prostředků na projekty EU, včetně doplňkové činnosti a ostatních aktivit).

15 Podstatou této změny bylo schválení dvou nových stupnic platových tarifů podle platových tříd (16) a platových stupňů (5). První stupnice platových tarifů byla pro pedagogické pracovníky s odbornou kvalifikací a VŠ vzděláním. Druhá stupnice platových tarifů byla pro pedagogické pracovníky bez odborné kvalifikace nebo s odbornou kvalifikací, avšak bez vysokoškolského vzdělání. Tabulky pro ostatní zaměstnance ve státní a veřejné správě mají i nadále 16 platových tříd a 12 platových stupňů.

Tabulka 3
Průměrné přepočtené počty zaměstnanců podle druhů škol a veřejné vysoké školy v letech 2008 až 2012

	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
	všichni zřizovatelé					z toho zřizovatel MŠMT, obec, kraj ³⁾				
Školství celkem	272 498	272 625	273 664	272 224	270 689	x	x	x	x	x
Regionální školství¹⁾	233 315	232 615	233 148	231 529	229 788	214 387	213 459	213 614	211 892	216 999
z toho: mateřské školy ⁴⁾	31 625	32 669	34 100	35 377	36 599	30 636	31 589	32 911	34 027	35 624
základní školy ⁴⁾	80 586	79 390	79 061	78 449	78 211	77 716	76 332	75 726	74 946	76 300
gymnázia a sportovní školy ⁵⁾	13 837	13 898	13 888	13 675	13 376	11 763	11 813	11 807	11 635	11 606
SOŠ	22 318	22 440	22 378	21 666	22 255	18 516	18 619	18 651	18 225	18 973
SOU včetně SPV	20 424	20 007	19 621	18 734	16 172	17 867	17 454	17 046	16 217	14 586
konzervatoře ⁴⁾	1 131	1 127	1 123	1 097	1 115	1 043	1 030	1 028	993	1 002
SŠ pro žáky se SVP	3 319	3 051	2 804	2 725	2 680	3 097	2 829	2 588	2 532	2 521
VOŠ	2 001	1 938	1 885	1 871	1 844	1 352	1 317	1 317	1 308	1 359
Veřejné vysoké školy²⁾	37 124	37 763	38 083	38 174	38 646	x	x	x	x	x

Komentáře:

- 1) V oblasti regionálního školství školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“); § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (placeni ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).
- 2) Veřejné vysoké školy včetně kolejí, menz, výzkumu a vývoje, vysokoškolských zemědělských statků a vysokoškolských lesních statků (placeni ze státního rozpočtu, včetně prostředků na projekty EU, včetně doplňkové činnosti a ostatních aktivit).
- 3) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně magistrátních škol; § 109 odst. 3 zákoníku práce (zaměstnanci placeni ze státního rozpočtu, včetně ESF).
- 4) Údaje o mateřských školách, základních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).
- 5) Sportovní školy jsou střední školy se sportovním zaměřením.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 4
Průměrné přepočtené počty a mzdové prostředky (v tis. Kč) zaměstnanců regionálního školství a veřejných vysokých škol vyplácených z ESF za rok 2012

	Přepočtený počet zaměstnanců	Mzdové prostředky celkem (v tis. Kč)			Průměrný měsíční plat/mzda (bez OPPP/OON)
		celkem	v tom		
			OPPP/OON	platy/mzdy	
Regionální školství územních celků¹⁾	928,0	1 144 107,3	890 496,9	253 610,3	22 773 Kč
v tom					
pedagogičtí pracovníci	742,9	192 603,6	.	192 603,6	21 606 Kč
nepedagogičtí pracovníci	185,1	61 006,7	.	61 006,7	27 466 Kč
Veřejné vysoké školy²⁾	3 259,9	1 952 391,5	585 186,5	1 367 205,0	34 950 Kč

Komentáře:

- 1) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, zákon č. 262/2006 Sb., § 109 odst. 3 zákoníku práce, prostředky vyplácené na projekty ESF.
- 2) Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých z ESF; § 109 odst. 2 zákoníku práce.

Zdroj: MŠMT

1. 1. 2011, a jednak na základě novely NV č. 381/2010 Sb. platné od 1. 1. 2012. Oproti roku 2011 byly navýšeny platové tarify kvalifikovaným pedagogům bez vysokoškolského vzdělání, což se dotklo zejména učitelů mateřských škol.

Nárůst **nominální mzdy** v České republice dosáhl meziročně 2,7 % (v nepodnikatelské sféře 2,2 %).

Úroveň reálné mzdy (tzn. výše platů se zohledněním inflace v jednotlivých letech ve stálých cenách roku 2008) v České republice meziročně poklesla o 0,6 %. O něco málo vyšší meziroční pokles reálné mzdy nastal v nepodnikatelské sféře, a to o 1,0 %. Reálné mzdy zaměstnanců a učitelů v regionálním školství v roce 2012 oproti roku 2011 poklesly celkem o 0,8 %. Na veřejných vysokých školách se reálné mzdy akademických pracovníků naopak zvýšily o 1,1 %.

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců **regionálního školství**¹⁶ placených z **prostředků ESF** za rok 2012 činil 928 osob; z toho 80,0 % (tj. 742,9 přepočtené osoby) připadá na pedagogické pracovníky a 20,0 % (tj. 185,1 přepočtené osoby) na nepedagogické pracovníky. V regionálním školství bylo za rok 2012 celkem vyplaceno 253,6 mil. Kč na platy z ESF (bez OPPP/OON) za všechny zaměstnance, z toho pedagogickým pracovníkům 192,6 mil. Kč a nepedagogickým pracovníkům 61,0 mil. Kč. Průměrný přepočtený počet zaměstnanců **veřejných vysokých škol** placených z **prostředků ESF** za rok 2012 činil 3 260 osob. Z prostředků přidělených organizacím z ESF bylo vyplaceno na mzdy (bez OPPP/OON) 1 367,2 mil. Kč.

1.3 System financování vzdělávání, výdaje na vzdělávání

- ♦ Veřejné výdaje na školství tvořily v roce 2012 4,5 % HDP, jejich podíl zůstal na stejné úrovni jako v předchozím roce.
- ♦ Na regionální školství bylo v roce 2012 z rozpočtu MŠMT a místních rozpočtů vydáno 118 606,9 mil. Kč (včetně programů EU), což je o 1,3 % méně než v předchozím roce.
- ♦ Výdaje regionálního školství byly z 92,5 % tvořeny neinvestičními výdaji, přičemž většinu tvořily výdaje, které jsou následně využity na mzdy zaměstnanců ve školství.
- ♦ V roce 2012 bylo vysokým školám vyplaceno z rozpočtu MŠMT (včetně programů EU) celkem 36 907,4 mil. Kč, z toho 79,8 % tvořily neinvestiční prostředky.

Hospodaření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, jím řízených organizačních složek státu (ČŠI, VSC) a příspěvkových organizací probíhalo v roce 2012 v souladu se zákonem č. 455/2011 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2012, ve znění pozdějších předpisů. Během roku 2012 došlo k úpravám schváleného rozpočtu, jednalo se o přesuny v rámci kapitoly 333 MŠMT, o převody mezi jinými rozpočtovými kapitolami a rozpočtem kapitoly 333 MŠMT a souvztažné zvýšení příjmů a výdajů OP VK a OP VaVpI. V průběhu roku 2012 bylo v kapitole 333 provedeno celkem 61 rozpočtových opatření, která změnila závazné ukazatele v oblasti příjmů a výdajů, a 6 rozpočtových opatření, která měnila pouze limity regulace zaměstnanosti.

Rozpočet příjmů na rok 2012 byl stanoven oproti srovnatelné základně rozpočtu 2011 vyšší o 8 995 861,0 tis. Kč. Jednalo se zejména o zvýšení o úměrnou část spoluúčasti EU na společných projektech EU a ČR a o EHP/Norsko v roce 2012. V průběhu roku 2012 byl rozpočtovým opatřením MF navýšen rozpočet příjmů (a souvztažně i výdajů) o částku 1 950 081,0 tis. Kč

16 Zřizovatelé: MŠMT, obec, kraj; zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, § 109 odst. 3.

Tabulka 5
Veřejné výdaje na školství v běžných cenách v letech 2008 až 2012 v mil. Kč a jejich podíl na HDP v %

Případně aktualizace údajů publikovaných ČSÚ byly zpětně promítnuty i do předchozích období, se staršími publikacemi nemusí souhlasit.		2008 ²⁾	2009	2010	2011	2012
Hrubý domácí produkt v běžných cenách		3 848 411,0	3 758 979,0	3 799 547,0	3 841 370,0	3 843 471,0
Index spotřebitelských cen (2005 = 100)		112,1	113,3	114,9	117,1	121,0
Veřejné výdaje na vzdělávání v běžných cenách¹⁾		149 799,7	159 324,7	157 709,3	168 495,1	166 349,0
Veřejné výdaje na regionální školství v běžných cenách		109 955,8	120 094,0	118 543,7	120 189,9	118 606,4
v tom: z rozpočtu	MŠMT (kapitola 333)	82 781,1	88 433,1	85 135,9	90 448,2	90 136,7
	transfery z MŠMT na KÚ a magistráty	-78 604,7	-83 397,0	-80 102,1	-84 823,6	-84 756,0
	obcí a DSO (kapitola 700) ³⁾	30 680,1	35 147,4	35 142,0	35 606,3	32 740,6
	krajských úřadů (kapitola 700) ³⁾	75 099,4	79 910,6	78 368,0	78 959,1	80 485,2
Veřejné výdaje na školství v % HDP		3,9 %	4,2 %	4,2 %	4,4 %	4,3 %
Veřejné výdaje na regionální školství v % HDP		2,9 %	3,2 %	3,1 %	3,1 %	3,1 %

Komentáře:

1) Celkové výdaje na školství z kapitol 333-MŠMT, 700-Obce a DSO; KÚ (část 31-32-vzdělávání).

2) Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

3) Z důvodu konsolidace nejsou zahrnuty z daných tříd rozpočtové skladby následující položky: 5321; 5329; 5342; 5345; 5349; 5366; 5367; 5641; 5642; 5649; 6341; 6342; 6349; 6441; 6442; 6449.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT; 700 Obce a DSO; KÚ; ČSÚ

určenou na financování OP VK. Rozpočet po změnách tak dosahoval výše 17 099 363,0 tis. Kč. Skutečnost celkových příjmů byla vykázána ve výši 7 081 604,0 tis. Kč, v tom: daňové příjmy 309,1 tis. Kč, příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP ve výši 6 967 942,81 tis. Kč (z toho 15,0 tis. Kč mimorozpočtových zdrojů), příjmy z finančních mechanismů 925,1 tis. Kč a ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem 112 427,1 tis. Kč (v tom mimorozpočtové prostředky 2 747,2 tis. Kč), což představuje plnění na 41,4 %. Nárůst celkových příjmů oproti roku 2011 činil 1 408 890,6 tis. Kč.

Rozpočet výdajů kapitoly 333 celkem byl upraven rozpočtovými opatřeními z hodnoty 137 851 240,0 tis. Kč na částku 139 551 426,0 tis. Kč. Skutečné čerpání rozpočtu výdajů po změnách dosáhlo sumy 138 184 480,7 tis. Kč, tedy plnění na 99,0 %. V čerpání výdajů je zohledněno i použití prostředků rezervního fondu ve výši 2 058,4 tis. Kč a použití prostředků z nároků z nespotřebovaných výdajů v úhrnné výši 6 752 745,1 tis. Kč. Oproti skutečným výdajům roku

2011 došlo ke snížení výdajů o částku 774 652,46 tis. Kč, meziroční index 2012/2011 činí 99,4. Schválený rozpočet běžných výdajů kapitoly 333 na rok 2012 dosahoval výše 122 672 758,0 tis. Kč, úpravami provedenými v průběhu roku byl zvýšen celkem o 3 552 779,3 tis. Kč. Skutečnost byla vykázána ve výši 125 924 185,5 tis. Kč, plnění rozpočtu na 99,8 %. Meziroční index 2012/2011 činil 101,4. Z rezervního fondu bylo čerpáno 2 058,4 tis. Kč. Z nároků z nespotřebovaných výdajů bylo čerpáno 3 850 021,3 tis. Kč. Schválený rozpočet celkových kapitálových výdajů na rok 2012 byl stanoven ve výši 15 178 482,0 tis. Kč, rozpočet po změnách činil 13 325 888,7 tis. Kč, konečný rozpočet byl stanoven ve výši 16 061 487,5 tis. Kč. Skutečnost byla vykázána ve výši 12 260 295,2 tis. Kč, v tom: kapitálové výdaje organizačních složek státu – investiční nákupy a související výdaje 66 786,4 tis. Kč a investiční transfery celkem 12 193 508,8 tis. Kč, plnění na 92,0 %. Meziroční index 2012/2011 činí 106,5. Z nároků z nespotřebovaných výdajů bylo čerpáno 2 902 723,9 tis. Kč.

Hospodaření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je zakotveno v následujících právních normách: zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

1.4. Další vzdělávání

Další vzdělávání jakožto integrální součást celoživotního učení je důležitým faktorem růstu produktivity a konkurenceschopnosti ekonomiky. Definici dalšího vzdělávání lze nalézt v zákoně č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 179/2006 Sb.“)¹⁷, kde se dalším vzděláváním rozumí vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním. Oblast dalšího vzdělávání není oblastí odtrženou od ostatních systémů vzdělávání, naopak je s nimi velmi úzce propojena, logicky

¹⁷ Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 179/2006 Sb. nabyl v plném rozsahu účinnosti dne 1. 8. 2007.

navazuje nebo doplňuje oblast počátečního vzdělávání. Hlavním důvodem zvyšujícího se významu dalšího vzdělávání je nutnost získávat nové znalosti a potřeba osvojit si nové dovednosti a kompetence v rámci adaptace na transformující se životní podmínky v průběhu celého života. Většina lidí si v průběhu svého života buď musí doplňovat znalosti ve svém oboru, nebo několikrát změnit své povolání a musí se proto učit zcela novým znalostem a dovednostem, které mohou být ze zcela odlišného oboru, než který člověk vystudoval v rámci počátečního vzdělávání.

Zatímco v roce 2011 v České republice významně vzrostla účast na dalším vzdělávání, v roce 2012 došlo k jejímu mírnému poklesu. Podle výsledků výzkumu Labour Force Survey¹⁸ se účast na dalším vzdělávání v roce 2011 zvýšila meziročně ze 7,5 % na 11,4 %, čímž se ČR dostala nad průměrnou úroveň Evropské unie, kde se indikátor vztahený k celkové populaci dané věkové skupiny rovnal 8,9 %. V roce 2012 došlo ke snížení na 10,8 %, nicméně ČR se stále drží nad průměrem EU27, který meziročně stoupl o 0,1 % na 9 %.

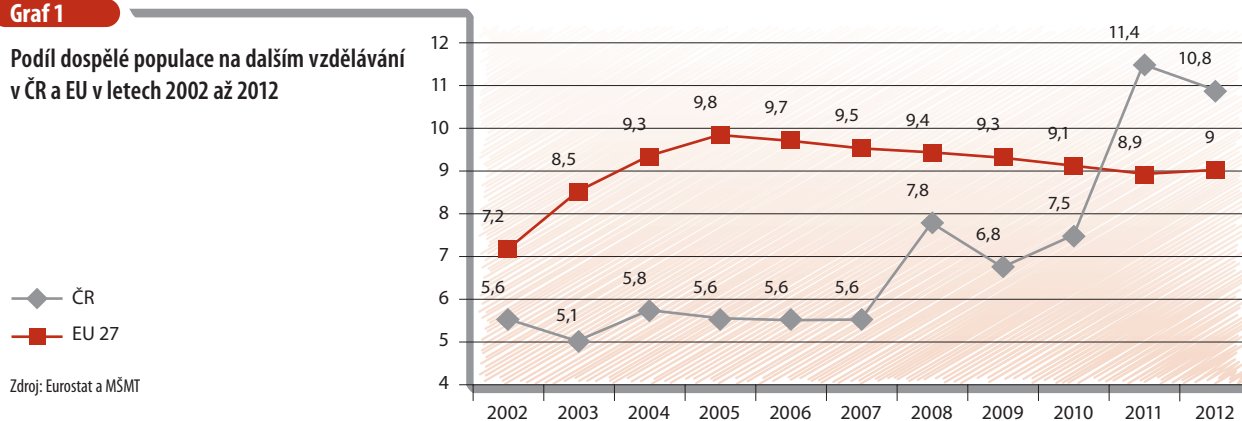
Další vzdělávání se v ČR rozvíjí především na základě oblastí definovaných ve Strategii celoživotního učení České republiky¹⁹ pro období 2007–2015.

¹⁸ Labour Force Survey – Výběrové šetření pracovních sil, realizované Eurostatem. Účast na dalším vzdělávání je v rámci výzkumu definována jako počet osob ve věku 25–64 let, které se vzdělávaly v posledních čtyřech týdnech před realizací šetření.

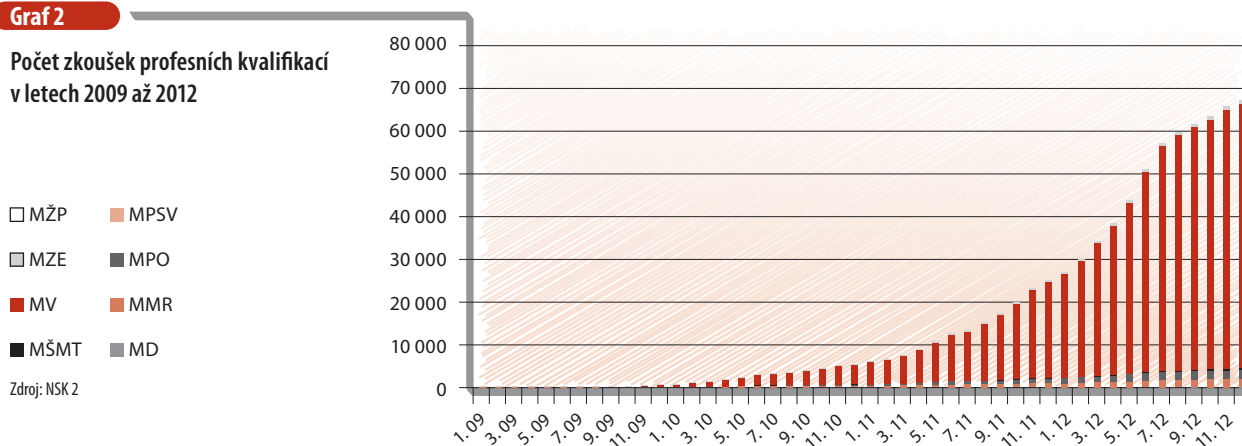
¹⁹ Strategie celoživotního učení (dále jen „Strategie CŽU“) je koncepčním dokumentem celoživotního učení v oblasti počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, který zaštiťuje iniciativy směřující k rozvoji lidských zdrojů v ČR v letech 2007–2015 v souladu s cíli Lisabonské strategie. Strategie CŽU byla schválena usnesením vlády č. 761 ze dne 11. července 2007. V oblasti dalšího vzdělávání se tyto cíle týkají především stimulace poptávky po dalším vzdělávání, nastavení a implementace systému uznávání různých vzdělávacích cest k získání kvalifikace, sladění nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce, rozšíření nabídky dalšího vzdělávání a zajištění jeho dostupnosti, zvýšení a zajištění kvality dalšího vzdělávání a rozvojem oblasti kariérového poradenství v celoživotní perspektivě.

Graf 1

Podíl dospělé populace na dalším vzdělávání
v ČR a EU v letech 2002 až 2012

Graf 2

Počet zkoušek profesních kvalifikací
v letech 2009 až 2012

V roce 2012 byl nejvyšší důraz kladen na podporu a rozvoj oblasti systému uznávání výsledků předchozího učení založeném na zákoně č. 179/2006 Sb., kterým je navíc stanovena i Národní soustava kvalifikací (dále jen „NSK“). Zákon č. 179/2006 Sb. definuje, co je jejím obsahem, jak a kým jsou kvalifikace popisovány a schvalovány, podle jakých pravidel probíhá ověřování a uznávání kvalifikací a který dále také mimo jiné stanovuje způsoby,

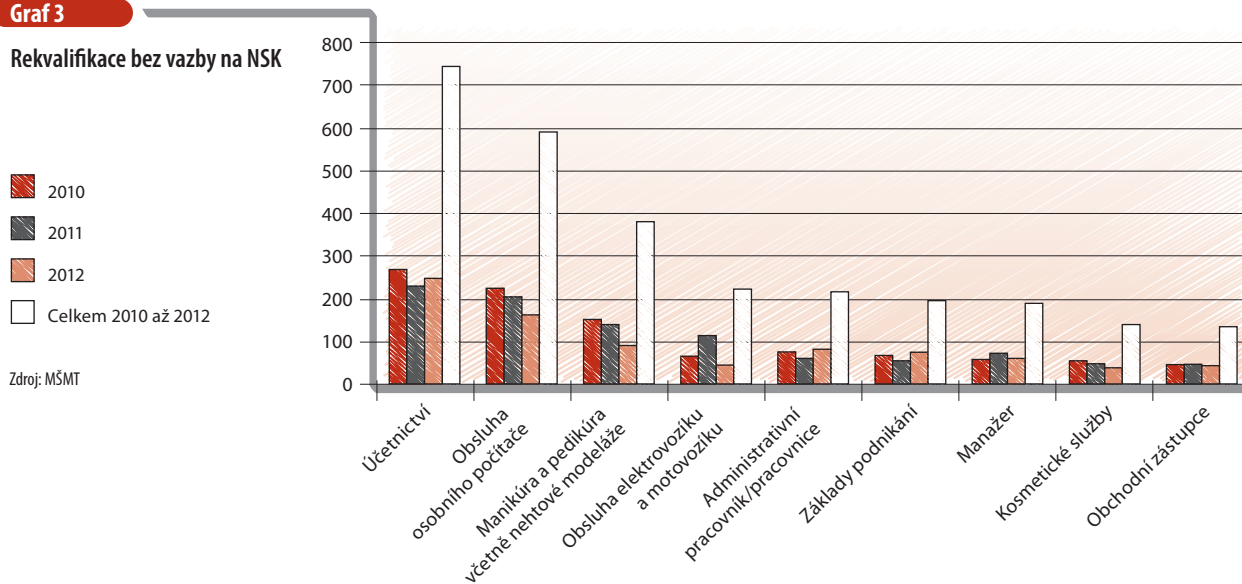
jak lze prostřednictvím těchto kvalifikací dospět ke stupni vzdělání ve smyslu školského zákona. NSK je tedy veřejně přístupný registr všech kvalifikací uznávaných na území České republiky. Základním východiskem tvorby zákona č. 179/2006 Sb. a Národní soustavy kvalifikací je provázat tyto principy s reálnými potřebami trhu práce. Cílem tedy není popsání jiné cesty k získání stupně vzdělání, ale umožnit dospělým získat kvalifikaci, a to na

základě zhodnocení výsledků jejich praxe, dosavadního vzdělávání a zkušeností. Zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání a Národní soustava kvalifikací umožňují nechat si ověřit a uznat kvalifikaci na základě standardizované zkoušky před autorizovanou osobou. Úspěšný absolvent pak získá Osvědčení o získání profesní kvalifikace (PK). V roce 2012 bylo schváleno 88 nových profesních kvalifikací. Jejich celkový počet tak stoupl na 366. Počet autorizovaných osob se ve sledovaném období zvýšil ze 467 na 655, tedy o 188 autorizovaných osob. Počet autorizací pak vzrostl v roce 2012 o 590 na 2 622. K největšímu posunu došlo v oblasti počtu složených zkoušek profesních kvalifikací. V roce 2012 bylo zrealizováno 40 211 zkoušek profesních kvalifikací.

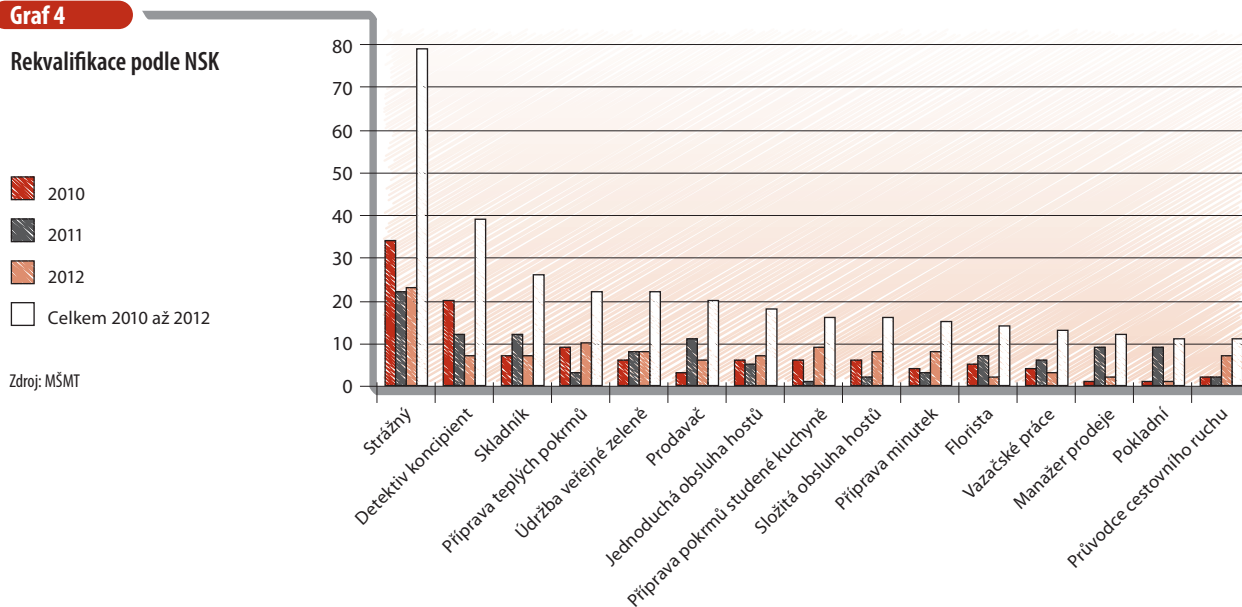
Na základě § 108 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, akredituje MŠMT rekvalifikační programy vedoucí k získání plně kvalifikace k výkonu konkrétní pracovní činnosti uplatnitelné

na trhu práce nebo k získání konkrétních pracovních dovedností připravujících k závěrečným zkouškám z profesních kvalifikací schválených v rámci NSK dle zákona č. 179/2006 Sb., dále rekvalifikace vedoucí k závěrečné zkoušce podle jiných právních předpisů či nespécifické rekvalifikační programy určené pouze pro neumístěné absolventy škol. K zabezpečení akreditací je na MŠMT zřízen poradní orgán – Akreditační komise pro akreditaci vzdělávacího programu k provádění rekvalifikace. V roce 2012 bylo Akreditační komisí posouzeno celkem 1 983 rekvalifikačních vzdělávacích programů (z toho 1 836 vzdělávacích rekvalifikačních programů bylo akreditováno a 147 vzdělávacích rekvalifikačních programů bylo zamítnuto).

Většina akreditací pro vzdělávací programy směřující k rekvalifikacím bez vazby na NSK byla v letech 2010–2012 udělena pro pracovní činnosti uvedené v grafu 3.

Graf 3**Rekvalifikace bez vazby na NSK**

Zdroj: MŠMT

Graf 4**Rekvalifikace podle NSK**

Zdroj: MŠMT

2

Vzdělávání v roce 2012 v datech

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012

2.1 Úvod: Co přinesl rok 2012 školám v České republice

Rok 2012 přinesl školám změny v rámcových vzdělávacích programech pro předškolní a základní vzdělávání, standardy pro základní vzdělávání, změnu maturitního modelu a novely zákonů, se kterými se museli ředitelé škol, pedagogičtí pracovníci a další pracovníci působící ve školství seznámit, případně upravit podle nich své materiály a činnost.

V roce 2012 byly novelizovány všechny čtyři zákony, které přímo souvisejí se vzděláváním. Činnost škol ovlivnila novela školského zákona, která nabyla účinnosti v lednu 2012 a např. zjednodušila přijímací řízení na střední školy, zavedla pracovní poměr na dobu určitou ředitelů škol a školských zařízení a firemní mateřské školy. V roce 2012 byla přijata další novela školského zákona, která přinesla změny v oblasti společné části maturitní zkoušky.

Novela zákona o pedagogických pracovnících zejména rozšiřuje možnosti získání odborné kvalifikace pedagogických pracovníků a upravuje oblast akreditace vzdělávacího programu.

Novelizovaný zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních přinesl do institucionální péče zásadní změny zejména ve výrazném posílení preventivně výchovných služeb v rámci systému péče o ohrožené děti, ustanovení střediska výchovné péče jako školského poradenského zařízení, a možnost ambulantní formy v ústavní výchově, což v praxi znamená poskytování odborné komplexní péče přímo v rodinách dětí.

Novela zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání se týká především změny názvu dílčí kvalifikace na profesní kvalifikaci, změny způsobu stanovování termínu konání zkoušky, uznání části profesních kvalifikací, které uchazeč již absolvoval, a oblastí správních deliktů autorizovaných osob.

V září 2012 vešel v účinnost revidovaný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV),

jehož přílohou jsou **konkretizované očekávané výstupy**. Tyto konkretizované očekávané výstupy rozpracovávají a zpřesňují jednotlivé očekávané výstupy v rámci vzdělávacích oblastí v RVP PV, které jsou popsány v optimální úrovni a které lze považovat pro děti na konci předškolního období za žádoucí.

Konkretizované výstupy upřesňují požadavky na jednotlivé očekávané výstupy v podobě činností a příležitostí tak, aby bylo zcela jasné, co by mělo dítě zpravidla na konci předškolního vzdělávání dokázat.

V roce 2012 MŠMT přistoupilo k **úpravám Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání** (RVP ZV). Na základě meziresortních jednání byla do RVP ZV začleněna finanční gramotnost a dopracována nebo upravena některá aktuální a důležitá témata, jež mají své opodstatnění ve vládních dokumentech nebo v legislativních dokumentech příslušných resortů. Při úpravě vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace se vycházelo především ze zjištění mezinárodních výzkumů (zejm. TIMSS a PISA). Při úpravě vzdělávacích oborů Cizí jazyk a Další cizí jazyk se vycházelo ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky a rovněž bylo přihlédnuto k záměrům v oblasti jazykového vzdělávání v ČR a jeho srovnatelnosti se zeměmi EU. Účelem úprav bylo na daná témata více upozornit a zdůraznit jejich důležitost v dnešní době.

Do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání byly s platností od 1. září 2012 doplněny **Standardy pro základní vzdělávání**. Standardy byly připraveny pro 5. a 9. ročník pro vzdělávací obory Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace a Anglický jazyk.

V roce 2012 byly také zveřejněny výsledky mezinárodních šetření PIRLS 2011 a TIMSS 2011, která se uskutečnila na jaře 2011. Ze zveřejněných výsledků vyplynulo, že výsledky českých žáků jsou nadprůměrné ve čtenářské, matematické i přírodovědné gramotnosti a ve srovnání s rokem 2007 se zlepšily. Klesající trend z minulých šetření se nepotvrdil a objevil se náznak obrátu.

Otázkou je, zda tento rostoucí trend potvrdí i výsledky šetření OECD **PISA 2012**, které se uskutečnilo v březnu a dubnu 2012 na vybraných školách.

Projekt PISA je zaměřen zejména na zjišťování čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků v zemích z celého světa. V roce 2012 bylo cílem detailněji posoudit úroveň matematické gramotnosti žáků a jejich schopnosti řešit úlohy z oblasti řešení problémů. Česká republika navíc využila možnosti zúčastnit se v tomto cyklu i testování finanční gramotnosti žáků. Výsledky testování budou zveřejněny v prosinci 2013 na mezinárodní tiskové konferenci v Paříži a národní centrum bude prezentovat výsledky českých žáků v mezinárodním kontextu spolu s národní zprávou z projektu.

Šetření PISA 2012 je součástí individuálních projektů národních „Kompetence I“ a „Kompetence III“, které jsou financovány ze strukturálních fondů EU prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK).

V květnu a červnu 2012 uskutečnila Česká školní inspekce v rámci individuálního projektu národního „Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v České republice (NIQES)“, financovaného ze strukturálních fondů EU prostřednictvím OP VK, první celoplošnou generální zkoušku **ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol**.

Do září 2012 mohly základní školy podávat prostřednictvím systému šablon žádosti v rámci programu „EU peníze školám“. Žádost o dotaci podalo 97,7 % škol mimo Prahu, peníze z evropských fondů se tak dostaly téměř do všech mimopražských škol. Celkem bylo vyplaceno cca 3,4 mld. Kč. Základní školy měly největší zájem o šablony směřující k inovaci výuky prostřednictvím nových informačních technologií, v oblasti přírodních věd a zvyšující čtenářskou a informační gramotnost žáků.

V roce 2012 bylo ukončeno dvouleté pokusné ověřování písma Comenia Script v 1. a 2. ročnících na 33 vybraných základních školách. Na základě výsledků zjištěných v rámci pilotního ověřování ministerstvo doporučilo, aby

bylo písmo Comenia Script alternativou k běžně užívané psací abecedě.

V roce 2012 pokračovalo pokusné ověřování Individuálního výchovného plánu. Jeho cílem je především nová forma školní péče o žáky, kteří narušují školní výkon. Do pokusného ověřování byly zařazeny školy, které mají výchovné problémy s žáky a mají zájem o ověřování nové formy spolupráce rodiny se školou prostřednictvím Individuálních výchovných plánů.

Patrně nejvíce změn bylo zaznamenáno v **oblasti středních škol**. Ve čtyřletých gymnáziích se již uskutečňovala výuka podle školních vzdělávacích programů ve všech ročnících. Odborné střední školy zahájily v září 2012 výuku podle svých školních vzdělávacích programů vytvořených na základě 51 rámcových vzdělávacích programů, které MŠMT vydalo v rámci 4. etapy v roce 2010.

K výrazné změně došlo také v oblasti **maturitní zkoušky**. V maturitních oborech došlo ke změně maturitního modelu oproti školnímu roku 2010/2011. Nejvýraznější změnou bylo pořadí maturitních zkoušek: maturanti nejdříve napsali didaktické testy a písemné práce, teprve po nich absolvovali ústní zkoušky. Nově byl zaveden tzv. výpis výsledků didaktických testů. Další změnou bylo, že žák, který nevykonal některou dílčí zkoušku, opakoval pouze tu, kterou nevykonal úspěšně. Změnou prošel i systém hodnocení písemných prací, písemné práce byly v zájmu posílení nezávislosti hodnocení hodnotiteli z jiných než kmenových škol.

V roce 2012 ministerstvo pokračovalo v realizaci reformy **nové závěrečné zkoušky** v oborech vzdělání s výučním listem. Reforma probíhá prostřednictvím navažujícího projektu „Nová závěrečná zkouška 2 – NZZ_2“, který navazuje na projekt IPn „Nová závěrečná zkouška“ (zahájen v dubnu 2012). NZZ_2 umožní kvalitativní posun v reformě závěrečné zkoušky, jehož důsledkem bude zlevnění a zefektivnění procesu realizace nové závěrečné zkoušky v dalších letech.

Střední školy mohly v první polovině roku 2012 využívat obdobný program k uplatnění šablon jako základní

školy pod názvem „EU peníze středním školám“. Do tohoto programu se zapojilo cca 92 % všech mimopražských středních škol. Celkem bylo vyplaceno 1,4 mld. Kč.

Vyšší odborné školy se stejně jako v minulých letech potýkaly s nedostatečným počtem uchazečů o studium, způsobeným větší otevřeností vysokých škol.

V roce 2012 pokračovala **finanční podpora škol z finančních prostředků ESF** v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost prostřednictvím individuálních projektů národních zahájených zejména v roce 2009, např. v rámci již uvedených projektů „NIQES“, „Kompetence I“, „Kompetence III“ a „EU peníze školám“.

V roce 2012 byly zahájeny další projekty, které navázaly na zkušenosti z již ukončených projektů a pokračují v cílenější a intenzivnější zaměřené metodické činnosti. V lednu 2012 byla zahájena realizace projektu „Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb – RAMPS VIP III“. Projekt RAMPS navázal na projekty ESF „VIP-Kariéra“ a „RŠPP-VIP II“. Cílem projektu je nastavit systém poradenských služeb jako integrovaný, vydefinovat klíčové kompetence pracovníků v systému a navrhnout jeho případnou restrukturalizaci.

V březnu 2012 byly zahájeny dva projekty, projekt „UNIV 3“ a projekt „Kariérní systém – Kariéra“. Cílem projektu „UNIV 3“ je zkvalitnit systém rekvalifikací širokou podporou procesu uznávání výsledků předchozího učení a modernizací procesu akreditací programů dalšího vzdělávání. Projekt „Kariéra“ řeší dlouhodobě očekávaný kariérní systém v oblasti školství, který umožní učitelům a ředitelům škol celoživotní zvyšování kvality jejich práce s návazností na motivující systém odměňování podle transparentních pravidel.

V červnu 2012 byl zahájen projekt „Stáže ve firmách – vzdělávání praxí“, hlavním cílem projektu je zavedení inovativního systému dalšího vzdělávání prostřednictvím stáží ve firmách a zvýšení uplatnitelnosti občanů na trhu práce.

Další zahájený projekt „Aktivační centra“ je zaměřen na vytváření podmínek pro zájmové vzdělávání žáků se

středně těžkým a těžkým mentálním postižením, postižením více vadami a autismem, kteří jsou žáky základních škol speciálních.

Posledním projektem, s jehož realizací se započalo v roce 2012, byl projekt „Podpora spolupráce škol a firem se zaměřením na odborné vzdělávání v praxi - POSPOLU“. Cílem projektu je podpořit spolupráci středních odborných škol a učilišť, a zvýšit tak kvalitu odborného vzdělávání.

2.2 Změny v organizačním a legislativním základu vzdělávací soustavy v roce 2012

V průběhu roku 2012 došlo k řadě změn v oblasti právní úpravy vzdělávací soustavy. Základní změnou byla novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, provedená zákonem č. 472/2011 Sb., na níž navázaly novelizace prováděcích právních předpisů upravujících jednotlivé oblasti vzdělávání. Významná byla i novela školského zákona vyhlášená pod č. 370/2012 Sb., která přinesla novou podobu společné části maturitní zkoušky. Významnými změnami prošly i další právní předpisy, např. zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, či zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podrobné přiblížení jednotlivých změn podává následující přehled. V kapitole jsou zahrnuty ty novely právních předpisů, které nabyly účinnosti v roce 2012, bez ohledu na datum jejich zveřejnění ve Sbírce zákonů (tj. nabytí platnosti).

2.2.1 Změny školského zákona

V roce 2012 došlo k dvěma podstatným změnám školského zákona a byly novelizovány některé prováděcí předpisy. Přijata byla i řada změn spíše technického charakteru, které reagovaly na novely právních předpisů mimo gesci MŠMT.

První významná změna, provedená s účinností (zásadně) k 1. 1. 2012 **zákonem č. 472/2011 Sb.**, reaguje na komplexní zadání, vycházející z potřeb praxe a sledující zejména eliminaci byrokratické zátěže škol a školských zařízení. V průběhu přípravy byla významně doplněna o novinky v oblasti předškolního vzdělávání. Novela se zaměřila především na tyto aspekty:

- ◆ podporu mateřských škol zřizovaných zaměstnavateli pro děti zaměstnanců;
- ◆ zjednodušení pravidel pro zpracování vlastního hodnocení školy;
- ◆ umožnění poskytovat jazykovou přípravu k základnímu vzdělávání i cizincům z tzv. třetích zemí;
- ◆ zpřesnění pravidel pro vyhlášení volných dní ředitelem školy;
- ◆ zavedení možnosti rozšířit vyučovací dobu až na 40 hodin týdně v případě odborného výcviku a odborné praxe středních škol;
- ◆ podrobnější úpravu plnění povinné školní docházky v zahraničí a v zahraničních školách na území České republiky;
- ◆ zrušení povinnosti vydávat výstupní hodnocení v posledním roce plnění povinné školní docházky;
- ◆ zavedení možnosti stanovit nařízením vlády obory vzdělání s výučním listem i maturitní zkouškou;
- ◆ změny v procesu přijímacího řízení na střední školy a příznivější úpravu správního řízení o přijetí uchazečů ke vzdělávání;
- ◆ úpravu podmínek konání maturitních zkoušek;
- ◆ zjednodušení podmínek fungování školské právnické osoby;
- ◆ zjednodušení postupu zápisu některých údajů do školského rejstříku;
- ◆ úpravu financování škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT;
- ◆ úpravu jmenování a odvolávání ředitelů škol a školských zařízení zřizovaných státem, krajem, obcí a svazkem obcí, včetně zavedení institutu jejich funkčního období;

- ◆ úpravu zřizování a obsazení školské rady (pro vyšší odbornou školu není nově nezbytné zřizovat samostatnou školskou radu).

V návaznosti na schválení zákona č. 295/2012 Sb., kterým se měnil zákon o rozpočtovém určení daní, a jeho dopad na obecní školství vyšším směřováním části podílu na výnosech sdílených daní přímo za žákem, bylo přistoupeno k úpravě způsobu financování obecního školství (předškolních a základních škol), kdy bylo nezbytné zrušit povinnost vzájemné úhrady neinvestičních výdajů za žáky navštěvující školu v jiné obci. Finanční prostředky, které dosud byly předmětem úhrady neinvestičních výdajů, byly zákonem č. 295/2012 Sb. směřovány přímo do rozpočtu obce, která zřizuje základní nebo mateřskou školu. Změna školského zákona byla provedena **zákonem č. 370/2012 Sb.** Citovaná novela zároveň upravila novou podobu společné části maturitní zkoušky. Legislativní změny společné části maturitní zkoušky se týkaly především zrušení třetího povinného zkušebního předmětu (který měl být povinný od jarního zkušebního období roku 2013), sjednocení úrovně obtížnosti zkoušek společné části maturitní zkoušky a hodnocení písemných prací z českého jazyka a literatury hodnotiteli přímo na školách.

K dílčím změnám spíše technického charakteru patřily následující novely školského zákona:

- ◆ **zákon č. 420/2011 Sb.**, který s účinností od 1. 1. 2012 reagoval na přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob;
- ◆ **zákon č. 375/2011 Sb.**, který sladil terminologii zákona s právními předpisy z oblasti zdravotnické legislativy (účinnost od 1. 4. 2012);
- ◆ **zákon č. 53/2012 Sb.**, který reagoval na změny v oblasti právní úpravy dalšího vzdělávání (účinnost od 1. 4. 2012);
- ◆ **zákon č. 333/2012 Sb.**, jímž se měnil zákon o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy (účinnost od 1. 11. 2012).

2.2.2 Změny zákona o pedagogických pracovnících

Zákon č. 563/2004 Sb., stanovující obecnou úpravu předpokladů pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich pracovní doby, dalšího vzdělávání a kariérního systému, se v průběhu roku 2012 změnil celkem třikrát.

Zákon č. 420/2011 Sb. s účinností od 1. 1. 2012 v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim doplnil prokazování bezúhonnosti pro účely podávání žádosti o udělení akreditace vzdělávací instituci nebo vzdělávacímu programu k usku-tečňování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Systematická úprava vymezení bezúhonnosti je stanovena ve společném ustanovení (§ 29a) pro dva následující účely: pro výkon činnosti pedagogického pracovníka (přesunuto z § 3) a pro získání akreditace vzdělávací instituce nebo vzdělávacího programu.

Zákon č. 198/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012 přinesl změny v získávání odborné kvalifikace pro činnost pedagogických pracovníků s cílem zajistit větší prostupnost mezi některými kategoriemi pedagogických pracovníků. Zároveň byla do zákona doplněna nová úprava odborné kvalifikace pro ty kategorie pedagogických pracovníků, které odbornou kvalifikaci dosud upraveny neměly. Zákonem byla též změněna úprava přímé pedagogické činnosti vykonávané nad rozsah stanovený ředitelem školy a byla zpřesněna ustanovení týkající se akreditací vzdělávacích institucí a vzdělávacích programů v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Zákon č. 333/2012 Sb. s účinností od 1. 11. 2012 provedl dílčí zpřesnění, když nahradil obecnější pojem „školské zařízení pro preventivně výchovnou péči“ konkrétnějším, ale již dříve existujícím druhem zařízení „středisko výchovné péče“.

2.2.3 Změny zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Zákon č. 109/2002 Sb., který upravuje náhradní výchovnou péči o děti a nezaopatřené osoby v diagnostických

ústavech, dětských domovech, dětských domovech se školou a výchovných ústavech a dále služby poskytované středisky výchovné péče, byl novelami s účinností v roce 2012 dotčen celkem čtyřikrát, přičemž nejdůležitější změny přinesl zákon č. 333/2012 Sb.

Zákon č. 352/2011 Sb. s účinností od 1. ledna 2012 zrušil omezenou sedmiletou platnost psychologického posudku vyžadovaného k prokázání psychické způsobilosti pedagogických pracovníků zařízení nebo střediska. Jedná se o poslaneckou novelu.

Zákon č. 375/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zdravotních službách, zákona o specifických zdravotních službách a zákona o zdravotnické záchranné službě, nabyl účinností dnem 1. 4. 2014. Zákon č. 109/2002 Sb. byl touto novelou terminologicky sladěn se zákonem o zdravotních službách.

Zákon č. 333/2012 Sb. nabyl účinností dnem 1. 11. 2012. Zcela zásadní změnou je předpokládané využívání preventivně výchovné péče ve střediscích výchovné péče ve větším rozsahu a snížení počtu dětí v ústavní péči tím, že bude kladen větší důraz na prevenci a poradenství. V souvislosti se zkracováním délky pobytu v zařízeních se také nově stanoví možnost poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb formou ambulantní péče dětem pobývajícím mimo zařízení na základě povolení ředitele zařízení.

Z dalších změn lze uvést zejména:

- ◆ možnost poskytovat péči nezaopatřeným osobám, které již byly z ústavní péče propuštěny, ale jejich životní situace vyžaduje přijetí zpět do zařízení, zejména v souvislosti s přípravou na budoucí povolání;
- ◆ omezení možnosti poskytovat tzv. dobrovolné pobyty dětí diagnostickým ústavem nejdéle do 31. srpna 2017 (tato úprava je založena na požadavku specializace jednotlivých typů zařízení, kdy diagnostický ústav je zaměřen výhradně na diagnostiku, popřípadě na následné metodické odborné služby směrem k zařízením);

- ◆ konkretizace účelu poskytované preventivní péče, specifikace příjemců preventivně výchovných služeb a definice služeb střediska, jejichž cílem je poskytování všestranné preventivní pomoci, a to především formou ambulantní péče, se zaměřením na snížení závažnosti rizikového chování dětí;
- ◆ možnost ředitele zařízení v zájmu spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí požadovat informace o rodinných podmínkách dětí umístěných do zařízení, nahlížet do spisové dokumentace dítěte a při rozhodování o důležitých opatřeních vůči dítěti tyto postupy konzultovat;
- ◆ zavedení nového systému stanovení peněžitých částek, z nichž je vypočítáván příspěvek na úhradu péče, kapesné, hodnoty osobního daru a věcné pomoci nebo jednorázového peněžitého příspěvku při ukončení pobytu v zařízení; zvolené řešení spočívá ve vypuštění konkrétních částek ze zákona a v jeho stanovení nařízením vlády, přičemž do doby vydání nařízení se postupuje podle dosavadních ustanovení zákona.

Zákon č. 401/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, s účinností od 1. 1. 2013 zakotvil povinnost zařízení a středisek spolupracovat s orgány sociálně-právní ochrany dětí v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.

2.2.4 **Změny zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání**

Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů, upravuje zejména ověřování dosaženého vzdělání mimo vzdělávací systém (hodnotící standardy, autorizované osoby, zkoušky ověřující dosažení odborné způsobilosti). V roce 2012 byl dotčen dvěma novelami, nejvýznamnější změny obsahoval zákon č. 53/2012 Sb.

Zákon č. 375/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zdravotních službách, zákona o specifických zdravotních službách a zákona

o zdravotnické záchranné službě, nabyt účinnosti dnem 1. dubna 2012. Příloha zákona č. 179/2006 Sb. byla touto novelou terminologicky sladěna se zákonem o zdravotních službách.

Zákon č. 53/2012 Sb. nabyt účinnosti dnem 1. 4. 2012. Zákon představuje první koncepční změnu zákona č. 179/2006 Sb. a upravuje zejména následující oblasti:

- ◆ změna názvu „dílní kvalifikace“ na „profesní kvalifikaci“;
- ◆ umožnění podnikající fyzické osobě ustanovit autorizované zástupce;
- ◆ posunutí minimální věkové hranice jako podmínky pro konání zkoušky v rámci rekvalifikačního kurzu;
- ◆ změna způsobu stanovování termínu konání zkoušky;
- ◆ uznávání částí profesních kvalifikací, které již uchazeč úspěšně absolvoval;
- ◆ správní delikty autorizovaných osob.

2.2.5 **Změna zákona o uznávání odborné kvalifikace**

Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), byl v roce 2012 významně dotčen zákonem č. 52/2012 Sb.

Zákon č. 52/2012 Sb. nabyt účinnosti dnem 17. března 2012. Tato novela se vztahuje ke směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací a jejímu řádnému provedení v právním řádu ČR, dále se novela týká vedení evidence uchazečů v režimu dočasného či příležitostného výkonu regulovaného povolání a současně se pokusila odstranit či vyjasnit ustanovení zákona, jež dosud činila aplikační obtíže.

2.2.6 **Změny prováděcích právních předpisů ke školskému zákonu**

Změna vyhlášky o předškolním vzdělávání

Vyhláškou č. 214/2012 Sb. byly s účinností od 1. 7. 2012 provedeny změny týkající se organizace docházky do mateřské školy. Bylo umožněno střídání dětí při zachování

stávající kapacity mateřské školy. Dále byla vyhláška doplněna v oblasti proinkluzivních podmínek pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Úprava rovněž reagovala na změny v oblasti sociálního zabezpečení, což se promítlo v ustanoveních týkajících se úplaty za předškolní vzdělávání v mateřské škole.

Změna vyhlášky o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

S účinností od 1. 9. 2012 (a částečně od 23. 7. 2013) došlo **vyhláškou č. 256/2012 Sb.** ke změnám v organizaci plnění povinné školní docházky v zahraničí a v zahraniční škole na území ČR. Dále byly provedeny změny v možnosti konání zkoušek v kmenové škole v ČR a zařazování žáků zpět do školy v ČR po návratu ze zahraničí. Nově byly vytvořeny podmínky pro uznávání vzdělávání poskytovaného právnickou či jinou osobou v zahraničí, která v dohodě s MŠMT poskytuje občanům ČR v období plnění povinné školní docházky vzdělávání ve vzdělávacím obsahu Český jazyk a literatura, Člověk a jeho svět, Dějepis a Zeměpis, vztahujícím se k České republice. Další úpravy vyhlášky se týkaly zjednodušení textu vyhlášky, snížení administrativní zátěže škol a větší možnosti upravit organizaci vzdělávání a hodnocení výsledků vzdělávání žáků podle podmínek školy.

Změna vyhlášky o organizaci přijímacího řízení ve středních školách

Vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ve středních školách, doznala změnu na základě **vyhlášky č. 86/2012 Sb.**, a to s účinností od 20. 3. 2013. Návrh zohlednil změny v přijímacím řízení, provedené na základě novely školského zákona č. 472/2011 Sb. Úprava přijímacího řízení se týkala zrušení zpracování výstupního hodnocení na základních školách, zrušení možnosti vzít zpět zápisový lístek mimo případy úspěšného odvolání, prodloužení doby, po kterou je možné zápisový lístek odeslat, a termínu vyhlášení výsledků, od kterého vzniká uchazeči právo podat

odvolání. Současně se sjednotily termíny přijímacích zkoušek do prvního ročníku středního vzdělávání v přijímacím řízení pro všechny formy vzdělávání, a to i do nástavbového a zkráceného studia.

Změna vyhlášky o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou

V návaznosti na doporučení odborné komise MŠMT, která doporučila změny školského zákona v úpravě společné části maturitní zkoušky, realizované zákonem č. 370/2012 Sb., bylo nezbytné uskutečnit změnu navazující právní úpravy maturitní zkoušky ve vyhlášce č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů. **Vyhláška č. 371/2012 Sb.**, která nabyla účinnosti spolu s účinností změn týkajících se společné části maturitní zkoušky ve školském zákoně dne 9. 11. 2012, upravila zejména:

- ◆ vypuštění té části vyhlášky č. 177/2009 Sb., která upravuje třetí povinnou zkoušku, neboť třetí povinná zkouška společné části maturitní zkoušky byla vypuštěna i ze školského zákona;
- ◆ umožnění konání písemné práce společné části maturitní zkoušky již před ukončením posledního ročníku středního vzdělávání a posunutí termínu pro podání přihlášky k maturitní zkoušce;
- ◆ z jednotlivých ustanovení vyhlášky byly vypuštěny zmínky o úrovních obtížnosti zkoušky a navazující ustanovení o úpravě konání zkoušky ve vyšší úrovni obtížnosti;
- ◆ hodnocení písemných prací z českého jazyka a literatury žáků učiteli na školách a neodkladné oznamování výsledků jednotlivých zkoušek žákům.

Změna vyhlášky o zájmovém vzdělávání

Novela vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, provedená s účinností od 31. 8. 2012 **vyhláškou č. 279/2011 Sb.**, rozšířila okruh účastníků činnosti školní družiny o děti z přípravných

tříd základní školy a děti zařazené do přípravného stupně základní školy speciální. Dále přinesla ještě drobnější změny, například promítnutí legislativních změn v oblasti sociálního zabezpečení do osvobození od úplaty za zájmové vzdělávání.

Změna vyhlášky o školním stravování

S účinností od 1. 1. 2012 byla novelizována také vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů. Novela, provedená **vyhláškou č. 463/2011 Sb.**, přinesla především změny výše finančních limitů na nákup potravin, které odrážejí růst cen potravin v souvislosti se změnou zákona o dani z přidané hodnoty. Novela dále doplnila některé definice pojmů a zpřesnila vysvětlivky obsažené v příloze stanovující výživové normy školního stravování.

Změna vyhlášky o organizaci školního roku

Vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, ve znění pozdějších předpisů, byla změněna **novelou č. 111/2012 Sb.**, s účinností od 5. 4. 2012. Cílem novely byl posun termínu vydání vysvědčení žákům v závěrečném ročníku středního vzdělávání, a to v návaznosti na úpravu termínu pro didaktické testy a písemné práce společné části maturitní zkoušky.

Změna vyhlášky o některých dokladech o vzdělání

Vyhláška č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání, ve znění pozdějších předpisů, byla s účinností od 1. 1. 2012 novelizována **vyhláškou č. 431/2011 Sb.** Jednalo se o technickou změnu, jejímž cílem bylo odstranit nedostatky překladu vzoru polské varianty vysvědčení o maturitní zkoušce.

Změna vyhlášky o dokumentaci škol a školských zařízení

Vyhláška č. 364/2005 Sb., o dokumentaci škol a školských zařízení, ve znění pozdějších předpisů, byla novelizována **vyhláškou č. 29/2012 Sb.**, a to s účinností od 31. 1. 2012.

V návaznosti na zrušení Ústavu pro informace ve vzdělávání, který zajišťoval shromažďování údajů ze školních matrik a dokumentace škol a školských zařízení podle školského zákona, došlo k převedení této činnosti na MŠMT. Tato skutečnost byla do vyhlášky promítnuta variantním způsobem, tj. tak, že databázi údajů spravuje napříště ministerstvo, anebo jím zřízená a pověřená právnická osoba.

Změna vyhlášky, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv

Vyhláška č. 15/2005 Sb. byla novelizována v návaznosti na novelu školského zákona provedenou zákonem č. 472/2011 Sb. Hlavní změnou bylo zrušení části čtvrté, obsahující úpravu vlastního hodnocení školy, neboť novelizovaný školský zákon zrušil zmocnění ministerstva k vydání prováděcího právního předpisu v této oblasti. Spolu s tím byl změněn i název vyhlášky. Současně byla upravena ustanovení týkající se přípravy dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v zájmu větší volnosti při zpracování těchto materiálů. Novela byla provedena s účinností od 1. 7. 2012 **vyhláškou č. 195/2012 Sb.**

2.2.7 Změna vyhlášky o podrobnostech stanovených k provedení zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Vyhláška č. 110/2012 Sb. s účinností od 1. 4. 2012 v návaznosti na novelu zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání (č. 53/2012 Sb.) nově stanovuje náležitosti záznamu o průběhu a výsledku zkoušky a vzhled formulářů osvědčení o úspěšném absolvování zkoušky a získání profesní kvalifikace.

2.2.8 Právní předpisy mimo gescí MŠMT

Od 1. ledna 2012 nabylo účinnosti **nařízení vlády č. 448/2011 Sb.**, kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů. Tato novela představovala dvě zásadní změny v oblasti odměňování pedagogických pracovníků:

- ◆ Pro pedagogické pracovníky byla zavedena jednotná stupnice platových tarifů, bez rozlišení dosažení odborné kvalifikace nebo dosaženého stupně vzdělání. Dosavadní úprava, kdy existovaly pro pedagogické pracovníky dvě samostatné stupnice platových tarifů (pedagogickým pracovníkům, kteří získali odbornou kvalifikaci podle zvláštního právního předpisu a kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání v akreditovaném bakalářském nebo magisterském studijním programu, příslušel platový tarif podle vyšší stupnice platových tarifů, a pedagogickým pracovníkům, kteří nezískali odbornou kvalifikaci podle zvláštního právního předpisu, nebo kteří tuto kvalifikaci získali, avšak nedosáhli vysokoškolského vzdělání v akreditovaném bakalářském nebo magisterském studijním programu, příslušel platový tarif podle nižší stupnice platových tarifů), činila velké aplikační problémy a jevila se jako diskriminační.
- ◆ Byla zrušena pro všechny pedagogické pracovníky výjimka z ustanovení § 6 o zvláštním způsobu určení platového tarifu. Na všechny pedagogické pracovníky se tak vztahuje ustanovení, podle kterého může zaměstnavatel zaměstnanci určit platový tarif v rámci rozpětí platových tarifů stanovených pro nejnižší až nejvyšší platový stupeň příslušné platové třídy. Dosud toto ustanovení mohlo být použito jen u pedagogického pracovníka, který vykonává uměleckoprůmyslovou činnost nebo činnost trenéra.

2.3 Regionální školství

2.3.1 Vzdělávací soustava

Školy a školská zařízení jsou zařazeny do veřejného seznamu, tzv. školského rejstříku, podle školského zákona²⁰. Dětem, žákům a studentům škol zařazených v rejstříku garantuje MŠMT odpovídající vzdělání

daného stupně, pro který je škola určena. V praxi to znamená, že vzdělání získané na školách soukromých a církevních je rovnoprávné se vzděláním na školách zřizovaných MŠMT, jinými resorty, obcemi a kraji s garancí MŠMT.

Zhruba počátkem nového tisíciletí, ve větší míře od roku 2003, probíhá proces slučování škol tak, aby velikost institucí umožnila jejich efektivní a ekonomické fungování. Školský zákon dovoluje, aby pod jedním právním subjektem působily různé druhy škol a školských zařízení téhož zřizovatele, takže v případě malých obcí bylo možno spojit do jedné instituce i mateřskou a základní školu. Kraje jakožto zřizovatelé sdružovaly i některé střední školy různého druhu vzdělávání či oborového zaměření, které sice právní subjektivitu měly, ale byly příliš malé a jejich provoz nebyl dostatečně ekonomický.

Nejběžnější právní formou veřejných škol je forma příspěvkové organizace. Školy zřízené v této právní formě spravují majetek svěřený zřizovatelem (jímž je stát, kraj nebo obec), dostávají od něho příspěvky na svou činnost a jsou většinou neziskové.

Školy zřizované ministerstvy nebo orgány územní samosprávy (veřejné školy) mohou mít právní formu:

- a) příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby (jsou-li zřizovány krajem, obcí nebo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) nebo
- b) organizační složky státu (jsou-li zřizovány Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra nebo Ministerstvem spravedlnosti).

Školy zřizované registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi (církevní školy) jsou zřizovány většinou v právní formě školské právnické osoby. Školská právnická osoba je novou právní formou neziskové organizace, která byla zavedena školským zákonem a jejíž činnost je omezena na oblast vzdělávání.

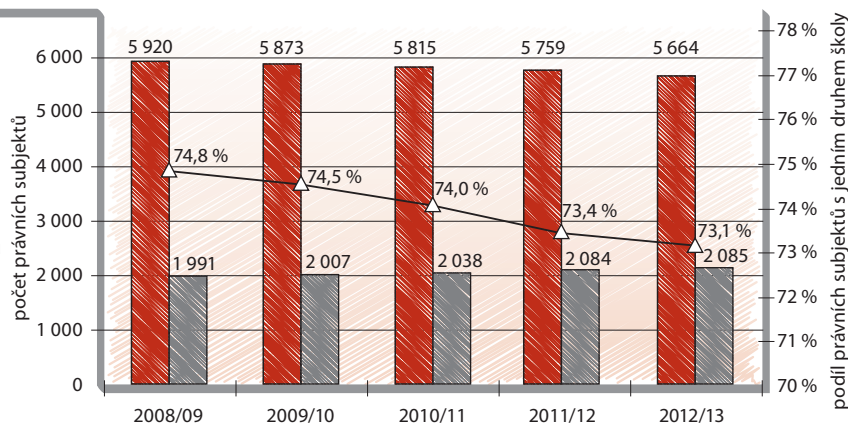
Soukromé školy jsou školy, které zřizují právnické osoby odlišné od výše uvedených, nebo fyzické osoby. Převažují u nich právní formy, které upravuje obchodní

²⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Graf 5**Veřejné právní subjekty vykonávající činnost školy v letech 2008/09 až 2012/13**

- právní subjekty s jedním druhem školy
- právní subjekty s více druhů škol
- podíl právních subjektů s jedním druhem školy na celkovém počtu právních subjektů

Zdroj: MŠMT

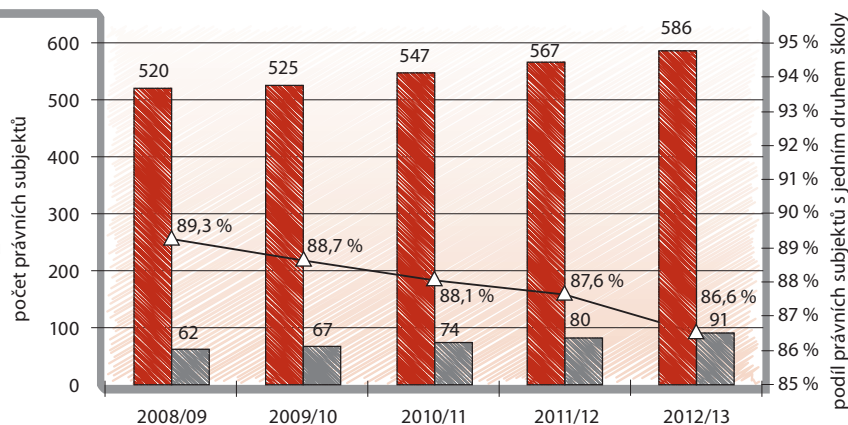
Graf 6**Neveřejné právní subjekty¹⁾ vykonávající činnost školy v letech 2008/09 až 2012/13**

- právní subjekty s jedním druhem školy
- právní subjekty s více druhů škol
- podíl právních subjektů s jedním druhem školy na celkovém počtu právních subjektů

Komentář:

1) Školy zřizované registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi a soukromé školy.

Zdroj: MŠMT

zákoník (např. společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti apod.). Mohou však využívat i formy obecně prospěšné společnosti a nově i formy školské právnické osoby.

V období 2008/09–2012/13 se počet samostatných právních subjektů vykonávajících činnost školy (mateřské, základní, střední a vyšší odborné školy a konzervatoře) snižoval pouze v případě veřejných škol, u soukromých a církevních škol došlo k mírnému navýšení.

Ve školním roce 2012/13 působilo v regionálním školství celkem 8 426 samostatných právních subjektů vykonávajících činnost školy (z původních 8 493 ve školním roce 2008/09). Ve školním roce 2012/13 působilo o 94 veřejných právních subjektů vykonávajících činnost školy méně než ve školním roce 2011/12. U neveřejných právních subjektů zřizovaných soukromníkem a církvemi naopak opět došlo k meziročnímu nárůstu jejich počtu, a to o 30 právních subjektů (ve školním roce 2011/12

se jednalo o navýšení o 26 ve srovnání se školním rokem 2010/11).

Více než čtvrtina (necelých 26 %) samostatných právních subjektů bez ohledu na zřizovatele provozuje více druhů škol. Z pohledu zřizovatele více druhů škol provozuje 26,9 % veřejných právních subjektů a 13,4 % soukromých a církevních škol. Nejvíce se vyskytuje kombinace mateřských a základních škol. Výjimkou není ani kombinace tří druhů škol působících pod jedním právním subjektem.

2.3.2 Předškolní vzdělávání

- ◆ Předškolní vzdělávání zajišťují mateřské školy, jejichž počet se stále zvyšuje v důsledku zvyšujícího se počtu dětí věkové skupiny, pro niž je předškolní vzdělávání určeno. Ve školním roce 2012/13 vzrostl meziročně počet mateřských škol o 80 (na 5 011 škol).
- ◆ V mateřských školách se vzdělávalo 354 340 dětí, tedy o 11,8 tis. více než v předchozím roce.
- ◆ Mateřské školy vykazaly vysoký počet žádostí o vzdělávání v mateřské škole, kterým nebylo vyhověno, což narušuje princip rovného přístupu dětí k předškolnímu vzdělávání a tím i plynulé zapojení rodičů dítěte na trhu práce.

Cílem předškolního vzdělávání je rozvoj osobnosti dítěte v předškolním věku, podílet se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento typ vzdělávání poskytují mateřské školy, mateřské školy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, mateřské školy při zdravotnickém zařízení, přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním na

základních školách a přípravné stupně základních škol speciálních.

V současné době se předškolní vzdělávání řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do rejstříku škol a školských zařízení. Jsou závazná pro všechny typy uvedené výše. RVP PV byl vydán s účinností od 1. 3. 2005 opatřením ministryně školství č. 32 405/2004-22 ze dne 3. 1. 2005 (školy od 1. 9. 2007 postupují podle svých ŠVP vytvořených podle RVP PV) a s platností nového školského zákona²¹ se stal závazným dokumentem nejen pro pedagogy, ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí a jejich odborné a sociální partnery. Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách, jako ostatní úrovně vzdělávání: je orientována k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí.

Zmíněný RVP PV stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který může navazovat základní vzdělávání, a jako takový představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů a jejich uskutečňování. Je otevřený pro školu, učitele i pro děti a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor, jakákoli odborná pracovní skupina, profesní sdružení či každý jednotlivý pedagog mohli – za předpokladu zachování společných pravidel – vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program. K RVP PV byly přidány formou přílohy č. 1 Konkretizované očekávané výstupy, vydané opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 12963/2012-22 s účinností od 1. 9. 2012.

21 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Tyto konkretizované očekávané výstupy rozpracovávají a zpřesňují jednotlivé výstupy v rámci vzdělávacích oblastí v RVP PV. Mají napomoci pedagogům při naplňování vzdělávacích cílů a upřesňují požadavky na jednotlivé očekávané výstupy v podobě činností a příležitostí tak, aby bylo jasné, co by mělo dítě zpravidla na konci předškolního vzdělávání dokázat.

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami, popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní.

Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti (sedmi) let a je nepovinné. Mateřská škola se organizačně dělí na třídy. Do tříd je možno zařazovat děti stejného či různého věku a vytvářet třídy věkově homogenní, anebo věkově heterogenní. Stejně tak je možné do tříd běžných mateřských škol zařazovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami a vytvářet třídy integrované. Poskytování předškolního vzdělávání je podle školského zákona veřejnou službou.

Docházka dětí do mateřských škol je většinou zpoplatněna, pouze vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky je v mateřských školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí po dobu 12 měsíců bezplatné (§ 123 odst. 2 školského zákona, ve znění pozdějších předpisů). Pokud je však dítěti udělen odklad školní docházky, je pro něj již tento rok zpoplatněn. Děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky jsou ze zákona přednostně přijímány k předškolnímu vzdělávání (§ 34 odst. 4 školského zákona, ve znění pozdějších předpisů), aby se ještě před vstupem do základní školy vyrovnaly případné rozdíly mezi dětmi v komunikativních dovednostech a úrovni rozvoje myšlení, a zamezilo se tak případným problémům s jejich integrací v základních školách.

Přestože je předškolní vzdělávání nepovinné a u většiny dětí je poskytováno za úplatu, je o něj značný zájem

a počet zájemců výrazně roste, což je způsobeno zejména růstem počtu narozených dětí, který započal v roce 2002. Zcela v souladu s tímto trendem však nebyl vývoj počtu mateřských škol, který do roku 2007/08 klesal, v letech 2007/08–2008/09 více méně stagnoval (4 808 a 4 809 škol), a teprve od roku 2009/10 lze pozorovat nárůst počtu mateřských škol na 4 826. Ve školním roce 2012/13 již počet mateřských škol vzrostl na 5 011. Zmíněný dočasný pokles v předchozích letech však nemusel nutně znamenat jejich faktický úbytek, mohlo jít jen o sloučení více mateřských škol pod jeden právní subjekt. Konečné zvýšení počtu mateřských škol je reakcí na rostoucí poptávku. Zatímco ve školním roce 2007/08 navštěvovalo mateřskou školu 291 194 dětí, v roce 2008/09 přesáhly počty dětí v mateřských školách hranici tří set tisíc (301 620 dětí) a tento nárůst dále pokračuje (při průměrném tempu růstu kolem 4 % ročně) až do roku 2012/13, kdy se počet dětí v mateřských školách zvýšil na 354 340. Rostoucí je v průběhu sledovaného období počet dětí připadající na jednu mateřskou školu; v roce 2011/12 tak v průměru připadá na mateřskou školu 70,1 dětí, přičemž ještě v roce 2007/08 to bylo přibližně 60 dětí. V průběhu sledovaného období se nepatrně zvyšuje také průměrný počet dětí na jednu třídu (z 22,9 na 23,7), avšak v tomto případě zde existuje omezení a ze zákona se třída mateřské školy naplňuje do počtu 24 dětí (podle vyhlášky²² však může zřizovatel školy povolit výjimku z nejvyššího počtu dětí, a to až o čtyři děti).

Mateřské školy navštěvuje 77 % všech tříletých dětí (okolo 76–77 % se tento podíl pohyboval i v předchozích letech), 88,7 % všech čtyřletých dětí (tento podíl se snižuje; ještě v roce 2007/08 činil téměř 91 %) a 90,6 % všech pětiletých dětí (i zde dochází k poklesu; v roce 2007/08 šlo o 93,2 %). Mateřské školy však navštěvují i děti mladší tří let; jejich podíl na odpovídající populaci vzrostl od roku 2007/08 z 24,8 % na 27,5 % v roce

22 Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.

2010/11, v roce 2011/12 však došlo k mírnému poklesu na 26,6 % a ve školním roce 2012/13 byl podíl dětí mladších tří let 27,4 %. Podíl šestiletých a starších dětí na populaci šestiletých se v mateřských školách v rámci sledovaného období pohybuje kolem 21 %, maxima bylo dosaženo v roce 2008/09 při podílu 21,5 %. Ve školním roce 2012/13 došlo k mírnému poklesu na 18,3 %, což lze považovat za pozitivní stav. Téměř ve všech věkových skupinách však dochází v absolutním vyjádření k nárůstu počtu dětí, výjimku tvoří skupina šestiletých a starších, kde absolutní počty dětí navštěvujících mateřskou školu od roku 2007/08 do roku 2009/10 klesaly (z 20 347 na 20 033), avšak od roku 2010/11 došlo k nárůstu – v roce 2011/12 dosáhl počet šestiletých a starších dětí navštěvující mateřské školy 21 831 a ve školním roce 2012/13 opět k poklesu na 19 886 dětí. Ve skupině dětí mladších 3 let došlo mezi lety 2010/11 a 2011/12 k poklesu z 33 040 na 31 355 dětí, v roce 2012/13 k mírnému nárůstu na 31 951 dětí.

Poptávka po docházce do mateřských škol není zcela uspokojována a i přes nárůst počtu škol i tříd je stále více žádostí o přijetí do mateřské školy odmítáno: v roce 2007/08 bylo odmítnuto 13 409 žádostí; v roce 2008/09 se jednalo o 19 996 odmítnutých žádostí; v roce 2009/10 činil počet žádostí o přijetí do mateřské školy, jimž nebylo vyhověno, 29 632, v roce 2010/11 již 39 483 a v roce 2011/12 bylo odmítnuto 49 186 žádostí o přijetí do mateřské školy, což je 3,7 krát více, než v roce 2007/08. V posledním sledovaném roce – 2012/13 – bylo zamítnuto celkem 59 tisíc žádostí o přijetí k předškolnímu vzdělávání. Je však třeba poznamenat, že rodiče své děti stále častěji přihlašují do více mateřských škol nebo žádají o přijetí dětí výrazně mladších tří let, a proto lze předpokládat, že celkový počet dětí, které nebyly do mateřské školy přijaty, je výsledně o něco nižší.

Dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, tj. dětem se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním (dále jen

děti se SVP) je poskytována speciální pedagogická péče. Informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost zajišťují a pedagogicko-psychologické služby poskytují školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra). Speciální vzdělávání může probíhat ve třídách či školách samostatně zřízených pro žáky se SVP a poskytuje se i dětem zařazeným do mateřských škol zřízených při dětských domovech či diagnostických ústavech. V roce 2012/13 bylo celkem 110 mateřských škol samostatně zřízených pro žáky se SVP a navštěvovalo je 3 383 dětí. Dalších 4 499 dětí pak navštěvovalo speciální třídy v běžných mateřských školách. Kromě speciálních tříd však mohou být děti se SVP integrovány také do běžných tříd. S určitým zdravotním postižením bylo v mateřských školách v roce 2012/13 celkem 9 767 dětí (tj. 2,8 % z celkového počtu dětí v mateřských školách) a z toho jich bylo 2 156 individuálně integrováno v běžných třídách mateřských škol.

Střední délka vzdělávání v mateřských školách činí přibližně 3 roky, a to stabilně ve všech uvedených letech. Došlo zde jen k velmi nepatrnému poklesu z 3,05 roku v letech 2007/08 a 2008/09 na 2,95 roku v roce 2012/13.

Výrazná většina mateřských škol je zřizována obcemi (94,5 %), což zajišťuje odpovídající dostupnost předškolního vzdělávání. Přesto je však hustota sítě mateřských škol v jednotlivých regionech České republiky odlišná. Tyto odlišnosti mohou být dány mírou koncentrace velkých měst, nebo naopak malých obcí v regionu, ale svou roli zde může hrát také sloučení škol pod jeden právní subjekt. Největší mateřské školy podle průměrného počtu dětí najdeme v Praze (více než 109 dětí na jednu školu), v kraji Moravskoslezském (téměř 85 dětí), Karlovarském, Ústeckém a Jihočeském (74–77 dětí). Menší mateřské školy (v průměru okolo 60 dětí na jednu školu), jejichž velikost je ale kompenzována hustším rozmístěním, se pak nacházejí v moravských a východočeských krajích (v kraji Pardubickém, Jihomoravském, Olomouckém a v kraji Vysočina).

Tabulka 6

**MŠ – počet škol, tříd, dětí, učitelů
a poměrové ukazatele v letech 2008/09
až 2012/13**

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
počet dětí	301 620	314 008	328 612	342 521	354 340
z toho dívky	144 502	150 613	157 799	164 387	170 705
počet tříd	13 035	13 452	13 988	14 481	14 972
počet škol	4 809	4 826	4 880	4 931	5 011
učitelé (přepočtené počty)	23 567,8	24 584,3	25 736,8	26 780,6	27 739,2
z toho ženy	23 533,4	24 542,2	25 670,6	26 687,7	27 627,9
průměrný počet dětí na školu	62,72	65,07	67,34	69,46	70,71
průměrný počet dětí na třídu	23,14	23,34	23,49	23,65	23,67
průměrný počet dětí na úvazek učitele	12,80	12,77	12,77	12,79	12,77

Zdroj: MŠMT

Tabulka 7

**MŠ – podíl dětí ve vybraných věkových
kategoriích na odpovídající populaci v letech
2008/09 až 2012/13**

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Podíl dětí mladších 3 let navštěvujících mateřskou školu z populace 2letých	24,8 %	26,7 %	27,5 %	25,9 %	26,7 %
Počet dětí mladších 3 let navštěvujících MŠ	26 384	30 800	33 040	31 355	31 951
Počet osob ve věku 2 let v populaci	106 518	115 180	120 290	121 285	119 504
Podíl dětí ve věku 5 let navštěvujících mateřskou školu z populace 5letých	92,8 %	91,4 %	91,4 %	89,1 %	88,2 %
Počet dětí ve věku 5 let navštěvujících MŠ	87 927	90 320	94 775	96 959	104 369
Počet osob ve věku 5 let v populaci	94 785	98 791	103 653	108 766	118 385
Podíl dětí ve věku 6 let a starších navštěvujících mateřskou školu z populace 6letých	21,5 %	21,1 %	21,0 %	21,2 %	18,3 %
Počet dětí ve věku 6 let a starších navštěvujících MŠ	20 150	20 033	20 717	21 831	19 886
Počet osob ve věku 6 let v populaci	93 899	94 995	98 791	102 953	108 825

Komentář:

Velikost populace podle stavu vždy k 31. 12. příslušného roku.

Zdroj: MŠMT, ČSÚ

Tabulka 8

**Střední délka vzdělávání v mateřských školách
v letech 2008/09 až 2012/13**

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Střední délka vzdělávání v MŠ	3,05	3,04	3,03	2,96	2,95

Zdroj: MŠMT

2.3.3 Základní vzdělávání

- ◆ Ve školním roce 2012/13 vzdělávalo žáky 4 095 základních škol, což je o 16 méně než v předchozím roce.
- ◆ Počet žáků 1. stupně základních škol meziročně vzrostl o 13,8 tis. žáků na 488,1 tis.
- ◆ Postupně se zastavuje pokles počtu žáků 2. stupně základní školy, v roce 2012/13 navštěvovalo 2. stupeň 319,8 tis. žáků, což je o 471 žáků méně než v předchozím roce.
- ◆ V důsledku menšího počtu škol a zastavení poklesu počtu žáků mírně vzrostla i průměrná velikost třídy 2. stupně základní školy, v roce 2012/13 se ve třídě vzdělávalo v průměru 19,3 žáka, což je nárůst o 0,3 žáka proti předchozímu roku, ale zároveň mírný pokles (o 0,4 žáka) za posledních pět let.
- ◆ Průměrný počet žáků ve třídě 1. stupně základní školy mírně vzrostl (19,4 žáka).
- ◆ Po odkladu povinné školní docházky nastupuje do základní školy 19,9 % dětí.
- ◆ Podíl počtu žáků plnících povinnou školní docházku na víceletých středních školách a konzervatořích vzhledem k počtu žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni základních škol činí 13 %. Na tyto školy odešlo v roce 2012/13 ze základních škol celkem 9,2 tis. žáků.

Pod pojmem **základní vzdělávání** rozumíme vzdělávání v základních školách, včetně škol zřízených pro žáky se zdravotním postižením (§ 46, § 47, § 48 a § 48a školského zákona) v oborech Základní škola nebo Základní škola speciální. Cíle základního vzdělávání definuje § 44 školského zákona.

Na základních školách plní žáci povinnou školní docházku (§ 36 – § 43 školského zákona). Primární vzdělávání plní naprostá většina žáků na 1. stupni základní

školy. Po jeho absolvování se možnosti plnění povinné školní docházky rozšiřují, žáci mohou využít i dalších vzdělávacích cest. Kromě pokračování ve vzdělávání na 2. stupni základní školy mohou žáci přejít do oborů vzdělání víceletých gymnázií a oborů vzdělání konzervatoří, které jsou určeny zvláště umělecky nadaným žákům. Možnosti plnění povinné školní docházky v oborech vzdělání víceletých gymnázií nebo konzervatoří využívá zhruba jedna desetina žáků v příslušné věkové skupině. Podíl žáků plnících povinnou školní docházku ve všech typech škol na populaci ve věku 6–14 let ve školním roce 2012/13 činil 98,6 %.

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením (§ 16, odst. 2 a 3 školského zákona) probíhá prostřednictvím jejich individuální integrace do běžných tříd základních škol, nebo skupinové integrace do speciálních tříd v běžných základních školách (§ 16, odst. 8 a 10 školského zákona).

Další možností je jejich vzdělávání ve školách, které jsou zřízeny pro žáky se zdravotním postižením (§ 16, odst. 8 a § 48 školského zákona). Na 1. stupni základní školy lze využít i tzv. individuální vzdělávání (§ 41 školského zákona), které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole (žáci chodí do školy jen na pololetní přezkoušení).

Vzdělávání žáků se sociálním a zdravotním znevýhodněním by mělo probíhat v souladu s ustanoveními školského zákona v běžných základních školách. Je nezbytné podporovat tuto cílovou skupinu již v období předškolní přípravy a také se zaměřit na školní úspěšnost v průběhu povinné školní docházky.

Vzdělávání v základních školách (včetně základních škol zřízených pro žáky se zdravotním postižením) probíhá od roku 2007 na základě školních vzdělávacích programů (tvorba ŠVP je plně v kompetenci ředitele školy). ŠVP jsou školami sestavovány na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, který byl vydán MŠMT 1. února 2005 (podle § 4 školského zákona), jehož součástí je i úprava podmínek vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (RVP ZV, část

Tabulka 9
Základní školy – počet základních škol, tříd, žáků a učitelů v letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
1. stupeň					
školy 1. stupeň	4 108	4 098	4 096	4 089	4 074
třídy 1. stupeň	24 325	24 521	24 703	25 277	25 187
žáci 1. stupeň	458 198	460 754	465 380	474 327	488 106
učitelé 1. stupně přepočtení na plné úvazky	27 529,2	27 634,9	27 796,0	28 114,6	28 374,9
podíl žáků 1. stupně na populaci 6–10 let	100,5	99,8	98,8	98,7	98,0
2. stupeň					
školy 2. stupeň	2 760	2 755	2 749	2 738	2 718
třídy 2. stupeň	18 173	17 420	17 017	16 828	16 552
žáci 2. stupeň	357 817	333 705	324 106	320 315	319 844
učitelé 2. stupně přepočtení na plné úvazky	31 963,1	30 782,4	30 227,0	29 700,2	29 294,0
podíl žáků 2. stupně na populaci 11–14 let	92,7	90,3	89,5	88,7	88,3
ZŠ celkem					
školy – celkem	4 133	4 125	4 123	4 111	4 095
třídy – celkem	42 498	41 941	41 720	42 105	41 739
žáci – celkem	816 015	794 459	789 486	794 642	807 950
učitelé přepočtení na plné úvazky – celkem	59 492,3	58 417,3	58 023,0	57 814,8	57 668,9
podíl žáků celkem na populaci 6–14 let	96,9	95,6	94,8	94,4	93,9

Zdroj: MŠMT

D, kap. 8). RVP ZV byl již několikrát MŠMT doplňován nebo upravován²³.

Možnosti základního vzdělávání jsou v České republice velmi dobře zajištěny – síť základních škol je dostatečně hustá a umožňuje většině žáků docházku v blízkém okolí místa bydliště, rozdílné způsoby vzdělávání v základních školách současně umožňují vybrat školu, která nejlépe vyhovuje zaměření a povaze dítěte. Přes pokles počtu základních škol v posledních letech je jejich počet stále dostatečný. Pokles počtu škol je způsoben jednak jejich rušením, jednak slučováním škol do větších právních subjektů. Ve školním roce 2012/13 bylo v rejstříku škol a školských zařízení evidováno 4 095 základních škol, tzn. o 16 škol méně než v předchozím školním roce. Ačkoliv

počet ZŠ stále klesá, na průměrné velikosti školy se to příliš neprojevovalo. V roce 2012/13 navštěvovalo základní školy 808 tis. žáků, což představuje přibližně 197 žáků na školu, přičemž ve školním roce 2011/12 byla průměrná velikost školy 193 žáků. Průměrná velikost školy na 1. stupni ZŠ ve školním roce 2012/13 činila 119 žáků, tedy přibližně o tři žáky na školu více než v předchozím roce. Na 2. stupni základních škol činila ve školním roce 2012/13 průměrná velikost školy 118 žáků, což ve srovnání s předchozím školním rokem představuje nárůst o jednoho žáka na školu.

Počet žáků na 1. stupni základních škol ve školním roce 2012/13 činil 488,1 tis. a ve srovnání s předchozími školními roky stále více vzrůstá (cca o 13,8 tis. žáků). Růst počtu žáků na 1. stupni se dá předpokládat i v následujících letech, trend je způsoben nárůstem počtu živě narozených dětí od počátku 21. století. Počet žáků na 2. stupni

23 Viz např. <http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/prehled-upravy-rvp-zv>.

základních škol ve školním roce 2012/13 činil 319,8 tis., přičemž jejich počet v předchozích letech klesal velmi výrazně (mezi školními roky 2008/09 a 2009/10 o 24,1 tis. žáků, mezi školními roky 2009/10 a 2010/11 o 9,6 tis. žáků, mezi školními roky 2010/11 a 2011/12 o 3,8 tis. žáků). Pokles počtu žáků se zpomaluje – mezi roky 2011/12 a 2012/13 činil pouze 461 žáků. Nárůst počtu žáků 2. stupně můžeme očekávat nejdříve ve školním roce 2014/15, výrazněji se projeví až v letech následujících.

Síť základních škol České republiky odráží potřeby jednotlivých krajů v oblasti základního vzdělávání, přičemž vychází z celkového charakteru regionu – v regionech s vyšší koncentrací malých obcí je více malých škol, v regionech s vyšší koncentrací obyvatelstva ve větších městech existuje více škol velkých. V průměru v České republice připadá na 100 dětí ve věku 6–14 let 0,5 základní školy. Dostupnost základního vzdělávání je v jednotlivých krajích velmi dobrá.

V oblasti základního školství působí i soukromé a církevní základní školy. Jejich podíl na celkovém počtu základních škol zdaleka nedosahuje podílu, jaký je u škol středních; podíl soukromých základních škol činí 2,2 %, a v případě církevních základních škol se jedná o 1 %. Podíl žáků v soukromých základních školách je 0,9 %, v církevních základních školách dosahuje 0,7 %.

Do základních škol nastupují děti mladší i starší než 6leté. Zatímco podíl žáků přijatých do 1. ročníku základních škol mladších 6 let z celkového počtu dětí přijatých do 1. ročníku základních škol je v České republice velmi nízký (ve školním roce 2012/13 jich bylo 0,7 %, což odpovídá dlouhodobému trendu), podíl dětí přijatých do 1. ročníku základních škol ve věku 7 let a starších z celkového počtu dětí přijatých do 1. ročníku základních škol činí pětinu (20,7 % ve školním roce 2012/13).

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením je nedílnou součástí vzdělávacího systému. Základní školy ve školním roce 2012/13 navštěvovalo 72,1 tis. žáků se zdravotním postižením, což je 8,9 % všech žáků základních škol (tento podíl je dlouhodobě velmi stabilní). Individuálně

integrováno do běžných tříd bylo 56,7 % ze všech zdravotně postižených žáků navštěvujících základní školy, speciální třídy navštěvovalo 43,3 % ze všech zdravotně postižených žáků v základním vzdělávání (včetně speciálních tříd ve školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením). Je tedy patrné, že více žáků se zdravotním postižením bylo integrováno individuálně.

V rámci základního vzdělávání mohou obce (či svazky obcí) nebo kraje se souhlasem krajského úřadu zřízovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývojový handicap.

Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.

Povinnou školní docházku lze též plnit v některých oborech vzdělání středních škol (obory víceletých gymnázií) a v osmiletém oboru Tanec v konzervatořích. Podíl počtu všech žáků plnících povinnou školní docházku v oborech víceletých gymnázií a konzervatoří vzhledem k počtu žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni základní školy v roce 2012/13 činil 13,1 % (v roce 2011/12 to bylo 12,9 %). Tento podíl od roku 2007/08 stále roste.

Do oborů vzdělání víceletých středních škol a konzervatoří v roce 2012/13 ze základních škol přešlo 9,2 tis. žáků.

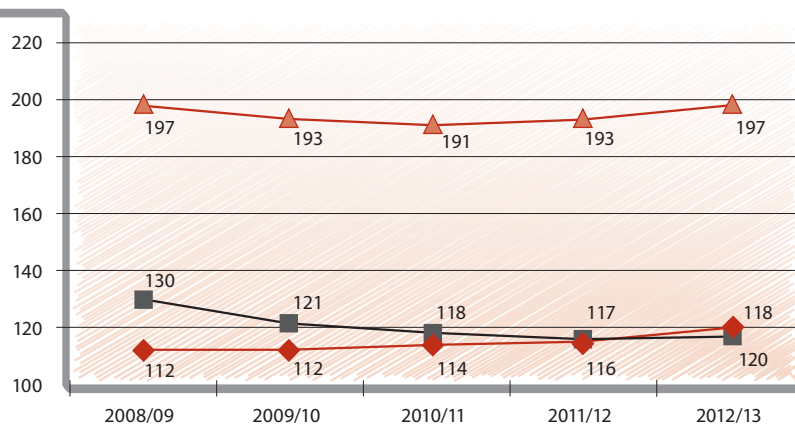
Specifickou problematickou oblastí základního vzdělávání je předčasné ukončení docházky do základní školy před dosažením základního vzdělání. V roce 2011/12 takto odešlo 3,8 tis. žáků, což je 4,8 % ze všech odchodů ze základní školy. Celkem 83,9 % z těchto žáků předčasně ukončuje základní školu v 8. ročníku (3,2 tis. žáků), zbylých 16,1 % opustilo základní školu v 1.–7. ročníku (612 žáků). Minimum odchodů ze základních škol se uskutečnilo v 5. ročníku a 6. ročníku základních škol – tito žáci již mají splněnou povinnou školní docházku, tzn., že ve vzdělávacím systému strávili zákonem stanovených 9 let, nedosáhli však základního vzdělání, eventuálně základů vzdělání.

Graf 7

**Základní školy – průměrný počet žáků
na školu na 1. a 2. stupni a celkem
v letech 2008/09 až 2012/13**

- ◆ prům. počet žáků na školu – 1. stupeň
- prům. počet žáků na školu – 2. stupeň
- ▲ prům. počet žáků na školu – celkem

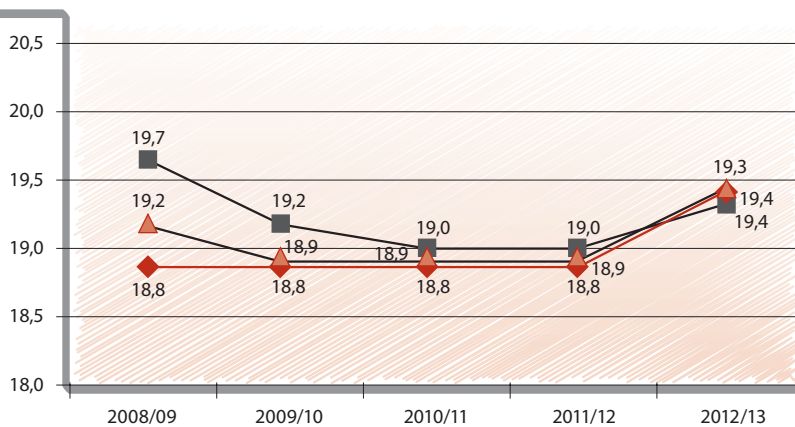
Zdroj: MŠMT

Graf 8

**Základní školy – průměrný počet žáků
na třídu na 1. a 2. stupni a celkem
v letech 2008/09 až 2012/13**

- ◆ prům. počet žáků na třídu – 1. stupeň
- prům. počet žáků na třídu – 2. stupeň
- ▲ prům. počet žáků na třídu – celkem

Zdroj: MŠMT

Pro část populace, která nemá ukončené základní vzdělání, nabízejí základní a střední školy kurzy pro získání základního vzdělání a základů vzdělání. Zájem o tyto kurzy není příliš vysoký a navštěvuje je víceméně ustálený počet frekventantů.

2.3.4 Střední vzdělávání

- ◆ Podíl žáků vzdělávajících se ve středních školách vzhledem k populaci 15–18letých vzrostl v posledních pěti letech o 4,2 procentního bodu na 100,3 %.
- ◆ Podíl nově přijatých do 1. ročníku středních škol v porovnání s absolventy povinné školní docházky stále roste, v roce 2012/13 se jednalo o 115,0 %. Svědčí to o skutečnosti, že do denní formy vzdělávání ve stále větší míře vstupují opakovaně žáci, kteří se již ve střední škole vzdělávali (obvykle bez jejího úspěšného dokončení).
- ◆ Ve školním roce 2012/13 bylo vzdělávání ve středních školách realizováno v 1 347 školách a účastnilo se ho 440 588 žáků v denní i ostatních formách vzdělávání (bez započtení nástavbového studia). V meziročním srovnání došlo k poklesu počtu žáků o 5,2 %.

V posledních několika letech je na evropské úrovni významně posilován význam absolvování středního vzdělání. Pozornost Evropské unie vůči střednímu vzdělávání je pochopitelná, neboť nedosažení střední úrovně vzdělání má za následek ztížené možnosti uplatnění, ať již v profesním, anebo soukromém životě. Absolvování středního vzdělání otevírá cestu k uplatnění na trhu práce i k dalšímu profesnímu i osobnímu rozvoji. Ačkoliv se získání středního vzdělání stalo jakousi společenskou normou, v mnoha zemích Evropské unie je stále značně vysoký podíl těch, kteří středního vzdělání nedosažili. Cílem Evropské unie tak je, aby podíl lidí s nedosaženým středním vzděláním činil v roce 2020 okolo 10 %. Pro Českou republiku nepředstavuje tento cíl žádný

výraznější problém, protože do středního vzdělávání nastupují u nás téměř všichni absolventi základních škol. Je však nezbytné věnovat rozvoji středního vzdělávání neustálou pozornost, neboť zajištění vhodné struktury oborů středního vzdělávání odpovídající potřebám jeho účastníků je nezbytným předpokladem pro jejich dobré uplatnění na trhu práce či pro jejich vstup do terciárního, případně dalšího vzdělávání.

Střední vzdělávání je u nás možné realizovat ve vzdělávacích programech, jejichž úspěšným ukončením žák získá střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou, a to po absolvování devítileté povinné školní docházky. Někteří žáci opouštějí základní školu dříve a pokračují v plnění povinné školní docházky ve víceletých gymnaziálních oborech vzdělání. Po absolvování nižšího stupně (tedy po splnění povinné školní docházky) následně pokračují i ve vzdělávání na úrovni středního vzdělávání (tedy na vyšším stupni víceletého gymnázia), kam plynule přecházejí. Do 8letých oborů jsou přijímáni žáci z 5. ročníku základní školy, do 6letých oborů ze 7. ročníku základní školy či z odpovídajícího ročníku nižšího stupně 8letého gymnázia.

Střední vzdělávání prošlo reformou, která nahradila výuku podle dosud používaných učebních dokumentů flexibilnější výukou podle školních vzdělávacích programů (ŠVP), které si každá jednotlivá škola sestavuje na základě rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro konkrétní obor vzdělání. V roce 2012 bylo ukončeno schvalování RVP pro střední školy, a od roku 2014 tak musí všechny střední školy začít vyučovat podle ŠVP.²⁴ Transformací původních oborů na šířeji vymezené obory podle RVP dochází k jejich redukci, a to z původních cca 800 na přibližně 283. Bližší informace o školské reformě a rámcových vzdělávacích programech je možné nalézt na stránkách Národního ústavu pro vzdělávání www.nuvv.cz a na metodickém portálu www.rvp.cz.

²⁴ Školy mají za povinnost začít vyučovat podle ŠVP do dvou let od vydání RVP.

Zastoupení žáků vzdělávajících se ve středních školách ve vztahu k populaci 15–18letých, pro které jsou střední školy primárně určeny, roste, a to i přesto, že výrazně klesá počet osob v dané věkové skupině. V roce 2012 dosáhla hodnota tohoto ukazatele již 100,3 %, což je o 1,6 procentního bodu více než v předchozím roce a o 8,4 procentního bodu více než v roce 2008. Příčinou je jednak pokles populace 15–18letých, který meziročně dosáhl hodnoty 7 % (mezi roky 2008 až 2012 pak dosáhl 18 %), a jednak fakt, že střední školy navštěvují i starší žáci. Nezanedbatelnou roli zde hrají i opakované vstupy na střední školy, zejména v případě těch, kteří nesprávně zvolili obor vzdělání. V rámci středního vzdělávání je patrný odklon od vzdělávání v oborech ukončených výučním listem k oborům ukončeným maturitní zkouškou, jejichž úspěšné ukončení umožňuje další studium na vyšších odborných či vysokých školách. V posledních letech však propad podílu počtu žáků přijímaných do oborů středního vzdělání s výučním listem nebyl tak velký jako v případě oborů odborného středního vzdělání s maturitní zkouškou. Dá se tedy konstatovat, že podpora oborů středního vzdělání s výučním listem je úspěšná. Podíl žáků v oborech středního vzdělání ve vzdělávacích programech v délce jednoho roku nebo dvou let denní formy vzdělávání ukončených závěrečnou zkouškou je stabilně nízký, jedná se zpravidla o obory pro handicapované žáky nebo o žáky, kteří mají velké obtíže při vzdělávání.

Po úspěšném absolvování tříletých oborů vzdělání ukončených výučním listem je možné se dále vzdělávat v oborech nástavbového studia, které jsou dvouleté v denní formě vzdělávání. Úspěšní absolventi těchto oborů získají vysvědčení o maturitní zkoušce, což jim umožní se dále vzdělávat na vyšší odborné nebo vysoké škole. Pro ty žáky, kteří již získali střední vzdělání s maturitní zkouškou a chtějí získat vzdělání v jiném oboru, je určeno zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou, pro uchazeče, kteří již získali střední vzdělání s výučním listem nebo s maturitní zkouškou, je určeno zkrácené studium pro získání středního

vzdělání s výučním listem. Střední vzdělání lze také získat po předložení souboru osvědčení o získání profesní kvalifikace (dříve dílčí kvalifikace), definovaného dle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v Národní soustavě kvalifikací. Tato osvědčení nahrazují předchozí vzdělávání a umožňují složit závěrečnou nebo maturitní zkoušku.

V rámci přijímacího řízení ke vzdělávání na středních školách došlo pro školní rok 2012/13 ke změně v počtu možných podaných přihlášek, kdy v rámci prvního kola přijímacího řízení je možné podat maximálně dvě přihlášky.²⁵ Oproti předchozím letům tak došlo k omezení maximálního počtu podaných přihlášek ze tří na dvě. Odpovědnost za podání přihlášky nebo přihlášek má zákonný zástupce žáka, případně žák sám, pokud je zletilý. Žák nebo jeho zákonný zástupce má možnost na přihlášce uvést jeden ze dvou termínů stanovených ředitelem školy v rámci 1. kola přijímacího řízení, ve kterém se žák chce zúčastnit přijímací zkoušky. Určitá část středních škol (zejména školy vzdělávající v gymnaziálních oborech) konala nějakou formou přijímací zkoušku, většina ostatních škol přijímala pouze na základě výsledků vzdělávání na základní škole. Počet podaných přihlášek v 1. kole dosáhl 181 747, z toho ve 47,6 % případů se konala i přijímací zkouška. Nejčastěji šlo o školy, které se zaměřují na výuku v umělecky orientovaných oborech, kdy se přijímací zkoušky konaly téměř vždy, a dále ve školách s výukou v gymnaziálních oborech, a to zejména víceletých. Naproti tomu do oborů lyceí nebyla ve většině případů přijímací zkouška konána. Počet přijetí, tedy kladně vyřízených žádostí, dosáhl 134 486. Úspěšnost při přijímacím řízení v 1. kole tak dosáhla 74,0 %. Přijetí uchazeči své rozhodnutí nastoupit ke vzdělávání ve škole potvrzují předáním zápisového lístku. Kvůli změně systému přijímacího řízení (možnost podání dvou přihlášek) není možné

²⁵ Ke změně počtu přihlášek na střední školy došlo na základě novely školského zákona zákonem č. 472/2011 Sb., který snížil počet možných přihlášek podaných na střední školy na dvě, a to s účinností od 1. 1. 2012.

srovnávat údaje z předchozích let, kdy v posledních dvou letech bylo možné podávat tři přihlášky. Pokud se podíváme na úspěšnost přijetí v pětiletém období, pak ve školním roce 2008/09 dosáhla úspěšnost přijetí v 1. kole přijímacího řízení 84,6 % (přihlášek v 1. kole přijímacího řízení bylo podáno 139 770).

Počet žáků, kteří nastupují do 1. ročníků středních škol, je vyšší než počet žáků, kteří ukončují povinnou školní docházku. V případě nově nastupujících žáků do 1. ročníku denní formy vzdělávání dosahuje jejich podíl na počtu absolventů základní školy 115 %. To je dáno především tím, že do denní formy vzdělávání na střední škole přicházejí nejen žáci hned po ukončení základního vzdělávání, ale také žáci s určitým časovým odstupem po absolvování základní školy, kdy část žáků na jedné střední škole neuspěje a nastupuje do 1. ročníku jiné střední školy, příp. jiného oboru vzdělání. Určitou malou část nově přijatých představují také ti, kteří přicházejí až po určité době strávené na trhu práce.

Ve školním roce 2012/13 bylo střední vzdělávání realizováno ve 1 346 školách (v roce 2011/12 to bylo ve 1 393 školách), účastnilo se ho 440 588 žáků (bez započtení nástavbového studia), přičemž v předchozím školním roce šlo o 464 738 žáků. V meziročním srovnání tak došlo k poklesu počtu žáků o 5,2 %. Přes 97 % žáků se vzdělávalo v denní formě. V oborech vzdělání ukončených maturitní zkouškou (bez započtení nástavbového studia) se celkově vzdělávalo 76,7 % žáků, což je o půl procentního bodu menší podíl než ve školním roce 2011/12. Všeobecné vzdělávání, tedy vzdělávání v oborech gymnázií a lyceí, se na celkovém počtu žáků denní formy vzdělávání (bez nástavbového studia) podílí 34,0 %, což je v meziročním srovnání pokles o 0,4 procentního bodu. Povinnou školní docházku plnilo na nižším stupni víceletých gymnaziálních oborů 9,2 % žáků středních škol (vztaženo k celkovému počtu žáků v denní i ostatních formách vzdělávání bez nástavbového studia). V rámci oborů vzdělání ukončených výučním listem jsou nejčastěji zastoupeny obory ze skupiny oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus a Strojírenství

a strojírenská výroba. V rámci odborně zaměřených oborů vzdělání ukončených maturitní zkouškou pak jsou nejpočetnější obory ze skupiny Ekonomika a administrativa, Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, Strojírenství a strojírenská výroba a Gastronomie, hotelnictví a turismus.

Meziročně došlo k poklesu počtu žáků středních škol o 5,2 %, za 5 sledovaných let pak o 12,4 %. Počet žáků v oborech středního vzdělání kolísá, v oborech středního vzdělání s výučním listem setrvale klesá – ve srovnání s počtem žáků před 5 lety došlo k poklesu o 14,2 %, meziročně o 3,3 %. Počet žáků v oborech středního vzdělání ukončených maturitní zkouškou začal klesat ve školním roce 2009/10 a tento pokles pokračuje i v letošním roce – meziročně klesl počet žáků o 5,9 %, během posledních pěti let o 16,0 %. Pokud jde o genderový pohled, pak dívky tvoří 49,5 % žáků středních škol. V oborech středního vzdělání ukončených výučním listem činí jejich podíl 33,7 % žáků, v oborech středního vzdělání ukončených maturitní zkouškou je podíl dívek vyšší, činí 54,3 %.

Také u počtu nově přijatých do maturitních oborů dochází ve sledovaných letech k poklesu: meziročně poklesl jejich počet o 4,7 %, za sledované období pěti let pak o 24,3 %. Tento pokles se nejméně dotkl nově přijímaných žáků do víceletých gymnázií. K poklesu (i když ne tak výraznému) dochází i u oborů středního vzdělání s výučním listem (meziročně o 1,4 %, v pětiletém období o 14,8 %). U oborů středního vzdělání je ve sledovaném období v zásadě setrvalý stav (jde však o celkově nízký počet přijatých).

Ve vztahu k populaci 15letých, tedy teoretickému věkovému ročníku pro vstup na střední školu, roste podíl žáků, kteří nastupují do středního vzdělávání. V roce 2012/13 dosáhl tento ukazatel hodnoty 113,0 %. To je zapříčiněno zejména tím, že více než polovina žáků nově vstupujících na střední školy (do denní formy vzdělávání) je starší 15 let. Patnáctiletí tvoří v případě středního vzdělávání ukončeného maturitní zkouškou – s vyloučením nástavbového a zkráceného studia a víceletého

Tabulka 10

Střední školy, počet podaných přihlášek, přijetí v denní formě vzdělávání ve školním roce 2012/13 (bez nástavbového a zkráceného studia – 1. kolo přijímacího řízení) – podle druhu vzdělávání

Druh vzdělávání	Počet podaných přihlášek (1. kolo)	Počet přijetí – přijímací řízení (1. kolo)	Úspěšnost při přijímacím řízení v 1. kole
Celkem	181 747	134 486	74,0 %
Střední vzdělávání	826	776	93,9 %
Střední vzdělávání s výučním listem	47 699	41 635	87,3 %
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou	133 222	92 075	69,1 %
z toho žáci ve věku PŠD	26 403	12 154	46,0 %

Komentář:

Žáci mají možnost podat maximálně dvě přihlášky na střední školy do 1. kola přijímacího řízení (podrobněji viz text kapitoly 1.2.3).

Zdroj: MŠMT

Tabulka 11

Podíl nově přijatých do oborů středních škol vzhledem k absolventům povinné školní docházky v letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Podíl přijatých na střední školy vzhledem k počtu absolventů povinné školní docházky	109,5 %	112,4 %	114,0 %	115,2 %	115,0 %
Celkový počet nově přijatých na střední školy	131 810	127 766	113 158	107 081	102 680
Počet absolventů povinné školní docházky předchozího školního roku	120 392	113 676	99 248	92 917	89 313

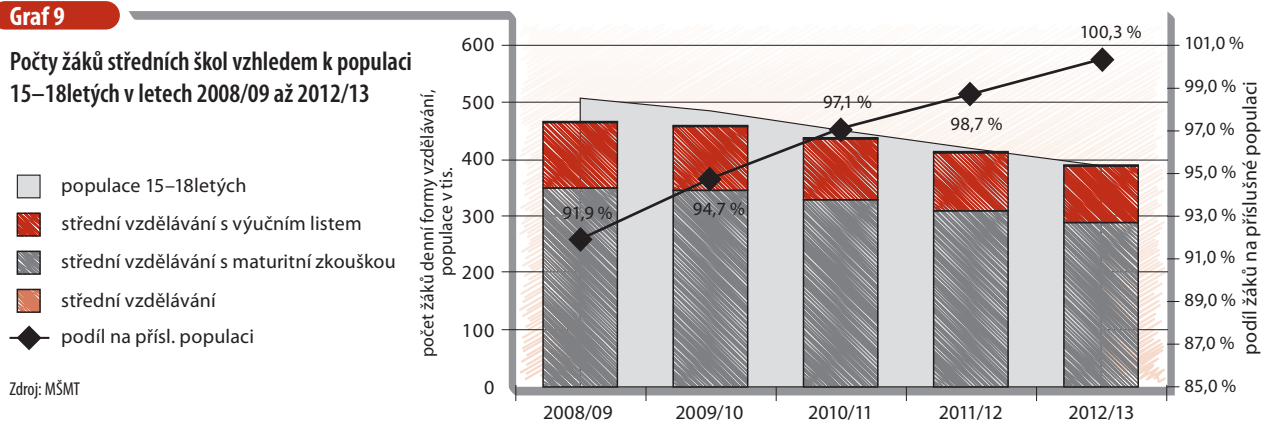
Komentář:

Nově přijatí na střední školy jsou bez nástavbového a zkráceného studia a žáci 8letých a 6letých gymnázií jsou započtení v ročníku odpovídajících 1. ročníku středních škol.

Zdroj: MŠMT

Graf 9

Počty žáků středních škol vzhledem k populaci 15–18letých v letech 2008/09 až 2012/13

Zdroj: MŠMT

vzdělávání – 47,1 % nově přijatých žáků (v loňském roce šlo o 44,9 %). V případě středního vzdělávání ukončeného výučním listem je podíl 15letých žáků na nově přijatých jen 26,2 % (v předchozím školním roce šlo o 24,8 %), šestnáctiletí tvořili v tomto stupni vzdělání 43,6 % nově přijatých (v roce 2011/12 šlo o 45,7 %) a 17letých bylo 13,0 % (v předchozím školním roce šlo o 14,7 %). Starších sedmnácti let bylo přijato do oborů vzdělání ukončených výučním listem 17,2 % (v loňském školním roce to bylo 14,7 %).

Počet absolventů středních škol meziročně poklesl o 2,5 %, za sledované pětileté období pak o 14,9 %. Na meziročním poklesu se nejvíce podílelo střední vzdělávání v oborech ukončených maturitní zkouškou, kdy meziročně došlo k poklesu o 2,8 %, v pětiletém sledovaném období pak klesl jejich počet o 14,0 %. U absolventů středního vzdělání s výučním listem došlo v pětiletém období také k poklesu, a to dokonce o 17,7 %, v meziročním srovnání došlo k poklesu počtu absolventů, a to o 1,7 %.

Podíl žáků, kteří absolvují střední vzdělávání ukončené maturitní zkouškou (včetně žáků nástavbového a zkráceného studia), a mohou tak pokračovat ve studiu na vyšší odborné nebo vysoké škole, až do roku 2009/10 narůstal na 75,6 %. V roce 2010/11 se trend obrátil, a zmíněný podíl v roce 2011/12 byl 73,2 %.

V rámci středního vzdělávání, jakožto i v celé vzdělávací soustavě, je zohledněno vzdělávání zdravotně postižených a zdravotně znevýhodněných žáků, kterých se ve středních školách v denní formě vzdělávání v roce 2012/13 vzdělávalo 19 160. Z nich se 38,1 % vzdělávalo formou individuální integrace do běžných tříd a 61,9 % bylo vzděláváno ve speciálních třídách nebo ve školách speciálně zřízených pro tyto žáky. Podrobněji se žákům se speciálními vzdělávacími potřebami věnuje samostatná kapitola.

2.3.4.1 Střední vzdělávání všeobecné

- ◆ V roce 2012/13 vyučovalo obory vzdělání gymnázií 369 škol, což je o dvě méně než v předchozím školním roce.
- ◆ Počet žáků vzdělávajících se v gymnaziálních oborech vzdělání v roce 2012/13 činil 131 tisíc (v roce 2011/12 to přitom bylo 135 tisíc), což představuje meziroční pokles o 3 %.
- ◆ Podíl nově přijatých do oborů vzdělání gymnázií na celkovém počtu nově přijatých na střední školy s maturitní zkouškou se v roce 2012/13 zvýšil na 21,5 %, přičemž v předchozím roce činil 20,9 %.
- ◆ V oborech vzdělání lyceí se ve školním roce 2012/13 vzdělávalo 18,7 tisíc žáků (ve školním roce 2011/12 to bylo 21,1 tis. žáků), což představuje meziroční pokles o 11,4 %.
- ◆ Podíl nově přijatých do oborů vzdělání lyceí na celkovém počtu nově přijatých na střední školy s maturitní zkouškou v roce 2012/13 klesl na 3,9 %, přičemž v předchozím roce činil 4,2 %.

Všeobecně zaměřené vzdělání²⁶ na střední úrovni vzdělávání poskytují v českém vzdělávacím systému obory vzdělání gymnázií, včetně oborů gymnázií se sportovní přípravou a tzv. dvojjazyčných (bilingvních) gymnázií, a dále obory lyceí. V České republice se ve všeobecně vzdělávacích oborech vzdělává zhruba třetina žáků středního vzdělávání. V porovnání se zeměmi Evropské unie je zastoupení žáků ve všeobecně vzdělávacích oborech vzdělání v České republice nižší: průměr za země EU se pohybuje okolo 80 % žáků ve všeobecně zaměřeném

²⁶ Vzdělávání je v rámci mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED97 považováno za všeobecné tehdy, pokud podíl odborné složky činí maximálně 25 % kurikula.

Tabulka 12

Počty škol, žáků, nově přijatých a absolventů středních škol v roce 2012/13 podle druhu vzdělávání vč. zkráceného studia, bez nástavbového studia

Druh vzdělávání		Školy ¹⁾			Žáci				Nově přijatí do 1. ročníku			Absolventi za školní rok 2011/12		
		celkem	z toho forma vzdělávání		celkem	z celku dívky	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání	
			denní	ostatní			denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní
Střední školy – celkem		1 346	1 337	403	440 588	218 211	429 362	11 226	107 644	104 136	3 508	99 077	97 034	2 043
v tom	střední	123	122	1	1 965	938	1 940	25	987	978	9	650	586	64
	střední s vyučným listem	522	516	32	100 558	33 579	98 892	1 666	34 441	33 818	623	27 985	27 531	454
	z toho zkrácené	28	25	4	850	185	659	191	746	616	130	345	288	57
	střední s maturitou	1 148	1 140	164	338 065	183 694	328 530	9 535	72 216	69 340	2 876	70 442	68 917	1 525
	víceleté	315	315	–	81 644	44 670	81 644	–	11 098	11 098	–	10 276	10 276	–
	4leté	1 094	1 085	153	255 011	137 963	246 768	8 243	60 252	58 141	2 111	59 822	58 617	1 205
	zkrácené	30	10	20	1 410	1 061	118	1 292	866	101	765	344	24	320

Komentář:

1) Počet škol celkem není součtem počtů škol podle jednotlivých druhů třídění, protože školy mohou realizovat svou činnost souběžně v různých druzích a formách vzdělávání a oborech vzdělání.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 13

Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou v denní formě vzdělávání s potenciální možností dalšího vzdělávání na terciární úrovni vzhledem k počtu všech absolventů středních škol v letech 2007/08 až 2011/12

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou s potenciální možností dalšího vzdělávání na terciární úrovni	71,2 %	72,7 %	74,3 %	72,3 %	72,1 %
Absolventi oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou včetně absolventů nástavbového a zkráceného studia	84 348	83 951	81 064	74 568	72 607
Počet absolventů středních škol	118 423	115 510	109 080	103 070	100 724

Zdroj: MŠMT

vzdělávání.²⁷ Nižší zastoupení žáků ve všeobecně vzdělávacích oborech středního vzdělávání je způsobeno především silnou tradicí vzdělávání v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou bez odborného výcviku, které je u nás velmi oblíbené.

Školy vyučující obory gymnázií se zaměřují na poskytování širokého všeobecného vzdělanostního základu. Školy vyučující obory lyceí též poskytují především všeobecně zaměřené vzdělávání, avšak současně je část výuky věnována odbornému vzdělávání, a to podle konkrétního zaměření: existují technická lycea, ekonomická lycea, pedagogická lycea, přírodovědná lycea, zdravotnická lycea a kombinovaná lycea (nástupnický obor waldorfských lyceí). Žáci vzdělávající se v těchto oborech získávají všeobecně zaměřené vzdělání a současně se jejich vzdělání prohlubuje i v odborně zaměřených předmětech, které jsou pro školu charakteristické. Podíl všeobecně vzdělávací složky je však vždy vyšší než podíl odborné profílace.

V gymnaziálních oborech činí délka vzdělávání čtyři, šest a osm let (je stanovena zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů), kdy ve všech školách vyučujících obory vzdělání gymnázií v České republice se nejpozději od 1. 9. 2009 začalo počínaje prvním ročníkem vyučovat podle školních vzdělávacích programů (ŠVP). Tyto programy umožňují školám realizovat výuku způsobem a zaměřením, které jim vyhovují, přičemž je nutné, aby dodržely schválené rámcové vzdělávací programy pro konkrétní gymnaziální obory vzdělání (RVP pro gymnázia, RVP pro gymnázia se sportovní přípravou, pilotní RVP pro dvojazyčná gymnázia), které zpracoval Výzkumný ústav pedagogický v Praze

(nyní Národní ústav pro vzdělávání). Školní vzdělávací programy pro nižší stupeň gymnázií (první dva ročníky šestiletého gymnázia nebo první čtyři ročníky gymnázia osmiletého), kdy žáci ještě plní povinnou školní docházku, jsou zpracovány podle RVP pro základní vzdělávání (RVP ZV), přičemž povinnost vyučovat podle ŠVP je na nižším stupni osmiletých gymnázií od 1. 9. 2007 a na nižším stupni šestiletých gymnázií od 1. 9. 2009.

V lyceálních oborech vzdělání činí délka vzdělávání v denní formě čtyři roky. Výuka ve středních školách vyučujících obory lyceí se také uskutečňuje podle rámcových vzdělávacích programů, popř. podle učebních dokumentů stanovených pro tyto obory vzdělání. Nejpozději od 1. 9. 2009 měly povinnost začít výuku podle ŠVP zpracovaných v souladu s příslušnými RVP obory vzdělání technické lyceum a ekonomické lyceum, od 1. 9. 2011 platí povinnost řídit se při výuce školními vzdělávacími programy pro zdravotnická lycea, přírodovědná lycea a kombinovaná lycea. Pro pedagogická lycea byl RVP vydán v roce 2010, tudíž povinnost začít vyučovat podle ŠVP počínaje prvním ročníkem začala platit od 1. 9. 2012.

Ve školním roce 2012/13 se vyučoval některý z gymnaziálních oborů vzdělání v 369 školách, což je o dvě méně než v předchozím školním roce. Počet škol vyučujících obory vzdělání gymnázií se tak v posledních letech příliš nemění. Z těchto 369 škol bylo 280 zřízeno krajem či obcí, 89 škol pak neveřejným subjektem (69 škol bylo zřízeno soukromým zřizovatelem, 20 církvemi). Všeobecné vzdělávání v oborech vzdělání lyceí poskytovalo ve školním roce 2012/13 celkem 197 škol všech zřizovatelů (v předchozím roce to bylo 206 škol). Jak je z údajů zřejmé, školy vyučující obory gymnázií jsou žákům velmi dobře dostupné, žáci mohou získat střední vzdělání všeobecného charakteru prakticky v každém větším městě. Škol vyučujících lyceální vzdělání je výrazně méně a jsou dostupné zejména ve větších městech a vzdělávacích centrech regionů.

Počet žáků vzdělávajících se v oborech vzdělání gymnázií v roce 2012/13 se ve srovnání s předešlým rokem

²⁷ Metodika vykazování žáků ve všeobecně vzdělávacích a odborně profilovaných oborech vzdělání je v jednotlivých zemích EU různá, porovnání zastoupení žáků v jednotlivých zaměřeních je tudíž komplikované. Podrobnější informace lze najít v publikaci Key Data on Education in the European Union, kterou každoročně vydává Office for Official Publications of the European Communities v Lucembursku.

Tabulka 14

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi v letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Nově přijatí celkem	33 071	31 139	28 759	27 633	26 938
z toho dívky	20 032	18 487	16 795	16 161	15 681
v tom					
obory gymnázií	26 544	25 256	23 677	23 169	22 940
z toho dívky	16 069	14 869	13 665	13 313	13 164
obory lyceí	6 527	5 883	5 082	4 464	3 998
z toho dívky	3 963	3 618	3 130	2 848	2 517
Žáci celkem	169 875	168 131	162 178	156 065	149 741
z toho dívky	100 203	99 072	95 079	91 189	86 750
v tom					
obory gymnázií	146 021	143 851	139 066	134 965	131 013
z toho dívky	86 181	84 531	80 991	78 071	75 035
obory lyceí	23 854	24 280	23 112	21 100	18 728
z toho dívky	14 022	14 541	14 088	13 118	11 715
Absolventi celkem	29 397	29 540	29 649	29 510	.
z toho dívky	17 710	17 921	17 893	18 204	.
v tom					
obory gymnázií	24 701	24 381	24 010	23 964	.
z toho dívky	15 000	14 932	14 484	14 704	.
obory lyceí	4 696	5 159	5 639	5 546	.
z toho dívky	2 710	2 989	3 409	3 500	.

Zdroj: MŠMT

snížil a činí 131 tisíc žáků (z toho 81,6 tisíce žáků se vzdělávalo v šestiletých a osmiletých gymnáziích); meziročně došlo tedy k poklesu o 3 %. Podíl žáků soukromých a církevních škol na celkovém počtu žáků oborů vzdělání gymnázií činí 12,2 %.

V oborech vzdělání lyceí se v roce 2012/13 vzdělávalo 18,7 tisíce žáků (ve školním roce 2011/12 to bylo 21,1 tisíce žáků), což představuje meziroční pokles o 11,4 %. Tento pokles je do značné míry ovlivněn celkovým poklesem počtu žáků středních škol, kdy klesá počet mladých lidí odpovídajícího věku v populaci. Pokud jde o genderový pohled, pak v oborech gymnázií se vzdělává 57,3 % (75 tisíc) dívek a 42,7 % (56 tisíc) chlapců. V oborech lyceí se vzdělává 62,6 % (11,7 tisíce) dívek a 37,4 % (7 tisíc) chlapců.

Počty nově přijímaných žáků do oborů vzdělání gymnázií (včetně víceletých oborů) se v roce 2012/13

oproti předešlému školnímu roku nijak výrazně nezměnily (v obou letech bylo přijato 22 tisíc žáků, z toho na soukromé a církevní školy 2,7 tisíce žáků). Do oborů vzdělání lyceí bylo v roce 2012/13 nově přijato 4 tis. žáků, což je o 11 % méně než v předchozím školním roce.

Podíl nově přijatých do oborů vzdělání gymnázií²⁸ na celkovém počtu nově přijatých na střední školy s maturitní zkouškou (nejsou uvažováni nově přijatí do zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo výučním listem ani nástavbového studia) se v roce 2012/13 zvýšil na 21,5 %, přičemž v předchozím roce činil 20,9 %. V pětiletém srovnávacím období se tak

28 Mezi nově přijaté do oborů vzdělání gymnázií jsou zde zahrnováni žáci odpovídajících ročníků 6letých a 8letých oborů vzdělání gymnázií (tedy 3. ročník 6letých a 5. ročník 8letých oborů vzdělání gymnázií).

jejich podíl zvýšil o 1,8 procentního bodu. Podíl nově přijatých do oborů vzdělání lyceí v roce 2012/13 činil 3,9 %, což v meziročním srovnání představuje pokles o 0,3 procentního bodu.

V roce 2011/12 absolvovalo ve čtyřletých oborech vzdělání gymnázií 13,7 tisíce žáků (v předchozím školním roce to bylo 13,6 tisíce žáků), v oborech vzdělání víceletých gymnázií absolvovalo 10,3 tisíce žáků, což je stejně jako v předchozím roce. Celkově absolvovalo v roce 2011/12 v oborech vzdělání gymnázií 24 tisíce žáků, což je stejně jako v předchozím roce. V oborech vzdělání lyceí v roce 2011/12 absolvovalo 5,5 tisíce žáků, přičemž počet absolventů těchto oborů vzdělání se ve srovnání s předchozím školním rokem snížil o 100 absolventů.

Podíl absolventů středního vzdělávání s maturitní zkouškou ve všeobecně zaměřených oborech vzdělání na počtu všech absolventů středních škol²⁹ se v pěti posledních sledovaných letech neustále zvyšuje – v roce 2007/08 činil 25 % a v roce 2011/12 pak 30,3 %. Ve srovnání s předchozím rokem došlo k nárůstu o 0,3 procentního bodu.

2.3.4.2 Střední vzdělávání odborné

- ◆ Ve školním roce 2012/13 realizovalo odborné vzdělávání 1 031 středních škol a vzdělávalo se v něm v denní formě 294 606 žáků, včetně nástavbového a zkráceného studia.
- ◆ Z uvedeného počtu studovalo v oborech vzdělání s maturitní zkouškou 193 774 žáků, v oborech vzdělání s výučním listem 98 892 žáků a v oborech středního vzdělání 1 940 žáků.
- ◆ Podíl žáků v oborech vzdělání s výučním listem představuje celkem 33,6 % z celkového počtu žáků v oborech odborného vzdělávání (bez oborů vzdělání gymnázií a lyceí).

²⁹ Ukazatel je vypočítán ze všech absolventů středního vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru, tzn. včetně oborů vzdělání lyceí.

Střední vzdělávání odborného zaměření má v českém vzdělávacím systému velmi dlouhou tradici a představuje nejvýraznější vzdělávací proud na úrovni středního vzdělávání. Hlavní výhodou nastavení odborného vzdělávání v našem vzdělávacím systému spočívá zejména v tom, že dokáže připravit mladé lidi nejen pro přímý vstup na trh práce, ale zároveň v případě oborů ukončených maturitní zkouškou i pro další studium na vyšších odborných či vysokých školách. V oborech středního odborného vzdělávání mohou žáci získat tyto stupně vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem. Při úspěšném ukončení vzdělávání v oborech středního vzdělání s výučním listem mohou žáci následně rovněž získat vysvědčení o maturitní zkoušce, a to prostřednictvím dvouletého nástavbového studia v denní formě vzdělávání. To jim umožňuje pokračovat ve studiu na terciární úrovni vzdělávání. Je tak zřejmé, že vysoká propustnost a propracovanost odborného vzdělávání je hlavním důvodem jeho oblíbenosti. Významné je také zavedení takzvaného zkráceného studia v délce jednoho až dvou let, které umožní absolventům oborů vzdělání ukončených maturitní zkouškou či výučním listem získat vzdělání v dalším oboru vzdělání s maturitní zkouškou nebo výučním listem.

V průběhu roku byly připraveny, projednány a vydány následující rámcové vzdělávací programy (dále jen „RVP“) v oblasti středního vzdělávání, které rozšířily strukturu oborů vzdělání nástavbového studia.

- ◆ RVP oboru vzdělání nástavbového studia 31-41-L/51 Textilnictví,
- ◆ RVP oboru vzdělání nástavbového studia 69-41-L/52 Vlasová kosmetika,
- ◆ RVP oboru vzdělání nástavbového studia 75-41-L/51 Sociální činnost.

Na základě požadavku Ministerstva dopravy a Sdružení pro výstavbu silnic Praha byl zpracován a vydán RVP oboru vzdělání s výučním listem 23-65-H/03 Strojník silničních strojů. Příslušnými dodatky k již vydaným

Tabulka 15

Podíl nově přijímaných do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru vzhledem k celkovému počtu nově přijatých na střední školy v letech 2008/09 až 2012/13

Komentář:

Počet přijímaných = počet přijatých do oborů vzdělání gymnázií (u 8letých a 6letých gymnázií jsou zahrnuty ročníky odpovídající prvnímu ročníku středních škol) a do oborů vzdělání lyceí.

Zdroj: MŠMT

		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Podíl nově přijatých do oborů všeobecného středního vzdělávání		24,7 %	23,9 %	24,7 %	25,1 %	25,4 %
v tom	obory gymnázií	19,7 %	19,3 %	20,2 %	20,9 %	21,5 %
	obory lyceí	5,0 %	4,6 %	4,5 %	4,2 %	3,9 %
Počet nově přijatých do oborů všeobecného středního vzdělávání s maturitní zkouškou celkem		32 506	30 577	27 941	26 825	26 070
v tom	obory gymnázií	25 979	24 694	22 859	22 361	22 072
	obory lyceí	6 527	5 883	5 082	4 464	3 998
Celkový počet nově přijatých na střední školy (bez nástavbového a zkr. studia)		131 810	127 766	113 158	107 081	102 680

Tabulka 16

Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou, kteří získali všeobecné vzdělání, vzhledem k počtu absolventů středních škol v letech 2007/08 až 2011/12

Komentář:

Počet absolventů = počet absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou v oborech vzdělání gymnázií a středního vzdělání s maturitní zkouškou v oborech vzdělání lyceí.

Zdroj: MŠMT

		2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou, kteří získali všeobecné vzdělání		25,0 %	27,0 %	28,6 %	30,0 %	30,3 %
v tom	obory gymnázií	21,9 %	22,7 %	23,6 %	24,2 %	24,6 %
	obory lyceí	3,2 %	4,3 %	5,0 %	5,7 %	5,7 %
Počet absolventů všeobecného středního vzdělání s maturitní zkouškou		27 782	29 195	29 357	29 501	29 351
v tom	obory gymnázií	24 284	24 499	24 198	23 862	23 805
	obory lyceí	3 498	4 696	5 159	5 639	5 546
Počet absolventů středních škol (bez zkráceného a nástavbového studia)		111 019	108 163	102 709	98 446	96 722

rámčovým vzdělávacím programům oborů vzdělání kategorie stupně dosaženého vzdělání M a L a oborů vzdělání v konzervatoři kategorie stupně dosaženého vzdělání M a P byly upraveny počty povinných zkoušek profilové části maturitní zkoušky.

Dodatkem k RVP oborů vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem vydaným v roce 2007 a 2008 byla upravena délka zkráceného studia v souladu se zněním novely školského zákona.

Výše uvedené rámcové vzdělávací programy a dodatky k RVP byly vydány s platností od 1. září 2012.

MŠMT vyhlásilo v souladu s § 171 odst. 1 školského zákona k 1. září 2012 pokusné ověřování organizace, metod, forem a ukončení vzdělávání umožňujícího dosažení středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou u vybraných oborů vzdělání kategorie stupně dosaženého vzdělání L na vybraných středních školách.

Střední vzdělávání odborné se dále významnou měrou podílí i na dalším vzdělávání, a to jak formou dálkového, večerního, distančního nebo kombinovaného vzdělávání, tak nabídkou zkráceného studia v oborech vzdělání s výučním listem nebo s maturitní zkouškou pro ty, kteří již výuční list nebo maturitu získali, avšak potřebují získat další odborné vzdělání.

Střední vzdělání s výučním listem je žákům poskytováno zejména ve tříletých, méně často ve dvouletých oborech odborného vzdělávání, kde velký podíl vzdělávací složky náleží praktickému vyučování včetně odborného výcviku. Výuční list mohou žáci dále získat ve zkráceném studiu pro získání středního vzdělání s výučním listem. Školy zaměřené na poskytování středního odborného vzdělávání nabízejí absolventům základních škol také obory, v nichž se dosahuje stupně středního vzdělání (vzdělávací programy v délce jednoho nebo dvou let denní formy vzdělávání).

V rámci odborného vzdělávání školy nabízejí i další možnosti vzdělávání – např. studium jednotlivých předmětů či rekvalifikační kurzy.

Odborné střední vzdělávání je jednou z oblastí vzdělávání, ve které se odrážejí ekonomické změny a změny požadavků trhu práce. Oborová struktura středního odborného vzdělávání byla v posledních letech předmětem cíleného výzkumného sledování, polemik mezi odborníky, sociálními partnery i širokou veřejností. Tyto diskuse vycházejí především z vysoké míry nezaměstnanosti absolventů některých skupin oborů vzdělání, a naopak nedostatku absolventů v oborech odborného vzdělání. Velký důraz je rovněž kladen na těsnější propojení vzdělávacího a podnikatelského sektoru. Při řešení těchto problémů se přihlíží i ke zkušenostem ze zahraničí.

Budoucnost odborného středního vzdělávání spočívá ve zvyšování kvality poskytovaného vzdělávání, včetně reflexe nejnovějších odborných trendů a jejich včlenění do výuky. Jejich role je tak velmi složitá, protože je nezbytné, aby vzdělání, které poskytuje, bylo vhodné jak pro vstup na trh práce, tedy aby žáci získali dostatek odborných dovedností, tak zároveň k udržení vysoké úrovně znalostí a dovedností v předmětech všeobecného charakteru, což žákům umožní vstup do terciárního vzdělávání. Jeho nedílnou součástí se musí stát i důraz na rozvoj oblasti dalšího vzdělávání.

Ve školním roce 2012/13 se realizovalo odborné vzdělávání v 1 039 středních školách a vzdělávalo se v něm v denní formě 313 334 žáků, včetně nástavbového studia. Z tohoto počtu tvořil podíl dívek 141 902, což představuje 45,0 %.

V oborech vzdělání s maturitní zkouškou se vzdělávalo 67,8 % žáků, v oborech středního vzdělání s výučním listem se vzdělávalo 31,6 % žáků a v oborech středního vzdělání se vzdělávalo 0,6 % žáků z celkového počtu žáků vzdělávajících se v oborech odborného vzdělávání (včetně oborů lyceí). Žáci oborů lyceí v počtu 18 728 představovali 6,0 % z celkového počtu žáků studujících v oborech odborného vzdělávání.

Nově bylo přijato do denní formy vzdělávání 81 325 žáků (bez nástavbového studia). V roce 2012/13 bylo přijato celkem 85 200 žáků (bez nástavbového studia). Z údajů o odborném vzdělávání ve středních školách vyplývá, že počet žáků těchto oborů již několik let neustále klesá. To

Tabulka 17

Střední vzdělávání odborné – školy, žáci, nově přijatí a absolventi v denní formě vzdělávání ve školním roce 2012/13, podle druhu vzdělávání

Druh vzdělávání	Školy	Žáci		Nově přijatí do 1. ročníku	Absolventi za školní rok 2011/12
		celkem	z celku dívky		
Denní forma vzdělávání	1 039	313 334	141 902	89 116	76 919
střední vzdělávání	122	1 940	914	978	586
střední vzdělávání s výučním listem	515	98 233	32 787	33 202	27 243
střední vzdělávání s maturitní zkouškou – odborné	841	198 027	101 978	46 428	45 088
z toho lycea	197	18 728	11 715	3 998	5 546
nástavbové studium	309	14 357	5 991	7 791	3 690
zkrácené studium střední s výučním listem	25	659	162	616	288
zkrácené studium střední s maturitní zkouškou	10	118	70	101	24

Zdroj: MŠMT

Tabulka 18

Podíl nově přijatých do oborů středního vzdělání s výučním listem vzhledem k celkovému počtu nově přijatých na střední školy v letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Podíl nově přijatých do oborů středního vzdělání s výučním listem	30,2 %	31,1 %	30,9 %	31,6 %	32,3 %
Počet nově přijatých do oborů středního vzdělání s výučním listem	39 858	39 729	35 123	33 876	33 202
Celkový počet nově přijatých na střední školy (bez nástavbového studia a zkr. studia)	131 810	127 766	113 158	107 081	102 680

Komentář:

Počet nově přijatých do denní formy vzdělávání na střední školy bez nástavbového a zkráceného studia. U 8letých a 6letých gymnázií jsou započtení žáci v ročnících odpovídajících prvnímu ročníku středních škol.

Zdroj: MŠMT

je ovlivněno zejména poklesem velikosti populace, pro kterou jsou střední školy určeny.

2.3.4.3 Nástavbové studium

- ♦ Ve školním roce 2012/13 bylo nástavbové studium realizováno na 400 středních školách a vzdělávalo se v něm v denní i ostatních formách vzdělávání 30 166 žáků.

- ♦ V ostatních formách vzdělávání se vzdělává více než polovina žáků nástavbového studia (52,4 %).
- ♦ Podíl absolventů denní formy vzdělávání oborů vzdělání ukončených výučním listem, kteří nastupují do denní formy nástavbového studia, klesl pod úroveň roku 2011/12 – na 28,6 %, v minulých třech letech se tento podíl pohyboval na úrovni mezi 33–39 %.

Nástavbové studium je určeno absolventům tříletých oborů, kteří získali střední vzdělání s výučním listem, jimž dává příležitost rozšířit si své vzdělání, získat vysvědčení o maturitní zkoušce a poté pokračovat ve studiu na vysoké nebo vyšší odborné škole. Jeho délka je stanovena na dva roky v denní formě vzdělávání. Nástavbové studium je relativně oblíbené, neboť přibližně třetina absolventů denní formy vzdělávání tříletých oborů vzdělání ukončených výučním listem vstupuje do denní formy nástavbového studia. Podíl absolventů denní formy vzdělávání tříletých oborů středního vzdělání ukončených výučním listem, kteří dále pokračují v nástavbovém studiu, se do roku 2010/11 zvyšoval, od školního roku 2011/12 jejich počet klesá.

Ve školním roce 2012/13 bylo nástavbové studium realizováno na 400 školách (v předchozím roce to bylo na 417 školách) a vzdělávalo se v něm 30 166 žáků, což je o 17,3 % méně než v předchozím roce. Podíl dívek činil 46,4 %, což je o 0,9 procentního bodu více než v předchozím roce. V denní formě vzdělávání se studia zúčastnilo 47,6 % žáků, tedy o 1,4 procentního bodu více než v loňském roce. Je tedy zřejmé, že je zde vysoký podíl žáků v ostatních formách vzdělávání. Značný podíl škol realizujících nástavbové studium je provozován neveřejným zřizovatelem, kdy 30,3 % středních škol je soukromých či církevních a podíl žáků v nich představuje 26,0 % všech žáků nástavbového studia. Na soukromých školách žáci výrazně častěji navštěvují ostatní formy vzdělávání než denní formu. V ostatních formách vzdělávání (zejména v dálkové, částečně rovněž ve večerní formě) je zapsáno 52,4 % všech žáků nástavbového studia, přičemž 36,6 % žáků ostatních forem nástavbového studia se vzdělává v soukromých školách. Zastoupení počtu žáků denní formy nástavbového studia na celkovém počtu žáků středních škol vzdělávajících se v denní formě je stabilní a v tomto školním roce činilo 3,2 %.

Nově přijato do 1. ročníku nástavbového studia bylo 13 939 žáků, což je o 16,5 % méně než v předchozím

roce. U denní formy vzdělávání došlo k meziročnímu poklesu počtu nově přijatých o 15,1 %, do ostatních forem vzdělávání bylo přijato o 18,2 % méně žáků než v předchozím roce. V roce 2011/12 absolvovalo 7 739 žáků (což je o 13,8 % méně než v předchozím roce), z toho 47,5 % v denní formě vzdělávání. Absolventi nástavbového studia se na celkovém počtu absolventů denní formy vzdělávání na středních školách podílejí 3,7 %.

Nejčtenější obory, ve kterých se žáci nástavbového studia vzdělávají, se v průběhu let příliš nemění. Většina žáků se jak v denní, tak v ostatních formách vzdělávání vzdělává v těchto skupinách oborů vzdělání: Podnikání v oborech, odvětví a Gastronomie, hotelnictví a turismus. K čteně zastoupeným skupinám oborů patří dále Strojírenství a strojírenská výroba, Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika a Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů.

2.3.5 Vzdělávání v konzervatořích

- ♦ Ve školním roce 2012/13 působilo v České republice 18 konzervatoří s 3 655 žáky.
- ♦ Většina žáků se vzdělává v šestiletých oborech – 2,8 tis. žáků.

Dovednosti a schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání rozvíjí vzdělávání v konzervatoři, které poskytuje všeobecné vzdělávání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých a umělecko-pedagogických činností v oborech vzdělání Hudba, Tanec, Zpěv a Dramatické umění. Od školního roku 2005/06 na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jsou konzervatoře samostatným druhem školy a ve školských statistikách se již nevykazují spolu se středoškolským vzděláváním, ale zcela samostatně. Vzdělávání na konzervatoři nabízí získání následujících dvou základních typů vzdělání: **Vyšší**

Tabulka 19

Podíl nově přijatých do nástavbového studia (denní formy vzdělávání) z absolventů 3letých oborů středního vzdělání s výučním listem v letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Podíl nově přijímaných do nástavbového studia z absolventů 3letých oborů středního vzdělání s výučním listem	33,3 %	37,2 %	38,6 %	33,0 %	28,6 %
Počet nově přijatých do nástavbového studia do denní formy vzdělávání	10 908	11 314	10 601	9 174	7 791
Počet absolventů středního vzdělávání s výučním listem v denní formě vzdělávání v předchozím školním roce	32 771	30 393	27 449	27 791	27 243

Zdroj: MŠMT

Tabulka 20

Podíl žáků nástavbového studia ze všech žáků středních škol (vč. žáků nástavbového a zkráceného středního studia) v letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Podíl žáků nástavbového studia ze všech žáků středních škol (vč. žáků nástavbového a zkráceného středního studia)	4,1 %	4,1 %	4,2 %	3,9 %	3,6 %
Počet žáků nástavbového studia v denní formě vzdělávání	19 847	19 699	19 259	16 843	14 357
Počet žáků SŠ (vč. nástavbového a zkráceného středního studia) v denní formě vzdělávání	484 715	477 829	455 814	429 462	403 170

Komentář:

V počtu žáků středních škol nejsou zahrnuti žáci nižších ročníků gymnaziálních oborů.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 21

Podíl absolventů denní formy nástavbového studia ze všech absolventů středních škol (vč. absolventů nástavbového a zkráceného středního studia) v letech 2007/08 až 2011/12

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Podíl absolventů nástavbového studia ze všech absolventů středních škol (vč. absolventů nástavbového a zkráceného středního studia)	6,2 %	6,3 %	5,7 %	4,3 %	3,7 %
Počet absolventů denní formy nástavbového studia	7 369	7 266	6 252	4 419	3 690
Počet absolventů SŠ (vč. nástavbového a zkráceného středního studia)	118 423	115 510	109 080	103 070	100 724

Zdroj: MŠMT

odborné vzdělání v konzervatoři (toto vzdělání žák získá složením absolutoria po úspěšném ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu), v němž absolventi získávají titul „diplomovaný specialista“, uváděný za jménem (zkráceně „DiS.“); **Střední vzdělání s maturitní zkouškou** (toto vzdělání lze získat nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého vzdělávacího programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu).

Pro žáky z pátých ročníků základních škol je určen **osmiletý obor vzdělání Tanec**. Výuka je zaměřena na získání profesionálních znalostí a dovedností v oblasti klasického, moderního a lidového tance, doplněné všeobecným a teoretickým odborným vzděláním. V 1. až 4. ročníku 8letého oboru plní žáci společně s praktickou odbornou přípravou i povinnou školní docházku. Taneční konzervatoř v působnosti kraje se nachází v Praze a v Brně, v Ostravě je taneční oddělení součástí Janáčkovy konzervatoře a Gymnázia v Ostravě. V Praze působí ještě dvě soukromé taneční konzervatoře, z nichž jedna se v roce 2013 stala součástí Střední odborné školy a Taneční konzervatoře Ivo Váni-Psoty v Praze, s.r.o. Žáci po ukončení povinné školní docházky jsou přijímáni do šestiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Žáci šestiletých konzervatoří se vzdělávají v oborech vzdělání Hudba, Zpěv a Hudebně dramatické umění. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je délka vzdělávání prodloužena na sedm let a tento typ vzdělávání realizuje v České republice pouze jedna konzervatoř pro žáky se zdravotním postižením se sídlem v Praze – Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené. Od 1. ledna 2013 nabyl platnosti šestiletý obor vzdělání Současný tanec 82-46-M/02, 82-46-P/02, který mohou vyučovat konzervatoře od 1. září 2013 a je určen pro žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku.

Sít konzervatoří v České republice není příliš hustá, v některých krajích se konzervatoře nevyskytují vůbec. Ve školním roce 2012/13 se nacházelo v České republice

18 konzervatoří. U většiny konzervatoří je zřizovatelem kraj (12), soukromý nebo církevní zřizovatel provozuje pět konzervatoří a MŠMT je zřizovatelem jedné konzervatoře pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Nejvíce těchto škol je v Praze (8), dvě konzervatoře jsou v krajích Jihomoravském a Moravskoslezském. V pěti krajích (Středočeském, Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém a Vysočina) konzervatoře nejsou zastoupeny vůbec. Ve školním roce 2012/13 navštěvovalo konzervatoře celkem 3 655 žáků, z toho v denní formě vzdělávání 3 395 žáků. V šestileté formě vzdělávání navštěvovalo konzervatoře v denní formě vzdělávání 2 880 žáků. V osmiletém oboru vzdělání Tanec se vzdělávalo 515 žáků, všichni v denní formě vzdělávání. Do prvních ročníků denní formy vzdělávání bylo přijato celkem 692 žáků, v tom do šestiletých oborů vzdělání 575 žáků, do osmiletého oboru vzdělání po ukončení 5. ročníku základní školy 62 žáků. Podíl nově přijatých žáků do oborů vzdělání konzervatoří na počtu absolventů povinné školní docházky je víceméně stabilní, kdy stejně jako v předchozím roce činil ve školním roce 2011/12 0,6 procentního bodu. V pětiletém srovnání se jejich podíl navýšil o 0,1 procentního bodu.

Ve školním roce 2011/12 absolvovalo v konzervatořích celkem 376 žáků, z toho v denní formě 339 žáků (300 žáků v šestiletém vzdělávacím programu a 39 v osmiletém vzdělávání). V ostatních formách vzdělávání absolvovalo 37 žáků, všichni tito žáci absolvovali v šestiletém vzdělávání. Z genderového pohledu v oborech vzdělání konzervatoří převažují dívky, v roce 2012/13 činil jejich podíl 62 %. Tento podíl je stabilní, v průběhu sledovaných posledních pěti let se změnil pouze o 2 procentní body – od roku 2007/08 do roku 2009/10 činil jejich podíl 60 %, v posledních dvou letech se „zvýšil“ na 62 %. Podobnou stabilitu vykazuje i úspěšnost přijetí v 1. kole přijímacího řízení: bez ohledu na počet možných podaných přihlášek představuje podíl přijatých zhruba 39 % (v roce 2011/12 šlo o 39,5 %, v roce 2007/08 o 39,5 %, v roce 2010/11 o 40,3 %).

2.3.6 Vyšší odborné vzdělávání

- ◆ V roce 2011/12 se na 178 vyšších odborných školách vzdělávalo 29 tis. studentů.
- ◆ V období posledních pěti let bylo každoročně k vyššímu odbornému studiu přijímáno 11 až 13 tis. studentů, v roce 2012/13 se jednalo o necelých 12 tis. studentů.
- ◆ Při přijímacím řízení bylo úspěšných 84 % všech uchazečů, kteří se ke studiu na vyšší odborné škole hlásili.

Vzdělávání ve vyšších odborných školách (dále jen VOŠ) spadá do sektoru terciárního, nevysokoškolského vzdělávání. Tento samostatný stupeň vzdělávání byl v roce 1995 zakotven novelou do dříve platného školského zákona (č. 29/1984 Sb.) jako nový typ vzdělávání. Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností. Jedná se o profesně zaměřené vzdělávání pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou, jenž klade důraz na aplikační stránku studia. V oblasti terciárního vzdělávání rozšiřují obory vyššího odborného vzdělávání nabídku bakalářských studijních oborů vysokých škol. Vzdělávání ve vyšších odborných školách je určeno především zájemcům, kteří si chtějí zvýšit svoji dosavadní kvalifikaci a jimž zároveň nevyhovuje příliš teoreticky zaměřené vysokoškolské studium. Případně je určeno uchazečům, kteří mají zájem o obor vzdělání, jenž vysoké školy nenabízejí. Vyšší odborné školy poskytují vzdělávání jak v denní formě, tak v ostatních formách (tj. v dálkové, večerní, distanční a kombinované) vzdělávání. Denní forma vzdělávání trvá standardně tři roky, včetně odborné praxe, u zdravotnických oborů až 3,5 roku. Délka ostatních forem vzdělávání, především dálkové

formy, je nejvýše o 1 rok delší než doba vzdělávání v denní formě. Vzdělávání ve vyšších odborných školách je ukončeno absolutoriem. Absolventi získávají vysvědčení o absolutoriu a diplom a je jim přiznáno právo používat označení „diplomovaný specialista“, uváděné za jménem (zkráceně „DiS.“). Na všech vyšších odborných školách, včetně škol zřizovaných krajem, se platí školné. V rámci mezinárodní standardní klasifikace vzdělání ISCED-97 je vyšší odborné vzdělávání řazeno k prvnímu stupni terciárního vzdělávání typu B (ISCED 5B – prakticky zaměřené studium).

V současné době nabízí vyšší odborné vzdělávání 178 škol, z nichž je 112 zřizováno krajem (63 %), 47 vyšších odborných škol je soukromých (26 %), církevních škol je celkem 12 (tj. necelých 7 %), sedm škol je zřizováno jinými resorty – vnitro, obrana (4 %). Oproti předchozímu roku 2011/12 se celkový počet vyšších odborných škol snížil o dvě. Většina škol nabízí denní formu vzdělávání (93 %) a současně jich polovina (52 %) realizuje vzdělávání také v ostatních formách vzdělávání. Z regionálního hlediska jsou vyšší odborné školy na území České republiky rozloženy nerovnoměrně a jsou soustředěny zejména do velkých měst. Nejvyšší koncentrace VOŠ je v hl. m. Praze (40 škol), dále ve Středočeském (20 škol) a Jihočeském kraji (17 škol). Naopak nejméně vyšších odborných škol je zřízeno v Plzeňském (5 škol) a Karlovarském kraji (4 školy).

V předchozích letech se vyšší odborné školy potýkaly s nedostatečným počtem uchazečů o studium. Důvodů, proč zájem o vzdělávání ve vyšších odborných školách až do roku 2008/09 postupně klesal, bylo několik. Jednak byla tato situace způsobena větší otevřeností vysokých škol a nárůstem kapacit vysokých škol, dále k ní přispěla rostoucí nabídka studijních programů na vysokých školách a také změna charakteru vysokoškolského studia z „dlouhého“ magisterského na bakalářské a navazující magisterské studium. V roce 2008/09 byly zaznamenány nejnižší hodnoty počtu podaných přihlášek, přihlášených, přijatých a zapsaných. Následující dva roky

počet přihlášek, přihlášených, přijatých i zapsaných postupně narůstal. V roce 2012/13 však tyto počty opětovně poklesly – uchazeči podali ke vzdělávání ve vyšších odborných školách necelých 21 tis. přihlášek, přihlásilo se jich 17,6 tis., z nichž bylo celkem 13,8 tis. uchazečů přijato, 12 tis. uchazečů se ke vzdělávání skutečně zapsalo. V porovnání s rokem 2011/12 došlo k nepatrnému snížení počtu přihlášených (2 %), pokles počtu přihlášených byl minimální (0,5 %), počet přijatých byl téměř totožný a dokonce vzrostl počet nově přijatých (a zapsaných) studentů o necelá 2 %.

Tento nepatrný nárůst je způsoben menším zájmem o denní formu vzdělávání (počet přihlášených poklesl o 2 %), zatímco v ostatních formách se počet přihlášených snížil jen nepatrně (o 0,9 %). O vzdělávání ve VOŠ mají zájem převážně ženy, které tvoří necelé tři čtvrtiny přihlášených (71 %). Struktura přihlášených podle pohlaví je úzce spjata s oborovou strukturou – největší podíl uchazečů se hlásí ke vzdělávání v oborech zdravotnických, pedagogických a ekonomických. Úspěšnost³⁰ při přijímacím řízení ke vzdělávání ve VOŠ byla vyšší než v předchozích letech a v roce 2012/13 činila 85 %, u denní formy vzdělávání byla o něco málo vyšší (86 %). Úspěšnější byli uchazeči, kteří měli zájem o vzdělávání v soukromých vyšších odborných školách (87 %). Muži byli při přijímacím řízení mírně úspěšnější než ženy (88 % muži, 83 % ženy). Nejvyšší úspěšnost byla zaznamenána u přírodních (100 %), zemědělsko-lesnických a veterinárních věd (95 %) a věd technických (91 %). Naopak nejméně úspěšní jsou uchazeči, kteří mají zájem o vědy a nauky o kultuře a umění (72 %). Z hlediska struktury přihlášených podle věku je patrný rozdíl mezi denní formou a ostatními formami vzdělávání. Největší podíl přihlášených do denní formy vzdělávání tvoří uchazeči ve věku 19–21 let (86,1 %), zatímco uchazeči o vzdělávání v ostatních formách jsou nejčastěji ve

věku nad 30 let (44,7 %). Věkový průměr uchazečů hlásících se do denní formy vzdělávání je 20,3 roku, do ostatních forem 29,8 roku.

Počet **nově přijatých** do 1. ročníku se v průběhu sledovaného pětiletého období měnil. V roce 2012/13 bylo ke vzdělávání ve vyšších odborných školách nově přijato téměř 12 tis. studentů, z toho téměř tři čtvrtiny do denní formy vzdělávání. Z hlediska dlouhodobějšího vývoje se počet nově přijatých studentů od roku 2007/08 snížil o 1,6 %. Tento pokles je způsoben nižším počtem nově přijatých studentů do denní formy vzdělávání. V porovnání s rokem 2007/08 vzrostl počet nově přijatých do ostatních forem vzdělávání přibližně o 4 %. Naproti tomu počet nově přijatých do denní formy vzdělávání se během sledovaného období snížil o 3,7 %. Růst počtu nově přijatých studentů do ostatních forem vzdělávání souvisí v posledních letech zejména se změnami kvalifikačních požadavků u některých povolání. To se týká především všeobecných sester, sociálních pracovníků nebo policistů, kteří si při zaměstnání doplňují potřebnou kvalifikaci. Nicméně je důležité zdůraznit, že v roce 2012/13 šlo v porovnání s předchozími roky jen o nepatrný růst počtu nově přijatých do ostatních forem vzdělávání. Pokud se omezíme pouze na denní formu vzdělávání, většina nově přijatých do 1. ročníku přichází na vyšší odborné školy ihned po složení maturitní zkoušky (62 % v roce 2012/13). Podíl nově přijatých do denní formy vzdělávání ve VOŠ vzhledem k populaci 19letých (tj. k populaci ve věku typickém pro vstup do tohoto druhu vzdělávání) činí v současné době 7,1 %. Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

V roce 2012/13 se ve vyšších odborných školách vzdělávalo celkem 29,0 tis. studentů. V porovnání s rokem 2011/12 došlo ke snížení počtu studentů, a to o 1,3 %. Zatímco se počet studentů v ostatních formách vzdělávání mezi lety 2011/12–2012/13 zvýšil jen nepatrně (o 0,4 %), počet studentů v denní formě naopak poklesl (o 2,3 %). V současné době se přibližně 70 % studentů

³⁰ Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

Tabulka 22

VOŠ – Počet škol, studentů, nově přijatých do 1. ročníku, absolventů a učitelů ve školních letech 2008/09 až 2012/13

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Školy	184	184	182	180	178
Studenti	28 027	28 749	29 800	29 335	28 980
z toho ženy	20 168	20 702	21 461	20 950	20 642
Nově přijatí do 1. ročníku	11 003	11 870	12 838	11 780	11 966
z toho ženy	7 799	8 416	8 897	8 100	8 380
Absolventi	6 696	6 185	6 352	6 410	6 607
z toho ženy	4 949	4 659	4 506	4 862	5 071
Učitelé (přečtení na plně zaměstnané)	1 815,2	1 806,2	1 841,0	1 890,7	1 876,0
z toho ženy	1 098,9	1 115,4	1 156,6	1 148,3	1 181,2

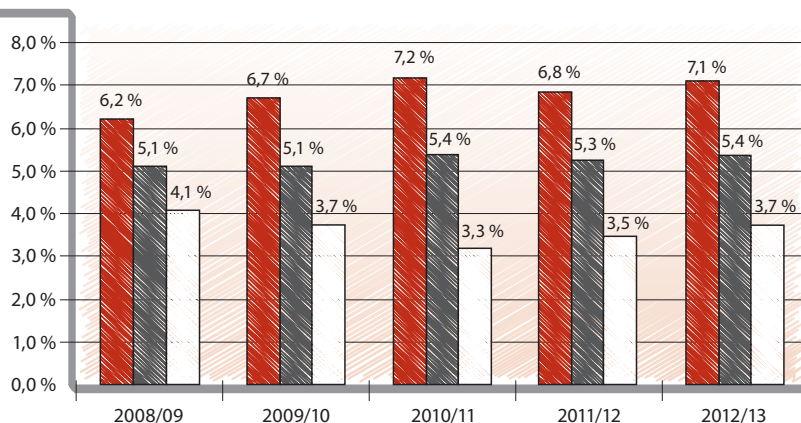
Komentář:
Počet absolventů za předchozí školní rok.
Zdroj: MŠMT

Graf 10

VOŠ – Podíl nově přijatých do 1. ročníku, studentů a absolventů denní formy vzdělávání vzhledem k odpovídajícím věkovým skupinám v letech 2008/09 až 2012/13

- podíl nově přijatých do 1. ročníku denní formy vzdělávání ve VOŠ vzhledem k populaci 19letých
- podíl studentů v denní formě vzdělávání ve VOŠ vzhledem k populaci 19–21letých
- podíl absolventů denní formy vzdělávání ve VOŠ vzhledem k populaci 22letých

Komentář:
Podíl absolventů v předchozím školním roce.
Zdroj: MŠMT

vzdělává v denní formě, zbylých 30 % v ostatních formách vzdělávání. Studenti denní formy se podílejí na populaci 19–21letých 5,4 %. Většina studentů (70 %) navštěvuje v současné době veřejné vyšší odborné školy.

Vyšší odborné školy absolvovalo v roce 2011/12 celkem 6,6 tis. studentů. V období 2010/11 až 2011/12 se počet absolventů v denní formě téměř nezměnil (pokles o 0,1 %), v ostatních formách se naopak zvýšil (o necelá 4 %). Vzhledem k populaci 22letých tvoří absolventi denní formy v současné době 3,7 %.

Nabídka oborů vzdělání vyššího odborného vzdělávání je poměrně pestrá. Z hlediska skupin oborů se nejvíce studentů vzdělává ve zdravotnických, pedagogických a ekonomických oborech. Z tohoto trendu nevybočil ani rok 2012/13, kdy se v denní formě vzdělávalo nejvíce studentů ve skupinách oborů Zdravotnictví (23,9 %), Pedagogika, učitelství a sociální péče (16,2 %) a Ekonomika, administrativa (14,2 %). V ostatních formách připadal největší podíl studentů na skupiny oborů Pedagogika, učitelství a sociální

péče (26,8 %), Právo, právní činnost (22,7 %); dále následovaly skupiny oborů Zdravotnictví (15,2 %) a Ekonomika, administrativa (13,0 %). Skupině oborů Zdravotnictví dominuje v současné době obor vzdělání Diplomovaná všeobecná sestra v denní formě vzdělávání (49,3 %); v ostatních formách převažují obory vzdělání Diplomovaná všeobecná sestra (26,7 %) a Diplomovaný zdravotnický záchranář (20,6 %). Ve skupině oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče se v obou formách vzdělávání nejvíce studentů vzdělává v oboru vzdělání Sociální práce (53,0 % studentů v denní formě a 59,7 % v ostatních formách). Nejnavštěvovanějším oborem vzdělání ze skupiny oborů Ekonomika, administrativa je Mezinárodní obchodní styk (9,5 %) a Marketing (7,5 %) v denní formě a Personální řízení (11,9 %) v ostatních formách vzdělávání.

Pokud budeme předpokládat další vývoj odpovídající dosavadnímu vývoji a současnému stavu, pak můžeme očekávat, že do roku 2020 dojde k poklesu počtu nově přijímaných do 1. ročníku i počtu studentů (v denní i v ostatních formách). Lze konstatovat, že tak bude naplněno opatření vyplývající z dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky (2011–2015) nezvyšovat kapacitu soukromých středních a vyšších odborných škol. Dosavadní dočasný nárůst počtu studentů v ostatních formách, který souvisí s nutností doplnit si vzdělání v terciární úrovni v některých profesích, se začíná postupně zpomalovat již nyní. Větší problémy s existencí vyššího odborného vzdělávání mohou nastat, pokud bude vyslyšena snaha Ministerstva zdravotnictví o převedení přípravy pro výkon některých nelékařských povolání (všeobecná sestra, zdravotnický záchranář apod.) z oblasti vyššího odborného školství pouze do vysokoškolského prostředí – nový zákon o nelékařských zdravotnických povoláních. Obdobně nelze předjímat, jaká nastane situace v oblasti přijímání uchazečů ke studiu vysoké školy.

2.3.7 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, deklaruje právo dětí, žáků a studentů (dále jen „žáci“) se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním na vzdělávání. Při hodnocení těchto žáků se vždy přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Na základě postižení či znevýhodnění je také možné v oprávněných případech využít i možnosti prodloužení délky základního, středního a vyššího odborného vzdělávání.

Pokud to vyžaduje zdravotní postižení žáků, je možné pro ně zřídit samostatné školy, nebo v rámci školy zřídit jednotlivé třídy, oddělení nebo skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Žáci se zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním se vzdělávají převážně ve školách běžného vzdělávacího proudu s tím, že při jejich vzdělávání je využíváno diferencovaného přístupu pedagogů. Speciální vzdělávání se poskytuje i žákům zařazeným do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami řadíme:

- ◆ **děti, žáky a studenty se zdravotním postižením**
jedná se o děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným a smyslovým postižením, s vadami řeči, autismem, případně s vícečetným postižením; dále jde o žáky se specifickými vývojovými poruchami školních dovedností (patří sem vývojové poruchy učení nebo chování), ačkoliv tyto poruchy nejsou řazeny mezi zdravotní postižení);
- ◆ **děti, žáky a studenty se zdravotním znevýhodněním**
jedná se o žáky se zdravotním oslabením, s dlouhodobou nemocí, se zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování;
- ◆ **děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním**
jedná se o žáky, kteří pocházejí z rodinného prostředí s nízkým socioekonomickým statusem nebo nízkým

Tabulka 23

VOŠ – Úspěšnost uchazečů při přijímacím řízení podle skupin oborů v letech 2008/09 až 2012/13

Skupiny oborů	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Přírodní vědy a nauky	92,9 %	100,0 %	97,2 %	100,0 %	100,0 %
Technické vědy a nauky	90,2 %	88,2 %	92,4 %	90,0 %	91,5 %
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky	85,7 %	83,1 %	91,7 %	91,3 %	95,1 %
Zdravotnictví, lékařské a farmaceut. vědy a nauky	79,7 %	80,1 %	75,0 %	81,6 %	83,9 %
Humanitní a spol. vědy a nauky	99,4 %	87,9 %	88,5 %	87,0 %	90,1 %
Ekonomické vědy a nauky	90,4 %	89,8 %	88,0 %	87,7 %	88,6 %
Právní vědy a nauky	90,8 %	92,8 %	78,2 %	76,8 %	79,6 %
Pedagogika, učitelství a soc. péče	83,6 %	82,4 %	76,0 %	72,8 %	73,3 %
Vědy a nauky o kultuře a umění	66,3 %	66,5 %	64,6 %	69,6 %	72,1 %
Celkem	86,3 %	86,0 %	82,9 %	84,0 %	85,2 %

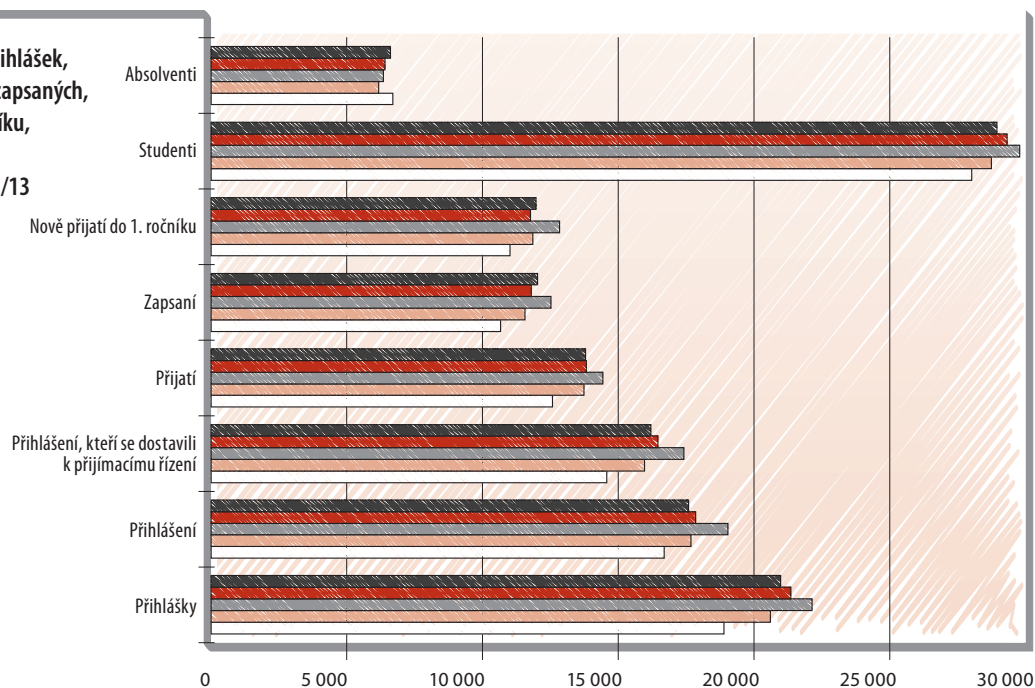
Komentář:

Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

Zdroj: MŠMT

Graf 11

VOŠ – Počet podaných přihlášek, přihlášených, přijatých, zapsaných, nově přijatých do 1. ročníku, studentů a absolventů v letech 2008/09 až 2012/13

sociálně kulturním postavením, žáky ohrožené sociálně patologickými jevy či žáky s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, případně postavením azylanta nebo uprchlíka; jsou to i žáci, kterým se nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou a žáci znevýhodnění nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u nichž byly speciální vzdělávací potřeby diagnostikovány na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením. Doporučení, obsahující návrhy vzdělávacích opatření ve vzdělávání těchto dětí, žáků a studentů, vystavuje školské poradenské zařízení. Mezi školské poradenské zařízení řadíme Pedagogicko-psychologické poradny, Speciálně pedagogická centra a na základě novely školského zákona č. 333/2012 Sb., ze dne 19. září 2012, kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, i Střediska výchovné péče.

Žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami se mohou vzdělávat podle speciálně sestaveného a pravidelně vyhodnocovaného individuálního vzdělávacího plánu. Tento plán vypracovává škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka či zletilým žákem bezprostředně po jeho nástupu do školy. V rámci tohoto plánu se vymezuje způsob organizace výuky žáka a stanovují se úpravy ve vzdělávání.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá formou:

◆ **individuální integrace**

individuální integrace spočívá v tom, že žák se speciálními vzdělávacími potřebami, je začleněn do třídy běžné školy se současným zajištěním nezbytných podpůrných a vyrovnávacích opatření. Individuální

integrace je podporována jak ze strany odborníků, tak ze strany rodičů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, přičemž její úspěšné zavedení je zřejmě zejména na úrovni základního vzdělávání³¹. Kvalitativně vyšším stupněm integrace je inkluzivní vzdělávání, které zahrnuje přijetí všech žáků s nejrozličnějšími vzdělávacími bariérami; sociálními, ekonomickými, zdravotními, kulturními a jazykovými do vzdělávacího systému tak, aby mohli dosáhnout v běžné třídě svého vzdělávacího maxima. Inkluzivní vzdělávání tak zamezuje tomu, aby jakékoliv znevýhodnění či bariéry v učení žáků byly limitujícím faktorem ve vzdělávání, a představuje realizaci rovného přístupu ke vzdělávání v praxi;

◆ **skupinová integrace**

skupinová integrace spočívá v tom, že pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se zřizují školy, nebo v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Do speciální školy, třídy či oddělení lze zařadit žáky dvou a více ročníků. Speciální třídy existují v mateřských, základních i středních školách.

Pro vzdělávání žáků s lehkou mentální retardací jsou určeny základní školy, kde jsou žáci individuálně integrováni, případně základní školy praktické. Tito žáci se vzdělávají podle školního vzdělávacího programu, který je vypracován v souladu s Přílohou 2 Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Pro přípravu na vzdělávání dětí se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem lze zřídit přípravný stupeň základní školy speciální. Do přípravného stupně může nastoupit žák ve věku pět let, anebo žák, kterému byl z důvodu zdravotního postižení povolen odklad povinné školní docházky. O jeho zařazení rozhoduje ředitel školy

31 Přibližně 57 % žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je na ZŠ individuálně integrováno (viz kap. II.3.3).

Tabulka 24**Individuální integrace zdravotně postižených dětí a žáků do běžných tříd ve školním roce 2012/2013**

druh postižení / stupeň vzdělávání	mentální postižení	sluchové postižení	zrakové postižení	vady řeči	tělesné postižení	postižení více vadami	vývojové poruchy učení nebo chování	autismus
Mateřské školy	227	86	74	788	175	247	302	257
Základní školy	1314	574	428	1489	1002	696	34205	1180
Střední školy ¹⁾	670	217	136	42	338	109	6134	161

Komentář:

1) Data pouze za denní formu vzdělávání.

Zdroj: databáze MŠMT

Tabulka 25**Speciální třídy zřízené pro zdravotně postižené děti a žáky ve školním roce 2012/2013**

druh postižení / stupeň vzdělávání	mentální postižení	sluchové postižení	zrakové postižení	vady řeči	tělesné postižení	postižení více vadami	vývojové poruchy učení nebo chování	autismus
Mateřské školy	281	186	461	4688	196	1097	239	463
Základní školy	17161	539	204	1878	254	4579	4753	1854
Střední školy ¹⁾	7342	269	131	52	378	993	1933	255

Komentář:

1) Speciální třídy včetně tříd ve školách zřízených pro děti se SVP.

2) Data pouze za denní formu vzdělávání.

Zdroj: databáze MŠMT

na žádost zákonného zástupce a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Délka přípravy na vzdělávání v přípravném stupni základní školy speciální je jeden až tři školní roky.

Žáci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami a s autismem se mohou vzdělávat v základní škole speciální. V těchto školách jsou žáci vzděláváni podle školního vzdělávacího programu, který je vypracován v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro obor vzdělání Základní škola speciální.

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zajišťují především pedagogové se speciálním pedagogickým vzděláním, a to zejména v základních školách

speciálních a ve školách pro žáky se zdravotním postižením. Ve školách hlavního vzdělávacího proudu zajišťují vzdělávání integrovaných žáků běžní pedagogové.

Dovednosti pro vzdělávání integrovaných žáků získávají učitelé buď v rámci pregraduální přípravy na učitelskou profesi nebo v rámci postgraduálního vzdělávání či dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. V rámci tohoto vzdělávání učitelé získají kompetence pro pedagogickou způsobilost pro práci s žáky vyžadujícími speciální péči. Pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je nezbytná spolupráce pedagogických pracovníků, školních psychologů, odborných zdravotních pracovníků, sociálních pracovníků a dalších odborníků. Jak základní školy a střední školy

běžného typu, tak i základní školy speciálně zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nabízejí kurzy pro doplnění základního vzdělání. Tyto kurzy jsou určeny občanům, kteří ukončili povinnou školní docházku a nezískali odpovídající stupeň vzdělání. Ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole speciální získá žák základy vzdělání.

Vedle vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje zákon také vzdělávání žáků mimořádně nadaných³². Vzdělávání a výchova mimořádně nadaných žáků vyžadují speciální pedagogický přístup, neboť mají své specifické vzdělávací potřeby. Nejčastěji je mimořádné nadání definováno jako soubor schopností, které umožňují jedinci dosahovat výkonů nad rámec běžného průměru populace.

Mimořádně nadaný žák může disponovat jedním, ale i několika druhy nadání. Přesný počet těchto žáků není znám, protože ne vždy se podaří jejich nadání odhalit a ne vždy je těmto žákům umožněno své nadání projevit v plné šíři. Do základního vzdělávání vstupují všichni žáci schopní plnění povinné školní docházky, přičemž k rozpoznání a rozvíjení mimořádného nadání v rámci základního vzdělávání potřebují učitelé dostatek diagnostických nástrojů. Je zcela v kompetenci učitelů, aby vhodnými pedagogickými postupy toto mimořádné nadání rozvíjeli.

32 Definice mimořádně nadaného žáka viz §12 vyhlášky č. 73/2005 Sb. ze dne 9. února 2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

2.3.8 Školská zařízení

Soustava školských zařízení vytváří systém doplňkové péče a plní zejména následující funkce:

- ◆ **zájmové vzdělávání v době mimo vyučování** (školní družiny a školní kluby, střediska volného času, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky³³, základní umělecké školy³³);
- ◆ **ubytování a stravování dětí, žáků a studentů** (internáty, domovy mládeže a zařízení školního stravování);
- ◆ **náhradní rodinnou, ochrannou a preventivně výchovnou péči:** jedná se o zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, která poskytují jednak náhradní rodinnou péči (dětský domov), jednak výkon ústavní a ochranné výchovy (výchovný ústav a dětský domov se školou) a zabezpečující diagnostické úkoly při výkonu ústavní a ochranné výchovy (diagnostické ústavy);
- ◆ **poradenství** (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra).

Vzdělávací systém zahrnuje kromě škol také školská zařízení a instituce, které zajišťují sociální zázemí škol (stravování a ubytování žáků a studentů) a podporují mimoškolní vzdělávací aktivity (školní družiny a kluby, základní umělecké školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, střediska pro volný čas dětí a mládeže aj.). Školská zařízení slouží rovněž dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami. Nedílnou součástí systému vzdělávání jsou také zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče.

33 V těchto případech se nejedná o školská zařízení, ale o školy. Vzhledem k tomu, že však nevedou k získání určitého stupně vzdělání, byly zařazeny do této kapitoly.

Péče o děti a žáky mimo vyučování

- ◆ Školní družiny navštěvuje 55 % žáků základních škol, do školních klubů dochází 12,5 % všech žáků 2. stupně základních škol a žáků nižšího stupně víceletých gymnázií.
- ◆ V 8 215 zařízeních školního stravování se stravují všechny děti v mateřských školách, 82 % žáků základních škol, 65 % žáků středních škol a 35 % studentů vyšších odborných škol.
- ◆ Školská ubytovací zařízení zajišťují ubytování 7,9 % žáků středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol.
- ◆ Základní umělecké školy (486 škol s 839 pobočkami) navštěvuje 240,7 tis. žáků, z toho převážná většina (156,1 tis.) se věnuje hudbě.

Hlavním předmětem činnosti školských zařízení, která poskytují péči o děti a mládež mimo vyučování, je rozvoj vědomostí a dovedností dětí a mládeže, posílení jejich orientace na hodnotné zájmy a v neposlední řadě působení výchovné a socializační. Významná je i funkce výpomoci zaměstnaným rodičům v péči o potomka.

Školní družiny jsou určeny přednostně žákům 1. stupně základní školy a případně i dětem v přípravném stupni základních škol speciálních. K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati do školního klubu. Družina zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činnost, nabízí spontánní činnosti, odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování. Školní družiny jsou většinou zřizovány přímo v základních školách. Počet školních družin zůstává v posledních pěti letech stabilní – ve školním roce 2012/13 jich existovalo v České republice 3 974. Počet žáků zapsaných ve školních družinách v souladu se zlepšující se demografickou situací na prvním stupni základní školy

roste. Ve školním roce 2012/13 navštěvovalo školní družiny 269,9 tis. žáků, tj. o 18,3 % více než ve školním roce 2007/08. Podíl žáků ve školních družinách vztahený k počtu žáků 1. stupně meziročně roste a v posledních pěti letech překračuje hranici 50 % (55,3 % v roce 2012/13).

Školní kluby poskytují zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Aktivita klubu jsou určeny přednostně žákům 2. stupně základních škol, žákům nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem klubu se může stát i žák 1. stupně základní školy, který nebyl přijat k pravidelné denní docházce do družiny. Školní klub zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činnost, nabízí příležitostné a spontánní činnosti. Školní kluby zpravidla vznikají při základních školách, víceletých gymnáziích, ale mohou také existovat jako samostatná školská zařízení pro zájmové vzdělávání. Počet školních klubů po celé sledované období mírně narůstá; v roce 2012/13 existovalo 526 (meziročně o 3 více) školních klubů, které navštěvovalo 44,9 tis. žáků. Počet žáků navštěvujících školní kluby zaznamenal oproti předešlému roku 2010/11 mírný nárůst (o 0,6 %). Podíl zapsaných na počtu žáků 2. stupně a adekvátních ročníků středních škol a konzervatoří zaznamenal ve školním roce 2012/13 mírný nárůst oproti roku 2011/12, dosáhl hodnoty 12,5 %.

Střediska volného času organizují různorodé pravidelné či jednorázové aktivity a plní funkci výchovně-vzdělávací a rekreační. Můžeme je rozdělit na **domy dětí a mládeže**, s širokou působností v mnoha zájmových oborech, a na **stanice zájmových činností**, specializované na konkrétní zájmovou činnost. Nabídka činností je určena všem věkovým kategoriím dětí, žáků a studentů, včetně rodičů a dalších zájemců, a je značně široká. Vedle pravidelné zájmové činnosti (zájmové kroužky, kluby, kurzy) organizují střediska příležitostné akce, včetně víkendových (exkurze, přednášky, besedy), prázdninovou činnost (tábory, odborná soustředění), soutěže, přehlídky a nabídku různých spontánních aktivit. V roce 2012/13

dosáhla střediska volného času počtu 310. Jejich činnost v daném roce zabezpečovalo 14,5 tis. pedagogických pracovníků, z nichž více než 86 % bylo externích. Zájmové útvary měly v roce 2012/13 celkem 268,4 tis. účastníků (tj. o 13 590 více než v předešlém roce).

Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky zabezpečují studium cizích jazyků pro děti, mládež a dospělé na všech úrovních znalostí v různě zaměřených kurzech. Studium může být zakončeno státní závěrečnou zkouškou. Kromě veřejných jazykových škol nabízí studium cizích jazyků celá řada soukromých jazykových škol, údaje o jejich počtu a celkovém počtu zapsaných však nejsou k dispozici (s výjimkou jednoletých kurzů cizích jazyků s denní výukou, kde se statistika sleduje). Ve školním roce 2012/13 existovalo 40 jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky (meziroční nárůst o 4), které navštěvovalo 6,5 tis. žáků (tj. o více než čtvrtinu méně než v roce 2010/11). Snižuje se rovněž počet žáků, kteří ukončí své studium státní jazykovou zkouškou – ve školním roce 2012/13 to bylo pouze 743 žáků (což je o 236 žáků méně v porovnání s rokem 2011/12). Pomalejším tempem klesá rovněž počet žáků, kteří navštěvují jednoleté pomaturitní kurzy cizích jazyků s denní výukou podle vyhlášky č. 322/2005 Sb., v posledním sledovaném roce 2012/13 jich bylo jen 496.

Základní umělecké školy poskytují základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech (hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém) a rovněž mohou připravovat děti pro vzdělávání na konzervatořích a mládež ke studiu na vysokých školách s uměleckým zaměřením. Existují již 60 let, ale v letech 1961–1990 byly zřizovány pod názvem lidové školy umění. Tyto školy organizují studium pro žáky ve věku 5–18 let (1–2leté přípravné studium, 6–7letý I. stupeň základního studia, 3–4letý II. stupeň základního studia) a dále rozšířené studium obou stupňů a nejdéle 4leté studium pro dospělé. Od září 2012 probíhá výuka od přípravných ročníků a 1. ročníků I. a II. stupně základního studia na základě školních vzdělávacích programů (tvorba ŠVP je plně

v kompetenci ředitele školy). ŠVP jsou školami sestavovány na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání, který byl vydán MŠMT 1. září 2010. Vývoj počtu základních uměleckých škol nezaznamenal během sledovaného období výraznější změnu – vykazoval mírný nárůst. Základní umělecké vzdělávání poskytovalo ve školním roce 20012/13 celkem 486 škol a 839 jejich poboček. Zatímco počet škol se v roce 2012/13 oproti předešlému školnímu roku nezměnil, počet žáků se meziročně zvýšil o 1,5 % (ve školním roce 2012/13 se zde vzdělávalo 240, 7 tis. žáků). Na základních uměleckých školách je tradičně vysoké zastoupení dívek (cca 70 %). Nejnavštěvovanější jsou hudební obory; stejně tak tomu bylo v roce 2011/12, kdy je navštěvovalo 64,8 % žáků, dále výtvarné obory (19,8 % žáků), taneční obory (11,7 % žáků) a nejméně žáků je v literárně-dramatických oborech (pouze 3,7 %). Taneční obory navštěvují převážně dívky (93,5 %), nejnižší zastoupení dívek je v hudebních oborech (64,0 %). Základní umělecké školy absolvovalo v roce 2012/13 celkem 16 277 žáků (tj. o 167 absolventů méně než v předchozím roce). Uvedené údaje neobsahují studium určené dospělým.

Školní stravování a ubytování dětí, žáků a studentů

Zařízení školního stravování při mateřských, základních, středních, vyšších odborných školách a konzervatořích zajišťují stravování pro děti, žáky, studenty a personál škol. Uvedená zařízení existují buď přímo při škole, domově mládeže, nebo fungují samostatně. Kromě stravování žákům a pedagogům mohou zařízení formou doplňkové činnosti nabízet stravování i jiným strávníkům. Počet jednotlivých pracovišť školního stravování (bez náhradního stravování) ve školním roce 2012/13 vzrostl na 8 215, což je o 59 více než ve školním roce 2011/12. Počet stravujících se dětí (žáků, studentů) žáků a studentů se mezi roky 2011/12 a 2012/13 zvýšil o 17,6 tis. Ve školním roce 2012/13 tedy dosahoval počet strávníků 1 303,6 tis., což je nejvíce za celé sledované období. Podíl strávníků ve školní jídelně na celkovém počtu dětí činil v roce 2012/13

v případě mateřských škol 100 %; v případě žáků základních škol 82 %, u žáků středních škol 61 %, u žáků konzervatoří 65 % a v případě studentů vyšších odborných škol 35 %.

Domovy mládeže zabezpečují celotýdenní ubytování žáků a studentů zejména středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří, a umožňují tak přístup ke vzdělávání žákům, kteří chtějí navštěvovat školu vzdálenou od místa bydliště. Součástí domovů je obvykle i školní jídelna a kromě ubytování a stravování nabízejí tato zařízení ubytovaným žákům i jiné služby a aktivity (náplň využití volného času). Počet domovů mládeže je do školního roku 2006/07 vykazován podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2007/08 je uveden počet ubytovacích zařízení bez ohledu na počet jejich pracovišť, proto došlo meziročně k obrovskému poklesu. Mezi roky 2011/12 a 2012/13 poklesl počet domovů mládeže o 19 (nyní 415). Po celé sledované období klesá počet ubytovaných žáků studentů (ve školním roce 2012/13 jich bylo 37,2 tis., pokles činí 2,1 tis.). Klesá rovněž podíl ubytovaných žáků na celkovém počtu žáků denní formy vzdělávání středních, vyšších odborných škol a konzervatoří (z 8,7 % ve školním roce 2007/08 na 7,9 % ve školním roce 2012/13). Kromě domovů mládeže existují jako ubytovací zařízení **internáty**, které ubytovávají především žáky škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Ve školním roce 2012/13 existovalo 84 internátů (tj. o 1 méně než v předchozím roce), bylo v nich ubytováno 2,7 tis. žáků (pokles o cca 100 ubytovaných).

Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči

Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy jsou dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy a výchovné ústavy. V souladu se zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, poskytují náhradní

výchovnou péči dětem ve věku zpravidla od 3 do 18 let, a to na základě soudního rozhodnutí o ústavní výchově, ochranné výchově, popř. o předběžném opatření. Školská zařízení poskytují umístěným dětem stravování, ubytování, ošacení, učební potřeby a pomůcky, náklady na vzdělávání, náklady na zdravotní péči, léčiva a zdravotnické prostředky, kapesné, osobní dary a věcnou pomoc, a náklady na dopravu do sídla školy.

Dětský domov – pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

Dětský domov se školou – zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči a pro děti s uloženou ochrannou výchovou. Dále je toto zařízení určeno pro nezletilé matky (pokud splňují výše uvedené podmínky) a jejich děti. Tyto děti nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou.

Diagnostický ústav – přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, a na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení je umísťuje do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Diagnostický ústav plní podle potřeb dítěte úkoly diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační, koordinační.

Výchovný ústav – pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Výchovné ústavy se zřizují odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou, s uloženou ochrannou výchovou, pro nezletilé matky a pro jejich děti nebo děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči, popřípadě se ve výchovném

ústavu pro tyto děti zřizují oddělené výchovné skupiny. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování, lze do výchovného ústavu umístit i dítě s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let.

V rámci sítě školských zařízení jsou zřizována také **specializovaná zařízení**, zaměřená na zdravotní postižení, nezletilé těhotné dívky, nezletilé matky a jejich děti a na děti vyžadující výchovně léčebný režim v důsledku jejich neurologického poškození a psychického onemocnění, zahrnující děti se závažnými a extrémními poruchami chování a zařízení pro umístování dětí-cizinců.

Školská zařízení pro preventivně výchovnou péči jsou střediska výchovné péče, která poskytují služby poradenské, terapeutické, diagnostické, vzdělávací, speciálně pedagogické a psychologické, výchovné a sociální, informační. Služby poskytují ve formě ambulantní, celodenní, internátní (nejdéle po dobu 8 týdnů) a terénní (zejména v rodinném nebo školním prostředí klienta). Tyto služby poskytuje klientům, jimiž jsou děti s rizikem poruch chování či s již rozvinutými projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, případně zletilé osoby do ukončení přípravy na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let, osoby odpovědné za výchovu a pedagogičtí pracovníci, a děti, u nichž rozhodl o zařazení do střediska soud.

V roce 2012 byl schválen zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb. Zcela zásadní změnou je prioritní využívání preventivně výchovné péče ve střediscích výchovné péče ve větším rozsahu a snížení počtu dětí v ústavní péči tím, že bude kladen větší důraz na prevenci a poradenství poskytované dětem i jejich rodinám.

V souladu se zkracováním délky pobytu v zařízeních se také nově stanoví možnost poskytování náhradní výchovné péče formou ambulantní péče, která bude realizována u dětí pobývajících mimo zařízení. Smyslem ambulantních služeb je zejména zkrácení doby pobytu dítěte v zařízení a působení na vzájemné vztahy dítěte a jeho rodiny

tak, aby mohla být dítěti zrušena ústavní výchova a mohlo se vrátit do svého přirozeného prostředí. Poskytování ambulantních služeb bude realizováno za spolupráce odborných pracovníků zařízení s dítětem a jeho rodinným prostředím podle jejich individuálních potřeb.

V souvislosti s uvedenými systémovými změnami v této oblasti i v souladu s nově přijatými mezíresortními strategiemi v oblasti péče o ohrožené děti rozhodlo MŠMT o zpracování koncepce, která by akceptovala tyto změny a transformovala by celý systém školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči.

Hlavním koncepčním záměrem je zejména snižování počtu dětí dlouhodobě umístěných ve všech typech ústavní péče, a to za předpokladu posílení preventivní složky práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami, podpora rozvoje a dostupnosti souvisejících služeb, včetně navýšení kvalifikovaných pracovníků, vytvoření sítě specializovaných ambulantních služeb s důrazem na profesionální péči orientovanou na potřeby dítěte a práci s celým rodinným systémem, vzdělávání a proškolení pracovníků zařízení, a v neposlední řadě transformace, diferenciacie a specializace školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Přípravovaný koncepční záměr nastaví postupné kroky, kterými bude dosaženo optimální podoby nového systému náhradní výchovné péče.

Příprava Standardů kvality péče v zařízeních ústavní a ochranné výchovy

V roce 2012 byl předán úkol tvorby Standardů kvality práce v zařízeních ústavní a ochranné výchovy Národnímú ústavu pro vzdělávání. Vzhledem k personálním změnám a nově vzniklým činnostem souvisejícím se sloučením bývalého IPPP ČR, VÚP a NÚOV v novou instituci NÚV byla tvorba Standardů odložena až na druhou polovinu roku 2012. V první fázi byly shromážděny a prostudovány dostupné dokumenty vztahující se ke kontextu a historii tvorby Standardů v předešlých letech a dále

materiály vztahující se k této problematice ze zahraničí. V září 2012 proběhlo jmenování členů pracovní skupiny. Pracovní skupina vycházela při tvorbě Standardů z materiálu *Osnova standardů služeb poskytovaných školským zařízením*. Postupně na základě tvůrčích diskusí a formulace jednotlivých bodů vznikl pracovní text Standardů, bylo vymezeno šest základních oblastí a 25 dílčích standardů, proběhly práce na formulacích jednotlivých standardů a rovněž byly formulovány preambule, čili shrnující záměry standardů. NÚV a MŠMT sdílejí plán v roce 2013 dále pokračovat na započaté práci přípravy Standardů a soustředit se zejména na formulační precizace znění jednotlivých standardů, identifikaci indikátorů kvality u jednotlivých standardů, nastavení bodové stupnice, vytvoření systému hodnocení, pilotní ověření standardů a nakonec také příprava standardů jako prováděcího předpisu.

Školská poradenská zařízení a školní poradenská pracoviště

Školská poradenská zařízení

- ♦ **pedagogicko-psychologické poradny** – řeší převážně problematiku žáků se specifickými poruchami učení, specifickými poruchami chování, zdravotním znevýhodněním, s rizikem školní neúspěšnosti, s rizikovým chováním; zjišťují školní zralost; poskytují metodickou podporu běžným ZŠ a SŠ; zajišťují prevenci rizika vzniku sociálně patologických jevů ve školách;
- ♦ **speciálně pedagogická centra** – poskytují poradenské služby k problematice žáků se zdravotním postižením, případně žáků se zdravotním znevýhodněním; poskytují metodickou podporu školám (především školám s integrovanými žáky);
- ♦ **střediska výchovné péče** – částečně poskytují poradenské služby, primárně zajišťují preventivně výchovnou péči.

Školní poradenská pracoviště

- ♦ **základní varianta:** výchovný poradce, školní metodik prevence;
- ♦ **rozšířená varianta³⁴:** výchovný poradce, školní metodik prevence, školní speciální pedagog a/nebo školní psycholog.

Pedagogicko-psychologické poradenství zahrnuje systém služeb, které poskytují školy a školská poradenská zařízení dětem a žákům ve věku zpravidla od 3 let do ukončení vzdělávání na střední, resp. vyšší odborné škole, jejich zákonným zástupcům, učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům. Hlavním trendem pedagogicko-psychologického poradenství byl v roce 2012 důraz na **zajištění rovných příležitostí** ve vzdělávání cestou inkluze žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, posílení a zkvalitnění **poradenských služeb pro žáky** se sociálním znevýhodněním, pokračující trend posilování poradenských služeb poskytovaných ve školách i prostřednictvím projektu ESF RAMPS. Současně byla pozornost věnována diagnostickým a intervenčním procesům, které mají směřovat ke zkvalitnění a zpřesnění poradenské práce ve školství.

Byla zahájena práce na revizi standardních činností pro pedagogicko-psychologické poradny (dále „PPP“), speciálně pedagogická centra (dále „SPC“) a pro poradenské činnosti školy, prostřednictvím projektu RAMPS byly zahájeny činnosti směřující k vytvoření mechanismů pro zajištění srovnatelné úrovně poradenských služeb ve všech krajích ČR. Velká pozornost se věnuje ochraně práv uživatelů poradenských služeb, kdy formou informovaného souhlasu jsou uživatelé služeb podrobně seznámeni s charakterem služby, s jejími cíli a z toho plynoucími závěry, které přinášejí klientovi řadu pozitiv, ale i případných změn, které mohou znamenat zvýšené nároky na klienta. Klientovi

34 Možnost rozšířené varianty ŠPP je dána vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

je garantována ochrana osobních údajů v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Za účelem zvýšení kvality a sjednocení úrovně poskytovaných poradenských služeb ve školských poradenských zařízeních byly zahájeny práce na Katalogu podpůrných opatření pro žáky, u kterých charakter jejich obtíží vyžaduje úpravy v procesu jejich vzdělávání a vydefinování konkrétních mechanismů podpory. Pozornost je věnována široké skupině žáků se specifickými poruchami učení a chování, faktorům školní zralosti a sociokulturního znevýhodnění, problematice vad řeči, specifickým poradenství pro cizince, mimořádně nadaným žákům a žákům se všemi typy zdravotního postižení.

Postupně jsou zpracovávána metodická doporučení pro psaní zpráv ze speciálně pedagogického a psychologického vyšetření ve školských poradenských zařízeních, pro tvorbu doporučení pro školní práci. Jsou zpracovávány postupy práce s dynamickou diagnostikou, byl vytvořen Školní podpůrný program na podporu inkluzivního modelu vzdělávání, který předpokládá širokou podporu školních a školských poradenských služeb.

Pro pomoc poradenským zařízením v oblasti pedagogicko-psychologických intervencí a postupů při diagnostice mimořádného nadání, ale i v dalších aspektech pedagogicko-psychologické práce s těmito žáky, a pro koordinaci aktivit škol, které v rámci individuálních či skupinových integrací nabízejí specializované vzdělávací příležitosti skupině mimořádně nadaných žáků, pracuje při NÚV skupina tzv. „krajských koordinátorů péče o nadané žáky ve školských poradenských zařízeních“. Jejími členy jsou vybraní odborníci z PPP a SPC, kteří procházejí rozsáhlým systémem vzdělávání v různých aspektech problematiky péče o nadané, participují na standardizaci nástrojů pro diagnostiku mimořádného nadání, na výzkumných aktivitách v této oblasti apod. Kromě své koordinační role také působí na poli dalšího vzdělávání – své nově získané informace v problematice péče o nadané žáky šíří mezi svými kolegy v poradenství a školí také učitele mateřských, základních a středních škol.

Současně byly připraveny nástroje pro pedagogické testování mimořádně nadaných žáků v oblasti matematiky, fyziky a českého jazyka, i nástroje zjišťování kreativity u dětí. Dlouhodobě se pracuje také s behaviorálními škálami pro identifikaci mimořádně nadaných žáků.

Dále pokračoval longitudinální výzkum mimořádného nadání, který rozšířil data o speciálně pedagogické charakteristiky nadaných a o závěry z vyšetření Rorsachovým testem. Cílem bylo sledovat charakteristiky nadaných v širokém kontextu vývoje jejich osobnosti.

Velká pozornost byla věnována asistenčním službám ve vzdělávání, asistenti vytvářeli podporu žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména u žáků s těžkým zdravotním postižením pomáhali při řešení výukových a výchovných obtíží se žákem včetně domácí přípravy na školu. Role asistenta pedagoga vytváří také můstek mezi světem zdravých a nemocných žáků. Postavení asistentů pedagoga je však dosud nesystémové, protože jejich přítomnost ve škole je vázána na objem finančních prostředků kraje, které na tyto služby jsou k dispozici. Výzkum i mezinárodní doporučení pro oblast asistenčních služeb poukázaly na nutnost posílení odborných kompetencí asistenta.

Součástí podpory pro činnost školských a školních poradenských služeb byla také realizace projektu Projekt DIS – „Diagnostika dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami“ (CZ.1.07/1.2.00/14.0122), který započal 2. 9. 2010 a jehož ukončení je plánováno na 31. 8. 2013. Hlavním cílem projektu je rozšířit, zkvalitnit a doplnit nástroje pro psychologickou, pedagogickou a speciálně pedagogickou diagnostiku dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP), včetně žáků se sociokulturním znevýhodněním a žáků s mimořádným kognitivním nadáním, a vytvořit metodické postupy pro užívání těchto nástrojů a interpretaci jejich výsledků u žáků s různými typy diagnóz.

Trend posouvání poradenských služeb ke klientovi ve škole pokračoval i v roce 2012. Na školách působilo okolo 500 školních psychologů a školních speciálních pedagogů. V rámci projektu ESF RAMPS působilo 320 školních

psychologů a speciálních pedagogů. Služby byly poskytovány zejména ve velkých školách, ve školách které vzdělávají problematičtější skupiny žáků ve všech krajích ČR. Odborníci ve školách se orientovali především na poskytování poradenských služeb žákům, kteří vyžadují vytváření podpůrných opatření, jejich činnost byla metodicky koordinována 49 metodiky, připravena byla řada vzdělávacích programů, včetně programů zaměřených na poskytování supervize. Poradenské služby ve školách se orientovaly na práci se třídou, na prevenci rizikového chování a na poskytování kariérového poradenství.

Součástí projektu je také rozsáhlá metodická pomoc zapojeným školám, zavedení stálé konzultační služby k problematice školních poradenských služeb, příprava a realizace uceleného systému vzdělávání školních psychologů a školních speciálních pedagogů ze zapojených škol a vzdělávací podpora činnosti výchovných poradců, školních metodiků prevence i ostatních pedagogických pracovníků těchto škol. Výsledky projektu pomohou dalším školám při budování školních poradenských pracovišť a poskytování služeb pedagogicko-psychologického poradenství.

Školská poradenská zařízení zahrnovala síť pedagogicko-psychologických poraden, kterou tvořilo celkem 56 právních subjektů zřízených kraji, tři soukromé poradny a jedna poradna církevní. V jednotlivých krajích postupně dochází k vytváření krajských zařízení (12), na území hlavního města Prahy bylo vytvořeno 7 právních subjektů. Dostupnost PPP je v celé ČR poměrně dobrá, ve většině krajů je snaha přibližovat služby poraden klientům také zřízením odloučených pracovišť (celkem 87 odloučených pracovišť PPP). I nadále však zůstává problémem počet odborných pracovníků v jednotlivých poradnách, zejm. psychologů a speciálních pedagogů, který v některých PPP nedostačuje nárůstu požadavků na služby těchto zařízení. Počet psychologů a speciálních pedagogů oproti předchozímu roku mírně poklesl, oproti tomu vzrostl počet pracovníků v kategorii „ostatní“, pravděpodobně v souvislosti s nárůstem administrativy související s organizačními změnami ve struktuře zařízení.

Došlo k nárůstu činností, který souvisí s potřebou opakovaných vyšetření, s úpravami u maturitních zkoušek, a kromě toho je patrný i další nárůst počtu klientů se závažnějšími problémy, kterým je poskytována dlouhodobější péče. Pokračoval také trend metodické práce poraden s učiteli, zejména narostl počet konzultací s pedagogy v oblasti problematiky integrací a vzdělávání žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Ve struktuře klientů je patrný zejména další nárůst poměrného zastoupení žáků se zdravotním postižením a dalšími speciálními vzdělávacími potřebami a předškolních dětí. Přibývá požadavků na řešení problémů ve školním prostředí, zvláště pak v souvislosti s agresivním a nepřizpůsobivým chováním, dále přibývá také počet klientů s problematičtým rodinným zázemím a s psychiatrickými diagnózami. Nejčastějším důvodem žádosti o poskytnutí služby předškolním dětem bylo zjištění školní zralosti, u žáků základních škol pak výukové problémy, u žáků středních škol byly víceméně rovnoměrně zastoupeny žádosti o poskytnutí služby z důvodu výchovných problémů, z důvodu výukových problémů a z důvodu profesní orientace.

Speciálně pedagogická centra jsou zastoupena na území ČR nerovnoměrně v počtu 103 pracovišť, nejvíce SPC je na území hl. města Prahy (20 center), 7 center je v Brně, čtyři centra jsou v Plzni a Českých Budějovicích, ve Zlíně, tři jsou v Liberci, Olomouci, Ostravě a Valašském Meziříčí, dvě jsou v Opavě, Frýdku Místku a Prostějově a dále jsou zastoupena obvykle po jednom centru, většinou zřízená při školách vzdělávajících žáky s různými druhy zdravotního postižení. Kraji je zřízeno 70 % SPC, řada SPC má svoje odloučená pracoviště z důvodů zajištění lepší dostupnosti služeb. Vzhledem k tomu, že se v systému vzdělávání a poradenských služeb zvyšuje počet žáků s těžkým a kombinovaným postižením, jsou rozšiřovány služby SPC pro děti a žáky s kombinovaným postižením a postupně je zajišťována i metodická podpora poradenských pracovníků pro práci s těmito klienty. Dochází i k rozšiřování kompetencí některých speciálně pedagogických center – z původně přesně vymezeného

zaměření SPC na jeden druh zdravotního postižení klientů rozšiřují SPC služby i na další druhy zdravotního postižení. SPC již tedy není možno striktně členit podle druhu zdravotního postižení klientů, kterým poskytují služby. SPC se specializují na klienty s mentálním postižením, s tělesným postižením, se sluchovým postižením a s kombinovanými vadami, dále se zrakovým, sluchovým a řečovým postižením. Vznikla také SPC, která se specializují na klienty s autismem.

Speciální pedagogové v SPC zajišťují diagnostiku, metodické vedení rodičů a učitelů integrovaných žáků, a to jak na pracovišti SPC, tak v terénu (v rodině či ve škole).

Ve školách probíhají náslechy ve třídách a následně konzultace IVP za účasti třídních učitelů, výchovných poradců, vedení školy a zákonných zástupců žáka.

Dále speciální pedagogové vypracovávají návrhy IVP, odborné podklady pro integraci, zjišťují a doporučují úpravu prostředí v běžných školách, či vřazení do speciálních škol.

Vypracovávají zprávy z vyšetření a doporučení pro další práci s žáky. Metodicky vedou učitele, v případě potřeby použití instruuji učitele v používání speciálně pedagogických metod, pomůcek.

2.3.9 Pracovníci v regionálním školství

- ◆ Počet zaměstnanců v regionálním školství v roce 2012 činil 229,8 tis., což představuje pokles o 1,7 tis. (0,8 %) oproti roku 2011.
- ◆ Největší část zaměstnanců regionálního školství tvoří učitelé. V roce 2012 pracovalo v regionálním školství cca 131,7 tis. učitelů, kteří představovali 57,3 % všech zaměstnanců regionálního školství.
- ◆ V roce 2012 činila průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců v regionálním školství ve školách a školských zařízeních všech zřizovatelů (včetně mimorozpočtových zdrojů) 22 600 Kč a dosahovala 90,0 % průměrné celorepublikové mzdy.

- ◆ Průměrná nominální měsíční mzda učitelů (včetně ředitelů a zástupců ředitele) v regionálním školství pak dosahovala částky 26 654 Kč a převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 6,2 %.
- ◆ Z hlediska meziročního vývoje mezd byla v roce 2012 průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců regionálního školství i učitelů o 2,5 % vyšší oproti předchozímu roku.
- ◆ V roce 2012 činil podíl žen mezi zaměstnanci regionálního školství více než čtyři pětiny.

Zaměstnanost v regionálním školství

Počet zaměstnanců v regionálním školství v roce 2012 činil 229,8 tis., což představuje pokles o 1,7 tis. (0,8 %) oproti roku 2011. Za posledních pět let, tzn. od roku 2008 do roku 2012, poklesl počet zaměstnanců regionálního školství všech zřizovatelů odměňovaných dle § 109 odst. 2 a odst. 3 zákoníku práce (včetně všech mimorozpočtových zdrojů) o 3,5 tis. osob (tj. 1,5 %).

Údaje o mateřských školách, základních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Největší pokles mezi roky 2011 a 2012 byl zaznamenán v případě **středních odborných učilišť, včetně středisek praktického vyučování**, kde počet zaměstnanců poklesl o 2,6 tis. (13,7 %). K poklesu o 0,3 tis. (2,2 %) došlo i u zaměstnanců **gymnází a sportovních škol**. Rovněž klesl počet zaměstnanců **základních škol** o 0,2 tis. (0,3 %). V pozadí tohoto snížení stojí především nepříznivý demografický vývoj, týkající se poklesu počtu žáků základních a středních škol. K mírnému snížení průměrného počtu zaměstnanců došlo také u **středních škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a vyšších odborných škol**. V případě **mateřských škol** jsme naopak zaznamenali meziroční nárůst průměrného počtu zaměstnanců o 1,2 tis. (3,5 %). Zde se již začíná projevovat postupný nárůst počtu dětí odrážející demografický vývoj posledních let. Stejně tak v případě **středních odborných škol**

Tabulka 26
Průměrné přepočtené počty učitelů podle druhů škol regionálního školství v letech 2008 až 2012

	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
	všichni zřizovatelé					z toho zřizovatel MŠMT, obec, kraj ³⁾				
Regionální školství¹⁾	131 876	131 449	131 868	132 046	131 719	123 338	122 837	123 131	124 240	123 998
z toho: mateřské školy	23 378	24 193	25 308	26 372	27 365	22 901	23 657	24 689	25 721	26 597
základní školy	60 404	59 184	58 762	58 584	58 503	59 008	57 761	57 183	57 337	57 201
gymnázia a sportovní školy ⁴⁾	11 075	11 127	11 108	11 014	10 783	9 450	9 501	9 491	9 546	9 389
SOŠ	17 123	17 195	17 145	16 733	17 055	14 202	14 287	14 312	14 123	14 412
SOU včetně SPV	8 359	8 261	8 123	7 861	6 435	7 423	7 278	7 124	6 885	5 708
konzervatoře	930	926	914	899	924	861	850	839	822	835
SŠ určené pro žáky se SVP	1 563	1 447	1 377	1 328	1 317	1 433	1 318	1 253	1 224	1 225
VOŠ	1 447	1 409	1 379	1 390	1 374	997	987	993	1 055	1 052

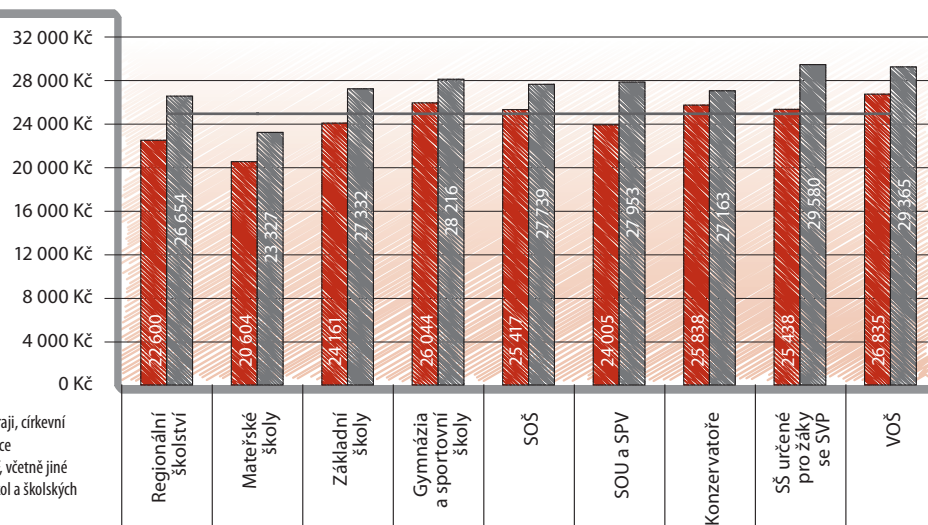
Komentáře:

- 1) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (zaměstnanci placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).
- 2) Učitelé, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů, údaje o mateřských školách, základních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).
- 3) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně magistrátních škol; § 109 odst. 3 zákoníku práce (placení ze státního rozpočtu včetně ESF). Učitelé regionálního školství, ZŠ, SŠ jsou v roce 2006 a 2007 dle výkazu P1-04 vykazováni ze státního rozpočtu bez ESF. Učitelé regionálního školství, ZŠ, SŠ jsou od roku 2008 dle výkazu P1-04 vykazováni ze státního rozpočtu, včetně ESF.
- 4) Sportovní školy jsou středními školami se sportovním zaměřením.

Zdroj: MŠMT

Graf 12
Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů¹⁾ regionálního školství (za všechny zřizovatele) v porovnání se mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v roce 2012

- nominální mzda zaměstnanců
- nominální mzda učitelů
- nominální mzda v nepodnikatelské sféře

Komentář:

- 1) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, církevní a soukromé školy; § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (zaměstnanci placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Učitelé, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

Zdroj: MŠMT, ČSÚ

byl zaznamenán nárůst průměrného počtu zaměstnanců o 0,6 tis. (2,7 %).

Největší část zaměstnanců regionálního školství tvoří **učitelé**. V roce 2012 pracovalo v regionálním školství 131,7 tis. učitelů,³⁵ kteří tvořili 57,3 % všech zaměstnanců regionálního školství (všech zřizovatelů odměňovaných dle § 109 odst. 2 a odst. 3 zákoníku práce, včetně všech mimorozpočtových zdrojů). Zůžeme-li výběr pouze na zřizovatele **MŠMT, obec, kraj**, jednalo se o 124,0 tis. učitelů (odměňovaných dle § 109 odst. 2 a odst. 3 zákoníku práce, včetně všech mimorozpočtových zdrojů), tj. 57,1 % všech zaměstnanců škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT, obcí a krajem.

Mezi lety 2011 a 2012 se celkový počet učitelů nepatrně snížil o 0,3 tis. osob (tj. o 0,2 %), v období posledních pěti let, tedy od roku 2008 do roku 2012, se jejich počet snížil o 0,2 tis. (tj. o 0,1 %).

Učitelé včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

Nejvíce učitelů působí na základních školách, včetně základních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – v roce 2012 to bylo 58,5 tis. Počet učitelů mateřských škol včetně mateřských škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami činil v roce 2012 celkem 27,4 tis. Na středních školách, včetně středních škol pro žáky se zdravotním postižením, působilo ve stejném roce 35,6 tis. učitelů, z toho 10,8 tis. na gymnáziích, včetně škol s rozšířenou sportovní výukou, 17,1 tis. na středních odborných školách, 6,4 tis. na středních odborných učilištích včetně středisek praktického vyučování, 1,3 tis. na středních školách určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Nejméně učitelů – což je dáno počtem těchto škol – je na konzervatořích, včetně konzervatoř pro žáky se zdravotním postižením (0,9 tis.). Na vyšších odborných školách bylo v roce 2012 evidováno 1,4 tis. učitelů.

³⁵ Počet učitelů je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok. Do kategorie učitel jsou zahrnuti i ředitelé škol a jejich zástupci, pokud vykonávají přímou vyučovací povinnost.

Platy a platová úroveň v regionálním školství

V roce 2012 činila **průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců** v regionálním školství ve školách a školských zařízeních **všech zřizovatelů**³⁶ (včetně mimorozpočtových zdrojů) 22 600 Kč a dosahovala 90,0 % průměrné celorepublikové mzdy. **Průměrná nominální měsíční mzda učitelů** (včetně ředitelů a zástupců ředitelů) v regionálním školství pak dosahovala částky 26 654 Kč a převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 6,2 %.

Údaje o mateřských školách, základních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů až do roku 2009 rostly na všech druzích škol. Z hlediska **meziročního vývoje mezd** byla v roce 2010 průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců regionálního školství o 2,0 % a učitelů o 3,3 % nižší oproti předchozímu roku. Mzda nepedagogických pracovníků vzrostla od 1. 4. 2009 jejich zařazením do stejné platové stupnice jako pedagogických pracovníků a od 1. 6. 2009 došlo opět k navýšení platových tarifů jak pedagogických, tak opět i nepedagogických pracovníků. Významně se projevilo zejména Nařízení vlády č. 381/2010 Sb., v jehož důsledku došlo s účinností od 1. 1. 2011 k výraznému zlepšení v odměňování pedagogických pracovníků. V roce 2012 došlo k dalšímu zlepšení odměňování pedagogických pracovníků na základě novely NV č. 381/2010 Sb. Platné od 1. 1. 2012, kdy byly oproti předchozímu roku navýšeny platové tarify kvalifikovaným pedagogům bez vysokoškolského vzdělání (dotklo se zejména učitelů mateřských škol). Ve sledovaném pětiletém období, tedy mezi roky 2008 a 2012, pak vzrostly průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců regionálního školství o 10,1 % a učitelů o 8,1 %. K nárůstu nominálních mezd došlo v pětiletém období na všech druzích škol, nejvýrazněji na mateřských školách.

³⁶ Za zaměstnance odměňované podle ustanovení § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce.

Tabulka 27
Průměrné měsíční nominální mzdy (v Kč) zaměstnanců a učitelů regionálního školství podle druhů škol v letech 2008 až 2012 (všichni zřizovatelé)

	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
	zaměstnanci					z toho učitelé ²⁾				
Česká republika celkem⁴⁾	22 592 Kč	23 344 Kč	23 797 Kč	24 319 Kč	25 101 Kč	x	x	x	x	x
Regionální školství	20 519 Kč	21 891 Kč	21 458 Kč	22 059 Kč	22 600 Kč	24 661 Kč	26 006 Kč	25 151 Kč	26 012 Kč	26 654 Kč
Mateřské školy	17 589 Kč	18 857 Kč	18 386 Kč	18 919 Kč	20 604 Kč	19 866 Kč	21 037 Kč	20 299 Kč	21 025 Kč	23 327 Kč
Základní školy	22 105 Kč	23 658 Kč	22 925 Kč	23 883 Kč	24 161 Kč	25 209 Kč	26 807 Kč	25 802 Kč	26 995 Kč	27 332 Kč
Gymnázia a sportovní školy ³⁾	24 241 Kč	25 596 Kč	25 066 Kč	25 878 Kč	26 044 Kč	26 581 Kč	27 852 Kč	27 138 Kč	28 037 Kč	28 216 Kč
SOŠ	23 992 Kč	25 362 Kč	24 949 Kč	25 404 Kč	25 417 Kč	26 516 Kč	27 806 Kč	27 132 Kč	27 704 Kč	27 739 Kč
SOU včetně SPV	21 942 Kč	23 277 Kč	23 042 Kč	23 541 Kč	24 005 Kč	26 411 Kč	27 691 Kč	27 143 Kč	27 733 Kč	27 953 Kč
Konzervatoře	24 744 Kč	26 107 Kč	25 456 Kč	26 373 Kč	25 838 Kč	26 441 Kč	27 616 Kč	26 878 Kč	27 850 Kč	27 163 Kč
SŠ pro žáky se SVP	22 722 Kč	24 186 Kč	23 986 Kč	24 396 Kč	25 438 Kč	28 234 Kč	28 234 Kč	27 856 Kč	28 641 Kč	29 580 Kč
VOŠ	24 870 Kč	26 223 Kč	26 279 Kč	26 517 Kč	26 835 Kč	27 801 Kč	28 934 Kč	28 740 Kč	29 079 Kč	29 365 Kč

Komentáře:

1) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (zaměstnanci placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Údaje o mateřských školách, základních školách a konzervatořích jsou včetně škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotním postižením).

2) Učitelé včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

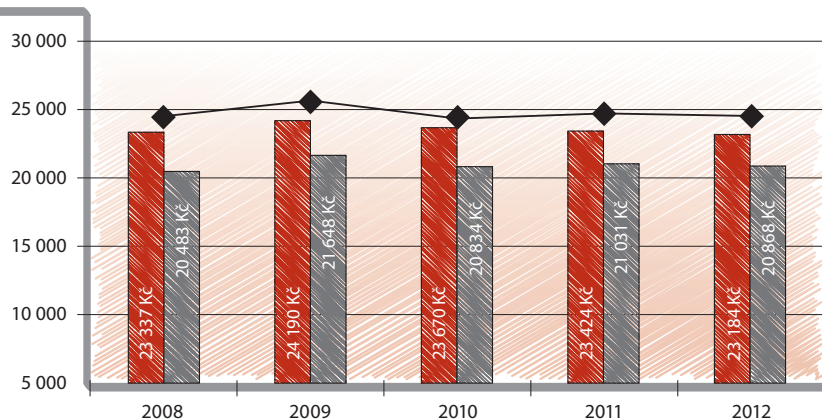
3) Sportovní školy jsou středními školami se sportovním zaměřením.

4) Od 1. 1. 2009 ČSÚ přešel na novou metodiku výpočtu průměrných mezd, kde přednost dostaly údaje za přepočtené počty zaměstnanců a za nezjišťované podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci (ČR úhrnem). Data před rokem 2008 (bez podlimitních ekonomických subjektů) jsou neporovnatelná s daty podle nové metodiky v letech 2008 až 2010.

Zdroj: MŠMT, ČSÚ

Graf 13
Průměrné měsíční reálné mzdy (v Kč) zaměstnanců a učitelů¹⁾ v regionálním školství (za všechny zřizovatele) v porovnání s reálnou mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře²⁾ v letech 2008 až 2012 (index spotřebitelských cen pro rok 2008 = 100 %)

- reálná mzda v nepodnikatelské sféře
- reálná mzda zaměstnanců v RgŠ
- reálná mzda učitelů v RgŠ

Komentáře:

1) Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce (placeni ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů). Učitelé včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

2) Od 1. 1. 2009 ČSÚ přešel na novou metodiku výpočtu průměrných mezd, kde přednost dostaly údaje za přepočtené počty zaměstnanců a za nezjišťované podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci (ČR úhrnem). Data před rokem 2008 (bez podlimitních ekonomických subjektů) jsou neporovnatelná s daty podle nové metodiky v letech 2008 až 2010.

Zdroj: MŠMT, ČSÚ

Pokud však bereme v úvahu i vliv inflace a porovnávali tedy průměrné měsíční **reálné mzdy** v regionálním školství (při použití stálých cen roku 2008), zjistíme, že v roce 2012 oproti roku 2011 představoval meziroční pokles reálné mzdy zaměstnanců 0,8 % a učitelů 0,8 %. V pětiletém horizontu, tzn. oproti roku 2008, jsme zaznamenali v regionálním školství nárůst průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců o 2,1 % a o 0,2 % v případě učitelů. Reálné mzdy zaměstnanců a učitelů v regionálním školství vzrostly ve sledovaném pětiletém období nejvýrazněji u mateřských škol (o 8,6 % u zaměstnanců a o 8,8 % u učitelů).

V poměru ke mzdové úrovni v celé České republice (tj. 25 101 Kč) byli v roce 2012 nejlépe hodnoceni učitelé středních škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich průměrná měsíční mzda převyšovala průměrnou měsíční mzdu v České republice o 17,8 %, dále učitelé vyšších odborných škol (o 17,0 %) a učitelé gymnázií, včetně středních škol se sportovním zaměřením (o 12,4 %).

Za rok 2012 bylo v regionálním školství vyplaceno celkem 62 319,5 mil. Kč na **mzdy a platy** (bez OPPP/OON), jedná se o prostředky státního rozpočtu, včetně mimorozpočtových zdrojů. Celkový objem mzdových prostředků oproti stejnému období předchozího roku vzrostl o 1,7 %. Mzdy a platy učitelů, včetně ředitelů a zástupců, činily za rok 2012 celkem 67,6 % celkového objemu vyplacených mzdových prostředků v regionálním školství. Zbytek, tj. 32,4 %, připadá na mzdy a platy ostatních pedagogických a nepedagogických pracovníků.

Průměrná nominální mzda zaměstnanců **mateřských škol, včetně mateřských škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami** všech zřizovatelů (včetně mimorozpočtových zdrojů), v roce 2012 činila 20 604 Kč, učitelů 23 327 Kč. Nominální mzdy v porovnání s rokem 2011 vzrostly o 8,9 % v případě zaměstnanců a o 10,9 % v případě učitelů. Reálné mzdy zaměstnanců mateřských škol, včetně škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, proti předchozímu roku vzrostly o 5,4 %, v případě učitelů o 7,4 %.

Průměrná nominální mzda zaměstnanců **základních škol, včetně základních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami** všech zřizovatelů (včetně mimorozpočtových zdrojů), v roce 2012 činila 24 161 Kč, učitelů 27 332 Kč. Oproti předchozímu roku vzrostla nominální mzda zaměstnanců, a stejně tak učitelů o 1,2 %. Průměrná měsíční reálná mzda zaměstnanců základních škol, včetně základních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, poklesla v porovnání s rokem 2011, o 2,1 % a v případě učitelů poklesla o 2,0 %.

Průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců **gymnázií** (včetně středních škol se sportovním zaměřením) všech zřizovatelů, včetně mimorozpočtových zdrojů, byly v roce 2012 v porovnání s rokem 2011 vyšší o 0,6 %, mzdy učitelů vzrostly taktéž jen o 0,6 %. Průměrná nominální mzda zaměstnanců gymnázií činila v roce 2012 celkem 26 044 Kč, učitelů 28 216 Kč. Reálná mzda zaměstnanců i učitelů gymnázií (včetně středních škol se sportovním zaměřením) v porovnání s předchozím rokem poklesla o 2,6 %.

U zaměstnanců **středních odborných škol** všech zřizovatelů (včetně mimorozpočtových zdrojů) průměrná nominální mzda v roce 2012 činila 25 417 Kč a 27 739 Kč v případě učitelů, což představuje v případě zaměstnanců nulový meziroční nárůst a v případě učitelů nárůst o 0,1 %. Průměrná měsíční reálná mzda v porovnání s předchozím rokem poklesla – meziroční pokles činil u zaměstnanců i učitelů 3,1 %.

V případě zaměstnanců a učitelů **středních odborných učilišť (včetně středisek praktického vyučování)** všech zřizovatelů (včetně mimorozpočtových zdrojů) činila průměrná nominální mzda zaměstnanců 24 005 Kč a učitelů 27 953 Kč. Meziroční nárůst nominální mzdy pak představuje 2,0 % u zaměstnanců a 0,8 % u učitelů. Průměrná reálná mzda v roce 2012 oproti předešlému roku poklesla o 1,3 % u zaměstnanců a o 2,4 % u učitelů.

U zaměstnanců **konzervatoří, včetně konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením**, všech zřizovatelů,

včetně mimorozpočtových zdrojů, činila v roce 2012 průměrná nominální mzda 25 838 Kč a 27 163 Kč v případě učitelů, což představuje meziroční pokles o 2,0 % v případě zaměstnanců a o 2,5 % v případě učitelů. Průměrná měsíční reálná mzda poklesla o 5,2 % u zaměstnanců a o 5,6 % u učitelů.

Průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců **středních škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami** všech zřizovatelů, včetně mimorozpočtových zdrojů, meziročně vzrostly o 4,3 %, mzdy učitelů o 3,3 %. V případě průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců došlo k meziročnímu nárůstu o 0,9 %, u učitelů nedošlo k žádnému nárůstu

U zaměstnanců **vyšších odborných škol** všech zřizovatelů, včetně mimorozpočtových zdrojů, průměrná nominální mzda v roce 2012 činila 26 835 Kč a 29 365 Kč v případě učitelů, což představuje v případě zaměstnanců meziroční nárůst o 1,2 % a v případě učitelů meziroční pokles o 1,0 %. Průměrná měsíční reálná mzda v porovnání s předchozím rokem poklesla u zaměstnanců 2,0 % a u učitelů o 2,2 %.

Relativně nejvyšší meziroční nárůst průměrné nominální i reálné měsíční mzdy jsme v rámci uvedených druhů škol zaznamenali u zaměstnanců (o 8,9 %) i učitelů (10,9 %) **mateřských škol**. Jejich reálná mzda v porovnání s předchozím rokem vzrostla v případě zaměstnanců o 5,4 % a v případě učitelů o 7,4 %.

Genderové rozdíly v regionálním školství

Genderová struktura a nerovné odměňování mužů a žen jsou často diskutovaným tématem, a to i v oblasti regionálního školství, které je v posledních letech stále výrazněji doménou žen (hovoří se o tzv. feminizaci školství). **V roce 2012 činil podíl žen mezi zaměstnanci regionálního školství více než čtyři pětiny – 81,9 %**. Oproti roku 2008 se přitom jejich zastoupení ještě mírně zvýšilo, a to přibližně o jeden procentní bod.

Největší skupinou pedagogických pracovníků jsou **učitelé** (pokud v této kapitole hovoříme o učitelích, jde

o učitele bez ředitelů a zástupců ředitele). Podíl učitelů-mužů v regionálním školství činil v roce 2012 celkem 20 %, přičemž v roce 2008 se pohyboval okolo 21 %. Daleko větší, **přibližně třetinově, je zastoupení mužů mezi řídicími pracovníky (zástupci ředitele a řediteli)**, i když také zde jejich podíl klesá: z 32,3 % v roce 2008 na 30,8 % v roce 2012.

Značné rozdíly v genderové struktuře učitelů jsou však patrné zejména mezi jednotlivými druhy škol v rámci regionálního školství. **V mateřských školách vyučují téměř výhradně ženy**. V roce 2012 zde mezi učiteli představovali muži pouhé 0,3 %; mezi řídicími pracovníky byl tento podíl vyšší, přesto velmi nízký (1,1 % v roce 2012). **Na základních školách stále výrazně převažují ženy** (mezi učiteli je okolo 85 % žen a 15 % mužů; mezi řídicími pracovníky však je podíl mužů již více než třetinový (35,3 %)). **Výraznějším zastoupením mužů se vyznačují střední školy, včetně vyšších odborných škol a konzervatoří**, kde se na počtu učitelů muži podílejí přibližně z 35 % a na počtu řídicích pracovníků dokonce bezmála 60 % (57,7 %). Pozitivním faktem je, že podíl mužů, který na základních školách a na středních školách, včetně vyšších odborných škol a konzervatoří v letech 2008–2010 klesal, v roce 2011 poprvé vzrostl, avšak mezi rokem 2011 a 2012 došlo k velmi nepatrnému snížení jejich podílu. **Na školách určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami** je mezi učiteli necelá pětina mužů (16,5 %) a podíl řídicích pracovníků činí 12,5 %. Specifickou skupinu tvoří **učitelé odborného výcviku**, kteří se podílejí na výuce v rámci praktického vyučování zejména na výuce žáků vzdělávajících se v oborech středního vzdělání s výučním listem. Vzhledem k oborové skladbě oborů vzdělání s výučním listem jsou **mezi učiteli odborného výcviku v mnohem vyšší míře zastoupeni muži**, jejich podíl je dvoutřetinový (66,6 %).

V případě **řídicích pracovníků** mnohdy není možné rozlišit, na kterém druhu školy působí. Jeden právní subjekt pod sebou velice často sdružuje různé druhy

škol (mateřskou a základní školu, základní a střední školu, střední školu a vyšší odbornou školu, případně různé další kombinace). Údaje z pohledu genderové struktury a rozdílu v odměňování mohou být proto zkreslující a nevyovídající. Ředitelky mateřských škol totiž vzhledem ke kvalifikačním požadavkům stanoveným pro výkon tohoto povolání a následnému zařazení do platových tříd pobírají nižší platy, než je tomu v případě ředitelů vyšších stupňů škol.

2.4. Financování regionálního školství

Hlavním principem pro přidělování přímých výdajů na vzdělávání z rozpočtu MŠMT do rozpočtu jednotlivých krajů a MHMP bylo i v roce 2012 **výkonové financování prostřednictvím „republikových normativů“**. Republikové normativy stanovuje ministerstvo podle ustanovení § 161 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí na kalendářní rok. Součástí republikových normativů je také vyjádření limitů počtu zaměstnanců připadajících na 1 000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii.

Regionální školství bylo kromě výkonového financování prostřednictvím republikových normativů financováno rovněž finančními prostředky určenými na rozvojové programy, a to v souladu s § 163 školského zákona. Tyto programy jsou používány k financování specifických záležitostí, které není možné nebo efektivní zohlednit v normativu.

Za **použití republikových normativů** provedlo ministerstvo **rozpis přímých neinvestičních výdajů** rozpočtovaných na rok 2012 v kapitole 333-MŠMT na jednotlivé krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy (dále MHMP). Celkový objem těchto finančních prostředků na přímé výdaje na vzdělávání dosáhl výše

76 100 943,0 tis. Kč (47 355 033,0 tis. Kč pro školy zřizované obcemi a DSO, 28 745 910,0 tis. Kč pro školy zřizované kraji). Tento objem byl o 1 533 321,0 tis. Kč nižší (cca o 2 %), než byl pro tuto oblast školství schválený rozpočet na rok 2012, a to z důvodu, že vláda ČR svým usnesením č. 178 ze dne 21. března 2012 schválila regulační opatření týkající se vázání výdajů státního rozpočtu na rok 2012. Přímé výdaje na sportovní přípravu žáků ve sportovních gymnáziích činily 69 946,0 tis. Kč. Krajské úřady a MHMP za pomoci krajských normativů provedly rozpis a převedení těchto finančních prostředků jednotlivým právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. Krajské normativy jsou upraveny vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativních, ve znění pozdějších předpisů.

Republikové normativy byly stanoveny pro 5 základních kategorií:

1. dítě v předškolním vzdělávání (kategorie 3–5 let);
2. žák plnící povinnou školní docházku (kategorie 6–14 let);
3. žák v denní formě středního vzdělávání včetně žáků nástavbového studia (kategorie 15–18 let);
4. student v denní formě vyššího odborného vzdělávání (kategorie 19–21 let);
5. dítě, žák, student umístěný v krajských zařízeních ústavní výchovy (kategorie 3–18 let v KZÚV).

Financování soukromých škol a školských zařízení probíhá v souladu se zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů. Rozpis finančních prostředků je ze strany MŠMT realizován za pomoci normativů pro soukromé školy, které MŠMT každoročně vyhláší, a finanční tok je shodný jako v případě krajských a obecních škol. V roce 2012 bylo MŠMT na přímé výdaje 674 soukromých škol a školských zařízení zasláno 3 984 927,00 tis. Kč, to je o 0,58 % méně než v předchozím roce 2011 a o 1,1 % více než v roce 2008. Počet subjektů působících v regionálním školství se v tomto pětiletém období zvýšil o 60.

Tabulka 28
Podíly mužů mezi pedagogickými pracovníky a genderové rozdíly v odměňování pedagogických pracovníků v letech 2008 až 2012

Zřizovatel: MŠMT, obec, kraj Zákon č. 262/2006, § 109 odst. 3	Podíl mužů z celkového počtu					Půměrný měsíční plat – podíl ženy / muži				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Celkem zaměstnanci	19,2 %	18,9 %	18,6 %	18,5 %	18,1 %	82,3 %	83,2 %	83,3 %	83,5 %	84,2 %
Celkem učitelé MŠ, ZŠ, SŠ, VOŠ, konzervatoří a škol pro žáky se SVP	21,3 %	20,9 %	20,4 %	20,7 %	20,1 %	93,3 %	93,7 %	92,9 %	94,0 %	95,2 %
Učitelé mateřských škol	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %	x	x	x	x	x
Učitelé základních škol	14,0 %	13,8 %	13,6 %	15,1 %	14,9 %	99,3 %	99,5 %	99,8 %	99,7 %	99,5 %
Učitelé středních škol, vč. VOŠ a konzervatoří	36,1 %	35,9 %	35,5 %	35,8 %	35,4 %	97,2 %	97,7 %	97,7 %	98,8 %	98,7 %
Učitelé škol určených pro žáky se SVP	20,3 %	20,7 %	19,7 %	18,7 %	16,5 %	98,2 %	99,2 %	98,2 %	98,0 %	97,7 %
Učitelé odborného výcviku	63,9 %	65,1 %	64,7 %	66,5 %	66,6 %	93,4 %	93,4 %	93,3 %	94,9 %	97,0 %
Celkem řídicí pracovníci	32,3 %	32,0 %	31,5 %	31,0 %	30,8 %	83,8 %	84,8 %	84,4 %	85,1 %	87,1 %
Řídicí pracovníci mateřských škol	.	.	.	2,2 %	1,1 %	x	x	x	x	x
Řídicí pracovníci základních škol	.	.	.	35,2 %	35,3 %	x	x	x	91,7 %	93,1 %
Řídicí pracovníci středních škol, vč. VOŠ a konz.	.	.	.	57,3 %	57,7 %	x	x	x	96,1 %	97,8 %
Řídicí pracovníci škol určených pro žáky se SVP	.	.	.	12,5 %	12,5 %	x	x	x	78,4 %	80,3 %
Řídicí pracovníci na ostatních školách	.	.	.	35,1 %	38,9 %	x	x	x	89,3 %	89,4 %

Komentář:

1) Zdrojem jsou data z Informačního systému o platech (ISP), spravovaného Ministerstvem financí. Informační systém o platech pro zaměstnance je realizován na základě zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce § 137 a nařízení vlády č. 289/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 514/2004 Sb. Jedná se o údaje za oblast regionálního školství, kdy zřizovatelem je MŠMT, obec nebo kraj.

Zdroj: ISP

Tabulka 29
Veřejné výdaje na regionální školství v běžných cenách v letech 2008 až 2012 v mil. Kč

	2008 ¹⁾	2009	2010	2011	2012
Celkem	109 955,8	120 094,0	118 543,7	120 189,9	118 606,4
v tom					
neinvestiční výdaje	99 393,4	105 715,8	105 114,5	107 893,3	109 674,1
investiční výdaje	10 562,4	14 378,2	13 429,2	12 296,7	8 932,3
v %					
neinvestiční výdaje	90,4 %	88,0 %	88,7 %	89,8 %	92,5 %
investiční výdaje	9,6 %	12,0 %	11,3 %	10,2 %	7,5 %

Komentář:

1) Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitol 333 – MŠMT; 700 – Obce a DSO; KÚ

Stejnou formou, tedy transferovou platbou, byly z MŠMT převedeny do rozpočtu ÚSC finanční prostředky na rozvojové programy (226 960,23 tis. Kč), projekty OP VK (4 344 181,95 tis. Kč) a další projekty, jako např. integraci cizinců, integraci romské komunity, prevenci kriminality, protidrogovou politiku a další.

Financování **církevních škol a školských zařízení** je rovněž realizováno normativně, přičemž MŠMT zasílá v souladu s § 162 a § 160 odst. 1 písm. b) školského zákona dotace přímo jednotlivým právníkům osobám vykonávajícím činnost škola školských zařízení. K 31. 12. 2012 bylo financováno 127 církevních právních subjektů vykonávajících činnost školy a školského zařízení, které jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení. Církevní školy obdržely celkem 1 132 709,04 tis. Kč, z toho provozní dotaci ve výši 1 116 258,00 tis. Kč. Kromě provozní dotace byly církevním školám a školským zařízením poskytnuty finanční prostředky určené na rozvojové programy a další účelové dotace na projekty. Meziročně došlo k nárůstu výdajů na církevní školství (meziroční index 2012/11 činil 102,9), za celé pětileté sledované období (2008–2012) pak došlo k nárůstu o 19,8 %, nutno však podotknout, že se zvýšil ve sledovaném období i počet škol a školských zařízení.

MŠMT komplexně ekonomicky zabezpečilo 73 škol a školských zařízení poskytujících vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (11) a zajišťujících ústavní a ochrannou výchovu (62), **jejichž je zřizovatelem.** Výdaje těchto přímo řízených organizací (dále jen „PŘO“) dosáhly v roce 2012 výše 2 032 968,29 tis. Kč, což je pokles o 3,8 % oproti předchozímu roku (2011). Oproti srovnatelnému sledovanému období roku 2011 došlo v roce 2012 k zániku dvou organizací a k výraznému omezení činnosti jedné organizace. Žádná nová organizace nebyla zařazena do školského rejstříku. Celkový počet PŘO se tedy mění z původních 73 organizací na 71 organizací. Opatřením MŠMT 10 045/2012-27 (dále jen Opatření) bylo rozhodnuto v rámci optimalizace k 30. 6. 2012 o zrušení dvou PŘO – Výchovného ústavu

Vidnava (Olomoucký kraj) a Výchovného ústavu Nová Role (Karlovarský kraj) – jednalo se o zařízení dlouhodobě kapacitně nenaplněná, s potřebou investičních akcí a finančně náročná. Vzhledem k vypořádání práv, povinností a dalších vztahů byly stanoveny nástupnické organizace, které veškeré závazky zrušených institucí přebraly (Výchovný ústav Žulová a Výchovný ústav a dětský domov se školou Žlutice). V zařízení pro děti-cizince byl k 1. 9. 2012 zrušen provoz celého oddělení umístěného v areálu Permon. V rámci optimalizace došlo, kromě výše zmíněného zrušení organizací, i k optimalizaci počtu zaměstnanců (pedagogických i nepedagogických) ve většině zbývajících 71 PŘO.

Na regionální školství, tedy na vzdělávání³⁷ od úrovně předškolního do vyššího odborného vzdělávání a na školská zařízení, bylo v roce 2012 z rozpočtu MŠMT a místních rozpočtů vydáno 118 606,4 mil. Kč (včetně programů EU), což je o 1,3 % méně než v předchozím roce (po přepočtu na stále ceny roku 2005 došlo však k meziročnímu poklesu o 5,0 %). Výdaje MŠMT za rok 2012 (kapitola 333-MŠMT) činí 90 136 726,20 tis. Kč. MŠMT se na výdajích pro regionální školství podílelo 76,0 %. Většina finančních prostředků byla následně transferem převedena do místních rozpočtů (84 756 049,60 tis. Kč). Objem transferu z MŠMT na krajské úřady a magistráty v roce 2012 meziročně poklesl o 0,08 %.

Výdaje regionálního školství byly z 92,5 % tvořeny neinvestičními výdaji, přičemž většinu tvořily výdaje, které jsou následně využity na mzdy zaměstnanců ve školství. Podíl výdajů spotřebovaných v regionálním školství činil v relaci k HDP 3,1 %, tj. meziročně se nezměnil. Do financování školství, a nejen regionálního, vstupovaly v roce 2012 rovněž prostředky z Evropské unie. V případě regionálního školství se jednalo o prostředky OP VK.

³⁷ Oblast regionálního školství je vymezena rozpočtovým odvětvím 31 a částí odvětví 32 s očištěním o seskupení paragrafů 326x (správa ve vzdělávání) a seskupení paragrafů 321x a 322x (vysoké školy).

Tabulka 30
Regionální školství – struktura veřejných výdajů ve stálých cenách roku 2005 v letech 2008 až 2012 v mil. Kč

	Celkové výdaje na RgŠ ve stálých cenách roku 2005 v mil. Kč					Index 2011/10
	2007	2008 ²⁾	2009	2010	2011	
Předškolní vzdělávání	12 573,1	14 107,1	14 171,7	13 902,1	13 994,7	98,8 %
z toho mateřské školy ¹⁾	12 239,2	13 786,9	13 837,6	13 601,3	13 690,8	98,9 %
Základní vzdělávání, včetně šk. družin a klubů	44 194,3	47 751,9	45 551,8	46 577,4	43 786,9	96,1 %
z toho ZŠ, včetně škol. družin a klubů ¹⁾	40 270,3	43 608,3	41 595,3	42 534,2	40 064,6	96,3 %
Základní umělecké školy	3 161,8	3 357,1	3 354,4	3 225,0	3 274,2	97,6 %
Střední a vyšší odborné vzdělávání	29 439,5	30 767,8	29 299,5	28 320,1	27 691,4	94,5 %
z toho gymnázia, včetně sportovních škol ¹⁾	6 737,0	6 875,3	6 538,2	6 452,9	6 231,3	95,3 %
střední a vyšší odborné školy ¹⁾	11 011,7	12 101,7	11 624,1	11 305,6	10 828,3	93,2 %
střední odborná učiliště ¹⁾	10 621,0	10 757,5	10 121,9	9 568,0	8 922,9	88,2 %
Konzervatoře	520,7	573,4	655,6	628,9	536,7	81,9 %
Zařízení ústavní a ochranné výchovy³⁾	1 253,9	1 332,7	1 269,1	1 237,0	296,2	23,3 %
Stravování žáků MŠ, ZŠ a SŠ	3 225,8	3 370,7	3 219,4	2 797,2	2 545,5	79,1 %
Ubytování žáků	985,4	996,2	873,7	735,3	771,1	88,2 %
Ostatní výdaje	2 732,7	3 739,6	4 776,0	5 215,7	5 125,3	107,3 %
Celkem regionální školství	98 087,2	105 996,5	103 171,2	102 638,7	98 021,9	95,0 %

Komentáře:

1) Bez škol pro děti/žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

2) Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahnutím do čerpání.

3) Nejsou zahrnuty výdaje na paragraf 4322 – Ústavy péče pro mládež.

Zdroj: Závěrečný účet kapitol 333 – MŠMT; 700 – Obce a DSO; KÚ

Výdaje na vzdělávání v regionálním školství v roce 2012 meziročně poklesly ve všech vzdělávacích úrovních³⁸. Největší podíl výdajů je v regionálním školství vyplácen na vzdělávání na základních školách (včetně služeb školních družin a klubů), a to 44,7 %. Na střední a vyšší odborné vzdělávání bylo vyplaceno 28,2 % celkových výdajů regionálního školství (z toho 6,3 % pro gymnázia, 11,0 % pro střední odborné a vyšší odborné školy

³⁸ Třídění vychází z rozpočtové skladby, výdaje na školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou započteny u příslušného druhu běžné školy; dle rozpočtové skladby je možné třídit běžné střední školy na typy.

a 9,1 % pro střední odborná učiliště), následovaly mateřské školy s 14,3 %, základní umělecké školy s 3,3 % výdajů, stravování dětí, žáků a studentů s 2,6 % výdajů, 0,3 % výdajů bylo čerpáno zařízeními ústavní a ochranné výchovy, 0,8 % připadá na ubytování dětí, žáků a studentů a 0,5 % na konzervatoře. Ostatní výdaje pak tvořily zbylých 5,3 %.

Výdaje na regionální školství ve stálých cenách (roku 2005) se za celé sledované pětileté období zvýšily pouze v roce 2009. V roce 2008 (oproti roku 2007) došlo k meziročnímu poklesu, který byl zapříčiněn aplikací zákona č. 26/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2000

Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony a z něj vyplývajícím nepřeváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání. Od roku 2010 sledujeme další pokles výdajů (ve stálých cenách roku 2005) na regionální školství, který se nezačal ani v roce 2012. Během 5letého období (srovnání výdajů roku 2012 s rokem 2008) došlo k navýšení výdajů u mateřských škol o 11,3 %, u základních uměleckých škol o 3,6 % a u konzervatoří o 3,1 %, u základních škol došlo k mírnému poklesu (o 0,9 %). K velkému poklesu výdajů však došlo u středních škol (o 5,9 %), což vyplývá ze stále se snižujícího počtu žáků na této vzdělávací úrovni. Nárůst či pokles výdajů na určitý segment vzdělávání tedy závisí převážně na nárůstu či poklesu dětí, žáků či studentů, kteří jsou vzděláváni nebo jsou jim poskytovány služby. Změnu výše výdajů očistěnou o vliv změn počtu žáků je možné sledovat z ukazatele jednotkové výdaje na žáka.

Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta charakterizují finanční náročnost vzdělávání jednoho dítěte/žáka/studenta. Finančně nejnáročnější je v rámci regionálního školství v roce 2012 vzdělávání na konzervatořích, kde průměrné jednotkové výdaje v běžných cenách v roce 2012 přesáhly 182 tis. Kč. Následuje odborné zaměřené střední vzdělávání realizované na středních odborných učilištích (69 417 Kč na žáka). Průměrné jednotkové výdaje na žáka v základním vzdělávání dosahují 60 594 Kč, na žáka ve střední či vyšší odborné škole 59 368 Kč. Všeobecné vzdělávání realizované na gymnáziích je ze středoškolského vzdělávání nejméně finančně náročné – jednotkové výdaje dosahují 54 212 Kč na žáka. Jednotkové výdaje za dítě v předškolním vzdělávání dosahují 43 104 Kč.

Meziročně došlo k poklesu jednotkových výdajů ve stálých cenách u základního vzdělávání, a to o 2,8 %, u předškolního vzdělávání jsou jednotkové výdaje na úrovni roku 2011 a jednotkové výdaje u středního

a vyššího odborného vzdělávání včetně konzervatoří vrostly o 3,1 %. Za celé sledované pětileté období byl nárůst nejvyšší u základního vzdělávání a u středního a vyššího odborného vzdělávání včetně konzervatoří, a to o 6,8 %, u předškolního vzdělávání byl zaznamenán pokles o 4,9 %.

2.5. Operační program

Vzdělávání pro konkurenceschopnost

V roce 2012 bylo dosaženo v implementaci OP VK výrazného pokroku a pro urychlení čerpání byla přijata řada opatření, jejichž plnění byla pravidelně monitorována. K 31. 12. 2012 byly vyhlášeny výzvy v hodnotě 2 286 mil. EUR, tj. 108 % alokace programu. Schváleny byly projekty v hodnotě 1 915 mil. EUR, tj. 91 % alokace programu, příjemcům byly proplaceny prostředky v hodnotě 1 160 mil. EUR, tj. 55 % alokace programu. Hlavním ukazatelem pro čerpání prostředků je objem certifikovaných prostředků, které se přímo podílejí na plnění pravidla $n+3/n+2$. Proces certifikace byl v lednu 2012 po nálezech auditu pozastaven, k jeho obnovení došlo v listopadu 2012. V roce 2012 byl pokrok v certifikaci celkově 321 mil. EUR. Za rok 2012 tak došlo k nárůstu o 15,4 %, podíl certifikovaných výdajů na celkové alokaci programu činil 23,7 % a pro rok 2012 tak bylo splněno pravidlo $n+3$. V příštím roce i v dalších letech programového období se počítá s využitím mimořádných certifikačních období a to především vždy ke konci roku tak, aby bylo certifikováno dostatečné množství prostředků v souladu s pravidlem $n+3/n+2$.

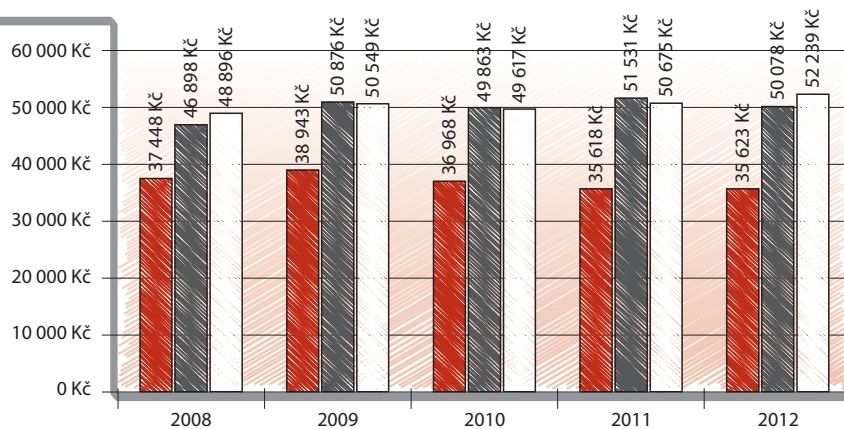
Celkem bylo k 31. 12. 2012 schváleno 9 540 projektů v hodnotě 1 915 mil. EUR, což je za rok **nárůst o 2 905 projektů**, tj. 661 mil. EUR.

Z hlediska certifikace je největšího pokroku dosaženo v PO 1, kde je certifikováno nejvíce finančních prostředků. Vzhledem k alokaci osy je nejvíce prostředků certifikováno v PO 5. Zásadním úspěchem je oblast podpory 1.4 tzv. EU peníze školám zaměřená na podporu ZŠ, kde ŘO OP VK začal jako jeden z prvních operačních

Graf 14

Vývoj jednotkových výdajů na dítě/žáka/studenta ve stálých cenách roku 2005 v letech 2008–2012 podle vzdělávacích úrovní

- předškolní vzdělávání
- základní vzdělávání
- střední a vyšší odborné vzdělávání a konzervatoře

Komentář:

Metodika použitá pro výpočty výdajů na dítě/žáka/studenta:

1) počet dětí/žáků/studentů ve školním roce = počet žáků denní formy vzdělávání (resp. studia) + ¼ počtu dětí/žáků/studentů ostatních forem vzdělávání (resp. studia), zohledněny jsou děti s omezenou délkou docházky do MŠ (§ 30 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů), a to jejich zahrnutím pouze z ½. V rámci základních škol jsou zahrnuti děti v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním, dále žáci plnící školní docházku podle § 42 školského zákona a ¼ žáci plnící školní docházku podle § 41 a § 38 školského zákona. Na všech příslušných úrovních vzdělávání byl zohledněn rovněž počet žáků v kurzech na doplnění základů/základního vzdělání, denní forma je započtena ½, ostatní formy vzdělávání pak ¼. V rámci škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou zahrnuti i děti z přípravného stupně včetně dětí integrovaných;

2) přepočtený počet dětí/žáků/studentů v kalendářním roce = 2/3 počtu dětí/žáků/studentů ve školním roce, který v daném kalendářním roce končí, + 1/3 počtu dětí/žáků/studentů ve školním roce, který v daném kalendářním roce začíná;

3) celkové výdaje na školství = běžné (neinvestiční) výdaje z rozpočtů MŠMT, Obce a DSO, KÚ.

Zdroj: MŠMT

programů v rámci EU aplikovat metodu zjednodušeného vykazování nákladů Unit costs. Výzva byla vyhlášena 18. května 2010 a ukončena 27. září 2012. Finanční prostředky vstoupily do certifikace již v průběhu roku 2011. Projektovou žádost si v průběhu Výzvy č. 21 podalo více než 99 % oprávněných žadatelů, tedy základních škol. Do data ukončení Výzvy bylo na odbor CERA předloženo celkem 3 845 projektů v hodnotě 4 241 480 504,00 Kč. Schváleno k financování bylo celkem 3 811 projektových žádostí, což je 97 % základních škol (mimo Prahu) ve výši 4 200 163 821,00 Kč. Podařilo se tak dosáhnout hlavního cíle, tj. zapojit do čerpání evropských dotací většinu základních škol, mezi nimiž převažují školy malé, které dosud neměly s čerpáním prostředků zkušenosti či dostatečnou personální kapacitu pro realizaci projektů standardním způsobem.

Stejný typ projektů byl v roce 2011 připraven pro oblast podpory 1.5 pro střední školy.

Výzva č. 34 v oblasti podpory 1.5 byla vyhlášena 17. června 2011 a ukončena 30. 6. 2012. Projektovou žádost si podalo více než 91 % středních škol, k termínu ukončení výzvy bylo odborem CERA přijato 1 116 projektových žádostí v celkovém finančním objemu 1 400 775 269,00 Kč. Rozhodnutí o poskytnutí dotace bylo vydáno 1 112 středním školám v celkovém finančním objemu 1 396 939 735,00 Kč.

V PO 2 byly v průběhu roku 2012 uvolněny zásobníky výzev 20, 30 a 28 a projekty z těchto zásobníků vstupují do realizace. Podpora projektů ze zásobníků je z pohledu řídicího orgánu nejrychlejší způsob, jak zajistit čerpání prostředků s vlivem na certifikaci v roce 2013. V PO 2 standardně převyšuje počet kvalitních projektů alokaci výzvy, proto se řídicí orgán rozhodl tyto projekty podpořit bez dalších časových prodlev při vyhlásování nových výzev.

V PO 3 se řídicí orgán potýkal, obdobně jako v předchozích letech, s obtížemi při realizaci projektů. Zejména

novela zákona o veřejných zakázkách výrazným způsobem narušila harmonogramy realizace projektů. V průběhu roku 2012 byla zahájena realizace projektů z výzvy č. 37, v oblasti podpory 3.1. Na úrovni zprostředkujících subjektů byly v roce 2012 vyhlášeny čtvrté výzvy v oblasti podpory 3.2 a na konci roku 2012 bylo kontrahováno 66 % alokace určené na GG pro oblast podpory 3.2.

V PO 4 byly s EK projednány projekty k realizaci ve výzvě č. 33. Na základě tohoto seznamu bylo schváleno k realizaci 11 projektů, přičemž některé z nich se potýkaly s takovými obtížemi, že musely být v průběhu roku 2012 zrušeny.

V krajích byly v roce 2012 vyhlášovány v PO 1 výzvy 2 GG v oblastech podpory 1.1, 1.2 a 1.3 a ve Středočeském kraji čtvrtá výzva 1 GG v oblasti podpory 1.3. V oblasti podpory 3.2 bylo vyhlášeno deset čtvrtých výzev. Celkem bylo v roce 2012 v GG zasmulnováno 1 076 GP v celkovém objemu 151 928 798 EUR.

Využívání elektronické monitorovací zprávy v aplikaci Benefit7 v individuálních projektech započalo v polovině roku 2011. V roce 2012 poté přešly na tento způsob grantové projekty. Elektronizace zpráv v systému znamenala snížení chybovosti v oblasti věcného a finančního monitoringu, včetně zrychlení kontrolního a schvalovacího procesu na straně administrátora projektů. V průběhu roku 2012 byla také vytvořena nová forma/verze přílohy k monitorovací zprávě, tzv. inteligentní rozpočet, se zapracováním řady automatických funkcí usnadňujících příjemci výpočty a přenosy dat. Inteligentní rozpočet zároveň umožní uchovávat informace mezi jednotlivými monitorovacími obdobími a zjednoduší komunikaci mezi příjemcem a poskytovatelem dotace.

Dne 14. 11. 2012 se v Praze uskutečnila Výroční konference OP VK k představení hlavních milníků a výsledků programu. Prezentace OP VK byla dále zajištěna kombinací eventových akcí, inzercí v tisku a rozhlasu, průběžnou aktualizací webových stránek MŠMT a krajů či formou elektronického newsletteru.

Dne 18. 12. 2012 EK schválila revizi operačního programu, jejímž hlavní změnou bylo snížení objemu finanč-

ních prostředků v PO 4 a PO 5 a úprava hodnot monitorovacích indikátorů.

Naplnění cílů NSRR

Z hlediska naplnění cílů NSRR zajišťuje OP VK především plnění strategického cíle II – Otevřená flexibilní a soudržná společnost, a do určité míry i strategického cíle I – Konkurenceschopná česká ekonomika. Z hlediska prováděnosti priorit podporuje OP VK zejména prioritní osu Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti. Jisté implikace lze nalézt rovněž v prioritních osách Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky, Životní prostředí a dostupnost a Vyvážený harmonický rozvoj území ČR.

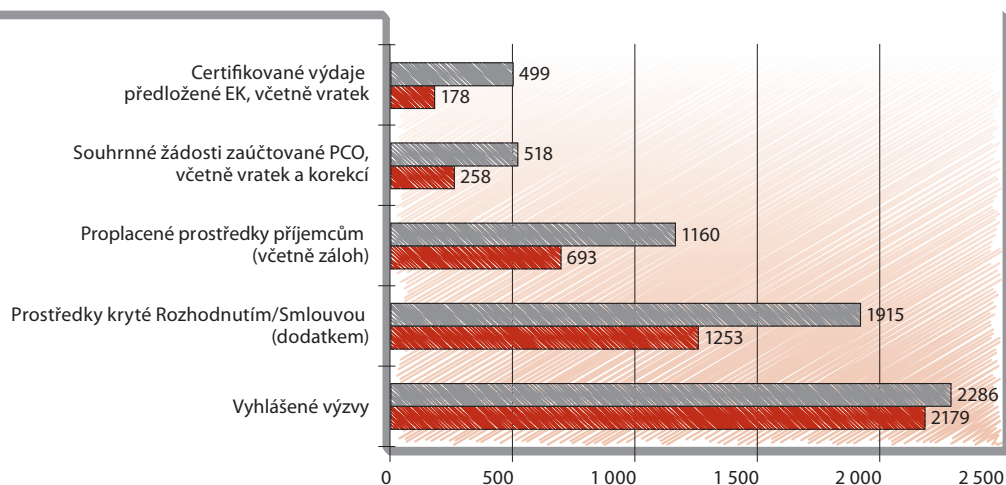
Cíl II je realizován prioritní osou Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti, která se zaměřuje na aktivizaci lidského potenciálu ČR rozvojem celoživotního vzdělávání a motivací k němu jako reakcí na trendy vyvolané rozvojem znalostní ekonomiky, které probíhají v evropském prostoru, a na potřebu zvyšování adaptability a flexibility společnosti na procesy odehrávající se v globalizovaném světě, s důrazem i na jazykovou vybavenost a IT kompetence. Dále se zaměřuje na zvyšování kvalifikace a adaptability lidských zdrojů, a tím i zaměstnatelnosti a uplatnitelnosti v souladu s potřebami rozvoje ekonomiky a trhu práce. Důraz je kladen na čtyři hlavní oblasti: Vzdělávání, Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti, Posilování sociální soudržnosti a Rozvoj informační společnosti.

Podpora kurikulární reformy, inovace školních vzdělávacích programů, tvorba výukových a metodických materiálů, zavádění nových forem a metod práce je podporována prostřednictvím jak GP, tak IP v PO 1. Ve výzvách byla v jednotlivých oblastech podpořena následující témata:

♦ **zaměstnanost a zaměstnatelnost** – prostřednictvím úzké spolupráce zaměstnavatelů se školami s důrazem na inovaci přírodovědných, technických oborů a řemesel, zavádění moderních trendů a inovací do výuky s cílem získat odborné kompetence potřebné pro

Graf 15**Čerpání OP VK –
celkové veřejné prostředky,
měna EUR**

■ 2012
■ 2011

Zdroj:

Pro rok 2011: Údaje o vyhlášených výzvách vycházejí z evidence ŘO a zahrnují celkovou vyhlášenou alokaci ve výzvách vyhlášených k 31. 12. 2011. Data za IP + GP, kurz pro přepočít 25,14 CZK/EUR. Údaje ve stavu „Souhrnné žádosti zaúčtované PCO“, „Proplacené prostředky příjemcům“ a „Certifikované výdaje předložené EK“ zahrnují IP a GG, v mil. EUR, sestava MSC210 A+B k 4. 1. 2012.

Pro rok 2012: Údaje o vyhlášených výzvách vycházejí z evidence ŘO a zahrnují celkovou vyhlášenou alokaci ve výzvách vyhlášených do 31. 12. 2012. Data za IP + GP, kurz pro přepočít 25,14 CZK/EUR. Údaje ve stavu „Prostředky kryté Rozhodnutím/Smlouvou (dodatkem)“ zahrnují IP a GP, sestava MSC210A+C k 4. 1. 2013, kurz pro přepočít 25,14 CZK/EUR. Údaje ve stavu „Proplacené prostředky příjemcům“ zahrnují IP a GG, sestava MSC210A+B k 4. 1. 2013, kurz pro přepočít 25,14 CZK/EUR. Údaje ve stavu „Souhrnné žádosti zaúčtované PCO“ a „Certifikované výdaje předložené EK“ zahrnují IP a GG, sestava MSC188/SFA k 4. 1. 2013, kurz pro přepočít dle zaúčtování do IS Viola. Souhrnné žádosti zaúčtované PCO zohledňují korekce a vrátky.

Tabulka 31**Projekty kryté Rozhodnutím/Smlouvou
(dodatkem) – kumulativně**

Typ projektu	Projekty s vydaným Rozhodnutím/ Smlouvou (dodatkem) – počet	Projekty s vydaným Rozhodnutím/Smlouvou (dodatkem) – EUR
lpn	40	275 829 475
lpo	6 261	1 102 876 308
GP	3 137	459 127 923
IP TP	102	77 049 137
Celkem	9 540	1 914 882 843

Zdroj: MSC2007 – 4. 1. 2013, sestava MSC210A/C,
Kurz:25,14 CZK/EUR

Tabulka 32**Projekty kryté Rozhodnutím/Smlouvou
(dodatkem) za rok 2012**

Typ projektu	Projekty s vydaným Rozhodnutím/ Smlouvou (dodatkem) – počet	Projekty s vydaným Rozhodnutím/Smlouvou (dodatkem) – EUR
lpn	14	139 472 901
lpo	1 767	326 199 919
GP	1 076	151 928 798
IP TP	48	43 819 733
Celkem	2 905	661 421 351

Zdroj: Pokrok vyčíslen jako rozdíl v sestavách generovaných
k 4. 1. 2013 – MSC210A+C a k 4. 1. 2012 – MSC209A+C
(v souladu s VZ za rok 2011). Kurz pro přepočít 25,14 CZK/EUR.

uplatnitelnost absolventů škol při vstupu na trh práce. Spolupráce mezi zaměstnavateli, školami a dalšími aktéry působícími na trhu práce neprobíhá pouze v rovině teoretické, ale i praktické, a to především realizací stáží, praxí a exkurzí žáků v provozech a podnicích; tato témata byla podpořena především v oblastech podpory 2.1, 2.2 a 2.4. V PO 1 byla tato témata ve větší míře podpořena v grantových projektech.

- ♦ **sociální soudržnost** – prostřednictvím podpory inkluzivního vzdělávání na školách a postupnou integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd, prevencí rasismu a xenofobie a podporou zájmového a neformálního vzdělávání.

V oblastech 1.1, 1.3, 1.4 a 1.5 výzvy přispěly k rozvoji informační společnosti prostřednictvím využívání informačních a komunikačních technologií ve výuce, modernizaci škol, jejich technického vybavení a v neposlední řadě podporou vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřeného na nové možnosti využívání informačních a komunikačních technologií ve výuce. V projektech již není plošně podporováno vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti základních dovedností při práci např. s programy MS Office, vzdělávání se orientuje na specializované kurzy zaměřené na práci s multimédií.

Za účelem systematické podpory vzdělávání na základních školách byla do OP VK zařazena op 1.4, která přispívá k masivní podpoře základních škol a k řešení jejich nejpalčivějších problémů. Smyslem oblasti podpory je podpořit rozvoj oblastí, které se dlouhodobě ukazují (např. ve výsledcích mezinárodních šetření typu TIMSS³⁹

a PISA⁴⁰) jako problematické v rámci vzdělávání na základních školách. Podporou nejdůležitějších oblastí a koncentrací finančních prostředků do základních škol dochází ke zlepšení této situace.

S cílem systémové podpory vzdělávání na středních školách a konzervatořích byla do OP VK zařazena oblast podpory 1.5. Smyslem oblasti podpory je podpořit rozvoj oblastí, které se stejně jako v případě op 1.4 dlouhodobě ukazují jako problematické v rámci vzdělávání na těchto typech škol. Podporou vytipovaných témat a koncentrací finančních prostředků na ně by mělo dojít ke zlepšení situace.

Pro podporu zaměstnanosti a zaměstnatelnosti jsou realizovány projekty v op 2.1 a 2.2, kde výzvy reflektovaly potřebu sladit studijní obory s požadavky trhu práce jak u VOŠ, tak VŠ. V op 2.3 jsou realizovány projekty podporující vzdělávání VaV pracovníků, v op 2.4 projekty podporují vzdělávací a školicí aktivity s cílem zvýšit vzájemnou spolupráci mezi vzdělávacími institucemi, VaV pracovišti, podnikatelským a veřejným sektorem. Projekty v op 2.1 a 2.2 rovněž financují rozvoj informační společnosti a to prostřednictvím zacílení na zvyšování odborných kompetencí pedagogických a akademických pracovníků, zvyšování gramotnosti v ICT a zavádění ICT do výuky.

Kapacity ve VaV byly podpořeny zejména v oblasti 2.3, jejímž hlavním cílem je podpora vzdělávání těchto pracovníků v oblasti řízení VaV, popularizaci a komunikaci a v šíření výsledků vědy a výzkumu do praxe. Podporovanou aktivitou je rovněž další odborné vzdělávání těchto pracovníků.

V PO 3 byly vyhlášeny výzvy zaměřené na podporu individuálního dalšího vzdělávání a podporu nabídky dalšího vzdělávání. V rámci GG op 3.2 jsou realizovány

³⁹ Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) je mezinárodním projektem v oblasti měření výsledků vzdělávání, který se uskutečňuje od roku 1995 ve čtyřletých cyklech v mnoha zemích celého světa. Výzkum je zaměřen na zjišťování úrovně znalostí a dovedností žáků v matematice a v přírodovědných předmětech. Projekt organizuje Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání (IEA).

⁴⁰ Cílem projektu PISA je opakovaně zjišťování výsledků patnáctiletých žáků různých zemí v oblasti čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Jeho hlavním záměrem je poskytnout tvůrcům školské politiky v jednotlivých zemích informace o úspěšnosti a efektivitě jejich vzdělávacích systémů.

projekty podporující vznik nových/inovovaných vzdělávacích programů a modulů, které se týkají např. provázanosti dalšího vzdělávání s počátečním vzděláváním, získávání dílčích kvalifikací ve vazbě na NSK či rozvoje sítí a partnerství v oblasti dalšího vzdělávání.

V PO 4 byla ve všech oblastech vypsána průběžná výzva, která podporuje reformní aktivity v oblasti počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, čímž přispívá k vytvoření systému celoživotního učení. Program rovněž přispěl k plnění cílů prioritní osy Životní prostředí. Zejména ve výzvách krajů je Životní prostředí akcentováno podporou zavádění EVVO do škol, projektových pobytů žáků ve střediscích ekologické výchovy apod.

Cíl NSRR „Vyvážený rozvoj území“ je podporován prostřednictvím národních projektů, které mají dopad na celé území České republiky, včetně hlavního města Prahy, a decentralizovaným systémem implementace. Kraje, jakožto ZS, respektují potřeby daného regionu, což umožňuje lépe zacílit podporu jak věcně, tak směrem k příjemcům a cílovým skupinám.

Příspěvek intervencí OP VK k cílům Lisabonské strategie a strategii Evropa 2020

OP VK je vázán na realizaci cíle NPR, ve kterém jsou stanovena opatření na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti v souladu s Lisabonskou strategií. Tato vazba je explicitně vyjádřena v globálním cíli programu. Veškeré aktivity podporované v rámci programu tak přispívají k naplňování cílů Lisabonské strategie. V roce 2011 OP VK nejvíce přispěl ve všech prioritních osách, zejména ve čtvrté, k prioritnímu opatření – Vzdělávání, kde byly schvalovány a realizovány projekty pro podporu dokončených kurikulárních reformy, pro vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání, spolupráci zaměstnavatelů, vzdělávacích a odborně profesních institucí, zlepšení propojení systému počátečního a dalšího vzdělávání, zvýšení informační gramotnosti. Prioritní opatření – Začleňování na trhu práce bylo podpořeno ve všech prioritních osách prostřednictvím inovace studijních oborů a oborů vzdělávání

reflektujících potřeby trhu práce, podpory jazykového vzdělávání dětí cizinců a postupným začleňováním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd hlavního vzdělávacího proudu, podporou nabídky dalšího vzdělávání pro všechny ve věku od 16 do 64 let. Opatření Modernizace a rozvoj dopravních a ICT sítí a opatření Výzkum, vývoj a inovace byla podpořena zejména v PO 2, kde je cílem projektů vzdělávání pedagogických a akademických pracovníků v oblasti legislativy duševního vlastnictví, další rozvoj odborných kompetencí a gramotnosti ICT těchto pracovníků a zavádění ICT do výuky. Rovněž byla podpořena spolupráce veřejných výzkumných institucí se soukromým sektorem. Opatření Podnikatelské prostředí, jehož cílem je zjednodušit vstup do podnikání, bylo podpořeno v PO 1, kde jsou realizovány projekty zaměřené na rozvoj podnikatelských dovedností prostřednictvím zakládání fiktivních firem či na zvýšení atraktivity přírodovědných, technických oborů a řemesel s cílem zvýšit poptávku a zájem žáků o studium s ohledem na následnou uplatnitelnost na trhu práce včetně možnosti podnikání v těchto oborech. OP VK je z hlediska cílů provázán s dalšími operačními programy, které se rovněž podílejí na naplňování cíle Lisabonské strategie, tj. posílení znalostní ekonomiky, stimulace růstu zaměstnanosti a konkurenceschopnosti členských států EU.

OP VK je vázán také na plnění záměrů a cílů Strategie 2020 a navazujících doporučení pro Českou republiku v Country Specific Recommendations, a to v těchto oblastech:

Strategie 2020:

- ◆ Priorita „Inteligentní růst“
Iniciativa „Mládež v pohybu“ a Iniciativa „Inovace v Unii“
- ◆ Priorita „Růst podporující začleňování“
Iniciativa „Program pro nové dovednosti a pracovní místa“

Country Specific Recommendations:

Zlepšit výkonnost veřejných služeb v oblasti zaměstnanosti za účelem zvýšení kvality a efektivity odborné

přípravu, pomoci při hledání práce a individualizovaných služeb a financovat programy v závislosti na jejich výsledcích. Ve spolupráci se zúčastněnými stranami zavést specifické programy odborné přípravy pro starší pracovníky, mladé lidi, pracovníky s nízkou kvalifikací a ostatní zranitelné skupiny. Zřídit transparentní systém hodnocení kvality akademických institucí a provázat jej s jejich financováním, aby se zlepšila kvalita terciárního vzdělávání.

Rovné příležitosti

Významnou prioritou v oblasti vzdělávání je zajištění rovných příležitostí, bez ohledu na zdravotní nebo sociální znevýhodnění, etnickou či genderovou příslušnost. V rámci OP VK jsou v rámci všech prioritních os podporovány projekty, které pomáhají odstranit bariéry účasti na projektech z hlediska pohlaví, rasového a etnického původu, zdravotního postižení, věku, náboženství, sexuální orientace, socioekonomického prostředí. Rovným příležitostem je věnována v rámci OP VK samostatná oblast podpory 1.2 – Rovné příležitosti dětí a žáků včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Na tuto oblast podpory jsou zaměřeny jak GP, tak IPo. V rámci této oblasti podpory byla dne 4. 10. 2012 vyhlášena výzva č. 43 pro předkládání IPo, která byla ukončena 29. 11. 2012. Výzva byla zaměřena na problematiku inkluzivního vzdělávání, přičemž projekty musí mít nadregionální charakter a musí řešit problematiku systémově, v souladu se strategickými cíli a záměry v oblasti inkluzivního vzdělávání a rovných příležitostí.

V této souvislosti je třeba také zmínit Rozsudek D. H. a ostatní vs. ČR, vynesený Velkým senátem Evropského soudu pro lidská práva dne 13. listopadu roku 2007. Tímto rozsudkem byla Česká republika odsouzena pro nezákonnou segregaci romských dětí ve zvláštních školách pro mentálně postižené, která je formou diskriminace a porušuje lidská práva. Projekty OP VK v oblasti podpory 1.2 jsou zaměřeny na podporu dětí a žáků se

speciálními vzdělávacími potřebami (sem patří i skupina romských žáků s potřebou vyrovnávacích či podpůrných opatření). Žáci se SVP byli podpořeni ve všech výzvách v oblasti podpory 1.2. Konkrétně to byly výzvy č. 8, 14, 27 a budou podpořeni i ve výzvě 43. Rozsudek D. H. přímo reflektuje jeden z projektů výzvy 27 – CZ.1.07/1.2.00/27.0024 *Tvorba pilotních vzdělávacích koncepcí v sedmi obcích, podporujících rovný přístup ke vzdělávání*, v jehož rámci vznikají lokální vzdělávací koncepce, podporující rovný přístup ke vzdělání a obsahující konkrétní proinkluzivní opatření. Tento projekt je realizován ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování při Úřadu vlády ČR.

V rámci oblasti podpory 1.4 byla vytvořena šablona na podporu rozvoje inkluzivního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zaměřená na zlepšení sociálního klimatu na škole prostřednictvím realizace programů specifické primární prevence.

V rámci op 1.5 byla vytvořena šablona na podporu inkluzivního vzdělávání na středních školách zaměřena především na zlepšování sociálního klimatu ve školách a vytváření otevřeného a podporujícího prostředí pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj je klíčovým aspektem sociálního a ekonomického rozvoje společnosti a je analogicky i klíčovým aspektem vzdělávání. V OP VK jsou principy udržitelného rozvoje prosazovány prostřednictvím začleňování environmentálního vzdělávání při tvorbě nových vzdělávacích programů pro žáky, studenty i pedagogy a výchovou k vývoji a užívání moderních a k životnímu prostředí šetrných technologií. Udržitelný rozvoj je podporován zejména v PO 1, kde jsou vypisovány výzvy přímo zaměřené na podporu udržitelného rozvoje a environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Zejména ve výzvách krajů je Životní prostředí akcentováno podporou zavádění EVVO do škol, projektových pobytů žáků ve střediscích ekologické výchovy apod.

Princip partnerství

Silnou stránkou OP VK bylo již v ex-ante evaluaci vyhodnoceno uplatňování principu partnerství při tvorbě programu. Princip partnerství je uplatňován i nadále při implementaci programu, monitorování a jeho evaluaci. MV OP VK je ustanoven na principu partnerství, rovných příležitostí a jeho členy jsou zástupci NOK, partnerských ministerstev, krajů, sociálních partnerů, NNO, EK a dalších subjektů. Zástupci IS OP VK jsou členy PS integrující zástupce dalších ŘO, jako jsou např. PS pro záležitosti romských komunit, PS pro informování a publicitu fondů EU pro programové období 2007–2013 a Pracovní skupina pro evaluaci. Do procesu tvorby a aktualizace dokumentů spadajících do systému Řízení dokumentace (Manuál OP VK, Prováděcí dokument, Metodické dopisy apod.) i mimo ni (Příručka pro žadatele a Příručka pro příjemce) jsou zapojeni všichni relevantní partneři. Rovněž do přípravy výzev k předkládání IPn, IPo, GP a GG jsou zapojeny v rámci pracovních skupin všechny relevantní subjekty. Princip partnerství je podporován i v projektech, které mohou být realizovány ve spolupráci s finančním či nefinančním partnerem. Jedním z důležitých a sledovaných témat v rámci PO 2 je vytváření vazeb, respektive partnerství mezi výzkumnou a aplikační sférou. Řídící orgán přispívá k posilování vztahů mezi institucemi terciárního vzdělávání, výzkumnými institucemi a subjekty soukromého sektoru a veřejné správy. Pro tuto intervenci je přímo definována oblast podpory 2.4 Partnerství.

Inovativní činnosti a aktivity

V souladu s čl. 7 nařízení EP a ER Inovativnost je v OP VK věnována zvláštní pozornost propagaci a širokému uplatnění inovativních činností. Inovativní činnosti a produkty jsou podporovány ve všech prioritních osách. V PO 1 se jedná zejména o metodické materiály, výukové materiály, pracovní listy, inovované školní vzdělávací programy, e-learningové kurzy, webové portály, semináře pro učitele (DVPP). Inovované aktivity a produkty jsou dále šířeny prostřednictvím již zmíněných portálů, školení,

konferencí, seminářů apod. Důraz je v rámci PO 1 také kladen na inovace školních vzdělávacích programů technických, přírodovědné poznatky současné vědy a v praxi využívané nové technologické prostupy, čímž dochází také k významné inovaci metod a forem výuky. V projektech jsou ověřovány nově vytvořené/inovované metodické a výukové materiály, které jsou připravovány ve spolupráci s odborníky z praxe při respektování specifika daného oboru, profese i potřeb regionu. Inovativní prvky jsou významnou součástí projektů unit costs, kde učitelé vytvářejí vlastní inovativní vzdělávací a výukové materiály, nejčastěji ve formě digitálních učebních materiálů.

V PO 2 jsou inovace realizovány ve výzvách zaměřených na podporu inovativních činností. V roce 2012 byla vyhlášena pouze jedna výzva, a to výzva č. 42 v oblasti podpory 2.3 Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji. Dále byly uvolňovány projekty ze zásobníků, především ve výzvách č. 20, 28 a 30. Probíhalo věcné hodnocení projektů podaných do výzev vyhlášených v roce 2011, konkrétně výzva č. 35 a věcné hodnocení projektů ve 2. kolech výzev č. 31 a 32.

Inovativnost je dále prioritou grantových projektů v op 3.2, které už svou podstatou musí být inovativní. Jedná se především o inovace a rozšiřování obsahu a metod výuky v různých oborech a oblastech vzdělávání, zavádění nových forem a metod výuky jak v oblasti prezenčního, distančního, kombinovaného nebo on-line studia. Ve spolupráci s odborníky z oblasti teorie i praxe jsou vytvářeny nové studijní materiály/opory a metodiky. Dochází k propojování odborných a obecných znalostí do ucelených souborů vytvářejících komplexní vzdělávací programy ve vazbě na vývoj infrastruktury krajů, vývoj potřeb společnosti a na technický a vědecký pokrok. Kromě vlastního vzdělávání jsou tvořeny nebo inovovány také informační systémy vzdělávacích programů.

Všechny individuální projekty národní, které jsou realizovány v rámci PO 4, jsou inovativní, vytvářejí a podporují prostředí pro realizaci inovativních opatření, aktivit, činností apod. z pohledu celého vzdělávání. Vhodným

příkladem je projekt **Klíče pro život**, který je realizován od dubna 2009. Projekt je v českém prostředí velice významný, neboť se zaměřuje na opomíjenou oblast neformálního vzdělávání. Inovativnost projektu spočívá zejména v systémovém pohledu na zvyšování kvality neformálního vzdělávání. Cílem projektu je rozvoj kompetencí a jejich evaluace tisíců pracovníků a dobrovolníků, kteří v organizacích neformálního vzdělávání pracují, což do budoucna umožní propojit formální a neformální vzdělávání dětí a mládeže.

Nadnárodní a meziregionální opatření

Mezinárodní aktivity jsou podporovány zejména v individuálních projektech ostatních v PO 2 a v národních systémových projektech v PO 4. V op 2.1 bylo v rámci projektů při inovaci vzdělávacích programů využito zapojení odborníků z praxe ze všech regionů ČR i odborníků ze zahraničí, stejně tak při zpracování studijních opor a inovacích vzdělávacích programů VOŠ. V téže oblasti docházelo k podpoře studentských stáží a intersektorální mobility pracovníků VOŠ. Zahraniční spolupráce byla vždy přidanou hodnotou. V op 2.2 jsou výzvy stavěny směrem k podpoře spolupráce na úrovni meziregionální i nadnárodní. Meziregionální kooperace je v této oblasti podpory zastoupena v první řadě spoluprací vysokých škol z různých regionů ČR. Nadnárodní spolupráce je naplňována při realizaci studentských a pracovních stáží v zahraničních institucích, při zapojování studentů a akademických pracovníků do nadnárodních vzdělávacích projektů a při zvyšování odborných kompetencí akademických pracovníků formou aktivní účasti na zahraničních konferencích. Mezinárodní spolupráce je též zajištěna zapojením zahraničních odborníků do výuky na českých VŠ.

Příjemci OP VK

Příjemci OP VK, od kterých se odvíjejí i podpořené cílové skupiny, mohou být: ústřední orgány státní správy, přímo řízené organizace ústředních orgánů státní správy, kraje, města a obce, školy a školská zařízení, všechny typy VŠ,

VOŠ a další instituce terciárního vzdělávání, sdružení, asociace škol, NNO, profesní organizace zaměstnavatelů, profesní organizace odborové, zaměstnanecké, zaměstnavatelské a oborové, zaměstnavatelé, organizace působící ve vzdělávání a kariérovém poradenství, organizace působící v oblasti volného času dětí a mládeže, instituce vědy a výzkumu, vývojová a inovační centra, zdravotnická zařízení, instituce poskytující poradenství pro oblast dalšího vzdělávání. Seznam příjemců je dostupný na webu MŠMT (<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/souhrnny-seznam-prijemcu-financni-pomoci>). Vybrané projekty jsou uveřejněny na <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/projekty-msmt-ipn>.

Cílové skupiny

Od příjemců programu se odvíjejí podpořené cílové skupiny ve vyhlášených výzvách a realizovaných projektech.

V op 1.1 jsou hlavní cílovou skupinou žáci škol. Sekundární cílovou skupinou ve většině podpořených projektů jsou pedagogičtí pracovníci škol.

V op 1.2 jsou hlavní cílovou skupinou děti a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Převažujícím zaměřením projektů je pomoc dětem a žákům se SVP, směřující k překonání jejich problémů a umožňující jejich zapojení do hlavního vzdělávacího proudu. Sekundární cílovou skupinou jsou pracovníci škol a školských zařízení a pracovníci nestátních neziskových organizací pracující s dětmi a mládeží. Získaná podpora jim umožní kvalitně a v souladu s moderními trendy ve výchově a vzdělávání pracovat s primární cílovou skupinou.

V op 1.3 jsou hlavní cílovou skupinou pracovníci škol a školských zařízení a vedoucí pracovníci škol a školských zařízení, především v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

V op 1.4 jsou cílovou skupinou žáci a pedagogičtí pracovníci všech mimopražských základních škol. Projektovou žádost si v průběhu Výzvy č. 21 podalo více než 99 % oprávněných žadatelů, tedy základních škol.

V op 1.5 jsou cílovými skupinami žáci a pedagogičtí pracovníci všech mimopražských středních škol a konzervatoří. Výzva byla ukončena 30. 6. 2012. Projektovou žádost si podalo více než 91 % středních škol. Projekty realizované v op 2.1 podporují zejména studenty VOŠ, pedagogické pracovníky VOŠ, včetně odborníků z praxe působících na VOŠ.

V projektech op 2.2 je podpora zaměřena na studenty VŠ, akademické a další pracovníky VŠ, zájemce o studium na VŠ, pedagogické pracovníky ZŠ, SŠ a VOŠ (v případě poskytování poradenských služeb a podpory talentovaných žáků).

V op 2.3 jsou cílovou skupinou zejména akademičtí a další pracovníci VŠ zabývající se VaV, pracovníci výzkumných a vývojových institucí, studenti VŠ, zájemci o vědecko-výzkumnou práci zejména z řad žáků, studentů a pedagogických pracovníků ZŠ, SŠ a VOŠ.

V op 2.4 je cílem výzev podpořit cílové skupiny studentů VOŠ, VŠ, pedagogických a nepedagogických pracovníků VOŠ, akademických a ostatních pracovníků VŠ, pracovníků zabývajících se vzděláváním, výzkumem a vývojem, kteří působí ve výzkumných organizacích splňujících Rámcem Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací (2006/C323/01).

V op 3.1 jsou cílovými skupinami v případě IPn i IPO jednotlivci – účastníci dalšího vzdělávání.

V op 3.2 jsou u IPn cílovými skupinami lektori, pracovníci vzdělávacích institucí, účastníci dalšího vzdělávání a orgány veřejné správy působící v oblasti školství. Všechny kraje vyhlásily výzvy v op 3.2, v jejichž rámci jsou podporovány projekty, kde jsou hlavní cílovou skupinou účastníci dalšího vzdělávání a lektori spolu s pracovníky vzdělávacích institucí.

V PO 4 jsou ve schválených projektech podpořeni žáci škol a školských zařízení, žáci se SVP, žáci ohroženi předčasným odchodem ze základní docházky. Dále jsou podporováni pracovníci škol a školských zařízení s cílem vytvořit koordinátory ŠVP, metodiky, proškolení pracovníky v nových metodách výuky atd. Dále jsou podporováni

zaměstnanci VŠ, VOŠ a VaV institucí a studenti VOŠ a VŠ, účastníci dalšího vzdělávání prostřednictvím institucí poskytujících další vzdělávání a institucí poskytujících poradenství v oblasti dalšího vzdělávání.

V PO 5 byli podpořeni pracovníci implementační struktury, zástupci monitorovacího výboru, pracovních skupin, zástupci žadatelů a příjemců a široká i odborná veřejnost.

2.6 Aktuální otázky regionálního školství v roce 2012

2.6.1 Realizace a výsledky maturitní zkoušky

Maturitní zkouška má za sebou dva úplné ročníky zahrnující jarní a podzimní zkušební období. Byla a je vymezena zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Od prvního vydání školského zákona procházela průběžně drobnějšími i zásadními změnami technologického i právního rámce. Tak i pro školní rok 2011/2012 došlo k významným změnám, přičemž platí, že úpravy se dotkly zejména společné části maturitní zkoušky zajišťované a organizované Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání (CZVV). Část zajišťovaná školami – profilová část – nedoznala v zásadě žádných změn.

Základní změny modelu společné části maturitní zkoušky mezi školními roky 2010/2011 a 2011/2012

Zásadní dopad na maturitní zkoušku v roce 2012 měla změna systému hodnocení písemných prací společné části maturitní zkoušky.

Hodnocení písemných prací z českého jazyka a literatury a z cizích jazyků učiteli kmenových škol žáků v roce 2011 ukázalo prokazatelné a velmi časté odchylky od jednotné metodiky hodnocení. Zrušení metody hodnocení dvěma hodnotiteli, k němuž se v rámci úspor nákladů rozhodlo MŠMT, se ukázalo být krokem, který v konečném důsledku znamenal výrazné snížení nezávislosti hodnocení a narušení principu plošné objektivity,

zejména pak srovnatelnosti hodnocení písemných prací a tím i celé maturitní zkoušky.⁴¹

Nákladově nejefektivnějším řešením tohoto problému byl přechod na centrální a plně anonymizované hodnocení písemných prací hodnotiteli, hodnotícími písemné práce bez ohledu na obor vzdělání, typ střední školy, kterou žák vystudoval, a osobní sociální vazby.

Druhou významnou změnou v modelu společné části maturitní zkoušky byla změna pořadí zkoušek. Došlo k předřazení písemných částí společné části maturitní zkoušky, tedy didaktických testů a písemných prací, před ústní zkoušky. Toto opatření bylo motivováno zejména snahou poskytnout školám možnost individuálního ukončování maturitní zkoušky a vydávání vysvědčení bez zbytečného odkladu po ukončení ústních zkoušek. Neméně významným důvodem byla pak i skutečnost, že při nastaveném pořadí zkoušek byly pro maturanty k dispozici výsledky didaktických testů k 15. 5. 2012, tedy v termínu předcházejícím většině přijímacích řízení na vysoké školy.

Náklady na zajištění maturitní zkoušky v roce 2012

Dominantní složkou nákladů jsou náklady technologické infrastruktury. Zhruba 50 % těchto nákladů představuje časově rozložená cena služby kryjící dodávku a správu 1 400 tzv. datových digitalizačních terminálů (poskytnutých školám pro tisky a digitalizaci dokumentů maturitní zkoušky) a na ně navazující technologie zpracování digitalizovaných dat. Zbytek nákladů představují náklady komunikačních služeb, technologií tisku a správa a rozvoj informačního systému maturitní zkoušky, včetně zákonem stanovených registrů žáků a výsledků zkoušek a pedagogických pracovníků.

41 Analýzy a porovnání výsledků hodnocení písemných prací v roce 2011 a 2012 ukázaly, že v roce 2011 hodnotitelé – učitelé kmenových škol žáků – nadhodnotili zejména v českém jazyce a v německém jazyce výkon žáků v průměru o téměř celý jeden klasifikační stupeň.

Realizace maturitní zkoušky

Maturitní zkouška v jarním zkušebním období roku 2012 proběhla v 1 226 školách a 1 341 zkušebních místech. Počet žáků, kteří se k maturitní zkoušce v prosinci 2011 přihlásili, činil 103 066, z toho v řádném termínu 95 191, v opravném termínu 7 560 a v náhradním termínu 295. V rámci písemných zkoušek společné části maturitní zkoušky proběhlo ve středních školách celkem 34,3 tis. administrací didaktických testů a písemných prací. V rámci společné části bylo v jarním zkušebním období realizováno celkem 469,7 tis. zkoušek a dílčích zkoušek, z toho 465,7 tis. povinných.

K zajištění zkoušek formou didaktických testů bylo pro jarní zkušební období připraveno celkem 66 didaktických testů a dalších 192 jejich mutací pro jednotlivé typy příznáho uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky, resp. jazykových mutací pro žáky škol s polským vyučovacím jazykem. Tabulka 34 uvádí podrobnější údaje.

Na centrálním zajištění písemných zkoušek společné části maturitní zkoušky ve školách se podílelo 1 357 školních maturitních komisařů, 792 centrálních hodnotitelů písemných prací a 427 raterů (posuzovatelů otevřených úloh).

Písemná část maturitní zkoušky v podzimním zkušebním období roku 2012 proběhla ve 194 tzv. spádových školách. Dílčí zkoušky konané ústní formou před zkušební maturitní komisí konali žáci ve svých „kmenových“ školách.

Na centrálním zajištění písemných zkoušek společné části maturitní zkoušky ve spádových školách se podílelo 198 školních maturitních komisařů, 170 centrálních hodnotitelů písemných prací a 116 raterů (posuzovatelů otevřených úloh). Celkem proběhlo více než 4,8 tis. administrací zkoušek v 1 136 učebnách.

Počet a struktura přihlášených žáků

Ke konání maturitní zkoušky v roce 2012 bylo v prosinci 2011 přihlášeno celkem 95 191 žáků posledních ročníků maturitních oborů středních škol. Ve srovnání s předchozím rokem (přihlášeno 98 813 žáků) se jedná o meziroční pokles v rozsahu téměř 4 %.

Tabulka 33

Předpokládané roční provozní náklady na centrální zajištění obou zkušebních období konání společné části maturitní zkoušky (jarní a podzimní zkušební období roku 2012)

Struktura nákladů	tis. Kč	%
Maturitní zkouška 2012 celkem	195 883,00	100
Náklady externí personální infrastruktury (hodnotitelé, komisaři, posuzovatelé úloh, autoři)	25 706,00	13,12
Náklady spádových škol	3 114,00	1,59
Výroba a distribuce zkušební dokumentace	17 132,00	8,746
Technologická infrastruktura	105 801,00	54,01
Platy a OON + související odvody	42 718,00	21,81
Materiál, cestovné, poštovné a ostatní služby	1 412,00	0,721

Zdroj: CZVV 2012

Tabulka 34

Výsledky společné části maturitní zkoušky v roce 2012

Společná část, povinné zkoušky		Celkem	Řádný termín	Opravný termín	Náhradní termín
Celkem přihlášení	Počet	103 066	95 191	7 560	295
Konal všechny zkoušky	Počet	93 256	85 344	7 527	241
	%	100 %	100 %	100 %	100 %
Uspělo	Počet	73 440	69 766	3 764	107
	%	78,8 %	81,7 %	50,0 %	44,4 %
Neuspělo	Počet	19 816	15 578	3 763	134
	%	21,2 %	18,3 %	50,0 %	55,6 %

Zdroj: CZVV 2012

Tabulka 35

Celkový přehled o počtech žáků a termínech zkoušek v roce 2012

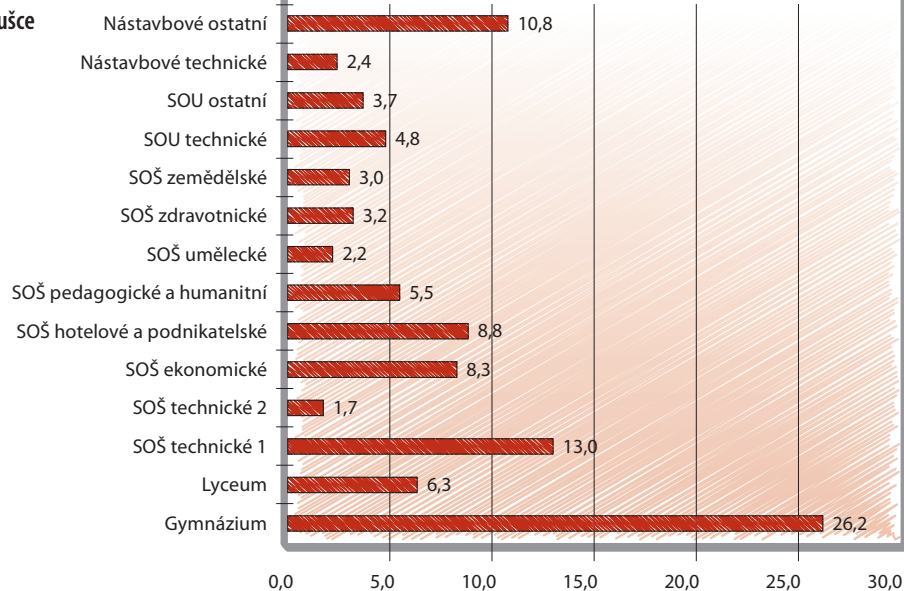
Zkouška	Počet	Termín			Celkem
		Náhradní	Opravný	Řádný	
Nepovinná	Žáků	10	0	69	79
	Dílčích zkoušek	24	0	150	174
Povinná	Žáků	1 830	13 487	2 625	17 899
	Dílčích zkoušek	7 910	35 274	12 310	55 494

Zdroj: CZVV 2012

Graf 16

Struktura přihlášených k maturitní zkoušce
podle skupin oborů –
jarní zkušební termín 2012

počet přihlášených v %

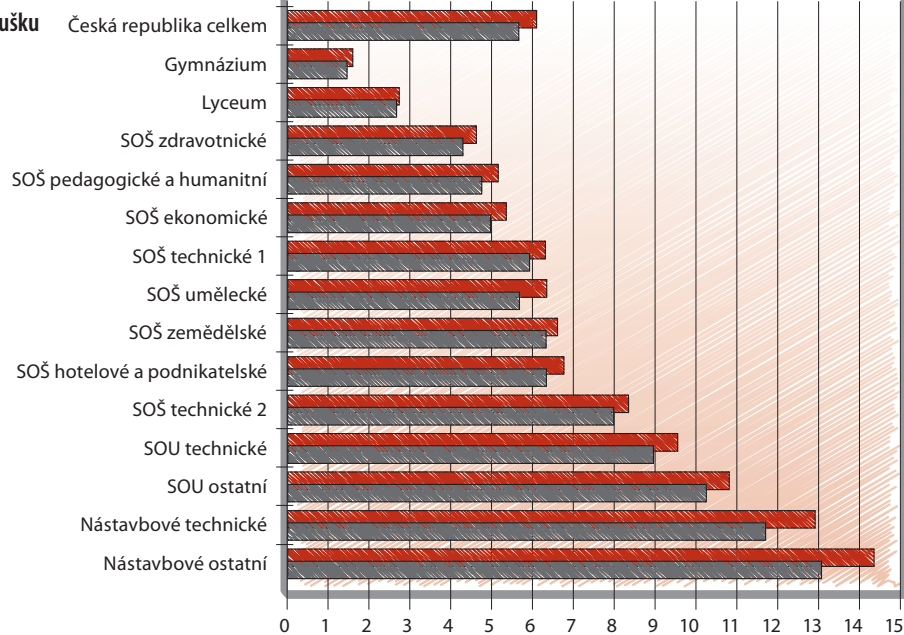
Zdroj: CZVV

Graf 17

Podíl přihlášených k MZ 2012, kteří zkoušku
nekonali (v % podle skupin oborů)

MZ celkem

společná část MZ

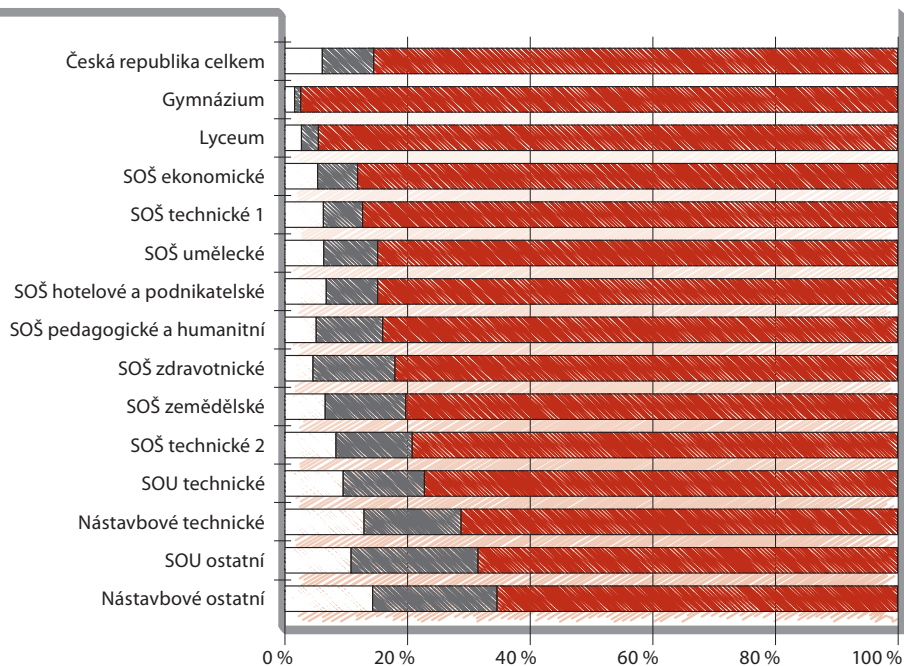
Zdroj: CZVV

Graf 18

Úspěšnost/neúspěšnost přihlášených k maturitní zkoušce (v %) po dvou zkušebních termínech 2012

Zdroj: CZVV

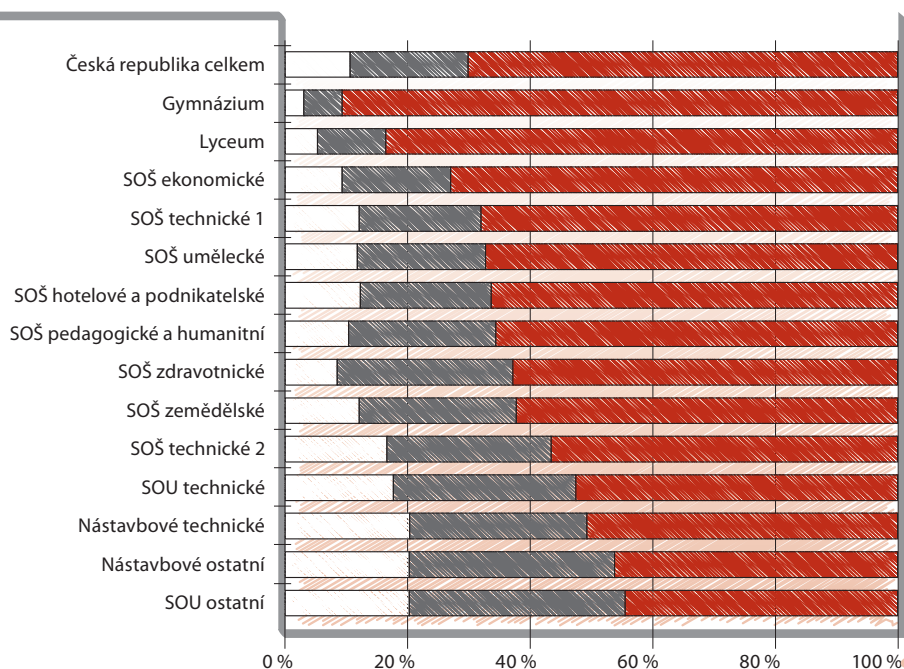

Graf 19

Úspěšnost/neúspěšnost přihlášených k maturitní zkoušce (v %) po jarním zkušebním termínu 2012

Zdroj: CZVV

Žáci gymnázií tvořili 26 % přihlášených, 52 % pak žáci středních odborných škol. Zbývajících 22 % přihlášených jsou žáci oborů středních odborných učilišť (dále jen „SOU“)⁴² a žáci dvouletého a tříletého nástavbového studia. Proti roku 2011 se snížil o dva procentní body podíl přihlášených žáků nástavbového studia.

Na získání maturitního vysvědčení tak aspirovalo plných 77,5 % příslušného populačního ročníku, v případě chlapců 70 %, v případě dívek 86 %⁴³.

Z celkového počtu přihlášených maturitní zkoušku nakonec ani v jednom z obou zkušebních období nekonalo 5,8 tis. žáků, společnou část pak 5,4 tis. žáků. Všechny povinné zkoušky profilové i společné části maturitní zkoušky konalo 93,9 % přihlášených žáků, 6,1 % maturitní zkoušku vůbec nezahájilo. Nejvyšší podíl těchto žáků je tradičně v nástavbovém studiu (cca 14 %) a maturitních oborech SOU (cca 10 %).

K podzimnímu termínu zkoušek bylo podáno celkem 21,8 tis. přihlášek k řádným (6,5 tis.) nebo opravným či náhradním (15,4 tis.) zkouškám.

Výsledky maturitní zkoušky

Z celkového počtu 95,2 tis. žáků, kteří se přihlásili ke složení maturitní zkoušky v roce 2012, nezískalo **po dvou zkušebních obdobích** maturitní vysvědčení celkem 14,5 % (6,1 % zkoušky vůbec nekonalo a 8,4 % zkoušky konalo neúspěšně). Proti roku 2011 se celková neúspěšnost přihlášených mírně snížila (o 0,8 procentního bodu z 15,3 %).

Neúspěšnost těch, kteří maturitní zkoušku konali (tedy tzv. čistá míra neúspěšnosti), činila v roce 2012 **po dvou zkušebních obdobích** 8,9 %, z toho ve společné části 8,3 % a v profilové části 1,9 %. Přes 1 % konajících tedy

42 Podle nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, se jedná o obory vzdělání kategorie dosaženého vzdělání L a M.

43 Do počtu přihlášených jsou započítáni rovněž žáci ostatních forem studia, tj. žáci starší 19 let.

neuspělo ani v profilové, ani ve společné části maturitní zkoušky.

Po jarním zkušebním období nezískalo maturitní vysvědčení celkem 29,9 % přihlášených k maturitní zkoušce (10,6 % zkoušky vůbec nekonalo, 19,3 % zkoušky konalo neúspěšně). Hrubá míra neúspěšnosti tedy v rámci podzimního zkušebního období klesla o více než polovinu „jarní“ hodnoty.

Neúspěšnost těch, kteří v **jarním zkušebním období** 2012 maturitní zkoušku konali (tedy čistá míra neúspěšnosti), činila 21,6 %, z toho ve společné části 18,6 % a v profilové části 6,1 %. Téměř 3 % žáků konajících maturitní zkoušku v jarním zkušebním období neuspěli v obou částech maturitní zkoušky.

Zatímco neúspěšnost u profilové části maturitní zkoušky se **po dvou zkušebních obdobích** pohybuje v jednotlivých skupinách maturitních oborů vzdělání mezi 0,5–3,7 %, v případě společné části dosahuje hodnot od 0,7 do 20,7 %.

Po jarním zkušebním období dosahovala neúspěšnost u společné části v jednotlivých skupinách oborů hodnot od 3,8 do 33,2 %, v případě profilové části pak hodnot od 3,1 do 8,1 % přihlášených.

V případě zkoušek **společné části maturitní zkoušky** je situace prokazatelně nejkomplikovanější v oborech dvouletého a tříletého nástavbového studia, v maturitních oborech SOU a v segmentu středních odborných škol (dále jen „SOŠ“)⁴⁴ pak v oborech zdravotnických. V těchto oborech **v jarním termínu** konala zkoušky neúspěšně více než čtvrtina přihlášených (26–33 %). V oborech SOU a v oborech nástavbového studia navíc nebyla k maturitní zkoušce připuštěna pětina přihlášených. V netechnických oborech SOU a nástavbového studia tak v jarním zkušebním období ve skutečnosti úspěšně odmaturovala méně než polovina ročníku.

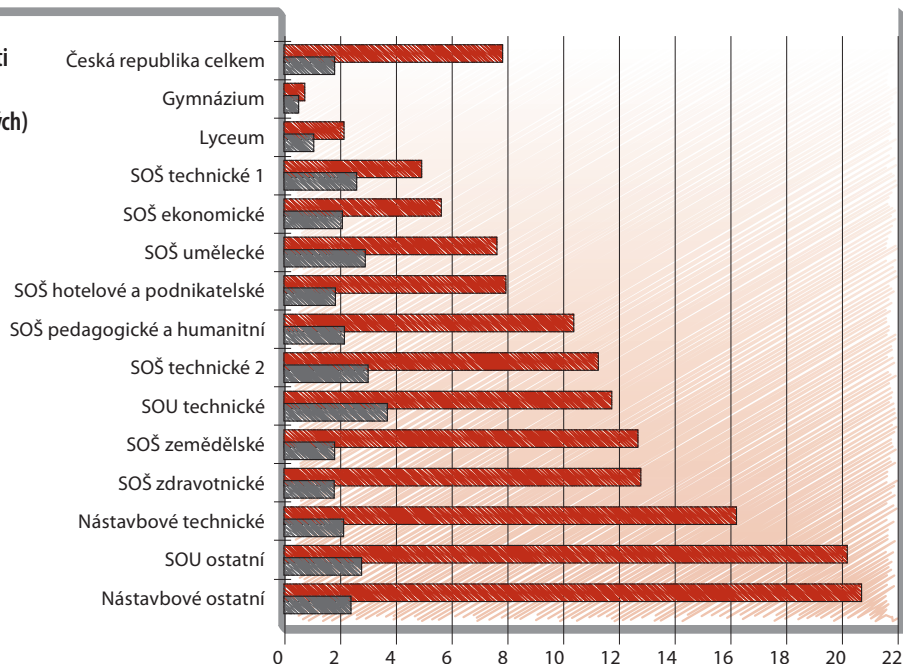
44 Podle nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, se jedná o obory vzdělání kategorie dosaženého vzdělání L a M.

Graf 20

Neúspěšnost u společné a profilové části maturitní zkoušky v roce 2012 po obou zkušebních termínech (v % z přihlášených)

■ společná část MZ
■ profilová část MZ

Zdroj: CZVV

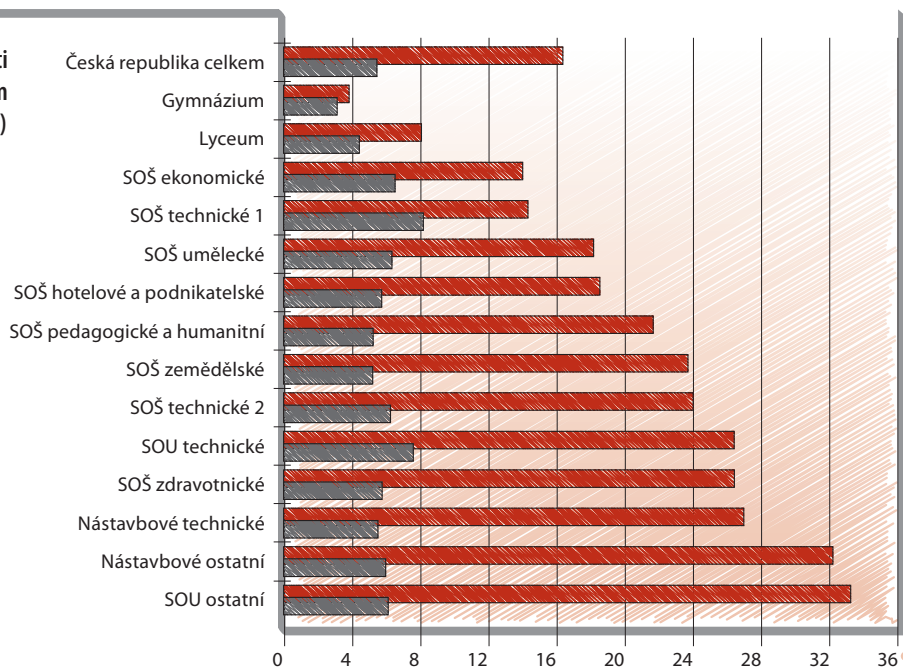

Graf 21

Neúspěšnost u společné a profilové části maturitní zkoušky v roce 2012 po jarním zkušebním termínu (v % z přihlášených)

■ společná část MZ
■ profilová část MZ

Zdroj: CZVV

Zásadní sdělení maturitní zkoušky

První dva ročníky reformní maturity přinesly pro realizaci vzdělávací politiky státu nemálo velmi zásadních informací a podnětů, na něž stát v součinnosti s ostatními orgány veřejné správy ve školství musí reagovat. Mezi nejvýznamnější patří následující:

- ◆ výsledky jednoznačně ukazují, že je třeba zahájit diskusi o opatřeních k restrukturalizaci vzdělávací nabídky středního školství a vzdělávacích kapacit maturitních oborů vzdělání a o míře participace žáků na vzdělávání v oborech ukončených maturitní zkouškou, a to včetně diskuse o cílech a cestách k jejich dosažení;
- ◆ bezesporu jedním z významných diskusních témat je posouzení potřebnosti maturitní zkoušky jako kvalifikačního předpokladu pro výkon některých povolání, pro která jsou žáci připravováni zejména v učňovském školství;
- ◆ zvláštní pozornost si v tomto smyslu zaslouží otázka, zda nástavbové studium umožňující absolventům učebních oborů ukončených závěrečnou zkouškou ve skutečnosti plní svoji funkci;
- ◆ výsledky ne nepodstatné části středních škol naznačují, že je třeba výrazně posílit státní dohled nad kvalitou a efektivitou;
- ◆ zcela samostatným předmětem odborné diskuse se ve světle problematických výsledků maturitní zkoušky z matematiky jeví kurikulární reforma v základním školství a schopnost středních škol vyrovnat se s velmi rozdílnou a často prokazatelně nízkou úrovní dovedností a znalostí absolventů základních škol;
- ◆ nesporným tématem odborné diskuse musí být ve světle velmi problematických výsledků zkoušky z českého jazyka a literatury i účinnost středoškolské kurikulární reformy v oblasti komunikačních dovedností v mateřském jazyce;
- ◆ odbornou diskusi rovněž zaslouží otázka podpory výuky cizích jazyků, zejména v segmentu odborného školství.

2.6.2 Reforma závěrečné zkoušky

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011–2015 klade důraz na zvýšení kvality vzdělávání. Jako jeden z důležitých cílů proto proklamuje záměr „dokončit reformu závěrečné zkoušky v oborech vzdělání s výučním listem a zavést ji jako standardní součást do systému odborného vzdělávání (do 2014)“. V roce 2012 došlo k významnému posunu a stanovený cíl tak bude moci být v daném horizontu splněn.

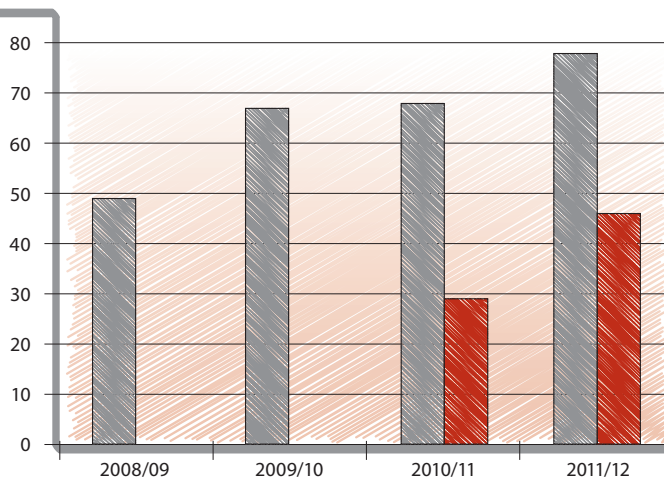
Na potřebě reformovat závěrečné zkoušky v učebních oborech se v roce 2004 shodli odborníci ze všech kompetentních institucí: odborných škol, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i Národního ústavu pro vzdělávání (tehdy ještě Národní ústav odborného vzdělávání – NÚOV). V té době měly školy v přípravě závěrečných zkoušek velkou volnost. Zákonem byly předepsány formy zkoušek, jejich délka a organizace, zatímco obsah byl zcela v kompetenci ředitelů škol. V důsledku toho však měly závěrečné zkoušky různou úroveň, což samotné školy často kritizovaly a iniciovaly množství aktivit na podporu sjednocování obsahu zkoušek. Také zaměstnavatelé si na stávající situaci stěžovali s tím, že pokud stát negarantuje srovnatelné výsledky vzdělávání, nelze mít ve schopnosti absolventa velkou důvěru.

Poprvé ve školním roce 2003/04 byla ve společném projektu MŠMT a NÚOV navržena společná zadání pro tři obory vzdělání (Automechanik, Elektrikář – silnoproud a Kuchař) a ta byla úspěšně ověřena na 80 školách. Prokázalo se, že příprava společných zadání je smysluplná a ze strany škol silně podporovaná. Jednotná zadání také posuzují odborníci z praxe, kteří zastupují příslušné cechy a profesní sdružení. V následujícím roce rozhodlo MŠMT, že se mají jednotná zadání ověřit v celém rozsahu tříletých učebních oborů a toto ověřování zařadilo do systémového projektu ESF Kvalita I (2005–2008), po něm následoval projekt Nová závěrečná zkouška (2009–2012) a nejnověji Nová závěrečná zkouška 2 (2012–2014). Všechny tyto projekty jsou spolufinancovány z ESF a ze státního rozpočtu ČR.

Graf 22

Vývoj počtu žáků, kteří absolvovali závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání v letech 2007/08 až 2011/12

- procento žáků realizujících jednotné zadání závěrečných zkoušek v oborech H
- procento žáků realizujících jednotné zadání závěrečných zkoušek v oborech E

Zdroj: Informační systém NZZ

Podíl škol využívajících jednotná zadání:

- ◆ 2007/08: 50 % (pilotní školy);
- ◆ 2009/10: 80 % (jednotná zadání zpřístupněna všem školám);
- ◆ 2010/11: 76 % škol s učebními obory kategorie H, 28 % škol s obory kat. E⁴⁵;
- ◆ 2011/12: 80,6 % škol s učebními obory kategorie H, 61 % škol s obory kategorie E.

Využití jednotného zadání je přínosem jak pro školy, tak pro zaměstnavatele

Jednotná zadání jsou každý rok v březnu zpřístupněna všem školám k využití na webovém portálu. Závěrečné zkoušky žáci skládají v souladu se školskou legislativou v červnu. Pro školy je jednotné zadání informací,

jaké jsou výstupní požadavky na žáka, a tedy konkrétním vodítkem, ke kterému mohou vztahovat své výstupy. Samotným uplatněním jednotných zadání u závěrečné zkoušky škola obdrží cennou informaci, jak žáci splňují standardní požadavky, případně, které úkoly žákům činí problémy a které naopak zvládají bezvadně. Logickým důsledkem pak je vliv na kvalitu výuky ve školách, přípravu zkoušek a vybavení školních pracovišť. Obsah závěrečné zkoušky nejvíc ovlivňují vybraní učitelé, kteří zpracovávají témata a úkoly jednotného zadání. Ostatní pedagogové se k jednotným zadáním mohou vyjádřit v dotazníkových šetřeních a navíc jim projekt poskytuje prostor pro diskusi nad obsahem závěrečné zkoušky, výukou v oboru atd.

Žáci a jejich rodiče přijímají jednotná zadání pozitivně. Vnímají, že se díky nim stírají rozdíly v náročnosti závěrečných zkoušek a že na žáky téhož oboru jsou v různých školách v ČR kladeny stejné nároky. Oceňují také objektivitu hodnocení, které probíhá na základě jednotných pravidel a kritérií. Přitom není dotčena možnost školy ověřovat u závěrečných zkoušek další dovednosti, které souvisejí se zaměřením školy či požadavky

⁴⁵ H – obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem; E – dvouleté a tříleté obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem (určené hlavně pro žáky se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním; jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného i obecně odborného vzdělání; absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání).

regionálního zaměstnavatele. Zkouška tak má u zaměstnavatelů vyšší kredit.

Ve školním roce 2011/12 se pro využití jednotného zadání alespoň v jednom z vyučovaných oborů rozhodlo 81 % škol v oborech vzdělání kategorie H. V oborech kategorie E, pro které byla jednotná zadání vytvářena teprve druhým rokem, je využilo 61 % škol. Závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání skládalo 23 321 žáků (78 %) v oborech H a 1 669 žáků (46 %) v oborech E. Některé školy zavedly závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání ve všech oborech, které vyučují.

Jak jednotná zadání hodnotí učitelé a odborníci z praxe

Po skončení závěrečných zkoušek v červnu 2012 se k jednotným zadáním vyjadřovali pedagogové, zástupci zaměstnavatelů i editoři, kteří prováděli monitoring na školách. Jejich názory představují důležitou zpětnou vazbu, která se využívá pro tvorbu jednotných zadání v následujícím školním roce. Výsledky ze zpracování 923 dotazníků dokumentují, že školy byly s kvalitou jednotných zadání ve velké většině spokojeny a jejich celkový postoj k uplatnění nové závěrečné zkoušky zůstává velmi pozitivní. Při písemných zkouškách byly téměř sto procentně spokojeny jak s náročností tisku, tak s přípravou pomůcek a podkladů. Velmi se také snížil počet drobných chyb v zadáních praktické zkoušky, na chybu upozornilo jen 8 % škol, zatímco v předchozím roce to bylo 37 % škol. V posledních letech mají školy možnost zařadit do zadání zkoušky vlastní školní část. Těto možnosti využilo u písemných zkoušek 11 % škol a u praktických 17 %.

Některé školy zjistily, že nejsou dostatečně technicky vybavené, aby jejich žáci mohli skládat praktickou zkoušku podle jednotného zadání. To se týkalo jedné třetiny škol, které uvedly, že požadavky stanovené v jednotném zadání přispěly k jejich materiálně technickému dovybavení. Zhruba v jedné pětině škol se praktická zkouška nekonala ve škole, ale na pracovišti firmy, kde žáci absolvovali odborný výcvik.

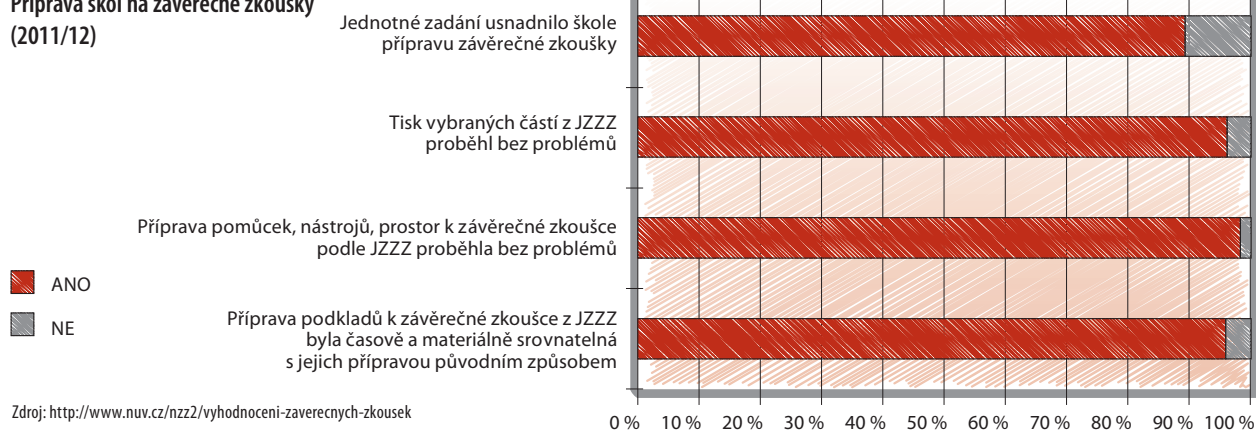
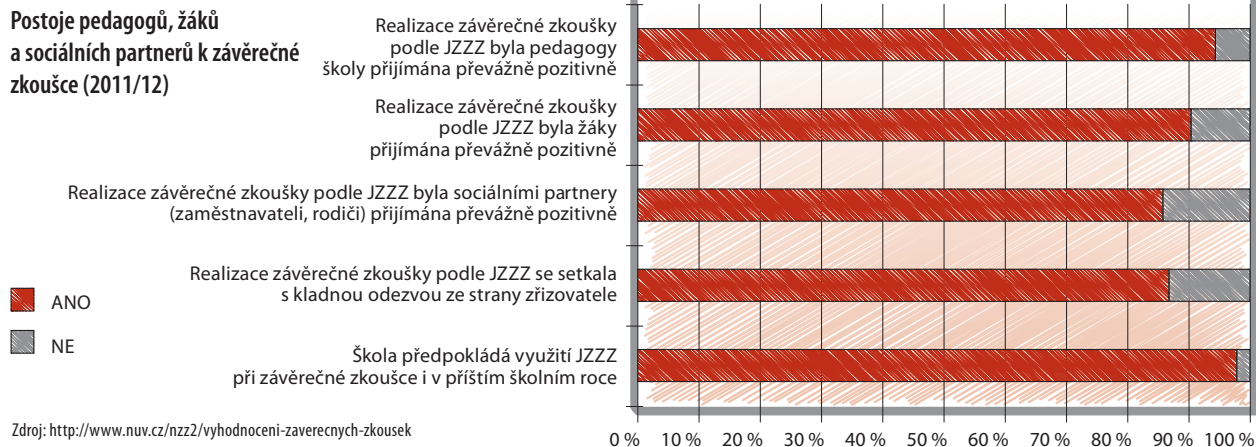
Vzhledem k tomu, že se jednotná zadání rozšiřují i v oborech kategorie E, odpovídaly školy na otázku, zda musely u některých žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jednotné zadání upravit. Nejlépe v tomto ohledu obstálo zadání ústní zkoušky, kde to nebylo třeba vůbec, zadání písemné zkoušky bylo upraveno ve 2 %. Nejvíce potíží měli zřejmě žáci se zadáním praktické zkoušky – to se muselo upravit v 17 % škol.

V průběhu června 2012 provedli editoři⁴⁶ monitoring závěrečné zkoušky ve 126 školách. Zjistili přitom, že žáci u zkoušek prokazují nejlépe své praktické dovednosti, ústní i písemné vyjadřování jim dělá mnohem větší potíže, protože jejich komunikační dovednosti mají nízkou úroveň. Samostatná odborná práce (SOP) byla ve školním roce 2011/12 zařazena do praktické zkoušky osmi oborů. Školy, které je vyučují, zdůrazňovaly, že SOP dává žákům možnost ukázat samostatnost, úroveň práce s informacemi i schopnost obhájit zvolené řešení.

Další důležitou zpětnou vazbu o kvalitě jednotných zadání poskytli zástupci zaměstnavatelů, kteří posuzovali zejména soulad s reálnými požadavky na výkon příslušných povolání. Odborníci z praxe, pověřeni Hospodářskou komorou ČR, průběžně sledovali tvorbu jednotných zadání příslušných oborů vzdělání prostřednictvím informačního systému. Mohli tak bezprostředně sdělovat autorským týmům svoje připomínky a náměty k aktuálně zpracovávaným částem zadání.

Po ukončení tvorby jednotných zadání pak tito experti vypracovali ke každému zadání, jehož posouzením byli pověřeni, souhrnné stanovisko. Celkově lze konstatovat, že expertní posouzení jednotných zadání vyzněla ve významné většině pozitivně, konkrétně to bylo u 82 % zadání v oborech vzdělání kategorie E a u 94 % zadání v oborech kategorie H. V ostatních případech vnesli drobnější

⁴⁶ Editor je vedoucí autorského týmu pro obor vzdělání. Sestavuje, řídí a kontroluje práci autorů a zodpovídá za sestavení jednotného zadání. Editorem je buď vybraný učitel, nebo ředitel školy, která daný obor vyučuje, nebo pracovník NÚV (odborný garant).

Graf 23**Příprava škol na závěrečné zkoušky (2011/12)****Graf 24****Postoje pedagogů, žáků a sociálních partnerů k závěrečné zkoušce (2011/12)**

připomínky a přišli s návrhy na doplnění nebo rozšíření některých obsahových okruhů. Velmi kladně hodnotili zařazení otázek ze světa práce a někteří dokonce doporučovali jejich rozšíření.

Projekt Nová závěrečná zkouška 2

Bezprostředně po skončení projektu NZZ byl 1. dubna 2012 zahájen národní projekt Nová závěrečná zkouška 2. Jeho cílem je dokončit reformu závěrečných zkoušek v učebních oborech a připravit podmínky pro plošné zavedení jednotných zadání ve školním roce 2014/15⁴⁷. Pro závěrečné zkoušky v letech 2012/13 a 2013/14 se začala připravovat nová jednotná zadání pro obory vzdělání s rámcovými vzdělávacími programy ve vazbě na kvalifikační standardy Národní soustavy kvalifikací.

Kromě přípravy jednotných zadání se projekt NZZ_2 koncentruje zejména na vybudování dlouhodobě využitelné databanky témat, o kterou se bude opírat realizace závěrečných zkoušek po ukončení projektu, tj. od roku 2014/15. Těžiště pak již nebude v průběžné tvorbě nových témat, nýbrž v revizi, příp. inovaci existující databáze témat a sestavení jednotného zadání ve škole. Dalším cílem projektu NZZ_2 je vytvoření podmínek pro skládání písemné zkoušky na PC (vč. jejího hodnocení) a příprava e-learningového vzdělávání tvůrců témat a učitelů, kteří budou připravovat zkoušky ve škole.

Pro splnění plánovaných výstupů byly v prvním roce nového projektu, tedy v roce 2012, zajištěny nezbytné předpoklady:

- ◆ byla navázána spolupráce s řediteli a učiteli odborných škol, kteří se stali vedoucími autorských týmů pro přípravu jednotlivých jednotných zadání (celkem 106) a s cca 500 učiteli, kteří zpracovávali témata písemné, praktické a ústní zkoušky ve svém oboru;

- ◆ byl uveden do provozu vnitřní editor internetového informačního systému, který umožňuje vytvářet strukturovaný dokument, jehož texty zpracované různými autory mají stejnou formální úpravu; v takovém dokumentu je rovněž možné vzájemně zaměňovat úkoly mezi jednotlivými tématy, a tak vytvářet množství nových témat, ze kterých si školy budou sestavovat zadání „na míru“;
- ◆ pro zajišťování kvality výstupů byl nastaven náročný proces schvalování témat, do kterého jsou zapojeni garanti příslušného oboru vzdělání, metodici, techničtí a jazykoví korektoři a správci informačního systému.

2.6.3 První celoplošná generální zkouška ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol

- ◆ testování žáků pouze elektronickou cestou
- ◆ účast 99,8 % škol
- ◆ velký zájem rodičů o výsledky
- ◆ zapojení odborné veřejnosti
- ◆ ověření naplnění externích standardů

Vláda České republiky se svým programovým prohlášením ze dne 4. 8. 2010 zavázala k zavedení pravidelného zjišťování výsledků vzdělávání v 5. a 9. ročníku základního vzdělávání. Po dohodě s ministrem školství, mládeže a tělovýchovy a v souladu s Programem zjišťování výsledků vzdělávání: Zjišťování výsledků vzdělávání Českou školní inspekcí v roce 2012 (č. j. MSMT-4849/2012-K1) Česká školní inspekce poprvé celoplošně pilotovala systém ověřování výsledků žáků právě v **5. a 9. ročnících základních škol** a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií a konzervatoří.

Česká školní inspekce (dále ČŠI) je realizátorem **ESF projektu** s názvem *Národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy v České republice* (dále i „NIQES“). Jedna z jeho aktivit si klade za cíl vybudovat univerzální technologickou platformu pro elektronické ověřování

⁴⁷ Do té doby, než nová závěrečná zkouška bude ukotvena ve školské legislativě, rozhoduje o využití jednotných zadání ředitel školy.

výsledků žáků ve školách, napříč ročníky a předměty, v jehož důsledku bude možné žákům, rodičům a školám poskytovat účinnou zpětnou vazbu o vzdělávacím procesu.

V rámci projektu NIQUES se ve dnech 21. 5. 2012 – 8. 6. 2012 uskutečnila první celoplošná generální zkouška ověřování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol, jejímž cílem bylo kromě ověření funkčnosti elektronického testovacího systému při celoplošné zátěži také poskytnout první relevantní informaci o tom, jak si stojí žáci 5. a 9. ročníků základních škol a odpovídajících ročníků dalších druhů škol v porovnání s externím vzdělávacím standardem pro český jazyk, matematiku a anglický jazyk (5. ročníky) a pro český jazyk, matematiku, anglický, francouzský nebo německý jazyk (9. ročníky). Generální zkouška byla rozvržena do tří týdnů, aby měly školy možnost přizpůsobit svůj program v rámci harmonogramu školy příslušnému testování a nedošlo tak k zásadnějšímu narušení plánovaných aktivit při běžném chodu školy.

Ke dni 8. 6. 2012 (poslední den třítýdenní generální zkoušky) do 14.00 hod. bylo do generální zkoušky **zapojeno 3 658 škol**, což **je 99,8 % všech škol**, pro které byla generální zkouška určena (nebyly tedy z realizace zkoušky pro objektivní důvody uvolněny), a **161 653 žáků** těchto škol (tj. **96,4 %** ze všech registrovaných) vypracovalo celkem **458 933 testů**. Použito bylo **73 777 počítačů** (průměr **2,2 žáka na 1 počítač**).

Průběh realizace na straně škol byl nerovnoměrný. Po prvním týdnu generální zkoušky byla realizována téměř polovina všech testů.

Ze systému, který zobrazoval výsledky, bylo zřejmé, že výsledky cca 80 000 žáků byly zobrazovány opakovaně. Celkem bylo zaregistrováno více než 400 000 zobrazení (na 161 653 žáků). Lze tedy předpokládat, že rodiče žáků měli o výsledky velký zájem, což dokládají také velmi četné dotazy rodičů týkající se problematiky výsledků žáků zaznamenané na helpdesku systému i v dalších komunikačních kanálech.

Přípravy

Od ledna 2012 byla provedena série klíčových úkonů pro bezproblémové zabezpečení generální zkoušky. Šlo zejména o tyto činnosti:

- ◆ rychlé šetření (stav ICT ve školách);
- ◆ rozesílání informací a pokynů školám;
- ◆ příprava pracovníků ČŠI pro supervizi a podporu škol;
- ◆ diskuse s odbornou veřejností (celostátní konference, dvoustranná jednání se zástupci odborných školských asociací, prezentační výjezdy do jednotlivých krajů atd.);
- ◆ vývoj školní testovací aplikace;
- ◆ instalace školní testovací aplikace ve školách;
- ◆ zřízení bezplatné podpůrné telefonní linky a e-mailové schránky pro dotazy škol;
- ◆ zadávání dat o žácích, kteří se budou generální zkoušky účastnit;
- ◆ vývoj testových úloh;
- ◆ organizační a logistické zabezpečení generální zkoušky.

V průběhu přípravy generální zkoušky se jako jeden ze zásadních problémů ukázala neaktuálnost e-mailových kontaktů na jednotlivé školy v resortních databázích. Vzhledem k tomu, že e-mailová adresa školy není údajem povinně vedeným v rejstříku škol a školských zařízení a že neexistuje jednotný informační resortní systém s informacemi, které by mohly sdílet instituce veřejné správy, bylo třeba ověřit platnost e-mailových adres ad hoc přímo Českou školní inspekcí v jednotlivých regionech. Využívaná, platná a funkční e-mailová adresa školy byla pro úspěšnou přípravu zkoušky i její průběh naprosto klíčová.

Testové úlohy

Testové úlohy byly konstruovány jako ověřovací a jejich cílem bylo porovnání toho, zda žák v příslušném ročníku počátečního vzdělávání umí to, co předepisují externí vzdělávací standardy. Nejde tedy o testy srovnávací, které školy využívají z nabídky některých komerčních společností.

Obsah a podoba testů připravovaných pro celoplošnou generální zkoušku doznala oproti technologickému a logistickému pilotu, který se uskutečnil na vzorku v prosinci 2011, řady velmi podstatných změn.

Oproti prosincovému (2011) pilotnímu testování přibýlo více předmětů i typů úloh. Zatímco žáci 5. ročníků řešili podobně jako v prosinci jen testy z českého jazyka, matematiky a angličtiny, pro žáky 9. ročníků byla připravena ještě němčina a francouzština. Každý předmět bylo možné testovat v libovolném ze tří vyhrazených týdnů, a proto byly připraveny úlohy pro více srovnatelných variant.

Oproti prosincovému pilotu byly v testech také úlohy, v nichž žák sám tvoří a zapisuje odpověď (číslo, slovo nebo krátké slovní spojení vyhodnotitelné bez posuzovatele), přibýly také úlohy na otevřené přiřazování dvojic. Většina úloh byla nicméně uzavřených (žák vybíral odpověď z nabídky).

V testech cizích jazyků byly nově i úlohy založené na poslechu mluveného úryvku. Vzhledem k různorodému vybavení škol byl úryvek reprodukován společně všem žákům ve skupině. Případné dovybavení škol sluchátky by umožnilo, aby v budoucnu mohli žáci řešit poslechové úlohy individuálně.

Zásadní novinkou v koncepci testů byla diverzifikace obtížnosti. Základní úroveň obsahovala elementární požadavky povinné pro každého žáka, který projde pátým nebo devátým ročníkem. Velká většina žáků si s úlohami odpovídajícími této minimální úrovni poradila dobře – pokud dostatečně úspěšně vyřešila první část úloh, zobrazil se jim zbytek testu sestavený z úloh vyšší úrovně odpovídající spíše cílovým požadavkům pro žáka někde na rozhraní jedničky a dvojky. Cílem tohoto rozrůznění byla **snaha poskytnout smysluplnou zpětnou vazbu** o dovednostech a vědomostech v jednotlivých předmětech i žákům průměrným, dobrým i nejlepším. Základním cílem ale zůstalo ověření dosažení minimální úrovně dovedností a vědomostí. V testování **nebyly testy nijak přizpůsobeny potřebám žáků se speciálními vzdělávacími**

potřebami – s takovou úpravou se počítá až pro druhou celoplošnou generální zkoušku.

Spolupráce s odbornou veřejností

S cílem získat relevantní zpětnou vazbu i poznatky aktérů přímé pedagogické praxe ustanovila ČŠI jako poradní orgán *Konzultační radu pro nové nástroje inspekčního hodnocení*. V tomto sboru, jehož úkolem je projednávání dílčích záležitostí ve vazbě na přípravu nových metod, postupů a nástrojů pro hodnocení kvality vzdělávací soustavy, předkládání návrhů a doporučení na parametry nových metod, postupů a nástrojů apod., zasedají zástupci Asociace ředitelů základních škol ČR, Asociace pedagogů základního školství ČR, Asociace ředitelů gymnázií ČR, Svazu měst a obcí ČR, Asociace krajů ČR, Sdružení soukromých škol Čech, Moravy a Slezska, Asociace aktivních škol, poradce předsedy vlády České republiky pro regionální školství i zástupce sekce církevního školství České biskupské konference. První prezenční jednání této konzultační rady se uskutečnilo 1. 8. 2012 a bylo primárně zaměřeno na zhodnocení první celoplošné generální zkoušky testování. Všichni členové konzultační rady zhodnotili generální zkoušku jednoznačně pozitivně.

Dne 16. 3. 2012 uspořádala ČŠI také **úvodní celostátní konferenci** k projektu, které se zúčastnilo na 500 hostů z řad ředitelů škol, pedagogů, zástupců odborných asociací působících ve školství, zástupců neziskového sektoru, který se věnuje problematice školství, představitelů územních samosprávných celků a zástupci zřizovatelů škol, akademičtí pracovníci pedagogických fakult apod. Dominantním tématem konference byla problematika testování v kontextu dalších nástrojů pro hodnocení vzdělávací soustavy v České republice.

Ve dnech 12. 4. 2012 – 4. 5. 2012 se uskutečnilo první kolo regionálních informačních panelů projektu NIQUES. V rámci výjezdů do jednotlivých krajů (vždy dva spojené kraje) byl obsah projektu NIQUES představen vybraným ředitelům základních škol a víceletých

gymnází (cca 600) a vybraným pracovníkům ČŠI (cca 150). Program byl zaměřen na obecný obsah projektu NIQUES v kontextu standardní inspekční činnosti, problematiku standardů základního vzdělávání, na proces ověřování výsledků žáků v počátečním vzdělávání, včetně problematiky testových úloh a zpracovávání výsledků, a na diskusi se zástupci odborné veřejnosti ke konkrétním tématům projektu.

V průběhu realizace projektu poskytovalo vedení ČŠI pravidelný reporting členům expertní skupiny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro projekty financované z OP VK, jmenované ministrem školství, mládeže a tělovýchovy.

Pro nejširší odbornou i laickou veřejnost zveřejňovala ČŠI k výstupům projektu NIQUES i k problematice ověřování výsledků žáků v počátečním vzdělávání pravidelně nejrůznější informace, komentáře, otázky a odpovědi a další související materiály na webových stránkách www.csicr.cz a www.niques.cz.

Cíle generální zkoušky a testované předměty

Vytvářený systém a jeho první masové použití mělo poprvé ukázat možnosti naplnění výstupních cílů vývoje, tzn. zejména schopnost poskytnout zpětnou vazbu školám, učitelům, žákům a jejich zákonným zástupcům a v neposlední řadě v podobě jednoho z mnoha indikátorů také ČŠI pro hodnocení kvality vzdělávání na úrovni školy nebo v celém systému.

V rámci třítydenního testovacího období byli téměř všichni žáci na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol podrobeni testům z **matematiky, češtiny a cizího jazyka** (angličtina, němčina, francouzština) v obsahu odpovídajícím nastavení standardů vzdělávání. Jednalo se tedy o **ověřovací testy** s možností identifikace vyšší úrovně dovedností a vědomostí v daném předmětu.

Specifikem celého projektu je fakt, že veškeré testování probíhalo již od této první celoplošné generální zkoušky (realizované již po cca 6 měsících vývoje technologie i testů) ryze elektronicky přímo ve školách.

Generální zkoušce, konané ve dnech 21. 5.–8. 6. 2012, předcházela masivní příprava jak na straně realizátorů projektu, tak samozřejmě na straně zúčastněných škol.

Testovací aplikace

V této fázi projektu se jednalo jen o tzv. **tlustého klienta** (instalovaná aplikace) pro OS Windows (verze XP a vyšší – 90 % školních počítačů) a některé klony OS Linux. V budoucnu bude vytvořena webová verze pro další, méně zastoupené operační systémy a jejich nastavení (zejména virtualizační prostředí). Aplikace je vybavena modulem pro autoupdate, nezbytným pro efektivní využívání v rámci tříletého vývoje celého systému. Jako aplikace „uvnitř“ PC dokáže zajistit bezpečný průběh certifikovaného testování včetně monitoringu některých mnohdy nežádoucích aktivit (např. vyhledávání na internetu, spuštění kalkulačky apod.). Zásadní je ovšem možnost pracovat i v režimu off-line, a to již od samotného počátku testování. Do aplikace se nahrávají tzv. testové dávky – soubory, které v zašifrované podobě obsahují všechny testy pro žáky dané školy (nezáleží tak na tom, který žák použije konkrétní PC). Tyto dávky jsou do započítání definované zkoušky nečitelné, ve „správném“ čase jsou pak uvolňovány testy pro jednotlivé žáky po zadání jim určených přístupových kódů, které mají omezenou časovou platnost právě pro zajištění bezpečnosti před vyrazením nebo jiným zneužitím po seznámení se s úlohami. Aplikace následně slouží pouze jako prostředí pro zobrazení a realizaci testů, kontroluje čas a např. odesílá průběžné zprávy pro statistické účely. V závěru odesílá kompletní výsledky do centrální databáze – opět v zašifrované podobě. Při výpadku připojení (stavu off-line) je výsledky možné do centra doručit jakoukoliv jinou metodou datové výměny.

Podpora škol

Již ve fázi přípravy byl pro školy spuštěn systém podpory reprezentovaný **zelenou linkou** obsluhovanou operátory a systém **e-mailového helpdesku**. Přestože tyto

komponenty podpory určené pro školy byly provozovány dodavatelem systému, jednotlivé incidenty byly řešeny v součinnosti s ČŠI tak, aby tyto kanály byly jediným kontaktním místem nejen pro incidenty technologické (dodavatel systému), ale i organizační (ČŠI). V průběhu přípravy generální zkoušky se dařilo problémy škol řešit v přijatelném čase, a to přesto, že většina incidentů souvisela s faktem, že jejich původce se nedostatečně seznámil s dokumentací, případně se s dokumentací neseznámil vůbec. I proto byla smluvně zajištěná podpora doplněna podporou „na místě“, vykonávanou zaměstnanci České školní inspekce v rámci běžné inspekční činnosti, nebo speciálně na žádost jednotlivých škol. Zaměstnanci ČŠI dohlíželi také na samotný průběh generální zkoušky ve vytipovaných školách. Po ukončení zkoušky byly **shromážděny podněty ze škol**, a to jak prostřednictvím záznamů z helpdesku, tak z hlášení, která podávali terénní pracovníci ČŠI přímo ze škol. Nemalý počet podnětů byl již zapracován v nových verzích systému, mnoho podnětů bylo zapracováno již v průběhu samotné realizace generální zkoušky (např. hromadné reporty individuálních výsledků, přístup ke všem výsledkům žáka přes přístupové údaje libovolného testu apod.).

Zatížení systému helpdesku v realizační fázi první celoplošné generální zkoušky kopírovalo četnost problémů přímo ve školách. V tomto kontextu tedy došlo také k přetížení helpdesku zejména v prvních dvou dnech. Do konce generální zkoušky pak počet incidentů prudce klesal.

Jakkoli se pilotní testování žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol konalo bez komplikací a prokázalo, že lze elektronickou cestou výsledky žáků ověřovat, je třeba mít neustále na paměti základní smysl a cíle testování, a to jak z pohledu státu, tak z pohledu hodnocení vykonávaného Českou školní inspekcí. ČŠI vnímá ověřování výsledků žáků pouze jako jeden z mnoha hodnotících nástrojů pro komplexní posouzení školy v intencích školského zákona. ČŠI dle zákona hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání. Pro úspěšné

naplnění třetí části zákonného požadavku, tedy hodnocení výsledků vzdělávání, však ČŠI dosud neměla adekvátní nástroj. Proto dochází k vývoji systému pro evaluační šetření. Hodnocení výsledků vzdělávání je však pouze jedním z indikátorů kvality školy na hodnotící škále, kterou ČŠI používá. Zjistí-li ČŠI, že nějaká škola v důsledku evaluačních šetření a ověřování výsledků opakovaně vykazuje rizikový stav, může danou školu navštívit a právě s použitím celé škály dalších nástrojů, metod a postupů identifikovat příčiny a napomoci nápravě stavu. Takto získané výsledky tedy budou v hodnotící praxi ČŠI využity pouze jako jeden z mnoha indikátorů pro možnou realizaci komplexní inspekční činnosti (tedy nikoliv pro samotné hodnocení). ČŠI používá a dále používat bude dobře známý tzv. **multikriteriální rámec hodnocení kvality škol** a je si dobře vědoma omezených vyhovovacích možností výsledků testování.

Druhým jednoznačným a rovnocenným cílem je poskytnutí účinné zpětné vazby žákům, jeho rodičům, učitelům i řediteli školy o tom, do jaké míry žák umí to, co by měl podle minimálních vzdělávacích standardů umět, v čem je slabší a v čem naopak požadavky minimálních vzdělávacích standardů splňuje. Taková informace pak napomůže smysluplné a efektivní úpravě dalšího směru, cílů a formy učení.

2.6.4 Výsledky mezinárodních šetření TIMSS a PIRLS

- ◆ pravidelná účast České republiky v mezinárodních šetřeních
- ◆ testování žáků 4. ročníků základních škol
- ◆ zlepšení v matematice oproti minulým rokům
- ◆ nadprůměrné výsledky v přírodovědě a čtenářské gramotnosti
- ◆ v celkových výsledcích vedou asijské země a Finsko

Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) má velkou tradici

Tabulka 36
Přehled účasti na mezinárodních výzkumech TIMSS a PIRLS

Výzkum	Sběr dat	Počet zemí	Počet škol v ČR	Počet žáků v ČR	Ročník
TIMSS	1995	43	500	17 000	3., 4., 7., 8., ZŠ, poslední SŠ
	1999	38	148	3 600	8. ZŠ
	2007	63	300	9 000	4., 8. ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií
	2011	63	177	4 500	4. ZŠ
PIRLS	2001	35	150	3 000	4. ZŠ
	2011	45	177	4 500	4. ZŠ

Tabulka 37
**Průměrný výsledek zemí ve výzkumu TIMSS 2011 –
matematická gramotnost, 4. ročník
(vybrané země)**

Země	Průměr	Země	Průměr
Korejská republika	▲ 605	Maďarsko	▲ 515
Japonsko	▲ 585	Slovinsko	▲ 513
Severní Irsko	▲ 562	Česká republika	▲ 511
Belgie (vlámská)	▲ 549	Rakousko	▲ 508
Finsko	▲ 545	Itálie	▲ 508
Anglie	▲ 542	Slovensko	507
Rusko	▲ 542	Švédsko	504
USA	▲ 541	Malta	▼ 496
Nizozemsko	▲ 540	Norsko	495
Dánsko	▲ 537	Nový Zéland	▼ 486
Litva	▲ 534	Španělsko	▼ 482
Portugalsko	▲ 532	Rumunsko	▼ 482
Německo	▲ 528	Polsko	▼ 481
Irsko	▲ 527	Turecko	▼ 469
Austrálie	▲ 516	Chile	▼ 462

▲ lepší než průměr škály TIMSS

▼ horší než průměr škály TIMSS

Zdroj: ČSÍ

v organizování mezinárodních výzkumů, které zjišťují, jak se liší vědomosti a dovednosti žáků z různých zemí a různých vzdělávacích systémů. Tyto výzkumy probíhají od poloviny 20. století. Česká republika se stala jejím členem v roce 1991 a společně s více než 60 zeměmi světa se účastní aktivit IEA.

Čtenářskou gramotnost žáků čtvrtého ročníku základní školy zjišťuje výzkum IEA PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) a probíhá v pravidelných pětiletých cyklech od roku 2001.

Matematická a přírodovědná gramotnost je předmětem zjišťování výzkumu IEA TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) a probíhá v pravidelných čtyřletých cyklech od roku 1995.

V roce 2011 se čtyřletý cyklus výzkumu TIMSS setkal s pětiletým cyklem výzkumu PIRLS a zúčastněné země tak mohly využít pro testování a zjišťování výsledků stejné školy a žáky. Česká republika využila této příležitosti ve čtvrtých ročnících základních škol v oblasti matematické, přírodovědné i čtenářské gramotnosti.

Matematická gramotnost

Výsledek českých žáků 4. ročníků v matematické gramotnosti je nadprůměrný a jeho hodnota je 511 bodů (viz tabulka 37). Čeští žáci přitom zaostali za žáky deseti členských zemí EU, které se do šetření zapojily, a Ruska. Srovnatelné výsledky měli se žáky z Austrálie, z Maďarska, ze Slovinska, z Rakouska, z Itálie a ze Slovenska. **Výrazně nejlepších výsledků v matematice již tradičně dosáhli žáci východoasijských zemí.** Z evropských zemí si nejlépe vedli žáci Severního Irsku.

Projekt TIMSS rozlišuje u žáků čtyři vědomostní úrovně: nízkou, střední, vysokou a velmi vysokou. Každá z nich je definována na škále výsledků TIMSS minimálním počtem bodů, kterého musí žák dosáhnout.

Zatímco ve východoasijských zemích dosahuje nejvyšší vědomostní úrovně **30 % žáků** a více, v ostatních zemích, s výjimkou Severního Irsku, je to méně než 20 %. V České republice jsou **jen čtyři procenta** takových žáků.

Necelé tři čtvrtiny českých žáků prokázaly průměrné matematické vědomosti a dovednosti (žáci dosáhli alespoň střední vědomostní úrovně), což přibližně odpovídá mediánu pro všechny země zapojené do šetření TIMSS 2011 (viz tabulka 38).

Výsledky žáků 4. ročníků mohou být porovnávány v průběhu 16 let, během kterých se uskutečnila čtyři měření. Česká republika se zapojila do tří z nich (1995, 2007 a 2011). **Od roku 1995 do roku 2007 se čeští žáci zhoršili v matematice nejvíce ze všech zemí,** které se obou šetření zúčastnily (o 54 bodů). Od roku 2007 se průměrný výsledek České republiky statisticky významně zlepšil, přesto v roce 2011 zůstává ČR zemí s největším propadem v průměrném výsledku od roku 1995 (o 30 bodů).

Přírodovědná gramotnost

V přírodovědné gramotnosti mají čeští žáci **nadprůměrný výsledek, jeho hodnota je 536 bodů,** což je výrazně více než v matematice. Lepší výsledek prokázali žáci pouze pěti evropských zemí a členských zemí OECD zapojených do šetření TIMSS 2011. Srovnatelný výsledek s Českou republikou má Maďarsko, Švédsko, Slovensko, Rakousko a Nizozemsko, zbývající země mají průměrný výsledek horší. **Vůbec nejlépe si vedla Korejská republika a z evropských zemí Finsko** (viz tabulka 39).

Pokud se porovná průměrný výsledek z přírodovědy z roku 2011 s výsledky předchozích šetření, nastal u českých žáků **stejný trend jako v matematice.** Od roku 1995 do roku 2007 se statisticky významně zhoršili, ale mezi roky 2007 a 2011 nastalo zlepšení (nejvyšší ze všech členských zemí EU a OECD). Průměrný výsledek z roku 2011 je dokonce nepatrně lepší než výsledek z roku 1995.

Čtenářská gramotnost

Nejlepších výsledků ve čtenářské gramotnosti dosáhli žáci Hongkongu (571 bodů), Ruska (568 bodů), Finska (568 bodů) a Singapuru (567 bodů). Rozdíl mezi výsledky těchto čtyř zemí však nebyl statisticky významný.

Tabulka 38
**Rozdělení žáků podle vědomostních úrovní
v matematice (vybrané země)**

Země	Podíl žáků (%)				
	Vědomostní úroveň				Pod nízkou úrovní
	Velmi vysoká	Vysoká	Střední	Nízká	
Korejská republika	39	41	17	3	0
Japonsko	30	40	23	6	1
Severní Irsko	24	35	26	11	4
Belgie (vlámská)	10	40	39	10	1
Anglie	18	31	29	15	7
Finsko	12	37	36	13	2
Rusko	13	34	35	15	3
USA	13	34	34	15	4
Dánsko	10	34	38	15	3
Nizozemsko	5	39	44	11	1
Litva	10	33	36	17	4
Irsko	9	32	36	17	6
Portugalsko	8	32	40	17	3
Maďarsko	10	27	33	20	10
Německo	5	32	44	16	3
Austrálie	10	25	35	20	10
Slovinsko	4	27	41	22	6
Slovensko	5	25	39	21	10
Česká republika	4	26	42	21	7
Rumunsko	7	21	29	22	21
Itálie	5	23	41	24	7
Rakousko	2	24	44	25	5
Malta	4	21	38	25	12
Švédsko	3	22	44	24	7
Nový Zéland	4	19	35	27	15
Turecko	4	17	30	26	23
Norsko	2	19	42	28	9
Polsko	2	15	39	31	13
Španělsko	1	16	39	31	13
Chile	2	12	30	33	23

Zdroj: ČSÍ

Nejslabšího výsledku dosáhli zejména žáci arabských zemí, z evropských zemí pak žáci Malty (477 bodů).

S výjimkou Malty a Rumunska dosáhly všechny evropské země i země OECD statisticky významně lepšího výsledku než je průměr škály PIRLS. Škála PIRLS byla zkonstruována na základě šetření PIRLS 2001 tak, aby mezinárodní průměr měl hodnotu 500 bodů a směrodatná odchylka činila 100.

Česká republika patří k zemím, jejichž žáci 4. ročníků se od roku 2001 ve čtenářské gramotnosti statisticky významně zlepšili. Z výsledku 537 bodů v roce 2001 se zlepšili na 545 bodů. Pro porovnání Slovenská republika se mezi těmito roky zlepšila z 518 bodů na 535 bodů, Slovinsko z 502 bodů na 530 bodů nebo USA z 542 bodů na 556 bodů (viz tabulka 40).

Tabulka 39

Průměrný výsledek zemí ve výzkumu TIMSS 2011 – přírodovědná gramotnost, 4. ročník (vybrané země)

Země	Průměr	Země	Průměr
Korejská republika	▲ 587	Portugalsko	▲ 522
Finsko	▲ 570	Slovinsko	▲ 520
Japonsko	▲ 559	Severní Irsko	▲ 517
Rusko	▲ 552	Irsko	▲ 516
USA	▲ 544	Austrálie	▲ 516
Česká republika	▲ 536	Litva	▲ 515
Maďarsko	▲ 534	Belgie (vlámská)	▲ 509
Švédsko	▲ 533	Rumunsko	505
Slovensko	▲ 532	Španělsko	505
Rakousko	▲ 532	Polsko	505
Nizozemsko	▲ 531	Nový Zéland	497
Anglie	▲ 529	Norsko	▼ 494
Dánsko	▲ 528	Chile	▼ 480
Německo	▲ 528	Turecko	▼ 463
Itálie	▲ 524	Malta	▼ 446

▲ lepší než průměr škály TIMSS

▼ horší než průměr škály TIMSS

Zdroj: ČŠI

Tabulka 40

Průměrný výsledek zemí ve výzkumu PIRLS 2011 –
čtenářská gramotnost, 4. ročník

Země	Průměr	Země	Průměr
Hongkong	▲ 571	Slovensko	▲ 530
Rusko	▲ 568	Rakousko	▲ 529
Finsko	▲ 568	Litva	▲ 528
Singapur	▲ 567	Austrálie	▲ 527
Severní Irsko	▲ 558	Polsko	▲ 526
USA	▲ 556	Francie	▲ 520
Dánsko	▲ 554	Španělsko	▲ 513
Chorvatsko	▲ 553	Norsko	▲ 507
Tchaj-wan	▲ 553	Belgie (fr.)	▲ 506
Irsko	▲ 552	Rumunsko	502
Anglie	▲ 552	Gruzie	▼ 488
Kanada	▲ 548	Malta	▼ 477
Nizozemsko	▲ 546	Trinidad a Tobago	▼ 471
Česká republika	▲ 545	Ázerbájdžán	▼ 462
Švédsko	▲ 542	Írán	▼ 457
Itálie	▲ 541	Kolumbie	▼ 448
Německo	▲ 541	Spojené Arabské Emiráty	▼ 439
Izrael	▲ 541	Saudská Arábie	▼ 430
Portugalsko	▲ 541	Indonésie	▼ 428
Maďarsko	▲ 539	Katar	▼ 425
Slovensko	▲ 535	Omán	▼ 391
Bulharsko	▲ 532	Maroko	▼ 310
Nový Zéland	▲ 531		

▲ lepší než průměr škály PIRLS
▼ horší než průměr škály PIRLS

Zdroj: ČŠI

3

Vzdělávání v roce 2012 v datech

Výroční zpráva o stavu vysokého školství v České republice v roce 2012

3.1 Úvod

Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti.

3.2 Vysoké školství

K 31. 12. 2012 uskutečňovalo svoji vzdělávací činnost 26 veřejných vysokých škol, 43 soukromých vysokých škol a dvě státní vysoké školy.

Na veřejných vysokých školách k 31. 12. 2012 studovalo 333 501 studentů, na soukromých vysokých školách 48 392 studentů. Meziročně počet studentů na veřejných vysokých školách poklesl o 1,6 %, na soukromých vysokých školách poklesl o 10 %.

Ke studiu na veřejné vysoké škole bylo přijato 72,1 % uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení. U soukromých vysokých škol byla úspěšnost vyšší, a to 92,6 %. Vyšší úspěšnost v přijímacím řízení ke studiu na soukromých vysokých školách je zapříčiněna odlišnou organizační příjímacího řízení.

Počty studentů poprvé zapsaných na veřejné a soukromé vysoké školy od roku 2010 klesají. V roce 2012 se poprvé zapsalo ke studiu 72 488 uchazečů (pokles o 4,9 % oproti roku 2011).

Na českých veřejných a soukromých vysokých školách studovalo 39 696 cizinců, tj. 10,4 % všech studentů vysokých škol.

Veřejné a soukromé vysoké školy se v roce 2012 podílely na třech pětinach výsledků výzkumu a vývoje.

3.2.1 Legislativa, dokumenty a nástroje vysokého školství v ČR

Základním dokumentem pro systém vysokého školství je zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen „zákon o vysokých školách“). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) v souladu se zákonem o vysokých školách zpracovává **Dlouhodobý záměr vzdělávací, vědecké,**

výzkumné a vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysokých škol (dále jen Dlouhodobý záměr ministerstva), jehož prostřednictvím jsou definovány hlavní cíle rozvoje vysokého školství v České republice. Tento dokument představuje nedílnou součást strategického řízení systému vysokoškolského vzdělávání. Dlouhodobý záměr ministerstva pro období 2011–2015 pokrývá řadu témat, která byla shrnuta do tří priorit:

1. Kvalita a relevance
2. Otevřenost
3. Efektivita a financování

Současně MŠMT každoročně zpracovává aktualizaci dlouhodobého záměru, který konkretizuje priority a cíle pro daný rok. Pro rok 2012 se jedná o podporu diverzifikace institucí a studijních programů, internacionalizace, zajišťování kvality ve vysokém školství, snižování studijní neúspěšnosti a zavedení institucionálních rozvojových plánů.

Rozvojové programy vyhlášené MŠMT jsou účinným nástrojem podpory již od roku 2002. V rámci Vyhlášení rozvojových programů pro veřejné vysoké školy pro rok 2012 byly podpořeny rozvojové programy ve dvou okruzích, Centralizovaný rozvojový program a Institucionální rozvojový program.

Decentralizované rozvojové projekty byly nahrazeny tzv. **Institucionálními rozvojovými plány vysokých škol**. Ty vycházejí z priorit aktualizace dlouhodobého záměru dané veřejné vysoké školy a podléhají projednání s ministerstvem. Výše orientačního limitu dotace na uskutečňování institucionálního rozvojového plánu pro jednotlivé veřejné vysoké školy byla nastavena na základě vybraných kvalitativních kritérií.

Mezi další nástroje ministerstva pro rozvoj vysokých škol patří Operační programy (OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, OP Výzkum a vývoj pro inovace) a Fond rozvoje vysokých škol, který je realizován ve spolupráci MŠMT s Radou vysokých škol.

V průběhu roku 2012 probíhala příprava návrhu novely zákona o vysokých školách, jejímž cílem je zlepšení

Tabulka 41
Počet přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na veřejné a soukromé VŠ v letech 2008 až 2012

Vysoké školy veřejné a soukromé	2008	2009	2010	2011	2012	Index 2012/2011	Index 2012/2008
Počet přihlášených	147 277	146 620	150 588	149 613	141 054	0,943	0,958
z toho ženy	83 677	83 085	84 557	85 146	80 338	0,944	0,960
Počet přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	136 117	136 767	140 072	139 280	130 728	0,939	0,960
z toho ženy	77 355	77 394	78 617	79 229	74 390	0,939	0,962
Počet přijatých	104 003	105 570	106 437	103 761	98 261	0,947	0,945
z toho ženy	55 261	56 088	56 080	54 723	52 271	0,955	0,946
Počet zapsaných	98 726	99 818	100 676	97 837	92 428	0,945	0,936
z toho ženy	52 429	53 070	53 091	51 559	49 189	0,954	0,938
Úspěšnost (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	76,4 %	77,2 %	76,0 %	74,5 %	75,2 %	100,9 %	98,4 %
Úspěšnost mužů (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	82,9 %	83,3 %	81,9 %	81,7 %	81,6 %	100,0 %	98,4 %
Úspěšnost žen (v %, příp. rozdíl v procentních bodech)	71,4 %	72,5 %	71,3 %	69,1 %	70,3 %	101,7 %	98,4 %

Komentář:

Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů veřejných a soukromých vysokých škol s českým státním občanstvím.

Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

Zdroj: MŠMT

Tabulka 42
Přijímací řízení ke studiu na veřejné a soukromé VŠ podle typu studijních programů v letech 2008 až 2012

Studijní programy	2008		2009		2010		2011		2012	
	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Prezenční forma studia										
Počet podaných přihlášek	212 240	37 707	221 555	35 553	230 623	35 157	227 851	34 797	218 313	32 359
Počet přihlášených	92 484	20 124	95 168	18 416	100 377	17 862	98 974	17 592	96 418	16 549
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	86 771	17 644	89 811	16 740	94 678	16 189	93 377	15 728	90 493	14 888
Počet přijatých	69 739	7 198	72 344	6 283	74 324	6 109	72 334	6 037	70 356	4 993
Počet zapsaných	63 820	6 123	65 781	5 582	68 079	5 461	66 163	5 478	64 269	4 532
Ostatní formy studia										
Počet podaných přihlášek	68 437	1 981	66 620	1 265	64 114	1 642	66 043	1 375	56 965	1 815
Počet přihlášených	55 002	1 783	52 790	1 098	51 867	1 508	52 733	1 201	45 920	1 677
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	48 786	1 426	47 279	953	46 034	1 166	47 026	1 084	40 609	1 274
Počet přijatých	32 001	737	31 792	597	30 662	633	29 541	674	26 224	810
Počet zapsaných	29 573	671	29 451	538	27 952	555	27 066	583	23 913	691

Komentář:

Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů veřejných a soukromých vysokých škol s českým státním občanstvím.

Zdroj: MŠMT

podmínek pro fungování vysokého školství jako klíčového nástroje dlouhodobé mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky.

3.2.2 Systém vysokého školství

K 31. 12. 2012 uskutečňovalo svoji vzdělávací činnost 26 veřejných vysokých škol, 43 soukromých vysokých škol a dvě státní vysoké školy. V roce 2012 byl státní souhlas odňat dvěma soukromým vysokým školám. Ke státním vysokým školám se řadí Univerzita obrany v Brně a Policejní akademie ČR v Praze, které jsou zřizovány jinými resorty, tj. Ministerstvem obrany a Ministerstvem vnitra. Podle typu poskytovaných studijních programů se rozlišují **univerzitní** a **neuniverzitní vysoké školy**. Typ vysoké školy je uveden v jejím statutu. 24 veřejných škol, tři soukromé školy (Univerzita Jana Amose Komenského, Metropolitní univerzita Praha a Vysoká škola finanční a správní) a obě státní vysoké školy jsou vysokými školami univerzitního typu. Ostatní vysoké školy (dvě veřejné a 40 soukromých) jsou neuniverzitního typu, nemohou se tedy členit na fakulty a nemohou uskutečňovat doktorské studijní programy.

Česká republika je součástí Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA), jehož účelem je zajišťovat vzájemnou porovnatelnost, slučitelnost a návaznost systémů vysokoškolského vzdělávání v Evropě a tím podporovat nejen mezinárodní mobilitu studentů a akademických pracovníků, ale zejména podporovat kvalitu a spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání a mezinárodní uznávání získaného vzdělání a kvalifikace. Proto v souladu s Boloňským procesem nabízí vysoké školy v České republice strukturované studium v bakalářských, navazujících magisterských a doktorských studijních programech. Kurzy, předměty či moduly uskutečňované zejména v bakalářských a navazujících magisterských studijních programech jsou dle své studijní zátěže a dle svých výsledků učení ohodnoceny kredity ECTS⁴⁸ a následně uváděny v Dodatku k diplomu.

48 ECTS – Evropský kreditový systém pro transfer a akumulaci.

Kromě studijních programů odpovídajících struktuře stanovené Boloňským procesem existují nadále i „dlouhé“ nenavazující magisterské studijní programy (obvykle 5–6leté), u nichž nebylo rozdělení na dvoustupňové studium vhodné, u nás se např. jedná o studium práva (konkrétně o studijní program „Právo a právní vědy“), lékařství (všeobecného a zubního), veterinárního lékařství a učitelství (konkrétně o studijní program „učitelství 1. stupně ZŠ“).

K 31. 12. 2012 studovalo na veřejných a soukromých vysokých školách dohromady **381 397 studentů** (fyzických osob). Celkem 87,5 % studentů (tj. 333 501 osoba) se vzdělávalo na školách veřejných; v porovnání s rokem 2011 došlo ke zvýšení tohoto podílu o 1 procentní bod. Na veřejných a soukromých vysokých školách se dohromady vzdělávalo 74 % studentů (tj. 282 082 osoby) v prezenční formě studia.

Z hlediska typu studijního programu připadalo na bakalářské studijní programy 61,8 % studentů (tj. 235 719 osob), na navazující magisterské studijní programy 23,7 % studentů (tj. 90 337 osob), na nenavazující magisterské studijní programy 9,1 % studentů (tj. 34 525 osob) a na doktorské studijní programy 6,3 % studentů⁴⁹ (tj. 24 091 osob). Mezi lety 2011 a 2012 došlo k poklesu počtu studentů v bakalářských (o 3,4 %), magisterských (o 7,9 %) i doktorských studijních programech (o 6,2 %). Naopak v navazujících magisterských studijních programech došlo mezi lety 2011 a 2012 k nepatrnému nárůstu počtu studentů o 0,8 %.

Zahraniční státní příslušníci vzdělávající se na českých vysokých školách v roce 2007 při počtu 27 059 osob představovali 7,9 % všech studentů vysokých škol, zatímco v roce 2012 při 39 696 osobách již 10,4 %. Nejvíce zastoupenou skupinou zahraničních státních příslušníků byli občané Slovenska. Ti v roce 2012 představovali

49 Vzhledem k tomu, že někteří studenti studují na VŠ ve více studijních programech zároveň, není celkový procentuální součet roven 100 %.

Tabulka 43
Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2008 až 2012

Vysoké školy veřejné a soukromé		2008	2009	2010	2011	2012
Počet škol		71	71	70	71	69
Počet studentů celkem		368 168	389 181	396 154	392 260	381 397
z toho ženy		202 658	216 459	221 613	219 740	214 442
z celku ve studijních programech:						
	bakalářských	228 980	243 484	248 167	244 128	235 719
	magisterských	53 359	46 084	40 743	37 487	34 525
	magisterských navazujících	66 258	79 261	86 212	89 621	90 337
	doktorských	24 538	25 540	25 921	25 684	24 091
Počet poprvé zapsaných celkem		82 056	83 022	81 677	76 231	72 488
z toho ženy		46 420	47 198	45 974	42 713	40 980
Počet poprvé zapsaných do studijních programů:						
	bakalářských	80 869	81 461	79 279	73 550	69 568
	magisterských	7 289	6 862	6 838	6 834	6 162
	magisterských navazujících	33 373	38 532	38 623	39 019	37 802
	doktorských	5 230	5 728	5 671	5 027	4 937
Počet absolventů celkem		73 230	81 734	88 063	92 970	93 870
z toho ženy		41 673	47 990	52 812	56 705	57 261
z celku ve studijních programech:						
	bakalářských	39 108	45 299	49 219	51 903	52 369
	magisterských	15 761	11 712	9 671	8 113	7 163
	magisterských navazujících	16 081	22 462	27 077	30 654	31 838
	doktorských	2 379	2 375	2 220	2 437	2 634

Komentář:

Podle stavu SIMSu k 22.1.2013

Počet studentů k 31.12. příslušného roku, počet poprvé zapsaných a absolventů za kalendářní rok.

V celkovém počtu poprvé zapsaných jsou zahrnuty jen bakalářské a dlouhé magisterské studijní programy.

Zdroj: MŠMT

60,6 % všech cizinců vzdělávajících se na vysokých školách v České republice. Dalšími zastoupenými skupinami cizinců studujícími na vysokých školách v České republice byli občané Ruska (8,6 %), Ukrajiny (4,5 %) a Kazachstánu (2,9 %). Celkem 78,6 % zahraničních státních příslušníků studovalo v roce 2012 na veřejných vysokých školách.

Z hlediska **zaměření studijních programů** 24 % všech studentů studovalo v roce 2012 ekonomické vědy

a nauky, 21,9 % technické vědy a nauky a 17,3 % humanitní a společenské vědy a nauky. Zatímco u studentů veřejných vysokých škol bylo jejich rozložení podle zaměření studijních programů obdobné, na soukromých vysokých školách se 50,9 % studentů zabývalo ekonomickými vědami a naukami a 27,4 % humanitními a společenskými vědami a naukami.

Ke studiu na veřejné a soukromé vysoké školy se v období od 1. 11. 2011 do 31. 10. 2012 přihlásilo

141 054 **uchazečů** s českým občanstvím⁵⁰. Ti si podali 309 452 přihlášek. K přijímacímu řízení se dostavilo 130 728 uchazečů, tj. 92,7 %. Z uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení, jich bylo přijato 98 261. Ke studiu pak skutečně nastoupilo 92 428 uchazečů, z toho 68 406 do prezenční formy studia. 93,5 % uchazečů se hlásilo na veřejné vysoké školy. Úspěšnost⁵¹ uchazečů o studium na veřejné vysoké škole činila 72,1 %. Na soukromých vysokých školách úspěšnost uchazečů činila 92,6 %.

Většinu uchazečů o prezenční formu studia na vysoké škole tvoří 19letí a 20letí. V roce 2012 tvořili 19letí 43,4 % všech přihlášených do prezenční formy studia a 20letí 24,9 %. Ke studiu kombinované a distanční formy studia se hlásí osoby 30leté a starší. V roce 2012 představovali 30letí a starší 36,4 % všech přihlášených do kombinované a distanční formy studia. Průměrný věk uchazečů zapsaných do prezenční formy studia na vysoké škole v roce 2012 byl 20,2 roku, zatímco průměrný věk zapsaných do kombinované a distanční formy studia byl 28,9 roku.

Na vysoké školy se v období od 1. 11. 2011 do 31. 10. 2012 ve větší míře hlásily ženy než muži. Ženy představovaly 53,2 % jak přijatých, tak i zapsaných ke studiu na vysoké školy. Při přijímacím řízení jsou však úspěšnější muži (81,6 % úspěšnost) v porovnání se ženami (70,3 % úspěšnost).

V období od 1. 11. 2011 do 31. 10. 2012 se uchazeči nejčastěji hlásili ke studiu ekonomických věd a nauk (26,8 %), humanitních a společenských věd a nauk (26,2 %), technických věd a nauk (24,5 %) a pedagogiky a sociální péče (21,9 %). Nejúspěšnější byli uchazeči hlásící se ke studiu technických věd a nauk (86,7 % úspěšnost), a zemědělsko-lesnických a veterinárních věd

a nauk (79 % úspěšnost). Naopak nejnižší úspěšnost byla u právních věd a nauk (36,2 %). Nejvyšší počet přihlášek si podali uchazeči hlásící se ke studiu zdravotnických, lékařských a farmaceutických věd a nauk (2,2 přihlášky připadající na jednoho přihlášeného).

V roce 2012 pokračoval pokles počtu **poprvé zapsaných** na veřejné a soukromé vysoké školy, tedy těch, kteří dosud na vysokých školách akreditovaných v České republice nestudovali. V roce 2012 činil počet poprvé zapsaných do bakalářských a nenavazujících magisterských studijních programů 72 488 studentů, o 3 743 studentů (resp. 4,9 %) méně oproti roku 2011. V prezenční formě studia se v roce 2012 poprvé zapsalo 58 722 studentů (o 1,7 % méně oproti roku 2011), v kombinované nebo distanční formě 13 775 studentů (o 16,7 % méně oproti roku 2011). V roce 2012 do bakalářských a nenavazujících magisterských studijních programů na veřejných vysokých školách směřovalo 87,7 % studentů poprvé zapsaných do bakalářských a nenavazujících magisterských studijních programů. Počet poprvé zapsaných studentů do bakalářských a nenavazujících magisterských studijních programů na soukromých vysokých školách klesl mezi roky 2011 a 2012 o 13,8 %, zatímco v případě veřejných vysokých škol klesl o 3,5 %. Do bakalářských studijních programů bylo v roce 2012 poprvé zapsáno 69 568 studentů, do nenavazujících magisterských studijních programů 6 162 studentů, do navazujících magisterských studijních programů 37 802 studentů a doktorských studijních programů 4 937 studentů. V roce 2012 v případě všech čtyř typů studijních programů došlo k poklesu počtu poprvé zapsaných, nejvíce pak u bakalářských studijních programů (o 5,4 %) a magisterských studijních programů (o 9,8 %).

V roce 2012 **absolvovalo** studium na veřejných a soukromých vysokých školách **celkem 93 870 studentů**. Oproti roku 2011 vzrostl počet absolventů o 1 %. Rozložení absolventů podle typů studijních programů bylo v roce 2012 následující: 52 369 studentů absolvovalo bakalářské studijní programy, 7 163 magisterské

50 Od roku 2004 se sledují všichni uchazeči, tedy i cizinci. Veškeré následující údaje o přijímacím řízení na VŠ se však (kvůli nemožnosti zpracovávat data uchazečů bez jednoznačného identifikátoru v rámci všech vysokých škol) týkají pouze uchazečů českého státního občanství.

51 Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

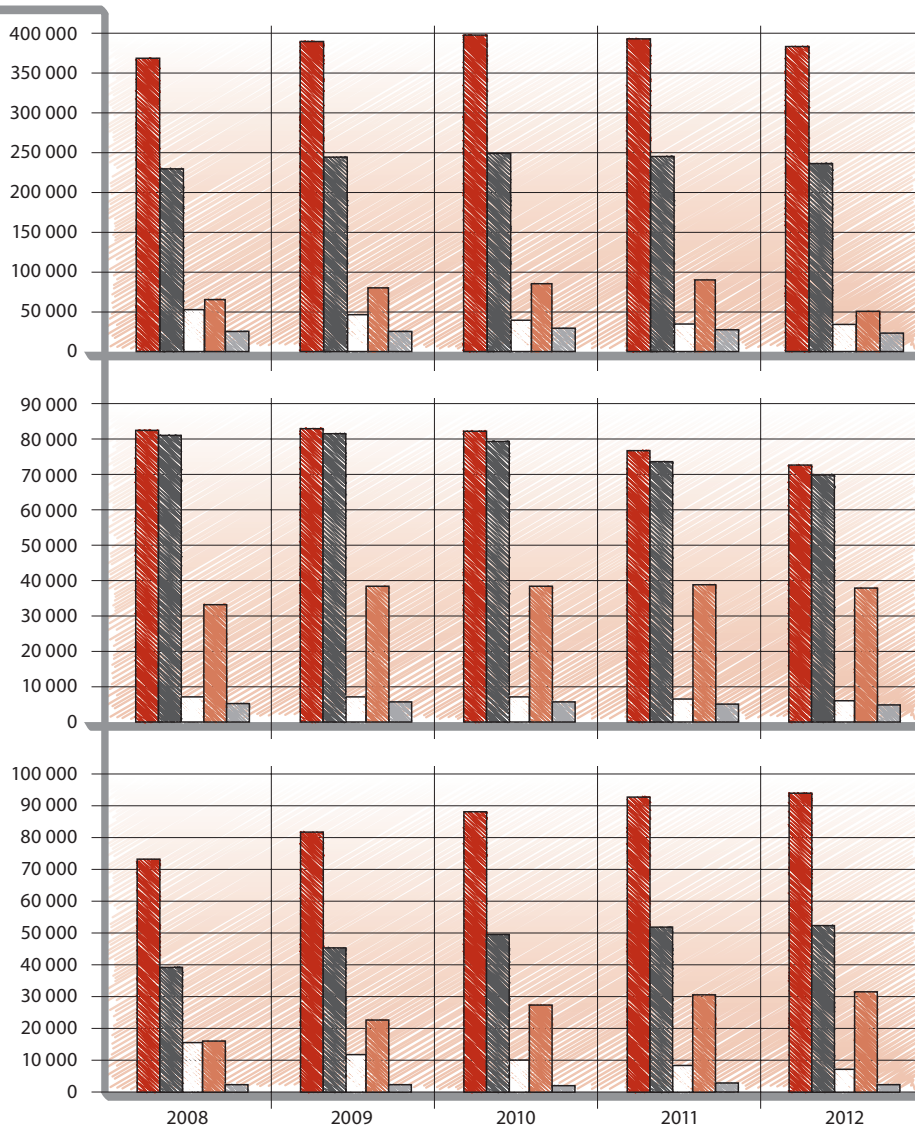
Graf 25

Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2008 až 2012

■ počty studentů
 v tom ve studijních programech:
■ bakalářských
■ magisterských
■ magisterských navazujících
■ doktorských

■ počty poprvé zapsaných
 v tom ve studijních programech:
■ bakalářských
■ magisterských
■ magisterských navazujících
■ doktorských

■ počty absolventů
 v tom ve studijních programech:
■ bakalářských
■ magisterských
■ magisterských navazujících
■ doktorských

Komentář:
 Počet studentů k 31.12. příslušného roku, počet poprvé zapsaných a absolventů za kalendářní rok.
 V celkovém počtu poprvé zapsaných jsou zahrnuty jen bakalářské a dlouhé magisterské studijní programy.
 Zdroj: MŠMT

studijní programy, 31 838 navazující magisterské studijní programy a 2 634 doktorských studijních programů. U absolventů se v porovnání s rokem 2011 projevil nárůst u bakalářského studia o 0,9 %, u navazujícího magisterského studia o 3,9 % a u doktorského studia o 8,1 %. Počet absolventů nenavazujících magisterských studijních programů mezi roky 2011 a 2012 poklesl o 11,7 %. Rozložení absolventů podle skupin studijních programů odráží oborovou strukturu studentů; v roce 2012 nejvíce absolventů vystudovalo ekonomické vědy a nauky (27,6 %), technické vědy a nauky (19,8 %), humanitní a společenské vědy a nauky (16,4 %) a pedagogiku a sociální péči (13,9 %).

Zákon o vysokých školách z roku 1998 umožnil vznik **soukromých vysokých škol**. Přispěl tak k rozšíření nabídky vysokoškolského vzdělávání v České republice. První soukromé vysokoškolské instituce začaly vznikat v roce 1999. K 31. 12. 2012 existovalo v České republice 43 soukromých vysokých škol. V roce 2012 Akreditační komise projednala 5 žádostí o udělení státního souhlasu a u žádné z nich nedoporučila státní souhlas udělit. K 31. 12. 2012 studovalo na soukromých vysokých školách 48 392 studentů, tj. 12,7 % všech studentů. V porovnání s rokem 2011 se jejich počet snížil o 10 %. Většina studentů soukromých vysokých škol (56,5 %) v roce 2012 studovala v kombinované a distanční formě vzdělávání. Počet absolventů soukromých vysokých škol v roce 2012 se v porovnání s rokem 2011 zvýšil o 4,5 %. V roce 2012 absolvovalo soukromou vysokou školu 17 079 absolventů. Absolventy mělo v roce 2012 celkem 41 soukromých vysokých škol. Naprostá většina absolventů soukromých vysokých škol absolvovala v roce 2012 bakalářské studijní programy (11 460 absolventů). Navazující magisterské studijní programy absolvovalo v roce 2012 celkem 5 613 absolventů soukromých vysokých škol. Téměř dvě třetiny absolventů soukromých vysokých škol v roce 2012 připadaly na kombinovanou a distanční formu studia (11 185 absolventů). V kombinované a distanční formě absolvovalo bakalářské studijní programy v roce

2012 celkem 6 839 absolventů soukromých vysokých škol, magisterské studijní programy pak 4 344 absolventů soukromých vysokých škol.

3.2.3 České vysoké školství v mezinárodním prostoru

V dubnu 2012 ministři školství 47 zemí Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA) podepsali tzv. Bukurešťské komuniké. Vysoké školství je podle Bukurešťského komuniké důležitým nástrojem pro překonání současné hospodářské recese, třebaže je i samo touto recesí zasaženo. Na konferenci v Bukurešti stanovili ministři školství mj. následující priority na období 2012–2015:

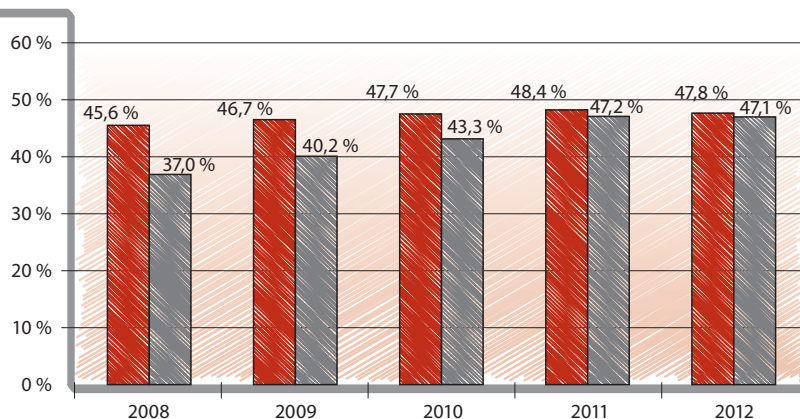
- ◆ další konsolidace vysokoškolských systémů a politik v rámci Boloňského procesu;
- ◆ rozšíření přístupu k vysokoškolskému vzdělání, zahrnující jak podporu znevýhodněných skupin, tak i zavádění inovativních způsobů výuky jako hlavní podmínky dalšího společenského a hospodářského rozvoje;
- ◆ zajišťování a hodnocení kvality jakožto nástroje budování důvěry mezi členskými zeměmi EHEA;
- ◆ podpora spolupráce vysokých škol a podniků při tvorbě studijních programů za účelem podpory uplatnitelnosti absolventů na trhu práce, ale také rozvoje inovačního, podnikatelského a výzkumného potenciálu absolventů;
- ◆ podpora rozvoje celoživotního vzdělávání;
- ◆ užší propojení vzdělávací a výzkumné činnosti na vysokých školách;
- ◆ rozvoj rámců kvalifikací a implementace výstupů z učení zvyšující transparentnost a také flexibilitu systémů vysokoškolského vzdělávání;
- ◆ podpora mobility studentů a akademických pracovníků a další rozvoj mezinárodní spolupráce v rámci EHEA;
- ◆ sběr dat o systémech vysokoškolského vzdělávání.

Graf 26

Podíl poprvé zapsaných a absolventů prezenční formy studia na veřejných a soukromých VŠ vzhledem k odpovídajícím věkovým skupinám v letech 2008 až 2012

- podíl poprvé zapsaných do prezenční formy studia vzhledem k populaci 19letých
- podíl absolventů prezenční formy studia na VŠ vzhledem k populaci 24letých

Zdroj: MŠMT

3.2.4 Celoživotní vzdělávání na vysokých školách

Podle § 60 zákona o vysokých školách může vysoká škola v rámci své vzdělávací činnosti bezplatně nebo za úplatu poskytovat programy **celoživotního vzdělávání** orientované na výkon povolání (např. programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků) nebo zájmově (např. zájmové kurzy, univerzita třetího věku). V období od 1. 11. 2011 do 31. 10. 2012 se kurzů celoživotního vzdělávání na vysokých školách účastnilo 52 295 účastníků⁵², z toho 70,4 % žen. V porovnání s rokem 2011 počet účastníků programů celoživotního vzdělávání vzrostl o 5,5 %. Z celkového počtu účastníků programů celoživotního vzdělávání tvořily největší podíl jiné formy dalšího vzdělávání, kam patří mj. univerzita třetího věku, studium vybraných předmětů či rekvalifikační kurzy, a to 79,5 %. Programy celoživotního vzdělávání v roce 2012 úspěšně ukončilo 20 911 účastníků, o 0,6 % více v porovnání s předchozím rokem, z toho 66,4 % žen. Naprostá většina účastníků (94,6 %) i absolventů (97,3 %) progra-

52 Účastníci zde zahrnutí nemají statut studenta VŠ podle zákona o vysokých školách, jejich studium nesměruje k získání VŠ titulu. Jedná se o počty studií.

mů celoživotního vzdělávání se v roce 2012 soustřeďovala na veřejné vysoké školy.

3.2.5 Výzkum a vývoj na vysokých školách

Výzkum a vývoj na vysokých školách je upraven zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, a č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Výzkum a vývoj tvoří nedílnou součást činnosti českých vysokých škol a je velice úzce propojen s jejich vzdělávací činností. Význam vysokých škol pro výzkum v českém prostředí lze nejlépe ukázat na jejich zastoupení na výsledcích výzkumu a vývoje, které jsou shromažďovány a vyhodnocovány v **Rejstříku informací o výsledcích** (dále jen „RIV“)⁵³.

Počet výsledků veřejných a soukromých vysokých škol evidovaných a bodovaných v RIV v roce 2012 dosáhl 77 659. Tyto výsledky byly ohodnoceny 1,956 miliony body⁵⁴, což bylo o 12,8 % více bodů oproti roku 2011.

53 V RIV jsou shromažďovány informace o výsledcích projektů výzkumu a vývoje a výzkumných záměrů podporovaných z veřejných prostředků podle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

54 Počet bodů v RIV upravený podle kapitoly V. Metodiky.

Z uvedeného počtu bodů 99,8 % připadalo na veřejné vysoké školy. Veřejné a soukromé vysoké školy se v roce 2012 podílely 66,4 % na celkovém počtu výsledků evidovaných v RIV a 59,6 % na celkovém počtu bodů v RIV. Zastoupení veřejných a soukromých vysokých škol na bodovaných výsledcích českého výzkumu a vývoje mezi roky 2011 a 2012 mírně vzrostlo (o 1,3 procentního bodu).

Struktura bodovaných výsledků výzkumu a vývoje na veřejných a soukromých vysokých školách byla v roce 2012 následující. Absolutní většinu všech bodovaných výsledků představovaly články v impaktovaném časopise (53,5 % bodů), následované odbornými knihami nebo kapitolami v odborné knize (11,7 % bodů) a články v neimpaktovaném časopise ve světově uznávané databázi (7,2 % bodů). Dohromady publikační činnost představovala 82,8 % bodů veřejných a soukromých vysokých škol evidovaných v RIV. Mimo publikační činnost byly v obo- dovaných výsledcích veřejných a soukromých vysokých škol výrazněji zastoupeny ještě prototypy a funkční vzor- ky (5,4 % bodů) a software (4,1 % bodů)

Bodového ohodnocení výzkumu a vývoje v RIV v roce 2012 dosáhlo 25 veřejných vysokých škol, 3 soukromé vysoké školy a obě státní vysoké školy. Nejvyšších výsledků dosáhly Univerzita Karlova Praze (27,8 % počtu bodů veřejných a soukromých vysokých škol), České vysoké učení technické v Praze (12 % bodů) a Masarykova univerzita (10,7 % bodů).

3.3 Pracovníci ve vysokém školství

V roce 2012 působilo na veřejných vysokých školách 15 449 **akademických pracovníků**^{55,56}, což představuje

55 Počet akademických pracovníků je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok (ze státního rozpočtu bez ESF).

56 Akademickými pracovníky jsou zaměstnanci vysoké školy, kteří vykonávají pedagogickou, vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Zahrnují profesory, docenty, odborné asistenty, asistenty, lektory a vědecké, výzkumné a vývojové pracovníky podílející se na pedagogické činnosti. Akademickí pracovníci plní na veřejné vysoké škole funkci učitelů (§ 70 zákona o vysokých školách).

o 970 osob méně než v roce 2011. Počet vědeckých pracovníků na veřejných vysokých školách v roce 2012 činil 1 097, vzhledem k roku 2011 se jedná o pokles o 531 osobu.

Podle kvalifikační struktury akademických pracovníků v roce 2012 počet profesorů činil 1 795 (tj. 11,6 % akademických pracovníků), docentů 3 210 (tj. 20,8 %), odborných asistentů 8 280 (tj. 53,6 %), asistentů 1 303 (8,4 %), lektorů 548 (tj. 3,5 %) a vědeckých pracovníků podílejících se na pedagogické činnosti 313 (tj. 2 %).

Mezi roky 2011 a 2012 došlo k poklesu ve všech kvalifikačních kategoriích. Celkem počet akademických pracovníků klesl o 970 osob (tj. o 5,9 %). Počet profesorů meziročně klesl o 129 osob (tj. o 6,7 %), počet docentů o 184 osob (tj. o 5,4 %). Nejvyšší meziroční pokles byl zaznamenán v kategorii odborných asistentů, jejich počet oproti roku 2011 poklesl o 410 osob (tj. o 4,7 %).

Počet zaměstnanců veřejných vysokých škol⁵⁷ v roce 2012 celkem činil 32 549, přičemž tento počet oproti předcházejícímu roku poklesl o 746 osob (tj. o 2,2 %). Z tohoto celkového počtu tvořili zaměstnanci veřejných vysokých škol 24 727 osob (tj. 76 %); dále zaměstnanci kolejí, menz, VŠZS a VŠLS 954 osob (tj. 2,9 %), pracovníci zapojení v projektech EU 3 260 osob (tj. 10 %) a zaměstnanci výzkumu a vývoje z prostředků rozpočtové kapitoly MŠMT 3 609 osob (tj. 11,1 %).

Průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol⁵⁸ v roce 2012 činila 32 844 Kč (jedná se o 130,8 % celorepublikové průměrné mzdy), přičemž u zaměstnanců kolejí 18 941 Kč (75,5 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnanců menz 16 157 Kč (64,4 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnanců VŠZS a VŠLS 19 620 Kč (78,2 % celorepublikové průměrné mzdy). U zaměstnanců samotných veřejných

57 Počet zaměstnanců je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok (ze státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů).

58 Včetně kolejí, menz, VŠZS, VŠLS (placeni ze státního rozpočtu včetně prostředků na projekty EU).

Tabulka 44

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců (počet osob) a průměrné měsíční mzdy (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol, včetně kolejí, menz, VŠZS a VŠLS a včetně prostředků na projekty EU podle kategorií zaměstnanců za rok 2012 a jejich meziroční index

Kategorie zaměstnanců placených ze státního rozpočtu	Průměrný evidenční počet zaměstnanců za rok 2012	Průměrná měsíční mzda za rok 2012 ¹⁾	Index 2012/2011	
			průměrného evidenčního počtu zaměstnanců	průměrné měsíční mzdy
Zaměstnanci celkem (ze SR včetně ESF)	32 549,2	32 844 Kč	97,8 %	110,0 %
<i>v tom</i>				
zaměstnanci veřejných vysokých škol	24 726,9	30 300 Kč	93,0 %	104,2 %
zaměstnanci kolejí	437,1	18 941 Kč	76,4 %	104,1 %
zaměstnanci menz	492,2	16 157 Kč	84,7 %	102,8 %
zaměstnanci VŠZS, VŠLS	24,6	19 620 Kč	89,1 %	128,1 %
zaměstnanci výzkumu a vývoje (z kap. 333-MŠMT)	3 608,5	52 421 Kč	89,7 %	107,9 %
prostředky na projekty EU	3 259,9	34 950 Kč	217,9 %	103,9 %
Akademičtí pracovníci	15 449,3	39 171 Kč	94,1 %	104,4 %
<i>v tom</i>				
pedagogičtí pracovníci VaV	313,4	43 293 Kč	71,0 %	112,5 %
profesoři	1 795,3	64 572 Kč	93,3 %	105,2 %
docenti	3 209,9	48 427 Kč	94,6 %	104,2 %
odborní asistenti	8 279,9	32 887 Kč	95,3 %	104,4 %
asistenti	1 302,6	25 304 Kč	93,9 %	103,0 %
lektori	548,2	27 295 Kč	94,1 %	105,9 %
Vědečtí pracovníci	1 096,8	34 328 Kč	67,4 %	110,1 %

Komentáře:

1) Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (§ 109 odst. 2 zákoníku práce).

Zdroj: MŠMT

vysokých škol dosahovala průměrná mzda 30 300 Kč (120,7 % celorepublikové průměrné mzdy). Průměrná měsíční nominální mzda akademických pracovníků činila 39 171 Kč (156,1 % celorepublikové průměrné mzdy). Podle kategorií akademických pracovníků činila nejvíce průměrná mzda u profesorů (64 572 Kč) a nejméně u asistentů (25 304 Kč).

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnankyň⁵⁹ veřejných vysokých škol v roce 2012 činila 25 483 Kč

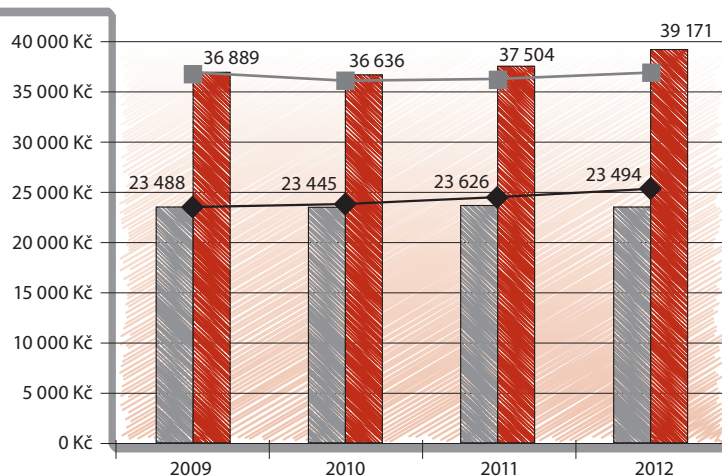
(jedná se o 101,5 % celorepublikové průměrné mzdy), přičemž u zaměstnankyň VŠZS a VŠLS činila 14 460 Kč (57,6 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnankyň menz 15 382 Kč (61,3 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnankyň kolejí 18 092 Kč (72,1 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnankyň samotných veřejných vysokých škol 26 582 Kč (105,9 % celorepublikové průměrné mzdy). Průměrná měsíční nominální mzda **akademických pracovníků** v roce 2012 činila 33 856 Kč (134,9 % celkové průměrné mzdy v ČR).

59 Včetně kolejí, menz, VŠZS, VŠLS (placené ze státního rozpočtu včetně prostředků na projekty EU).

Graf 27

Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy (v Kč) akademických pracovníků placených ze státního rozpočtu (bez ESF) v porovnání se mzdou v ČR v letech 2009 až 2012 (index spotřebitelských cen pro rok 2009 = 100 %)

- reálná mzda v ČR
- nominální měsíční mzda akademických pracovníků celkem VVŠ
- reálná měsíční mzda akad.prac.celkem VVŠ
- nominální mzda v ČR

Komentáře:

Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji.

Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (§ 109 odst. 2 zákoníku práce).

Od 1. 1. 2009 ČSÚ přešel na novou metodiku výpočtu průměrných mezd, kde přednost dostaly údaje za přepočtené počty zaměstnanců a za nezjišťované podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci (ČR úhrnem). Data před rokem 2008 (bez podmínitelných ekonomických subjektů) jsou neporovnatelná s daty podle nové metodiky v letech 2008 až 2010.

Zdroj: MŠMT, ČSÚ

Podle kategorií akademických pracovníků⁶⁰ činila nejvíce průměrná měsíční mzda u profesorek (61 778 Kč; 246 % celkové průměrné mzdy v ČR) a nejméně u asistentek (24 642 Kč; 98,2 % celkové průměrné mzdy v ČR).

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol v roce 2012 oproti minulému roku vzrostla o 10 %. K nejvyššímu nárůstu průměrných měsíčních nominálních mezd došlo u zaměstnanců VŠZS a VŠLS (o 28,1 %), dále vzrostly platy zaměstnanců výzkumu a vývoje (o 7,9 %), zaměstnanců samotných veřejných vysokých škol (o 4,2 %), zaměstnanců kolejí (o 4,1 %), zaměstnanců zapojených do projektů EU (o 3,9 %) a zaměstnanců menz (o 2,8 %). Průměrná měsíční nominální mzda akademických pracovníků mezi roky 2011 a 2012 vzrostla o 4,4 %.

⁶⁰ Jedná se o akademické pracovníce (placené ze státního rozpočtu) veřejných vysokých škol celkem, včetně kolejí a menz (bez VŠZS a VŠLS).

3.4. Financování vysokého školství

Financování vysokých škol vychází ze zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ve znění pozdějších předpisů. Konkrétní postupy pro rok 2012 jsou stanoveny resortními Pravidly pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 1 325/2012-33, resp. Pravidly pro poskytování dotací soukromým vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy na stipendia podle § 40 odst. 2, § 91 odst. 2 písm. e) a § 91 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů č. j. 2435/2011-33.

Veřejným vysokým školám jsou ze státního rozpočtu poskytovány příspěvek na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost a dotace na rozvoj vysoké školy a na ubytování a stravování studentů. Pro stanovení výše příspěvků

Tabulka 45

Průměrné měsíční mzdy (v Kč) zaměstnanců – mužů a žen veřejných vysokých škol, včetně kolejí, menz, VŠZS a VŠLS a včetně prostředků na projekty EU podle kategorií zaměstnanců za rok 2012 a podíl průměrné měsíční mzdy žen na průměrné měsíční mzdě mužů

Kategorie zaměstnanců placených ze státního rozpočtu	Průměrná měsíční mzda mužů za rok 2012 ¹⁾	Průměrná měsíční mzda žen za rok 2012 ¹⁾	Podíl průměrné měsíční mzdy žen na průměrné měsíční mzdě mužů
Zaměstnanci celkem (ze SR včetně ESF)	29 508 Kč	25 483 Kč	86,4 %
v tom			
zaměstnanci veřejných vysokých škol	34 139 Kč	26 582 Kč	77,9 %
zaměstnanci kolejí	21 724 Kč	18 092 Kč	83,3 %
zaměstnanci menz	18 296 Kč	15 382 Kč	84,1 %
zaměstnanci VŠZS, VŠLS	26 332 Kč	14 460 Kč	54,9 %
zaměstnanci výzkumu a vývoje (z kap. 333-MŠMT)	59 375 Kč	40 585 Kč	68,4 %
prostředky na projekty EU	37 809 Kč	31 133 Kč	82,3 %
Akademičtí pracovníci	42 191 Kč	33 856 Kč	80,2 %
v tom			
pedagogičtí pracovníci VaV	46 181 Kč	37 187 Kč	80,5 %
profesoři	65 062 Kč	61 778 Kč	95,0 %
docenti	49 414 Kč	45 569 Kč	92,2 %
odborní asistenti	34 078 Kč	31 215 Kč	91,6 %
asistenti	25 929 Kč	24 642 Kč	95,0 %
lektori	29 033 Kč	26 139 Kč	90,0 %
Vědeckí pracovníci (ze SR bez ESF)	38 209 Kč	28 916 Kč	75,7 %

Komentáře:

1) Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (§ 109 odst. 2 zákoníku práce).

Zdroj: MŠMT

je rozhodující typ a finanční náročnost akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, počet studentů a dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnost. Výši příspěvku i poskytnutých dotací rovněž ovlivňuje dlouhodobý záměr dané školy a dlouhodobý záměr pro oblast vysokých škol vypracovaný ministerstvem. Soukromé vysoké školy může být poskytnuta v zákonem povolených případech dotace na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činností a dotace na stipendia.

O poskytnutí příspěvku nebo dotace vysoké škole je rozhodováno na základě předložené žádosti.

V roce 2012 bylo vysokým školám vyplaceno z rozpočtu MŠMT, včetně programů EU, celkem 36 907 445,56 tis. Kč.⁶¹

Z této částky 29 465 894,19 tis. Kč, tj. 79,8 %, bylo poskytnuto jako neinvestiční prostředky, 7 441 551,37 tis. Kč jako prostředky investiční.

Z pohledu účelového členění objem 22 552 672,09 tis. Kč představuje výdaje na činnosti mimo výzkum a vý-

61 Jedná se o finanční prostředky zúčtované pod položkami 5332 a 6352.

voj (v tom zejména činnost vzdělávací), zbývajících 14 354 773,47 tis. Kč jsou výdaje na výzkum a vývoj.

Rozhodující část finančních prostředků na činnost je veřejným vysokým školám, kterých v roce 2012 v ČR působilo 26, přidělována formou příspěvku. V roce 2012 se jednalo o částku 17 132 892,00 tis. Kč, tedy 76 %. Rozhodující část příspěvku (cca 80 %) je stanovena normativně odvozením od rozsahu a obsahu vzdělávací činnosti vysoké školy (tzv. ukazatel A) a zohledněním parametrů výkonů a kvality veřejných vysokých škol (ukazatel K). Součástí tohoto příspěvku jsou též finanční prostředky učené pro úhradu stipendií studentů doktorských studijních programů, ubytovací a sociální stipendia a finanční prostředky na aktivity v rámci fondu vzdělávací politiky. V dotaci poskytované na činnost mimo výzkum a vývoj (dále jen činnost) představují rozhodující objem dotace na programové financování.

Formou neinvestičních výdajů byly veřejným vysokým školám na činnost poskytnuty prostředky ve výši 20 423 507,14 tis. Kč, zejména na:

- ◆ vzdělávací činnost příspěvek v celkové výši 14 930 065 tis. Kč;
- ◆ doktorská stipendia v prezenčním studiu příspěvek v celkové výši 973 790 tis. Kč;
- ◆ krátkodobé pobyty zahraničních studentů a na Letní školu slovanských studií příspěvek v celkové výši 21 480 tis. Kč;
- ◆ zahraniční studenty a studenty v anglickém jazyce dotace v celkové výši 84 192 tis. Kč;
- ◆ krajský vzdělávací program dotace v celkové výši 1 741 tis. Kč;
- ◆ programy LLP-ERASMUS, AKTION, CEEPUS a na cestovní náhrady v rámci plnění mezinárodních smluv dotace ve výši 261 333 tis. Kč;
- ◆ rozvojové programy dotace ve výši 791 633 tis. Kč;
- ◆ fond vzdělávací politiky příspěvek ve výši 122 263 tis. Kč;
- ◆ fond rozvoje vysokých škol dotace ve výši 96 812 tis. Kč;

- ◆ ubytovací stipendia příspěvek ve výši 835 310 tis. Kč;
- ◆ sociální stipendia příspěvek ve výši 42 653 tis. Kč;
- ◆ ubytování a stravování dotace ve výši 181 764 tis. Kč;
- ◆ projekty realizované prostřednictvím OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) dotace ve výši 1 972 383 tis. Kč (v tom 85 % prostředků z EU).

Investiční prostředky byly školám poskytnuty na činnost ve výši 2 129 165 tis. Kč, v tom na:

- ◆ projekty realizované prostřednictvím programového financování (EDS/SMVS) dotace ve výši 1 260 721 tis. Kč;
- ◆ investiční potřeby vzdělávací činnosti mimo EDS/SMVS (v tom zejména splátky NfV) příspěvek ve výši 207 331 tis. Kč;
- ◆ investiční potřeby vzdělávací činnosti mimo EDS/SMVS (v tom především rozvojové programy) dotace ve výši 538 399 tis. Kč;
- ◆ projekty realizované prostřednictvím OP VK dotace ve výši 122 714 tis. Kč (v tom 85 % prostředků z EU).

Z ostatních finančně podpořených aktivit se dále jednalo o:

- ◆ projekty podpory vzdělávání národnostních menšin a multikulturní výchovu 700 tis. Kč;
- ◆ prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže 212 tis. Kč;
- ◆ prevenci kriminality 237 tis. Kč.

Vysoké školy, zejména veřejné, se nemalou měrou podílejí na **výzkumu a vývoji**. Jeho financování upravuje zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů a Nařízení vlády č. 397/2009 Sb., o informačním systému výzkumu,

Tabulka 46
Vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT v běžných cenách v letech 2008 až 2012 v tis. Kč

		2008 ¹⁾	2009	2010	2011	2012
Výdaje na vysoké školy z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT¹⁾						
Veřejné výdaje na vysoké školy celkem		30 443 240	33 032 385	32 540 438	39 070 725	36 907 446
v tom	neinvestiční výdaje	25 516 955	28 146 530	27 748 264	28 993 485	29 465 894
	investiční výdaje	4 926 286	4 885 856	4 792 174	10 077 240	7 441 551
v %	neinvestiční výdaje	83,8 %	85,2 %	85,3 %	74,2 %	79,8 %
	investiční výdaje	16,2 %	14,8 %	14,7 %	25,8 %	20,2 %
Podíl výdajů na vysoké školy z celkových výdajů na školství, z rozpočtu MŠMT a podíl na HDP						
Podíl výdajů na VŠ na výdajích kapitoly 333 MŠMT		25,5 %	25,9 %	26,2 %	28,1 %	26,7 %
Výdaje na vzdělávání celkem v mld. Kč ²⁾		149,8	163,5	161,9	172,8	170,4
Podíl výdajů na VŠ na celkových výdajích na vzdělávání		20,3 %	20,2 %	20,1 %	22,6 %	21,7 %
HDP v běžných cenách v mld. Kč		3 848,4	3 759,0	3 799,5	3 841,4	3 843,5
Podíl výdajů z kapitoly 333 MŠMT na VŠ v % HDP		0,8 %	0,9 %	0,9 %	1,0 %	1,0 %

Komentáře:

1) Jedná se o výdaje zahrnované pod položky rozpočtové skladby 5332 a 6352.

2) Celkové výdaje na vzdělávání z kapitoly 333 – MŠMT, 700 – Obce a DSO, KÚ.

3) Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů a tudíž jejich nezahnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT, údaje za rok 2012

experimentálního vývoje a inovací. Na tuto oblast činnosti vysokých škol bylo v roce 2012 poskytnuto celkem 14 355 299,48 tis. Kč, z toho neinvestiční prostředky tvořily 63,0 % (9 042 387,05 tis. Kč).

Neinvestiční výdaje byly směřovány zejména do oblastí:

- ◆ institucionální podpory vysokých škol jako výzkumných organizací ve výši 4 279 154 tis. Kč;
- ◆ účelové podpory na specifický výzkum ve výši 1 042 159 tis. Kč;
- ◆ projektů OP VK ve výši 2 094 627 tis. Kč;
- ◆ projektů OP VaVpI ve výši 833 230 tis. Kč;
- ◆ institucionální podpory na mezinárodní spolupráci ve výši 1 15 971 tis. Kč;
- ◆ účelové podpory na velké infrastruktury ve výši 106 657 tis. Kč.

Investiční výdaje na výzkum a vývoj směřovaly zejména do oblastí:

- ◆ institucionální podpory vysokých škol jako výzkumných organizací ve výši 172 466 tis. Kč;
- ◆ projektů OP VK ve výši 55 507 tis. Kč;
- ◆ projektů OP VaVpI ve výši 5 026 901 tis. Kč.

Soukromé vysoké školy jsou v souladu se zákonem o vysokých školách povinny zajistit finanční prostředky na svou vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost. Dotace, které mohou získat ze státního rozpočtu, jsou určeny převážně na ubytovací a sociální stipendia studentů. V roce 2012 soukromé vysoké školy obdržely celkem 64 830,85 tis. Kč neinvestičních prostředků. Tato částka obsahuje dotace na sociální stipendia a na ubytovací

Tabulka 47

Vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT ve stálých cenách roku 2005 v letech 2008 až 2012 v tis. Kč

	2008 ²⁾	2009	2010	2011	2012
Výdaje na vysoké školy z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT¹⁾					
Výdaje na veřejné vysoké školy celkem	27 157 217,2	29 154 797,4	28 320 659,4	33 365 265,0	30 502 021,1
v tom					
neinvestiční výdaje	22 762 671,6	24 842 480,0	24 149 924,8	24 759 594,5	24 351 978,7
investiční výdaje	4 394 545,6	4 312 317,4	4 170 734,6	8 605 670,5	6 150 042,5
Výdaje na vysoké školy podle funkčního třídění					
Celkem	27 157 217,2	29 154 797,4	28 320 450,5	33 365 265,0	30 502 021,1
Činnost vysokých škol	21 783 201,4	22 949 932,9	21 519 000,1	19 470 791,3	18 275 178,1
Vysokoškolské koleje a menzy	198 629,8	191 286,0	191 032,2	170 650,6	150 218,2
Výzkum a vývoj	4 867 647,0	5 904 675,1	6 511 058,9	13 309 140,0	11 863 449,2
Záležitosti vzdělávání j. n.	6 355,0	7 267,0	6 014,2	333 562,3	141 858,9
Mezinárodní spolupráce	186 177,0	–	–	–	133,1
Protidrogová politika	–	485,4	–	–	175,0
Prevence kriminality	519,2	–	258,1	505,6	196,1
Volný čas dětí a mládeže	–	717,6	1 008,7	1 248,9	1 232,4
Rozvojová a humanitární zahraniční pomoc	114 687,8	100 433,4	92 078,3	79 366,4	69 580,2

Komentáře:

1) Jedná se o výdaje zahrnované pod položky rozpočtové skladby 5332 a 6352.

2) Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT, údaje za rok 2012

stipendia v celkové výši 34 053,81 tis. Kč, dále prostředky ze státního rozpočtu, které byly poskytnuty soukromé vysoké škole – Vysoké škole zdravotnické, o. p. s., v celkové výši 6 663,0 tis. Kč jako platba za závazek veřejné služby uskutečňování akreditovaného studijního programu „Ošetřovatelství“ a 24 114,04 tis. Kč poskytnutých soukromým vysokým školám na řešení projektů OP VK.

V rámci výzkumu a vývoje bylo soukromým vysokým školám vyplaceno 11 058,44 tis. Kč, vše v rámci OP VK.

Prostředky ze státního rozpočtu tak v roce 2012 obdrželo 35 z celkového počtu 43 soukromých vysokých škol.

Na vzdělávání na vysokých školách (veřejných a soukromých) a na výzkum a vývoj na nich realizovaný je v období posledních 5 let vydáváno cca 25–28 % rozpočtu MŠMT. Pokud se jedná o výši prostředků bez zahrnutí

prostředků poskytovaných na realizaci operačních programů, od roku 2009 dochází k jejich trvalému poklesu. Celkové objemy výdajů uvedené v tabulkách 46 a 47 a jejich nárůst v jednotlivých letech až do roku 2011 včetně jsou výsledkem zvyšujícího se objemu poskytovaných finančních prostředků v tomto období na tyto operační programy.

3.5 Operační programy v gesci MŠMT

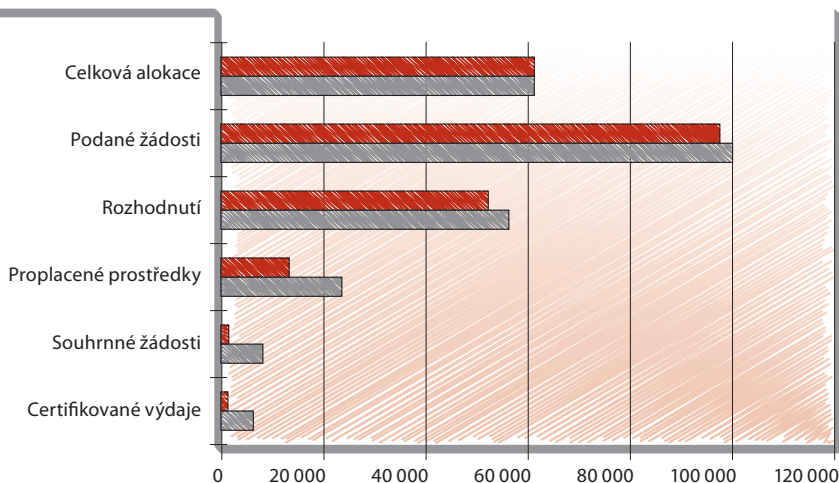
3.5.1 Operační program Výzkum a vývoj pro inovace

Globálním cílem Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) je posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu České republiky (ČR), který přispěje k růstu konkurenceschopnosti a k vytváření

Graf 28

Čerpání OP VaVpI v mil. Kč –
veřejné prostředky celkem

■ 2011
■ 2012

Zdroj: MSC2007 k 4. 1. 2013

vysoce kvalifikovaných pracovních míst tak, aby se regiony ČR staly významnými místy koncentrace těchto aktivit v Evropě. V souladu s usnesením vlády ČR č. 175/2006 ze dne 22. 2. 2006 zajišťuje výkon funkce Řídicího orgánu (ŘO) OP VaVpI Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Zabezpečením funkce ŘO OP VaVpI byla v rámci MŠMT ministrem pověřena Sekce řízení operačních programů EU (nově Sekce řízení Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace). Celková finanční alokace OP VaVpI dosahuje 2 436 095 160 EUR, z čehož 2 070 680 884 EUR představuje příspěvek Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), tj. 85 % celkové alokace a 365 414 276 EUR činí kofinancování ze státního rozpočtu ČR, tj. 15 % celkové alokace.

V roce 2012 nastal v Operačním programu Výzkum a vývoj pro inovace (dále jen „OP VaVpI“) velký posun ve finančním i věcném pokroku schválených projektů. Řada projektů schválených v předchozích letech pokročila ve své realizaci a v OP VaVpI lze tak za minulý rok již vysledovat výraznější věcné i finanční plnění. Objem proplacených prostředků se v minulém roce oproti roku 2011 zdvojnásobil a dosáhl téměř 1 mld. EUR (25,1 mld. Kč).

I přes tuto skutečnost se zatím nepodařilo dostatečně zvýšit objem certifikovaných prostředků, který je klíčovým měřítkem zejména k naplnění pravidla $n+3/n+2$. K naplnění pravidla $n+3$ pro rok 2012 tak mohlo dojít jen díky odečtení záloh a části alokace plateb tzv. velkých projektů. Příčin tohoto problému je několik (např. pozdější schválení OP VaVpI, náročná administrace veřejných zakázek, zpoždění v projektech apod.). ŘO v této oblasti pokračoval v provádění některých opatření ve vztahu k příjemcům a snažil se tak o urychlení čerpání. Pro rok 2013 by podle predikcí ŘO mělo být pravidlo $n+3/n+2$ naplněno.

V roce 2012 byla schválena revize Operačního programu ze strany Evropské komise. Zároveň byla připravována další revize OP, která se týká mj. realokace a úpravy monitorovacích indikátorů (zvýšení cílových hodnot, přidání nových indikátorů). Dále byly aktualizovány klíčové dokumenty pro fungování operačního programu. Zejména šlo o dokumenty pro žadatele a příjemce, kterými jsou Příručka pro žadatele a Příručka pro příjemce, včetně jejich příloh. Kontinuální příprava a aktualizace probíhala i u dalších dokumentů týkajících se např. komunikace a evaluace.

Největší věcný a finanční pokrok byl zaznamenán v rámci prioritních os 1 (Evropská centra excelence) a 2 (Regionální VaV centra, kde je zazávazkována již celá alokace. V prioritní ose 1 bylo vydáno Rozhodnutí o poskytnutí dotace poslednímu velkému projektu – Biotechnologické a biomedicínské centrum Akademie věd. V prioritní ose 2 bylo vydáno Rozhodnutí 4 projektům ze zásobníku. Příjemcům bylo v prioritní ose 1 proplaceno již 229 mil. EUR (5,7 mld. Kč) a certifikováno bylo 24,6 mil. EUR (618 mil. Kč). V prioritní ose 2 činily proplacené prostředky příjemcům 405 mil. EUR (10,2 mld. Kč) a certifikováno bylo již 140 mil. EUR (3,5 mld. Kč).

V rámci prioritní osy 3 je řada výzev a v nich realizovaných projektů teprve na svém začátku, a proto pokrok v této ose zatím oproti ostatním nejvíce zaostává. V roce 2012 byla vyhlášena výzva 6.3 Podpora pre-seed aktivit. V rámci této výzvy bylo přijato 29 projektových žádostí v celkovém objemu **50,3 mil. EUR (1,267 mld. Kč) obsahujících 160 individuálních aktivit. V říjnu a listopadu 2012 bylo vydáno 8 projektům Rozhodnutí, u dalšího projektu je předpokládán zahájení realizace v roce 2013.** Cílem této výzvy bylo podpořit projekty, které ve svém výsledku pomohou zajistit nastavení procesů pro transfer technologií a současně připravit ke komercializaci výsledky výzkumu a vývoje dosažené výzkumnými organizacemi. V roce 2013 bude vyhlášena navazující výzva 7.3. V roce 2012 byla dále vydána Rozhodnutí o poskytnutí dotace všem 9 projektům z výzvy 3.3 zaměřené na Centra transferu technologií a 5 projektům z ukončené výzvy 4.3 Vybavení odborných vědeckých a oborových knihoven. Pro rok 2013 ŘO v této prioritní ose plánuje vyhlásit další dvě výzvy na zkvalitnění a zefektivnění politiky VaV (č. 5.3) spadající do oblasti podpory 3.2 a zmíněnou výzvu na podporu pre-seed aktivit (č. 7.3).

Značného pokroku se podařilo docílit také v podpoře infrastruktury vysokých škol, jimž je věnována prioritní osa 4. Byla ukončena výzva 2.4 na Modernizaci stávající

infrastruktury pro výuku spojenou s výzkumem, kde v roce 2012 proběhlo hodnocení projektů, a byly zahájeny negociace s 12 úspěšnými projekty. V prvním čtvrtletí roku 2013 budou vydávány těmto projektům Rozhodnutí. Byla zahájena příprava výzvy, která by měla za přesně definovaných podmínek umožnit podporu vysokých škol se sídlem v Praze.

V roce 2012 bylo příjemcům celkem proplaceno 939,6 mil. EUR (23,6 mld. Kč), tedy přibližně 39 % alokace OP, z tohoto objemu bylo certifikováno 252 mil. EUR (6,3 mld. Kč), což činí 10,4 % alokace OP.

Kumulativně bylo ve všech prioritních osách OP VaVpI přijato 293 projektových žádostí v celkovém finančním objemu více než 4,1 mld. EUR (100 mld. Kč) veřejných zdrojů, což představuje zhruba 163% podíl celkové alokace OP VaVpI na programové období 2007–2013. Dosažené výsledky tak odrážejí snahu ŘO OP VaVpI o budování dostatečné absorpční kapacity, která vytváří dobré předpoklady pro implementaci s nízkou mírou rizik. Přesah podaných žádostí byl registrován ve všech vyhlášených výzvách s výjimkou prioritní osy 5 (Technická pomoc), kde jsou vyhlášené průběžné výzvy na celou alokaci programového období 2007–2013. Rozhodnutí bylo vydáno 127 projektům v požadované výši dotace 2,2 mld. EUR (56,3 mld. Kč).

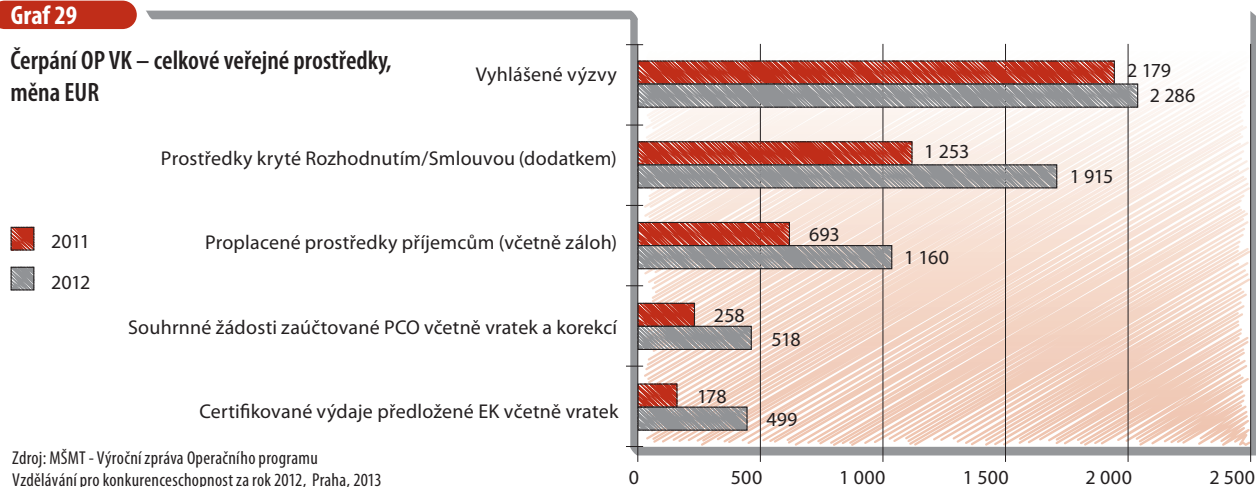
V následujícím období lze očekávat další výrazný posun v čerpání i věcném plnění projektů. Klíčové bude bezproblémové zvládnutí veřejných zakázek na straně příjemců a jejich kontroly ze strany ŘO. Zároveň bude nutné dodržování stanoveného harmonogramu zejména u velkých projektů v prioritní ose 1. Pro bezproblémový průběh implementace je nutná stabilizace a posílení personálních kapacit ŘO OP VaVpI.

3.5.2 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

OP VK podporuje rozvoj lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho rozmanitých formách, s důrazem na komplexní systém celoživotního učení a utváření vhodného prostředí pro výzkumné, vývojové

Graf 29

Čerpání OP VK – celkové veřejné prostředky, měna EUR

Zdroj: MŠMT – Výroční zpráva Operačního programu
Vzdělávání pro konkurenceschopnost za rok 2012, Praha, 2013

a inovační aktivity a stimulaci spolupráce mezi vzdělávacími institucemi, výzkumnou a výrobní sférou.

V roce 2012 byly vyhlášeny výzvy v celkové hodnotě 2 286 mil. EUR, tj. 108 % alokace programu. Schváleny byly projekty v hodnotě 1 915 mil. EUR, tj. 91 % alokace programu, příjemcům byly proplaceny prostředky v hodnotě 1 160 mil. EUR, tj. 55 % alokace programu. Hlavním ukazatelem pro čerpání prostředků je objem certifikovaných prostředků, které se přímo podílí na plnění pravidla $n+3/n+2$. Proces certifikace byl v lednu 2012 z důvodů nálezů auditu pozastaven. Audit EK odhalil nedostatky v systému řízení a kontroly projektů OP VK, bližší informace ke konkrétním zjištěním auditu viz auditní zpráva EK. K obnovení certifikace došlo v listopadu 2012. V roce 2012 byl pokrok v certifikaci celkově 321 mil. EUR. Za rok 2012 tak došlo k nárůstu o 15,4 %, podíl certifikovaných výdajů na celkové alokaci programu činil 23,7 % a pro rok 2012 tak bylo splněno pravidlo $n+3$.

Celkem bylo v rámci OP VK k 31. 12. 2012 **schváleno 9 540 projektů** v hodnotě 1 915 mil. EUR, což je za rok 2012 **nárůst o 2 905 projektů**, tj. 661 mil. EUR (16 mld. CZK).

V prioritní ose 2 Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj byly v průběhu roku 2012 uvolněny zásobníky výzev 20, 30 a 28 a projekty z těchto zásobníků vstupují do realizace. Výzva č. 20 byla zaměřena na podporu kvalitních týmů výzkumu a vývoje a přípravu jedinců i týmů do mezinárodních sítí a projektů v oblasti výzkumu a vývoje. Výzva č. 30 byla cílena na podporu projektů, které přispívají k uplatňování „**postdoků**“ (absolventů doktorských studijních programů), jejich dalšímu kariéernímu rozvoji a ke vzniku nových postdoktorandských pozic na univerzitách, ve výzkumných organizacích a v aplikační sféře v ČR. Výzva č. 28 byla zaměřena zejména na podporu **inovace studijních předmětů/oborů** na vysokých školách. Podpora projektů ze zásobníků je z pohledu řídicího orgánu nejrychlejší způsob, jak zajistit čerpání prostředků s vlivem na certifikaci v roce 2013. V prioritní ose 2 Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj standardně převyšuje počet kvalitních projektů alokaci výzvy, proto se řídicí orgán rozhodl tyto projekty podpořit bez dalších časových prodlev při vyhlásování nových výzev.

V oblasti podpory 2.1 Vyšší odborné vzdělávání bylo doporučeno k financování celkem 26 pro-

jektů z výzvy č. 32 v celkovém finančním objemu 102 343 596,51 Kč. Výzva byla zaměřena na inovace vzdělávacích programů a podporu praxí a stáží studentů VOŠ u zaměstnavatelů. V oblasti podpory 2.2 Vysokoškolské vzdělávání byla vyhlášena výzva č. 29, zaměřená na **podporu vzdělávacího procesu studentů se specifickými vzdělávacími potřebami** na vysokých školách. Celkem bylo přijato 12 projektových žádostí, k realizaci bylo schváleno šest projektů. V oblasti podpory 2.3 Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji byla vyhlášena výzva č. 42 zaměřená na synergickou podporu **Evropských center excelence projektů OP VaVpI**. Po vyhodnocení přijatých projektových žádostí bylo schváleno pět projektů k realizaci. Dále bylo doporučeno k financování 28 projektů za 685 478 015,60 Kč z výzvy č. 35, jedná se o projekty zaměřené na **popularizaci výzkumu a vývoje** a jejich výsledků pro společnost nebo na podporu systematické práce se studenty a žáky v oblasti seznamování se s výzkumem a vývojem. V oblasti podpory 2.4 Partnerství a sítě bylo dopo-

ručeno k financování celkem 17 projektů z výzvy č. 31 ve finančním objemu 505 921 917,15 Kč. Výzva byla zaměřena na **podporu spolupráce** mezi institucemi terciárního vzdělávání, výzkumnými organizacemi a podnikatelským, veřejným a neziskovým sektorem.

ŘO OP VK zintenzivnil během roku 2012 komunikaci s příjemci PO2. Byly realizovány metodické workshopy na půdě vysokých škol v Brně a Hradci Králové, kde byla navázána intenzivní spolupráce v řešení problémů v čerpání prostředků OP VK v projektech v PO 2, která dále pokračuje nastavením komunikační platformy přes Českou konferenci rektorů a NM sk. IV MŠMT (Skupina pro řízení operačních programů). Jednání s ČKR se konají v cca měsíčním intervalu, kdy jsou projednávána aktuální témata svodně za všechny VŠ. V rámci těchto pravidelných jednání s ČKR jsou řešeny dotazy realizátorů projektů, pracovníci ŘO detailněji se zástupci VŠ projednávají identifikovaná úskalí realizace projektů, zaměření podávaných žádostí o podstatné změny a důvody a možnosti jejich schválení/neschválení.

**Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání
v České republice v roce 2012**

Vzdělávání v roce 2012 v datech

Zpracovalo a vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Rok vydání: 2013

Náklad: 500 ks

Grafická úprava: Miloš Vlnas

Jazyková redakce: Václav Flegl

Tisk: CZVV – CERMAT, Jankovcova 933/63, 170 00 Praha 7 - Holešovice

ISBN 978-80-87601-17-4